

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Jane Austen
PRIDE AND PREJUDICE

Ovaj roman deo je svetskog javnog književnog dobra.
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-629-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

DŽEJN OSTIN

GORDOST *i* PREDRASUDA

Preveo Živojin Simić

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

1.

Opšte je poznata istina da je bogatom neoženjenom čoveku žena neophodna.

Ma kako da su malo poznata osećanja i gledišta takvog čoveka prilikom njegovog prvog dolaska u neko susedstvo, ta je istina tako duboko ukorenjena u svesti susednih porodica da se on smatra punopravnom svojinom ove ili one njihove kćeri.

– Dragi moj Benete – reče mu jednog dana njegova žena – jesi li čuo da je Nederfildski park* najzad iznajmljen?

G. Benet odgovori da nije čuo.

– Pa, eto, jeste – izjavi ona. – Gospođa Long je malopre bila kod mene i ispričala mi sve o tome.

G. Benet ništa ne odgovori.

– Zar ne želiš da znaš ko ga je uzeo? – nestrpljivo upita njegova žena.

– Ti želiš da mi kažeš, pa nemam ništa protiv da to čujem.

Ovo joj je bilo dovoljno ohrabrenje.

– Pa, dragi moj, to moraš znati. Gospođa Long kaže da je Nederfild zakupio vrlo bogat mladić iz severne Engleske. Dolazio je u ponedeljak u četvoroprežnim kočijama da vidi to mesto i bio je toliko očaran njime da se odmah pogodio s gospodinom Morisom. On će se doseliti pre Miholjdana, a neke njegove sluge biće u kući već krajem iduće nedelje.

* Nederfildski park nije park, već veliko poljsko dobro s kućom i stajama. (Prim. prev.)

- Kako se zove?
- Bingli.
- Je li oženjen?
- Oh, neoženjen je, naravno, dragi moj. Vrlo bogat momak; četrina ili pet hiljada funti godišnje. Kakva divna prilika za naše kćeri!
- Zašto? Od kakve to važnosti može biti za njih?
- Dragi moj Benete – odgovori njegova žena – kako možeš biti tako glup! Verovatno znaš da ja mislim na njegovu ženidbu jednom od njih.
- Nastanjuje li se on ovde s tim ciljem?
- S tim ciljem! Gluposti, kako možeš tako da govoriš! Ali je vrlo verovatno da će se zaljubiti u jednu od njih, pa ga zato moraš posetiti čim dođe.
- Ne vidim nikakvog povoda za to. Ti i ćerke možete ići, ili ih možeš poslati i same, što će možda biti bolje pošto si ti jednako lepa koliko i ma koja od njih, pa se može desiti da gospodin Bingli pomisli da si ti najbolja partija.
- Dragi moj, ti mi laskaš. Zaista sam bila lepa, ali ne uobražavam da sam i sad nešto posebno. Kad žena ima pet odraslih kćeri, treba da prestane da misli na svoju lepotu.
- U takvim slučajevima ženi uglavnom ne preostane dovoljno lepote da bi mislila na nju.
- Ali, dragi moj, ti zaista moraš otići i posetiti gospodina Binglija kad bude došao u susedstvo.
- To ti ne mogu obećati.
- Ali uzmi u obzir naše kćeri. Pomisli kakvo bi to udomljenje bilo za jednu od njih. Ser Vilijam i ledi Lukas rešeni su da odu samo zbog svoje kćeri, a obično ne posećuju došljake. Ti zaista moraš otići jer će za nas biti nemoguće da ga posetimo ako najpre ti to ne učiniš.
- Ti si, zaista, preterano obazriva. Mislim da će i gospodinu Bingliju biti vrlo milo da vas vidi, a poslaću mu po tebi i nekoliko redaka da ga uverim da od sveg srca pristajem da se oženi kojom

god hoće od naših kćeri, mada moram ubaciti neku lepu reč za moju malu Lizu.

– Neću da to uradiš. Liza nije nimalo bolja od ostalih i zaista nije ni upola tako lepa kao Džejn, niti je i upola tako dobroćudna kao Lidiya. Ali ti uvek njoj daješ prvenstvo.

– Nijedna od njih nema bogzna šta što bi je preporučilo – odgovori on. – Sve su budalaste i neznalice, kao i druge devojke, dok je Liza oštroumnija od svojih sestara.

– Benete, kako možeš da ružiš svoju rođenu decu! Uživaj da me ljutiš. Nemaš milosti prema mojim jadnim živcima.

– Pogrešno si me razumela, draga moja. Veoma poštujem tvoje živce. Oni su moji stari prijatelji. Slušam već najmanje dvadeset godina kako ih spominješ sa uživanjem.

– Ah! Ne znaš koliko patim.

– Nadam se da će tvoja patnja proći i da ćeš doživeti da vidiš mnoge mladiće sa četiri hiljade funti godišnjeg prihoda kako se doseljavaju u naše susedstvo.

– Neće nam biti ni od kakve koristi da i dvadeset takvih dođu ako ne želiš da ih posetiš.

– Moraš biti sigurna, draga moja, da ću ih, kad ih bude dvadeset, sve posetiti.

Gospodin Benet je bio čudan sklop oštroumlja, sarkazma, rezervisanosti i ćudljivosti, da njegovoj ženi ni iskustvo od dvadeset tri godine nije bilo dovoljno da razume njegov karakter. Nju je bilo lakše razumeti. Ona je bila žena skromne moći rasuđivanja, oskudnog znanja i promenljive naravi. Kad je bila nezadovoljna, uobražavala je da pati od nerava. Glavni cilj njenog života bio je da uda svoje kćeri, a uteha njenog života posete i novosti.

2.

Gospodin Benet je bio jedan od prvih koji su posetili gospodina Binglija. Još od početka je nameravao da ga poseti, bez obzira što je stalno uveravao svoju ženu da neće ići, te je ona doznala za posetu tek uveče, iako je ova još izjutra bila obavljena. Gospodin Benet je tu tajnu otkrio na sledeći način: opazivši da njegova druga kćerka doteruje svoj šešir, iznenada joj se obrati:

– Nadam se da će se to dopasti gospodinu Bingliju, Lizo.

– Nismo u mogućnosti da znamo šta se dopada gospodinu Bingliju – reče osorno njena majka – jer ga ne posećujemo.

– Ali ti zaboravljaš, mama – izjavi Elizabeta – da ćemo se vidati s njim na balovima i prijemima i da je gospođa Long obećala da će nam ga predstaviti.

– Ne verujem da će ona to učiniti. Ona ima svoje dve nećake. Sebična je i pritvorna; nemam dobro mišljenje o njoj.

– Ni ja – složi se gospodin Benet. – I milo mi je što nećeš morati da zavisiš od njene ljubaznosti.

Gospođa Benet ga ne udostoji nikakvog odgovora, ali nije mogla da se uzdrži, pa poče da grdi jednu od svojih kćeri.

– Ne kašlji tako, Kiti, za ime sveta! Imaj malo milosti prema mojim živcima. Sve ćeš ih iskidati.

– Kiti je tako bezobzirna u svom kašljanju – reče njen otac – nikad ne izabere odgovarajuće vreme za kašljanje.

Gordost i predrasuda

– Ja ne kašljem zabave radi – jetko odgovori Kiti. – Kad je tvoj idući bal, Lizo?

– Za dve nedelje.

– Da, tako je – povika njena majka – a gospođa Long se vraća tek uoči tog dana, pa neće moći da nam ga predstavi jer ga ni sama neće poznavati.

– Onda ćeš ti, draga moja, imati preimućstvo nad svojom prijateljicom, pa ćeš ti predstaviti gospodina Binglija njoj.

– Nemoguće, Benete, nemoguće, jer ga ni ja ne poznajem. Kako možeš da se tako šegačiš sa mnom?

– Poštujem tvoju opreznost. Dvonedeljno poznanstvo zaista ne znači mnogo. Za dve nedelje se ne može zasigurno saznati kakav je ko. Ali ako ga mi ne predstavimo, učiniće to neko drugi, budući da su gospođa Long i njene nećake rešene da iskoriste tu priliku. I zato, ako ti odbiješ da to učiniš, ja ću to uzeti na sebe jer će ona to smatrati ljubaznošću.

Devojke se zagledaše u oca. Gospođa Benet samo reče:

– Gluposti, gluposti!

– Šta znače te tvoje oštre reči? – uzviknu on. – Smatraš li ti da je običaj predstavljanja i važnost koja mu se pridaje glupost? U tome se ne mogu sasvim složiti s tobom. Šta ti kažeš, Meri? Ti si pametna mlada dama, znam, čitaš debele knjige i zapisuješ izvode iz njih.

Meri pozele da kaže nešto vrlo mudro, ali nije znala šta.

– Dok se Meri domišlja – nastavi on – da se vratimo na gospodina Binglija.

– Sita sam gospodina Binglija – uzviknu njegova žena.

– Žao mi je što to čujem. Ali zašto mi to nisi ranije kazala? Da sam to znao jutros, onda zaista ne bih svraćao kod njega. To je vrlo nezgodno, ali, pošto sam ga već posetio, sad više ne možemo izbegavati to poznanstvo.

Iznenadenje dama bilo je baš onakvo kakvo je želeo. Iznenadenje gospođe Benet je, izgleda, premašivalo iznenadenje ostalih. No,

kad se prvi bučni talas radosti utiša, ona izjavi da je to sve vreme i očekivala.

– Lepo je to od tebe, dragi Benete! Ali znala sam da ću te najzad nagovoriti. Bila sam uverena da voliš svoje kćerke suviše duboko da bi propustio takvo poznanstvo. Oh, kako se radujem! I to je tako dobra šala što si otišao tamo jutros, a dosad nisi rekao ni reči o tome.

– A sad, Kiti, možeš da kašlješ koliko ti je volja – izjavi gospodin Benet i izađe iz sobe, umoran od izliva oduševljenja svoje žene.

– Kakvog izvanrednog oca vi devojke imate! – reče ona kad se vrata zatvoriše. – Ne znam kako ćete mu se ikad odužiti za njegovu ljubaznost, pa, uostalom, i za moju. Mogu vam reći da u našim godinama nije prijatno praviti nova poznanstva svaki dan. Ali, radi vas, spremni smo da učinimo sve. Lidija, ljubavi moja, mada si najmlađa, pretpostavljam da će gospodin Bingli igrati s tobom na idućem balu.

– Oh! – hrabro odgovori Lidija – ne plašim se, jer, iako sam najmlađa, najviša sam.

Ostatak večeri provele su u nagađanju kad će on vratiti posetu gospodinu Benetu i u odlučivanju kad da ga pozovu na večeru.

3.

Naime, ništa što bi gospođa Benet, uz pomoć svojih pet kćeri, pitala o došljaku, nije bilo dovoljno da od njenog muža izvuče bilo kakav određeniji opis gospodina Binglija. Napadale su ga na razne načine – otvorenim pitanjima, veštim pretpostavkama i zaobilaznim nagađanjima. Ali on je izvrdao veštini svake od njih, te su najzad bile prinuđene da se zadovolje obaveštenjem iz druge ruke – od svoje susetke ledi Lukas. Njen izveštaj bio je vrlo povoljan. Ser Vilijam je oduševljen njime. Sasvim je mlad, neobično lep, vrlo prijatan i – a to je kruna svega – namerava da dođe na idući bal s velikim društvom. Ništa nije moglo biti divnije! Ljubav prema igranju siguran je korak ka zaljubljivanju, te su vrlo velike nade polagane u srce gospodina Binglija.

– Kad bih samo videla jednu od mojih kćeri srećno udomljenu u Nederfildu – reče gospođa Benet svome mužu – i ostale tako dobro udate, ne bih poželeva ništa više.

Posle nekoliko dana, gospodin Bingli je vratio posetu gospodinu Benetu i sedeo s njim oko deset minuta u njegovoj biblioteci. Gajio je nadu da će mu se pružiti prilika da vidi mlade dame, o čijoj je lepoti mnogo slušao, ali je video samo oca. Dame su bile nešto srećnije ruke jer su imale priliku da s gornjeg prozora utvrde da on nosi plavi kaput i jaše crnog konja.

Ubrzo zatim poslali su mu poziv da dođe na večeru. Gospođa Benet je već izabrala jela koja bi služila na čast njenom domaćinstvu. Ali stiže odgovor kojim je sve to odloženo. Gospodin Bingli mora da ide u grad idućeg dana, te zato ne može imati tu čast da prihvati njihov poziv, itd. Gospođa Benet je bila pometena. Nije mogla da zamisli kakav je to posao mogao imati u gradu tako brzo po dolasku u Hartfordšir. Počela je da se plaši da će on možda stalno leteti od mesta do mesta i da se nikad neće skrasiti u Nederfildu onako kako bi trebalo. Ledi Lukas donekle umiri njeno strahovanje pretpostavkom da je otišao u London samo da bi skupio veliko društvo za bal. Uskoro se raščulo da će gospodin Bingli dovesti na bal dvanaest dama i sedam kavaljera. Devojke se rastužiše zbog velikog broja dama, ali ih uoči bala uteši vest da je, umesto dvanaest, iz Londona doveo samo šest – pet sestara i rođaku. Ali kad je ta grupa ušla u dvoranu, bilo ih je samo petoro: gospodin Bingli, njegove dve sestre, muž starije sestre i neki mladić.

Gospodin Bingli je izgledao lepo i gospodstveno; lice mu je bilo prijatno, a ponašanje lako i neusiljeno. Sestre su mu bile otmene i obučene po poslednjoj modi. Njegov zet, gospodin Herst, imao je izgled pravog džentlmena. Ali njegov prijatelj, gospodin Darsi, odmah je privukao pažnju cele dvorane svojom divnom, visokom pojavom, lepim crtama, plemenitim izrazom lica i izveštajem, koji je pet minuta nakon njegovog dolaska već kružio unaokolo, da mu je godišnji prihod deset hiljada funti. Gospoda su tvrdila da je on naočit čovek, dame su izjavljivale da je mnogo lepši od gospodina Binglija, a svi su gledali na njega s velikim divljenjem do polovine večeri, sve dok njegovo držanje nije izazvalo negodovanje, koje je plimu njegove popularnosti pretvorilo u oseku jer – opaženo je da je gord, da se drži na suviše velikoj visini i da mu je poniženje da se veseli s prisutnima. Tada ga ni sve njegovo veliko poljsko dobro u Derbiširu nije moglo spasti od opšteg zaključka da ima vrlo neprilačno, neprijatno lice i da je nedostojan da se poredi sa svojim prijateljem.

Gospodin Bingli se brzo upoznao s glavnim ličnostima u dvorani, bio je veseo i druželjubiv, igrao je svaku igru, ljutio se što se bal završava rano i govorio da će i on prirediti bal u Nederfildu. Te dopadljive osobine govorile su same za sebe. Ali kakva suprotnost između njega i njegovog prijatelja! Gospodin Darsi igrao je samo jednom s gospođom Herst i jednom s gospođicom Bingli, odbio je da bude predstavljen ijednoj drugoj dami i proveo je ostatak večeri šetajući po dvorani i razgovarajući pokatkad s ponekim iz svog društva. O njegovom karakteru donet je konačan sud. On je najgordiji i najneprijatniji čovek na svetu i svi su se nadali da više nikad neće doći u njihovo društvo. Među najžešćima protiv njega bila je gospođa Benet. Njeno se negodovanje zaoštrilo u duboku mržnju zato što je omalovažilo jednu od njenih kćeri.

Elizabetha Benet je, zbog oskudice u kavaljerima, bila prinuđena da sedi za vreme dve igre. Tada je nekoliko trenutaka gospodin Darsi stajao dovoljno blizu da je mogla da čuje razgovor između njega i gospodina Binglija, koji beše za trenutak prekinuo igranje da bi nagovorio svog prijatelja da i on zaigra.

– Hajde, Darsi – reče on – treba da igraš. Ne volim da gledam kako samo stojiš tako glupo. Mnogo je bolje da igraš.

– Zaista neću. Ti znaš koliko mi je mrsko da igram kad ne poznajem dobro svoju partnerku. Na balu kao što je ovaj, to bi mi bilo nepodnošljivo. Tvoje sestre imaju kavaljere, a nema nijedne druge žene u dvorani s kojom bih mogao da igram a da se ne osećam kažnjenim.

– Ne bih bio tako probirljiv kao ti – izjavi Bingli – ni za šta na svetu. Časti mi, nikad u životu nisam video toliko prijatnih devojaka kao večeras. Nekoliko njih su, kao što vidiš, neobično lepe.

– Ti igraš s jedinom lepom devojkom u dvorani – reče gospodin Darsi, gledajući u najstariju gospođicu Benet.

– O! Ona je najlepša devojka koju sam ikad video. Ali jedna od njenih sestara sedi baš iza tebe; vrlo je lepa i rekao bih da je vrlo prijatna. Dopusti da upitam svoju partnerku da te predstavi.

– Na koju misliš? – upita, okrete se i za trenutak se zagleda u Elizabetu, ali kad im se oči susretoše, skrenu pogled i hladno reče: – Ona nije rđava, ali nije dovoljno lepa da bi me dovela u iskušenje. I nisam u tom raspoloženju da dajem važnost mladim damama koje drugi ljudi nipodaštavaju. Biće bolje da se vratiš svojoj partnerki i uživaš u njenim osmesima jer sa mnom samo gubiš vreme.

Gospodin Bingli postupi po njegovom savetu. Gospodin Darsi se udalji, a Elizabeta je i dalje sedela obuzeta ne vrlo srdačnim osećanjima prema njemu. Ali taj događaj je radosno ispričala svojim prijateljicama, jer je bila žive i vesele naravi, pa je uživala u svemu što je smešno.

Veče je uglavnom proteklo prijatno za celu porodicu. Gospođa Benet je videla da se nederfildsko društvo mnogo divi njenoj najstarijoj kćeri. Gospodin Bingli je igrao s njom dvaput, a i njegove sestre su joj poklonile posebnu pažnju. Džejn je bila radosna zbog toga isto koliko i njena majka, ali na neupadljiv način. Elizabeta je osećala Džejninu radost. Meri je čula kad su za nju gospođici Bingli rekli da je najobrazovanija devojka u okolini, a Ketrin i Lidija bile su te sreće da nikad ne budu bez kavaljera, a to je bilo sve što su one želele od jednog bala. Zbog toga su se u dobrom raspoloženju sve vratile u Longborn, selo u kojem su živele i bile glavne ličnosti. Kad su došle kući, gospodin Benet još nije bio legao. Pored knjige je zaboravljao na vreme, a ovoga puta je bio i vrlo radoznao da čuje šta se zbilo, jer je taj bal izazvao velika očekivanja. Pomislio je da će se njegova žena razočarati u svoje nade u vezi sa došljakom. Međutim, uskoro je video da mu predstoji da sasluša sasvim drugačiju priču.

– Oh! Dragi Benete – reče ona čim uđe u sobu – imale smo divno veče, izvanredan bal. Volela bih da si bio tamo. Toliko su se divili gospođici Džejn da je to teško opisati. Svi su rekli da ona divno izgleda. Gospodin Bingli smatra da je ona savršeno lepa i dvaput je igrao s njom! Zamisli samo, dragi moj, *dvaput* je igrao s njom! Ona je bila jedina devojka u dvorani koju je i po drugi put zamolio za igru. Prvo je zamolio gospođicu Lukas. Bila sam vrlo

neraspložena kad sam ih videla zajedno. Ali ona mu se uopšte nije dopala. Nikome se ne bi ni mogla dopasti, znaš! Posle prve igre izgledao je zadivljen kad je ugledao Džejn. Pitao je ko je ona, pa su ga predstavili i on ju je zamolio za drugu igru. Treću igru je igrao sa gospodicom King, četvrtu sa Marijom Lukas, a petu opet sa Džejn, šestu sa Lizom i sedmu sa Bulandžerovom.

– Da je imao iole milosti prema meni – uzviknu nestrpljivo muž – ne bi ni upola toliko igrao! Za ime sveta, ne pričaj mi o njegovim partnerkama. O, što ne uganu nogu na prvoj!

– Oh, dragi moj – produži gospođa Benet – oduševljena sam njime. Tako je lep! I sestre su mu divne. Nikad u životu nisam videla elegantnije haljine od njihovih. Rekla bih da su čipke na haljini gospođe Herst...

Ovde je opet prekide njen muž. Gospodin Benet nije hteo da sluša nikakvo opisivanje ženske odeće i ukrasa. Zato je bila prinuđena da promeni temu razgovora, pa je, s velikom gorčinom i priličnim preterivanjem, pričala o uvredljivoj grubosti gospodina Darsija.

– Ali mogu te uveriti – dodade ona – da Liza ne gubi mnogo time što mu se nije dopala jer je on vrlo neprijatan i odvratan čovek kome se i ne vredi dopasti. Tako je gord i uobražen da je bio nepodnošljiv! Šetao je tamo-amo i uobražavao da je neka veličina. Nije dovoljno lepa da igra s njim! Volela bih da si bio tamo, dragi moj, da ga zadirkuješ kako samo ti umeš. Mrzim tog čoveka.

4.

Kad su Džejn i Elizabeta ostale same, Džejn, koja je ranije bila opreznija u hvaljenju gospodina Binglija, sad saopšti sestri da je zadivljena.

– On je upravo ono što mladić treba da je – reče ona – pametan, dobroćudan, veseo; i nikad nisam videla bolje ponašanje! Prirodnost spojena sa savršenom učtivošću.

– On je i lep – dodade Elizabeta – što mladić takođe treba da bude ako iole može. Dodaj, dakle, i lepotu, pa je to onda potpuno opis njegove ličnosti.

– Mnogo mi je laskalo kad me je zamolio za još jednu igru. Nisam očekivala takav kompliment.

– Nisi? A ja sam ga očekivala. Ali to je jedna od velikih razlika između nas. Kad god ti se dâ neko prvenstvo, uvek se iznenadiš, a ja nikad. Šta bi moglo biti prirodnije od njegove molbe da opet igraš s njim. On nije mogao a da ne primeti da si bar pet puta lepša od svake žene u dvorani. Za to se ne treba zahvaljivati njegovoj otmenosti. Pa, zaista je vrlo prijatan, a ja ti dopuštam da ga voliš. Volela si ti i mnogo gluplje osobe.

– Draga Lizo!

– Oh! I sama znaš da si suviše sklona da zavoliš gotovo svakoga. Nikada ne vidiš mane ni kod koga. Ceo svet je u tvojim očima dobar i prijatan. Nikada te u životu nisam čula da govoriš rđavo o nekome.

– Želja mi je da nikoga ne osudim preneglo, ali uvek govorim ono što mislim.

– Znam to, i to je upravo ono što je čudno. S razboritošću kao što je tvoja, biti stvarno slep za ludosti i gluposti drugih! Lažna nezlobnost je veoma česta – na nju se svuda nailazi. Ali biti nezloban bez razmetanja i zadnje namere: videti ono što je dobro u svakom karakteru i predstaviti ga još boljim, a ne reći ništa o onome što je rđavo – to je svojstveno samo tebi. Sviđaju ti se i sestre toga čoveka, zar ne? Njihovo ponašanje, doduše, nije ravno njegovom.

– Zaista nije, na prvi pogled. Ali su vrlo prijatne kada se stupi u razgovor sa njima. Gospođica Bingli će živeti s bratom i vodiće mu kuću, i mnogo sam se prevarila ako u njoj ne nađem divnu susedku.

Elizabeta je slušala čuteći, ali nije bila uverena u to. Ponašanje Binglijevih sestara na balu nije bilo takvo da izazove opšte dopadanje. Pošto je brže zapazala i bila manje povodljiva od svoje sestre, a u rasuđivanju nepristrasnija od nje, bila je manje sklona da ih hvali. One su stvarno bile fine dame; nije im nedostajalo dobro raspoloženje kad su bile zadovoljne, niti moć da budu prijatne kad im se prohte, ali su bile gorde i uobražene. Bile su prilično lepe, obrazovale su se u jednoj od najboljih londonskih privatnih škola, imale su miraz od dvadeset hiljada funti, trošile su više nego što bi trebalo, družile su se s ljudima iz višeg staleža i zato su imale svako pravo da misle lepo o sebi, a ružno o drugima. Pripadale su uglednoj porodici iz severne Engleske, a ta je činjenica bila dublje usađena u njihovo pamćenje nego to što je bogatstvo njihovog brata, i njihovo, stečeno trgovinom.

Gospodin Bingli je nasledio imovinu u iznosu od oko sto hiljada funti od svoga oca, koji je nameravao da kupi veliko plemićko dobro, ali ga je smrt pretekla. Gospodin Bingli je imao istu nameru, pa je ponekad razmišljao u kojoj grofoviji da to uradi. Ali pošto je sad zakupio dobru kuću s poljskim dobrom, oni koji su dobro poznavali njegovu bezbrižnu narav mislili su da će on provesti ostatak svog života u Nederfildu, a tu kupovinu ostaviti budućem naraštaju.

Njegove sestre su mnogo želele da on kupi poljsko dobro za sebe. Iako je zasad bio samo zakupac, gospođica Bingli je rado pristala da mu vodi kuću i zauzme mesto domaćice u njegovom domaćinstvu,

kad god joj je to bilo zgodno. Gospodin Bingli jedva da je bio pu-noletan dve godine kad ga je slučajna preporuka dovela u iskuše-nje da pogleda nederfildski dom. Razgledao ga je i spolja i iznutra pola sata – dopali su mu se i položaj i glavne odaje, svidelo mu se i ono što je vlasnik rekao pohvalno o domu i odmah ga je zakupio.

Između njega i Darsija vladalo je vrlo postojano prijateljstvo, upr-kos velikoj suprotnosti njihovih karaktera. Bingli se dopadao Darsiju zbog svoje prirodnosti, pristupačnosti, otvorenosti i prilagodljivosti, mada su te osobine bile sušta suprotnost njegovim, i mada on, očigledno, nije bio nezadovoljan svojim osobinama. Bingli je čvrsto ve-rovao u postojanost Darsijevog prijateljstva i imao visoko mišljenje o njegovom rasuđivanju. Darsi je bio inteligentniji. Bingli nije bio nein-teligitan, ali je Darsi bio izuzetno oštrouman. Darsi je istovremeno bio ohol, rezervisan i sklon kritici, a njegovo ponašanje, iako je oda-valo dobro vaspitanje, nije ga činilo dopadljivim. U tom pogledu ga je njegov prijatelj umnogome prevazilazio. Bingli je bio siguran da će se dopasti gde god da se pojavi, a Darsi se stalno zamerao ljudima.

Način na koji su govorili o meritonskom balu bio je karakterističan. Bingli nikad u životu nije sreo prijatniji svet ni lepše devojke; svi su bili ljubazni i pažljivi prema njemu; nije bilo nikakve formalnosti, nikakve ukočenosti. Ubrzo je osetio kao da se poznaje sa svima u dvorani. Što se tiče gospođice Benet, nije mogao da zamisli lepšeg anđela. Darsi je, naprotiv, video skup osoba neupadljive pojave i još neupadljivije otme-nosti; i nije se nimalo interesovao ni za jednu od njih, niti mu je ijedna od njih ukazala i najmanju pažnju i pružila ikakvo zadovoljstvo. Priznao je da je gospođica Benet lepa, ali je dodao da se isuviše smeši.

Gospođa Herst i njena sestra složile su se da je tako, ali su joj se ipak divile i bila im je simpatična. Izjavile su da je ona ljupka devojka i da nemaju ništa protiv da je bolje upoznaju. I tako je ustanovljeno da je gospođica Benet ljupka devojka; a njihov brat je smatrao da mu ta pohvala daje ovlašćenje da misli o njoj onako kako mu godi.

5.

Nedaleko od Longborna živela je porodica s kojom su Benetovi bili u prisnom prijateljstvu. Ranije je ser Vilijam Lukas bio trgovac u Meritonu, gde je stekao prilično bogatstvo, a govorom koji je održao u kraljevu čast za vreme svog predsednikovanja, zaslužio je da postane povitežen. To odlikovanje je možda previše uticalo na njega. Ono ga je ispunilo gađenjem prema trgovini i domu u malom pijačnom gradu, pa je napustio oboje i preselio se s porodicom u kuću udaljenu oko jednu milju od Meritona i nazvao je Lukasov dom. Tamo je mogao da zadovoljno razmišlja o svojoj važnosti i da se, neometan trgovačkim poslovima, samo stara da bude učtiv prema celom svetu. Jer, iako se oduševljavao svojim rangom, nije se nimalo uobrazio. Naprotiv, bio je vrlo pažljiv prema svakome. Po prirodi blag, ljubazan i uslužan, postao je još ugledniji posle prijema u dvorcu Sejnt Džejms.

Ledi Lukas je bila vrlo dobra i ljubazna žena. Nije bila odveć oštroumna, te je utoliko bila korisnija susedka gospođi Benet. Lukasovi su imali mnogo dece. Najstarija od njih, pametna i bistra devojka koja je imala oko dvadeset sedam godina, bila je Elizabetina prisna prijateljica.

Bilo je neminovno da se gospođice Lukasove i gospođice Benetove sastanu i porazgovaraju o balu. Odmah sutradan ujutru, Lukasove su došle u Longborn da čuju i saopšte novosti.

– Vi ste, Šarlota, dobro počeli večer – izjavi gospođa Benet gospođici Lukas sa ućtivim samosavlađivanjem. – Vi ste bili prvi izbor gospodina Binglija.

– Da, ali on je, izgleda, više voleo svoj drugi izbor.

– Oh! Verovatno mislite na Džejn zato što je s njom igrao dvaput. To je zaista izgledalo da znači da joj se on divi. Stvarno verujem da mu se ona dopala. Načula sam nešto o tome, ali ne znam šta, nešto o gospodinu Robinsonu.

– Možda mislite na ono što sam ja načula dok su on i gospodin Robinson razgovarali. Zar vam nisam pričala? Gospodin Robinson ga je pitao kako mu se sviđaju naše meritonske zabave, smatra li da ima dosta lepih žena u dvorani i za koju misli da je najlepša. A on je na poslednje pitanje odmah odgovorio: „Oh! Najstarija gospođica Benet je nesumnjivo najlepša; o tome ne mogu postojati dva različita mišljenja.“

– Zaboga! Pa to je zaista vrlo određeno. To izgleda kao da... ali, ipak, može da ništa ne proizađe iz toga, znate.

– Ono što sam ja načula najviše se tiče tebe, Lizo – reče Šarlota. – Gospodin Darsi, doduše, nije toliko vredan prisluškivanja koliko njegov prijatelj, je li? Sirota Liza! Rekao je da je ona samo *podnošljiva*.

– Molim vas, nemojte Lizi puniti glavu pa da se jedi zbog njegove grubosti, jer on je tako neprijatan čovek da bi bila prava nesreća dopasti mu se. Gospođa Long mi je rekla sinoć da je sedeo pored nje pola sata, a da nijednom nije progovorio.

– Jeste li sigurni, majko? Da nije to neka mala greška? – reče Džejn. – Zaista sam videla gospodina Darsija da razgovara s njom.

– Da, zato što ga je najzad upitala kako mu se dopada Nederfild, pa nije mogao da joj ne odgovori. Ali mi je rekla da je izgledao vrlo ljut što ga je oslovila.

– Gospođica Bingli mi je rekla – izjavi Džejn – da on nikad ne govori mnogo osim u društvu bliskih poznanika. Kad je s njima, vrlo je prijatan.

– Ne verujem ni u jednu reč od toga, draga moja. Da je tako pri-
jatan, on bi razgovarao s gospođom Long. Ali mogu da pogodim
kako je to bilo: svi kažu da je prekomerno gord, a pretpostavljam
da je nekako doznao da gospođa Long nema fijaker i konje, pa je
došla na bal u iznajmljenim čezama.

– Svejedno mi je što nije razgovarao s gospođom Long – reče
gospođica Lukas – ali bih volela da je igrao s Lizom.

– Drugi put, Lizo – reče gospođa Lukas – ni ja ne bih igrala s
njim da sam na vašem mestu.

– Mislim, gospođo, da vam mogu obećati da sigurno nikad neću
igrati s njim.

– Njegova me gordost – izjavi gospođica Lukas – ne vređa to-
liko koliko me gordost često može uvrediti, jer postoji opravdanje
za nju. Nije nikakvo čudo što tako vrlo otmen mladić, od dobrog
roda, bogat i kome sve ide u prilog, ima visoko mišljenje o sebi. Ako
se može tako reći, on ima pravo da bude gord.

– To je istina – odgovori Elizabeta – i lako bih mu mogla opro-
stiti *njevovu* gordost da nije uvredio *moju*.

– Gordost je – izjavi Meri, koja se ponosila svojom mudročću –
česta mana. Sudeći po svemu što sam čitala, uverena sam da je to
zaista vrlo česta mana, da joj je ljudska priroda naročito sklona i
da je malo onih koji ne gaje osećanje samozadovoljstva zbog ove ili
one stvarne ili zamišljene osobine. Sujeta i gordost su različite stvari,
mada se te reči često upotrebljavaju kao sinonimi. Čovek može biti
gord, a ne biti sujetan. Gordost se više odnosi na naše mišljenje o
nama, sujeta na ono što bismo hteli da drugi misle o nama.

– Da sam bogat kao gospodin Darsi – uzviknu mladi Lukas, koji
beše došao sa sestrama – ne bih mario da li sam gord ili nisam. Dr-
žao bih čopor lisičara i pio bocu vina svaki dan.

– Onda bi ti pio mnogo više nego što bi trebalo – reče gospođa
Benet – i ako bih te videla da to radiš, odmah bih ti oduzela bocu.

Momče je tvrdilo da ona to ne bi učinila, a ona je i dalje ponav-
ljala da bi, pa je ta rasprava trajala do kraja posete.

6.

Dame iz Longborna uskoro su posetile dame u Nederfildu. Ta je poseta propisno vraćena. Prijatno ponašanje gospođice Benet sve više je osvajalo naklonost gospođe Herst i gospođice Bingli. Mada su smatrale da je majka nepodnošljiva, a mlađe sestre nedostojne da se s njima razgovara, izrazile su želju da se bolje upoznaju sa dve najstarije. Džejn je tu pažnju primila s najvećim zadovoljstvom. Međutim, Elizabeta je zapažala i oholost u njihovom ophođenju, koja jedva da je izuzimala čak i njenu sestru, pa nije mogla da izvoli, mada je njihova ljubaznost prema Džejn, kakva je da je, imala izvesnu vrednost zato što je poticala iz činjenice da se ona dopala njihovom bratu. Kad god su se njih dvoje sreli, svima je bilo očigledno da se on njoj zaista divi. Elizabeti je bilo jasno da se njenoj Džejn on sve više dopada i da je ova na putu da se duboko zaljubi u njega. Ali je sa zadovoljstvom zaključila da tu zaljubljenost svet verovatno neće otkriti, jer Džejn s dubokim osećanjima objedinjuje mirnu narav i ravnomernu veselost, a to će je sačuvati od podozrenja radoznalih osoba. Elizabeta to svoje mišljenje saopšti svojoj prijateljici gospođici Lukas.

– Možda je prijatno – odgovori Šarlota – obmanuti javnost u takvom slučaju, ali je ponekad štetno biti previše oprezan. Ako žena svoju naklonost s istom veštinom krije i od predmeta te naklonosti, može joj se desiti da izgubi priliku da ga pridobije, a onda

će joj to biti slaba uteha što će misliti da svet ne zna ništa o tome. Ima mnogo zahvalnosti ili sujete u svakoj ljubavi, pa nije mudro ostaviti je samoj sebi. Sam početak nije težak – izvesna naklonost je sasvim prirodna; ali malo je nas koji smo dovoljno hrabri da se stvarno zaljubimo bez ohrabrenja. U devet od deset slučajeva, bolje je da žena pokaže veću naklonost nego što stvarno oseća. Bingliju se tvoja sestra nesumnjivo dopada, ali to dopadanje neće prerasti u ljubav ako ga ne bude podsticala.

– Ali ona ga podstiče koliko to njena priroda dopušta. Kad ja mogu da opazim njenu naklonost prema njemu, onda je on zaista glupak ako je ne zapaža.

– Imaj na umu, Lizo, da on ne zna Džejninu narav tako dobro kao ti.

– Ali ako je žena posebno naklonjena nekom čoveku i ne trudi se da to sakrije, on to mora da primeti.

– Možda i mora ako je viđa dovoljno. Međutim, mada se Bingli i Džejn viđaju često, oni nikad nisu dugo zajedno; a kako se uvek sastaju u velikom mešovitom društvu, to im je nemoguće da svaki trenutak iskoriste za međusobni razgovor. Džejn bi stoga trebalo da iskoristi što više svaki trenutak koji joj se pruži da ovlada njegovom pažnjom. Kad bude sigurna u njega, imaće vremena da ga potpuno zavoli.

– Tvoj plan je dobar – odgovori Elizabeta – tamo gde je posredi samo želja za dobrom udajom. Kad bih se odlučila da dobijem bogatog muža, ili bilo kakvog muža, mislim da bih prihvatila tvoj plan. Ali to nisu Džejnina osećanja; ona ne radi ni po kakvom planu. Zasad ona nije u stanju da zna ni kolika je ni da li je razumna njena naklonost. Samo je dve nedelje otkako ga poznaje. Igrala je samo dvaput s njim u Meritonu. Videla ga je jedno jutro u njegovoj kući, i od tada u društvu četiri puta večerala s njim. To nije dovoljno da bi upoznala njegov karakter.

– Da, nije dovoljno kako ti to predstavljaš. Da je samo večerala s njim, možda bi samo opazila kakav mu je apetit. Ali ne zaboravi

da su oni te četiri večeri proveli zajedno, a četiri večeri mogu značiti mnogo.

– Da, te četiri večeri omogućile su im da utvrde da oboje više vole bridž nego poker; ali u pogledu ma koje druge važne osobine, ne mislim da su mnogo doznali.

– Pa eto – reče Šarlota – od sveg srca želim da Džejn uspe. Kad bi se ona udala za njega sutra, mislim da bi mogla da bude jednako srećna kao što bi bila i da je studirala njegov karakter godinu dana. Sreća u braku je u potpunosti stvar slučaja. Ma koliko sklonosti obe strane bile poznate ili slične pre braka, to ne mora biti nikakvo jamstvo za njihovu buduću sreću. Te sklonosti često kasnije budu dovoljno različite da postanu izvor nezadovoljstva. Zato je bolje znati što je moguće manje o nedostacima osobe s kojom namjeravamo da provedemo život.

– Smešna si, Šarlota, to nije razumno. Znaš da to nije pametno i da sama nikad ne bi tako postupila.

Zauzeta posmatranjem udvaranja gospodina Binglija njenoj sestr, Elizabeta nije ni slutila da i sama postaje predmet interesovanja njegovog prijatelja. Gospodin Darsi isprva jedva da ju je smatrao lepuškastom; na balu je na nju gledao hladno. Kad su se sreli poslednji put, posmatrao ju je samo da bi je kritikovao. Ali tek što je jasno rekao i sebi i svojim prijateljima da ona jedva da ima ijednu dobru crtu na svom licu, a već počeo da opaža da lep izraz njenih crnih očiju čini njeno lice neobično inteligentnim. Posle ovoga su sledila i druga, takođe neočekivana otkrića. Mada je svojim kritičkim okom zapazio neka nesavršenstva u simetriji njenih oblika, bio je prinuđen da prizna da ima lak hod i lep stas. Uprkos njegovom tvrđenju da njeno ponašanje nije po modi najvišeg staleža, privukla ga je njena prirodna veselost. Ona nije nimalo bila svesna svega toga. Za nju je on bio samo čovek koji se nikad ne trudi da bude prijatan i koji je ne smatra dovoljno lepom da bi igrao s njom.

Poželeo je da o njoj sazna više, pa je, kao prethodni korak svom razgovoru s njom, slušao šta ona razgovara sa drugima. Ona je

odmah primetila to njegovo osluškivanje. Bilo je to kod ser Vilijama Lukasa, gde se skupilo veliko društvo.

– Zašto gospodin Darsi – upita ona Šarlotu – sluša moj razgovor s pukovnikom Forsterom?

– Na to pitanje samo gospodin Darsi može odgovoriti.

– Ako to opet bude radio, zaista ću mu reći da znam šta hoće. On ima vrlo podrugljiv pogled; ako ne postanem i sama drska, uskoro ću početi da ga se plašim.

Dok im se on približavao, mada se nije činilo da ima nameru da razgovara, gospođica Lukas podstaknu svoju prijateljicu da mu pomogne. Izazvana time, Elizabeta se okrete i reče:

– Gospodine Darsi, zar ne mislite da sam se vrlo lepo izražavala malopre kad sam molila pukovnika Forstera da nam priredi bal u Meritonu?

– Vrlo upečatljivo, ali to je predmet koji svaku damu čini energičnom.

– Strogi ste prema nama.

– Sada će doći red da drugi *nju* mole – izjavi gospođica Lukas.

– Sad ću da otvorim klavir, Lizo, a ti znaš šta sledi.

– Čudna si mi ti prijateljica! Uvek tražiš da sviram i pevam pred svakim. Da sam sujeta u pogledu svojih muzičkih sposobnosti, ti bi mi bila dragocena. Ali u ovom slučaju, zaista bih radije da ne sedam za klavir pred onima koji su verovatno navikli da slušaju najbolje izvođače. – Pošto je gospođica Lukas i dalje navaljivala, ona dodade – Pa dobro, ako mora tako biti, neka bude. – I pogledavši ozbiljno gospodina Darsija, reče: – Ima jedna lepa stara izreka, koju, naravno, svi ovde dobro znaju, čuvaj svoj dah da hladiš svoju kašu, a ja ću čuvati moj da dam glas svojoj pesmi.

Njeno izvođenje bilo je prijatno, mada ne sjajno. Posle dve pesme, a pre nego što je mogla prihvatiti molbu nekolicine da opet peva, za klavir žustro sede njena sestra Meri, koja je uvek bila nestrpljiva da se pokaže jer je, budući da je bila jedina ružna u porodici, revnosno radila na sticanju znanja i veština.

Meri nije imala ni dara ni ukusa. I mada ju je sujeta podsticala da se trudi, takođe joj je davala kruto držanje i uobraženo ophođenje, što bi naškodilo i većem stepenu izvrsnosti od onoga koji je ona bila postigla. Elizabetu, koja je bila prirodna i neusiljena, slušali su s mnogo većim zadovoljstvom, iako nije svirala ni upola tako dobro. Posle dugog koncerta, Meri se obradovala požnjevši hvalu i zahvalnost sviranjem nekoliko škotskih i irskih melodija na zahtev svojih mlađih sestara, koje su tada, s nekim od Lukasovih devojaka i nekoliko oficira, veselo igrale u jednom delu sobe.

Gospodin Darsi je stajao blizu njih s nemim negodovanjem zbog takvog načina provođenja večeri koji isključuje svaki razgovor, a bio je isuviše utonuo u misli da bi opazio da je ser Vilijam pored njega, sve dok ovaj ne reče:

– Kakva divna zabava za mladež, gospodine Darsi! Ništa kao igranje. Smatram da je igranje najotmenija zabava uglađenog društva.

– Tako je, gospodine. A ima i to preimućstvo što je u modi i kod manje uglađenih zajednica na svetu. Svaki divljak ume da igra.

Ser Vilijam se samo nasmeši.

– Vaš prijatelj divno igra – nastavi on posle kratkog ćutanja, kad vide da se gospodin Bingli pridružio igračima. – Ne sumnjam da ste i vi vrlo vešti u tome, gospodine Darsi.

– Mislim, gospodine, da ste me videli kad sam igrao u Meritonu.

– Da, zaista, i to mi je pružilo nemalo zadovoljstvo. Igrate li često na dvoru?

– Nikad, gospodine.

– Mislim da bi vam priličilo da igrate tamo.

– Nigde ne igram ako to mogu da izbegnem.

– Vi imate kuću u Londonu, mislim?

Gospodin Darsi klimnu glavom.

– Nekad sam pomišljao da se i ja nastanim u gradu jer volim otmeno društvo, ali nisam bio siguran da će londonski vazduh prijati ledi Lukas.

On začuta u očekivanju odgovora, ali njegov sagovornik ne reče ništa. Budući da je u tom trenutku Elizabeta išla prema njima, pomisli da joj učini veliku ljubaznost i doviknu joj:

– Moja draga gospođice Lizo, zašto ne igrate? Gospodine Darsi, morate mi dopustiti da vam predstavim ovu mladu damu kao odličnu igračicu. Uveren sam da nećete odbiti da igrate kad je ovakva lepotica pred vama. – Uze njenu ruku i htjede da je dâ gospodinu Darsiju, koji, mada vrlo iznenađen, htjede da je primi, kad Elizabeta odjednom ustuknu i reče začuđenom ser Vilijamu:

– Zaista, gospodine, nemam ni najmanju nameru da igram. Molim vas da ne mislite da sam pošla ovim putem da bih molila za partnera.

Gospodin Darsi je vrlo učtivo zamoli za čast da mu pruži svoju ruku, ali uzalud. Elizabeta je bila odlučna, pa ni ser Vilijam nije uspeo svojim nagovaranjem da pokoleba njenu odlučnost.

– Vi igrate tako revnosno, gospođice Lizo, da je surovo od vas što mi uskraćujete sreću da vas posmatram. I, mada ovaj gospodin obično ne mari za igranje, siguran sam da nema ništa protiv da nam pruži to zadovoljstvo bar na pola sata.

– Gospodin Darsi je sušta učtivost – izjavi Elizabeta smešeći se.

– Zaista jeste. Ali kad se uzme u obzir pobuda, draga moja gospođice Lizo, onda se ne treba čuditi njegovoj spremnosti; ko bi odbio takvu partnerku?

Elizabeta ga pogleda vragolasto, okrete se i ode. Njen otpor nije joj škodio kod gospodina Darsija. Razmišljao je o njoj kad mu se gospođica Bingli obrati rečima:

– Mogu da pogodim predmet vašeg sanjarenja.

– Mislim da ne možete.

– Razmišljate o tome kako bi nepodnošljivo bilo provoditi mnoge večeri na ovaj način i u ovakvom društvu. I ja sam zaista vašeg mišljenja. Nikad mi nije bilo dosadnije. Tolika dosada, a ipak tolika buka. Tolika ništavnost, a ipak tolika uobraženost svih tih ljudi! Šta bih dala da čujem vašu kritiku protiv njih!

– Vaša pretpostavka je sasvim pogrešna, uveravam vas. Moj um je bio zauzet prijatnim mislima. Razmišljao sam o velikom zadovoljstvu koje mogu da pruže divne oči lepe žene.

Gospođica Bingli mu se odmah zagleda u lice i zažele da joj kaže kojoj dami pripada čast da je nadahnula takvo razmišljanje. Gospodin Darsi odgovori s velikom neustrašivošću:

– Gospođici Elizabeti Benet.

– Gospođici Elizabeti Benet! – ponovi gospođica Bingli. – Mnogo sam iznenađena. Otkad vam je ona toliko omilela? I molim vas, kad ću moći da vam poželim svaku sreću?

– Upravo takvo pitanje sam i očekivao od vas. Devojačka mašta je vrlo brza. Za tren oka skoči od naklonosti do ljubavi, od ljubavi do braka. Znao sam da ćete mi poželeti svaku sreću.

– Pa, pošto tako ozbiljno govorite o tome, smatraću da je to gotova stvar. Imaćete divnu taštu, zaista. I, naravno, ona će uvek biti kod vas u Pemberliju.

Slušao ju je sa savršenom ravnodušnošću dok je ona zajedljivim rečima davala sebi oduška. Pošto se po mirnom izgledu njegovog lica uverila da ne pretila nikakva opasnost, njena duhovita rečitost je dugo potrajala.

7.

Imovina gospodina Beneta sastojala se gotovo potpuno od imanja koje je donosilo dve hiljade funti godišnje, a koje je, na nesreću njegovih kćeri, trebalo da pripadne nekom dalekom rođaku jer nije bilo muških naslednika; a imovina njegove žene, iako velika, nije bila dovoljna da kćerima nadoknadi taj gubitak. Njen otac bio je advokat u Meritonu i ostavio joj je četiri hiljade funti.

Imala je sestru udatu za gospodina Filipa, bivšeg pisara njihovog oca, koji je nasledio njegove poslove; i brata, koji je živio u Londonu i bio ugledan trgovac.

Selo Longborn je samo jednu milju udaljeno od Meritona. Ta mala razdaljina bila je vrlo pogodna za mlade dame, koje su rado odlazile tri-četiri puta nedeljno da posete svoju tetku i svrate i pomognu u radnji preko puta tetkine kuće. Najčešće su u te posete išle dve najmlađe, Ketrin i Lidija. Bile su dokonije od svojih sestara, pa kad nije bilo ničeg boljeg, šetnja do Meritona bila je dovoljna da ispuni zabavom njihove jutarnje časove i pruži im predmet za večernje razgovore. I ma koliko da je okolina oskudevala u novostima, uvek su uspevale da doznaju nešto novo od svoje tetke. Zasad su, zaista, imale dovoljno i novosti i sreće zbog nedavnog dolaska jednog puka u taj kraj. Puk je trebalo da ostane tu cele zime, a u Meritonu mu je bio glavni štab.

Njihove posete gospođi Filips bile su izvor vrlo zanimljivih obaveštenja. Svaki dan je donosio ponešto novo njihovom znanju oficirskih imena i veza. Nije dugo ostala tajna gde su oficiri odseli, a ubrzo su počele da se upoznaju i sa samim oficirima. Gospodin Filips je posećivao sve oficire, a to je otvorilo njegovim nećakama dotad nepoznat izvor sreće. Nisu morale da govore ni o čemu, sem o oficirima. Veliko bogatstvo gospodina Binglija, pri čijem bi pomenu njihova majka uvek živnula, nije vredelo ni pišljiva boba u njihovim očima u poređenju sa uniformom i opremom pukovskog potporučnika.

Pošto je jednog jutra saslušao njihove oduševljene izlive na tu temu, gospodin Benet hladno reče:

– Sudeći po svemu što sam razabrao iz vašeg razgovora, vi ste dve najgluplje devojke u celoj okolini. Naslućivao sam to poodavno, a sad sam i uveren u to.

Ketrin se zbuni i ne odgovori ništa. Ali Lidiya, potpuno ravnodušna, produži da izražava svoje divljenje prema kapetanu Karteru i nadu da će ga videti u toku dana, pošto je idućeg jutra odlazio za London.

– Čudim se, dragi moj – reče gospođa Benet – što si tako spreman da smatraš svoju decu glupom. I kad bih htela da govorim s omalovažavanjem o deci, ne bih tako govorila o svojoj.

– Ako su moja deca glupa, onda moram biti svestan toga.

– Da, ali činjenica je da su ona sva pametna.

– Laskam sebi da je to jedina tačka u kojoj se ne slažemo. Nekad sam se nadao da će se naša osećanja podudarati u svemu, ali sad se s tobom ne slažem u tome što mislim da su naše dve najmlađe kćeri neobično budalaste.

– Dragi moj Benete, ne treba da očekuješ da ove mlade devojke imaju pamet svojih roditelja. Kad dođu u naše godine, smatram da neće misliti na oficire ništa više od nas. Sećam se kad sam i sama mnogo volela crveni mundir, pa i sad ga volim duboko u srcu. I ako neki otmen, mlad pukovnik, s godišnjim prihodom od pet ili

šest hiljada funti, htjedne neku od mojih devojaka, neću mu reći ne. Mislim da je pukovnik Forster izgledao vrlo lepo u svojoj uniformi pre neko veče kod ser Viliijama.

– Mama – povika Lidija – tetka kaže da pukovnik Forster i kapetan Karter ne idu više tako često gospođici Votson kao u početku. Tetka ih sad često viđa u Klarkovoj biblioteci.

Ulazak lakeja s pismom za gospođicu Benet spreči gospođu Benet da odgovori. Pismo je bilo iz Nederfilda i lakej je čekao odgovor. Oči gospođe Benet zasijaše od zadovoljstva i nestrpljivo je ispitivala kćer dok je ova čitala:

– Džejn, od koga je? O čemu je? Šta on kaže? Požuri, Džejn, pa nam kaži; požuri, ljubavi moja!

– Od gospođice Bingli – odgovori Džejn i zatim ga glasno pročita:

Draga moja prijateljice,

Ako se ne smilujete da noćas večerate sa mnom i Luizom, bićemo u opasnosti da omrzneimo jedna drugu za ceo život jer se razgovor dveju žena, koji traje čitav bogovetni dan, nikad ne završava bez svađe. Dođite čim budete mogli po prijemu ovog pisma. Moj brat i gospoda večeraće s oficirima.

*Zauvek vaša
Kerolajn Bingli*

– S oficirima! – uzviknu Lidija. – Čudim se što nam tetka nije ništa rekla o tome.

– Večeraju van kuće – reče gospođa Benet – kakva šteta!

– Mogu li dobiti kola? – upita Džejn.

– Ne, draga moja. Bolje je da ideš na konju, jer izgleda da će kiša, pa ćeš morati da prenočiš tamo.

– To bi bio dobar plan – reče Elizabeta – ako ste sigurni da joj one neće ponuditi kola da se vrati kući.

– Oh! Ali Binglijeve čeze uzeće gospoda da se odvezu u Meriton, a Herstovi nemaju svojih konja.

– Radije bih išla kolima.

– Ali, draga moja, otac ti ne može dati konje, sigurna sam. Potrebni su na imanju, nije li tako, Benete?

– Potrebni su na imanju mnogo češće nego što ja mogu da ih dobijem.

– Ali ako su vam na raspolaganju danas – reče Elizabeta – onda je problem rešen.

Najzad je izvukla od svog oca priznanje da su kola zauzeta na imanju. Džejn je zato morala da ide na konju i majka je isprati do vrata uz mnoge vesele prognoze ružnog vremena. Njene nade se ostvariše. Džejn tek što beše malo odmakla, a kiša poče da lije. Sestre su se brinule, ali majka je bila ushićena. Kiša je padala celo veče bez prestanka. Džejn zaista neće moći da se vrati.

– Ovo je zaista bila moja srećna ideja! – reče gospođa Benet više puta, kao da je bila njena zasluga što pada kiša. Tek idućeg jutra shvatila je sve prednosti svog dovitljivog plana. Tek što su završili doručak, a sluga iz Nederfilda donese sledeću belešku za Elizabetu:

Moja najmilija Lizo,

Od jutros se osećam vrlo rđavo; a to, mislim, terba pripisati tome što sam juče skroz pokisla. Moji ljubazni prijatelji neće ni da čuju da se vratim kući pre nego što mi bude bolje. Oni uporno zahtevaju da me pregleda dr Džouns; zato se nemojte uznemiravati ako čujete da je bio kod mene. Izuzev što me boli grlo i glava, nije ništa ozbiljno.

Tvoja itd.

– Pa, draga moja – izjavi gospodin Benet pošto Elizabeta glasno pročita pisamce – ako se tvoja kći ozbiljno razboli i ako umre, biće nam uteha to što ćemo znati da se sve to desilo u poteri za gospodinom Binglijem, a po tvojoj naredbi.

– Oh! Nimalo se ne bojim da će umreti. Ne umire se od malo nazeba. Imaće dobru negu. Što duže ostane tamo, to bolje. Išla bih da je obiđem kad bih mogla dobiti kola.

Elizabeta, stvarno zabrinuta, odluči da ode da je obiđe iako se kola nisu mogla dobiti. Kako nije bila jahačica, morala je ići peške. Ona im saopšti svoju odluku.

– Kako možeš biti tako luda – povika njena majka – da i pomisliš na tako nešto po ovom blatu! Zar da te vide svu kaljavu!

– Ne marim za to, važno mi je da vidim Džejn.

– Je li to mig meni, Lizo – upita njen otac – da pošaljem po konje?

– Zaista nije. Ne želim da izbegnem pešačenje. Ta daljina nije ništa ako se ima cilj; to je samo tri milje. Vratću se na večeru.

– Divim se tvojoj istrajnosti i tvojoj dobroti – reče Meri – ali svaki impuls treba da je vođen razumom. I, po mom mišljenju, napore treba činiti samo ukoliko su nužni.

– Ići ćemo do Meritona s tobom – rekoše Ketrin i Lidija. Elizabeta pristade na njihovo društvo i sve tri mlade dame pođoše zajedno.

– Ako požurimo – reče Lidija usput – možda ćemo videti kaptana Kartera pre nego što ode.

U Meritonu su se rastale. Dve mlađe sestre odoše kući neke oficirske žene, a Elizabeta produži pešačenje sama. Brzim koracima prelazila je polje za poljem, preskačući u nestrpljivoj žurbi ograde i barice, dok najzad nije stigla nadomak kuće – umornih nogu, kaljavih čarapa i lica koje se sijalo zagrejano brzim hodom.

Uveli su je u trpezariju gde su svi bili na okupu, osim Džejn. Njen izgled izazvao je veliko iznenađenje. Gospođi Herst i gospođici Bingli izgledalo je skoro neverovatno da je prepešačila tri milje tako rano ujutru, po tako kaljavom putu, i to sama. Elizabeta je bila uverena da je preziru zbog toga. Ali one je primiše vrlo učtivo. U držanju njihovog brata ne samo da je bilo učtivosti već i prijateljske naklonosti i ljubaznosti. Gospodin Darsi nije mnogo govorio, a gospodin Herst ništa nije rekao. Gospodin Darsi se istovremeno

divio blistavosti koju je naporno pešačenje izazvalo na njenom licu, ali i sumnjao u opravdanost razloga zbog kojeg je sama prešla toliki put. Gospodin Herst je mislio samo na doručak.

Na pitanje kako je njenoj sestri, nije dobila utešan odgovor. Gospođica Benet je rđavo spavala i, mada je ustala, vrlo je grozničava i nije joj dovoljno dobro da bi mogla da napusti svoju sobu. Elizabeti beše milo što je gospođica Bingli odmah odvede njoj. Čim je ona ušla, Džejn se mnogo obradovala jer je nju samo strah da ih ne uplaši ili ne uznemiri zadržao da u svome pisamcetu napiše koliko čezne za takvom posetom. Ali nije mogla mnogo da govori. Pošto ih je gospođica Bingli ostavila same, malo šta je mogla reći osim što je saopštila sestri da im je zahvalna zbog njihove izuzetne ljubaznosti prema njoj. Elizabeta ju je ćutke služila.

Posle doručka im se pridružiše Binglijeve sestre. Elizabeta poče i sama da ih voli kad vide koliko ljubavi pokazuju prema Džejn i kako se brinu za nju. Lekar je došao, pregledao bolesnicu i rekao, kao što se moglo i očekivati, da ona ima jak nazeb i da joj moraju pomoći svojom negom da što pre ozdravi. Posavetovao ju je da se vrati u postelju i obećao joj neke lekove. Odmah je postupila po lekarskom savetu jer se znaci groznice behu povećavali i glava ju je mnogo bolela. Elizabeta nije napuštala ni za trenutak njenu sobu, a ni ostale dame nisu često izlazile. Pošto gospoda behu otišla od kuće, one stvarno nisu imale nikakvog drugog posla.

Kad časovnik otkuca tri, Elizabeta zaključila da mora ići i to nerado saopšti. Gospođica Bingli joj ponudi kola, i nije bilo potrebno veliko navaljivanje da ona pristane, ali Džejn pokaza toliku žalost zbog rastanka s njom da gospođica Bingli bi prinuđena da joj umesto kola ponudi da zasad ostane u Nederfildu. Elizabeta pristade veoma zahvalna, te poslaše slugu u Longborn da izvesti porodicu o tome i da joj donese potrebnu odeću.

8.

U pet sati, dve dame se povukoše da se preobuku, a u šest i trideset, Elizabeta bi pozvana na večeru. Na učtiva pitanja kojima je zasuše, a među kojima su, kao što je sa zadovoljstvom opazila, Binglijeva bila najbrižnija, nije mogla da pruži utešan odgovor. Gospođici Džejn nije bilo ništa bolje. Kad sestre to čuše, ponoviše tri-četiri puta kako ih to žalosti, kako je neprijatno imati jak nazeb i kako je i njima mrsko kad boluju. Posle toga nisu više mislile o tome. Njihova ravnodušnost prema Džejn, kad im nije pred očima, povrati svu prvobitnu mržnju koju je Elizabeta osećala prema njima.

Njihov brat je, i to stvarno, bio jedini u toj grupi na koga je gledala s izvesnom naklonošću. Njegova zabrinutost zbog gospođice Džejn bila je očigledna, a njegova pažnja prema njoj vrlo prijatna, te se nije osećala kao nezvan gost iako je mislila da je ostali takvom smatraju. Osim njega, ostali su joj poklanjali vrlo malo pažnje. Gospođica Bingli se usredsredila na gospodina Darsija, pa tako i njena sestra. Što se tiče gospodina Hersta, pored koga je Elizabeta sedela, on je bio čovek koji živi samo da jede, pije i da se karta, i koji više sa njom nije imao o čemu da razgovara kad se obavestio da ona više voli jednostavno jelo nego paprikaš.

Posle večere, ona se odmah vrati kod Džejn, a gospođica Bingli poče da je ogovara čim je izašla iz sobe. Reče da je njeno ponašanje zaista vrlo ružno, mešavina gordosti i drskosti, da ne ume da

razgovara, da nema ni stila, ni ukusa, ni lepote. Gospođa Herst je bila istog mišljenja i dodade:

– Ona, kratko rečeno, nema ništa što bi je preporučilo, izuzev to što je dobar pešak. Nikad neću zaboraviti kako je izgledala jutros. Izgledala je skoro divlja.

– Zaista jeste, Luiza. Jedva sam se uzdržala da se ne nasmejem. Vrlo je glupo što je uopšte došla! Zašto je morala da vitla po poljima zato što joj je sestra dobila nazeb? Kosa joj je bila tako razbarušena, tako čupava!

– Da, pa tek njena podsuknja. Mislim da ste videli i njenu podsuknju, koja je, sasvim sam sigurna, bila kaljava za čitavih petnaest santimetara, a to ni spuštenu gornju suknju nije mogla da sakrije.

– Tvoj prikaz može biti potpuno veran, Luiza – reče Bingli – ali ja nisam zapazio ništa od svega toga. Mislim da je gospođica Elizabeta Benet izgledala veoma privlačno kad je jutros ušla u trpezariju. Njenu blatnjavu podsuknju nisam ni opazio.

– Vi ste je opazili, gospodine Darsi, sigurna sam – reče gospođica Bingli – i sklona sam da mislim da ne biste želeli da *vaša sestra* učini tako nešto.

– Zaista ne.

– Pešaćiti tri milje, ili četiri, ili pet, ili koliko ih je već bilo, po blatu do kolena, i to sama, sasvim sama! Šta je ona htela time! Čini mi se da to pokazuje neku odvratnu vrstu uobražene samostalnosti, krajnju palanačku ravnodušnost prema uljudnosti.

– To pokazuje njenu ljubav prema sestri, što je vrlo pohvalno – izjavi Bingli.

– Bojim se, gospodine Darsi – reče gospođica Bingli polušapatom – da je ta pustolovina nepovoljno uticala na vaše divljenje njenim lepim očima.

– Ni najmanje – odgovori on. – Posle šetnje su još više blistale. – Nakon te izjave nastade kratko ćutanje, a zatim gospođa Herst opet počeo:

– Osećam veliku naklonost prema Džejn Benet. Ona je zaista vrlo ljupka devojka i želim joj od sveg srca da se dobro udomi. Ali s takvim ocem i takvom majkom, i s tako neuglednom rodbinom, bojim se da nema nikakvog izgleda za to.

– Mislim da sam te čula da kažeš da je njihov teča advokat u Meritonu.

– Da, i imaju ujaka koji živi negde blizu Čipsajda*.

– To je divno – dodade njena sestra i obe se veselo nasmejaše.

– Kad bi imale dovoljno ujaka da ispune *ceo* Čipsajd – reče Bingli – to ih ne bi učinilo manje prijatnim.

– Ali to im umnogome smanjuje mogućnost da se udaju za ljude od nekog značaja u svetu – izjavi Darsi.

Na to Bingli ništa ne odgovori, ali se njegove sestre potpuno složiše s tim i izvesno vreme su se šalile na račun prostih srodnika svoje drage prijateljice.

Napustivši trpezariju, one se s obnovljenom nežnošću uputiše u njenu sobu. Sedele su s njom dok nisu pozvane na kafu. Džejn se još osećala vrlo rđavo, te je Elizabeta nije ostavljala samu do duboko u noć. Kad joj se sestra malo umirila i zaspala, Elizabeti se učini da je umesno, iako ne baš prijatno, da se pridruži ostalima. Kad je ušla u salon, zatekla je celo društvo kako se karta u novac. Odmah je pozvaše da im se pridruži. Ali ona odbi pošto je mislila da igraju u velike svote, izvinjavajući se da će uskoro opet morati da ide kod sestre i dodavši da će se za to kratko vreme koje će tu provesti zabaviti čitanjem. Gospodin Herst je pogleda iznenađeno.

– Zar više volite čitanje nego kartanje? – upita on. – To je prilično neobično.

– Gospođica Liza Benet – reče gospođica Bingli – prezire karte. Ona je velika čitateljka i ne nalazi zadovoljstvo ni u čemu drugom.

– Ne zaslužujem ni takvu hvalu ni takvu osudu – izjavi Elizabeta.

– Ja nisam velika čitateljka, a uživam u mnogim stvarima.

* Orig. *Cheapside*, trgovačka ulica u Londonu, na koju je londonska elita gledala s omalovažavanjem. *Cheap* u prevodu znači jeftin, prost, niske vrednosti. (Prim. prev.)

– U negovanju svoje sestre nalazite, uveren sam, mnogo zadovoljstva – reče Bingli – i nadam se da će se vaše zadovoljstvo uskoro povećati time što ćete je videti sasvim zdravu.

Elizabeta mu zahvali od sveg srca i priđe stolu na kojem je bilo nekoliko knjiga. On joj odmah ponudi da donese i druge – sve koje su u njegovoj biblioteci.

– Voleo bih da je moja zbirka veća, što bi vama koristilo, a meni podiglo ugled. Ali ja sam lenj čovek i, mada nemam mnogo knjiga, imam ih više nego što ću ih ikad pročitati.

Elizabeta mu odgovori da će se zadovoljiti knjigama u salonu.

– Čudim se – izjavi gospođica Bingli – što je moj otac ostavio tako malu zbirku knjiga. Kakvu divnu biblioteku imate vi u Pemberliju, gospodine Darsi!

– I treba da bude dobra – odgovori on – jer je delo mnogih pokolenja.

– A i vi ste joj mnogo dodali, vi stalno kupujete knjige.

– Ne mogu da shvatim zanemarivanje porodične biblioteke u današnje vreme.

– Zanemarivanje! Sigurna sam da vi ne zanemarujete ništa što bi moglo dodati lepoti toga plemenitog mesta. Čarlse, kad budeš saziđao *svoju* kuću, želim da bude bar upola onako lepa kao što je Pemberli.

– I ja to želim.

– Ali stvarno bih ti savetovala da kupiš neko poljsko dobro u tom susedstvu i da uzmeš Pemberli za model. Nema lepše grofovije u Engleskoj od Derbišira.

– Vrlo rado, kupiću Pemberli ako Darsi hoće da ga proda.

– Ja govorim o onome što je moguće, Čarlse.

– Časti mi, Kerolajn, pre je moguće kupiti Pemberli nego podražavati ga.

Elizabetu je toliko zanimalo taj razgovor da je knjizi poklonila tek malo pažnje. Najzad je ostavi sa strane, priđe stolu za kartanje, sede između gospodina Binglija i njegove najstarije sestre i počeo da posmatra igru.

– Je li gospođica Darsi mnogo porasla od prošlog proleća? – upita gospođica Bingli. – Hoće li biti visoka kao ja?

– Mislim da hoće. Sad je visoka otprilike kao gospođica Elizabeta Benet, ili je nešto viša.

– Mnogo sam poževela da je opet vidim. Niko mi se nije toliko dopao kao ona. Kakvo lice, kakvo ponašanje! I tako temeljno obrazovana za njene godine! Njeno sviranje na klaviru je izvrsno.

– Čudim se – reče Bingli – otkud mladim damama toliko strpljenja da se usavršavaju u raznim veštinama, kao što to sve čine.

– Dragi moj Čarlse, kako možeš reći da se sve mlade dame usavršavaju i da su obrazovane!

– Da, sve, mislim. Sve one malaju slike, vezu zavese i zastirače i pletu torbice. Ne znam skoro nijednu koja ne ume da radi sve to. Kad god su mi prvi put govorili o nekoj mladoj dami, uvek su mi saopštavali da je vrlo izvežbana u raznim veštinama i da je obrazovana.

– Tvoja lista uobičajenog stupnja obrazovanosti – reče Darsi – isuviše je tačna. Ta reč se upotrebljava da opiše previše žena koje su stekle pravo na nju pletući torbice ili bojeći platna. Ali ne mogu da se složim sa tobom da se to odnosi na sve žene. No, ne mogu da se pohvalim da, u mom krugu poznanika, znam više od pola tuceta onih koje su zaista obrazovane.

– Pa ni ja, sigurna sam – reče gospođica Bingli.

– Onda – reče Elizabeta – mora biti da obuhvatate mnogo štošta svojim pojmom obrazovane žene.

– Da, ja time obuhvatam mnogo.

– Oh! Pa, naravno – povika njegova verna pomagačica – ne može se smatrati obrazovanom nijedna koja ne premaša ono na šta se obično nailazi. Žena mora dobro znati muziku, pevanje, crtanje, plesanje i moderne jezike da bi zaslužila da se nazove obrazovanom. Osim toga, mora imati i nešto posebno u svom držanju i načinu hoda, u tonu glasa, u ophođenju i izražavanju, inače će tu reč samo upola zasluživati.

– Sve to ona mora imati – dodade gospodin Darsi – i svemu tome mora još dodati nešto suštastvenije: duhovnu obrazovanost stečenu čestim čitanjem.

– Sad me više iznenađuje što poznajete *samo* šest obrazovanih žena. Čudim se što znate ijednu.

– Zar ste vi tako strogi prema svom vlastitom polu da sumnjate u mogućnost svega ovoga?

– Ja nikad nisam videla takvu ženu. Nikad nisam videla sposobnost, ukus, marljivost i otmenost spojene tako kao što vi opisujete.

Gospođa Herst i gospođica Bingli složno i bučno izjaviše da protestuju protiv nepravednosti njene sumnje i počеше da tvrde da znaju mnoge žene koje odgovaraju tome opisu, ali ih tada gospodin Herst opomenu na red, jetko im zamerajući što ne paze na tok igre. Pošto je time prekinut svaki razgovor, Elizabeta ubrzo opet napusti salon.

– Elizabeta Benet – izjavi gospođica Bingli kad se vrata zatvoriše za njom – jedna je od onih mladih dama koje pokušavaju da se preporuče drugom polu potcenjivanjem svoga, što im često, mislim, i uspeva. Ali, po mom shvatanju, to je bedna majstorija, vrlo niska veština.

– Nema sumnje – odgovori Darsi kome je ta primedba uglavnom i bila upućena – da ima niskosti u *svim* veštinama do kojih se dame ponekad spuste radi osvajanja. Za prezir je sve što je u vezi s lukavstvom.

Gospođica Bingli nije bila potpuno zadovoljna tim odgovorom da bi nastavila razgovor na tu temu.

Elizabeta im se ponovo pridruži, ali samo da javi da je njenoj sestri gore i da ne može da je ostavi. Bingli predloži da se odmah pošalje po dr Džounsa. Ali njegove sestre, uverene da nikakav savet palanačkog lekara ne bi bio od koristi, preporučišе da se hitno pozove iz Londona jedan od najčuvenijih lekara. Ona ne htede ni da čuje za to. Ali je rado pristala na predlog njihovog brata, te bi rešeno da se, ako gospođici ne bude bolje, pošalje po dr Džounsa

Gordost i predrasuda

rano ujutru. Bingli se ozbiljno zabrinuo, a njegove sestre izjaviše da ih to veoma žalosti. Ipak, brzo su se utešile pevanjem u duetu posle večere. On je odušak za svoja osećanja nalazio u davanju uputstava svojoj služavci da se bolesnoj devojci i njenoj sestri ukaže sva moguća pažnja.

9.

Elizabeta je provela veći deo noći u sobi svoje sestre i ujutru je bila zadovoljna što je u stanju da pošalje utešan odgovor na pitanja koja je vrlo rano posredstvom služavke dobila od gospodina Binglija, i nešto kasnije, od dve otmene dame koje su došle u posetu njegovim sestrama. Uprkos tom poboljšanju, zamolila je da se u Longborn po sluzi pošalje beleška u kojoj je pozvala majku da poseti Džejn i da sama donese sud o njenom stanju. Beleška je istog trenu poslata i smesta se postupilo po istoj. Gospođa Benet, u pratnji dve najmlađe kćerke, stiže u Nederfild odmah posle porodičnog doručka.

Da je zatekla Džejn u očiglednoj opasnosti, gospođa Benet bi bila vrlo nesrećna, ali pošto se uverila, kad ju je videla, da njena bolest nije opasna, nije želela da joj se kći odmah oporavi, jer bi u slučaju ozdravljenja morala da napusti Nederfild. Zato nije htela ni da čuje za njen predlog da je odveze kući. Pa i lekar, koji je stigao otprilike u isto vreme, nije to smatrao razložnim. Pošto su posedele malo sa Džejn, došla je gospođica Bingli i pozvala ih na doručak, pa su majka i tri kćerke otišle s njom u trpezariju. Bingli pri susretu s njima izrazi nadu da gospođa Benet nije zatekla gospođicu Benet u gorem stanju nego što je očekivala.

– Nažalost, jesam, gospodine – odgovori ona. – Suviše je bolesna da bih je pvela sa sobom. Dr Džouns kaže da ne smem ni

pomišljati da je sada vodim. Još neko vreme moramo zloupotrebljavati vašu ljubaznost.

– Da je vodite! – uzviknu Bingli. – Ne smete ni pomisliti na to. Moja sestra, uveren sam, neće hteti ni da čuje o njenom odlasku.

– Budite uvereni, gospodo – izjavi gospođica Bingli sa hladnom učtivošću – da će se gospođici Benet ukazivati sva moguća pažnja dok bude bila kod nas.

Gospođa Benet izrazi svoju zahvalnost bujicom reči.

– Eto – dodade ona – da nije takvih dobrih prijatelja, ne znam šta bi bilo od nje, jer ona je zaista vrlo bolesna i mnogo pati, mada to podnosi s najvećim strpljenjem. Uvek je takva jer ima najbolju narav za koju znam. Često govorim mojim ostalim devojkama da ne mogu da se porede s njom. Ova soba vam je zaista lepa, gospodine Bingli, a i pogled preko one šljunkovite staze je divan. Ne znam ni jedno mesto u okolini koje je ravno Nederfildu. Nadam se da nećete žuriti da ga napustite, iako ste ga zakupili samo na kratko vreme.

– Sve što radim, radim u žurbi – odgovori on – pa ako odlučim da napustim Nederfild, verovatno ću otići u roku od pet minuta. Ali zasad smatram da sam stalno nastanjen ovde.

– Baš bih tako nešto i očekivala od vas – izjavi Elizabeta.

– Počinjete da me shvatate, jelte? – uzviknu on okrećući se prema njoj.

– Oh, da, potpuno vas razumem.

– Voleo bih da to mogu da primim kao kompliment, ali sam, eto, za sažaljenje što me je tako lako prozreti.

– Kako se uzme. Nije nužno da je dublji i složeniji karakter samim tim više ili manje dostojan poštovanja nego takav kakav je vaš.

– Lizo – uzviknu njena majka – ne zaboravi gde si i nemoj da mudruješ kao što činiš kod kuće.

– Nisam znao – Bingli odmah nastavi – da vi studirate karaktere. To mora da je vrlo zabavno.

– Da, ali složeni karakteri su najzanimljiviji. Oni imaju bar to preimućstvo.

– Selo – izjavi Darsi – može da pruži veoma malo predmeta za takvo studiranje. Ljudi se u seoskim sredinama kreću u vrlo ograničenom i jednolikom društvu.

– Ali ljudi se i sami toliko menjaju da se uvek može zapaziti nešto novo u njima.

– Da, zaista – uzviknu gospođa Benet, uvređena načinom na koji je pomenuo seoske sredine. – Uveravam vas da selo u *tome* ne zaostaje za gradom.

Svi se iznenadiše zbog njene jetkosti, a Darsi se, pošto je pogleda na trenutak, okrete od nje čuteći. Gospođa Benet, koja je uobražavala da je odnela potpunu pobjedu nad njim, nastavi likujući:

– Ne vidim da London ima ikakvo veliko preimućstvo nad selom izuzev radnji i državnih službi. Selo je mnogo prijatnije, nije li, gospodine Bingli?

– Kad sam na selu – odgovori on – nikad ne želim da ga ostavim, a kad sam u gradu, osećam skoro to isto. Oba imaju svoja preimućstva i mogu da budem podjednako zadovoljan i u jednom i u drugom.

– Da, to je zato što imate dobru narav. Ali taj gospodin – reče gledajući u Darsiju – kao da misli da selo nije ništa.

– Zaista grešiš, mama – umeša se Elizabeta crveneći zbog svoje majke. – Sasvim si pogrešno shvatila gospodina Darsija. On je samo mislio da na selu nema toliko raznovrsnosti među ljudima kao u gradu, što i sama moraš priznati da je istina.

– Tako je, draga moja, niko to i ne poriče. Ali što se tiče toga da je u našem kraju društvo malo, retki su krajevi koji imaju veće društvo. Znam da mi večeravamo sa dvadeset i četiri porodice.

Samo iz obzira prema Elizabeti, Bingli se uzdrža od osmeha. Njegova sestra beše manje obzirna i upravi pogled prema gospodinu Darsiju s izrazitim osmehom. Da bi rekla nešto što bi odvratilo misli njene majke sa te teme, Elizabeta je upita da li je Šarlota Lukas dolazila u Longborn otkako ona nije kod kuće.

– Da, svratila je juče s ocem. Ser Vilijam je veoma prijatan čovek, gospodine Bingli, zar ne? Vrlo je otmen, a tako blag i tako

pristupačan. Uvek ima lepu reč za svakoga. To je moja ideja o dobrom vaspitanju. A oni koji uobražavaju da su vrlo važni i nikad ne progovaraju, imaju sasvim pogrešno shvatanje.

– Je li Šarlota večerala s vama?

– Ne, žurila je da se vrati kući. Pretpostavljam da je bila potrebna tamo zbog pite od mešanog voća. Što se mene tiče, gospodine Bingli, uvek držim služavke koje umeju da rade svoj posao. *Moje* kćerke su drukčije vaspitane. Ali svako ima svoje mišljenje; a Lukasove su vrlo dobre devojke, uveravam vas. Šteta što nisu lepe! Nije da mislim da je Šarlota ružna, doduše, ona je naša dobra prijateljica.

– Ona je, izgleda, vrlo prijatna devojka – reče Bingli.

– Pa i jeste. Ali morate priznati da je ružna. Ledi Lukas i sama to često kaže i zavidi mi na Džejninoj lepoti. Ne volim da se hvalim svojom kćerkom, ali zaista – ne viđa se često lepša devojka od Džejn. Svi to kažu. Ne oslanjam se na svoju pristrasnost. Kad joj je bilo samo petnaest godina, neki gospodin kod moga brata Gardinera u Londonu, toliko se zaljubio u nju da je moja snaha bila sigurna da će je zaprositi pre nego što otputujemo. Ali nije. Možda je mislio da je suviše mlada. Ali joj je posvetio nekoliko stihova. Bili su to vrlo lepi stihovi.

– I tako se završila njegova ljubav – ubaci Elizabeta nestrpljivo.

– Mislim da su mnoge ljubavi savladane na taj način. Pitam se ko je prvi otkrio moć poezije da uguši ljubav!

– Navikao sam da smatram da je poezija hrana ljubavi – reče Darsi.

– Lepe, snažne i zdrave ljubavi, da. Onome što je snažno samo po sebi sve može da bude hrana. Ali ako je to samo neka mala, mršava naklonost, uverena sam da je jedan dobar sonet može sasvim uništiti.

Darsi se samo nasmeši. Nastade opšte ćutanje te Elizabeta zadrhta od straha da njena majka opet ne kaže nešto neumesno. Gospođa Benet jako zažele da govori, ali nije mogla da smisli šta da kaže. Zato posle kratkog ćutanja počeo opet da izražava zahvalnost gospodinu

Bingliju zbog njegove ljubaznosti prema Džejn, a zatim mu se izvini što mu i Liza dosađuje. G. Bingli je bio neprirodno učtiv u svome odgovoru i natera i svoju mlađu sestru da bude učtiva i da kaže ono što prilika iziskuje. Ona izvrši svoju ulogu bez velike ljupkosti, ali je gospođa Benet bila zadovoljna i uskoro zatim naredi da se spremne njena kola. Na taj znak, njena najmlađa kći istupi napred. Dve sestre su šaputale među sobom za sve vreme posete, a ishod toga bio je zahtev najmlađe da gospodin Bingli ispuni svoje obećanje dato kad je prvi put došao u selo: da će prirediti bal u Nederfildu.

Lidija je bila dobro razvijena devojka od petnaest godina, lepuškastog i dobroćudnog lica, mezimica svoje majke, koja ju je iz ljubavi počela izvoditi u društvo sasvim rano. Bila je vesela i sklona uživanjima, a imala je i neku vrstu urođenog ponosa. Taj ponos se, zahvaljujući udvaranju oficira kojima su je preporučivale dobre večere njenog teče i njeni laki maniri, razvio u samouverenost. I tako se nije nimalo ustručavala da se obrati gospodinu Bingliju povodom bala. Odmah ga je podsetila na njegovo obećanje i dodala da bi to bila najsramnija stvar na svetu ako ga ne bi ispunio. Njegov odgovor na taj iznenadni napad prijaio je ušima gospođe Benet.

– Sasvim sam voljan, uveravam vas, da održim svoju reč. I kad vaša sestra ozdravi, vi ćete, ako želite, odrediti dan bala. Vi, naravno, ne biste želeli da igrate dok je ona bolesna.

Lidija izjavi da je zadovoljna. – Oh! Da, biće mnogo bolje da sačekamo da Džejn ozdravi, a tada će verovatno i kapetan Karter opet biti u Meritonu. A pošto vi priredite bal – dodade ona – zahtevaću da i oni prirede jedan. Reći ću pukovniku Forsteru da će biti sramota ako to ne učini.

Gospođa Benet i njene dve najmlađe kćeri uskoro su otišle, a Elizabeta se odmah po njihovom odlasku vrati kod Džejn, ostavljajući svoje ponašanje i ponašanje svoje rodbine rešetanju dveju dama i gospodina Darsija. Međutim, gospodin Darsi se nije dao navesti da i on osuđuje Elizabetu, uprkos svim duhovitostima gospođice Bingli o lepim očima.

10.

Taj dan je prošao skoro isto kao i prethodni. Gospođa Herst i gospođica Bingli provele su nekoliko jutarnjih časova sa bolesnicom koja se postepeno oporavljala, a uveče se Elizabeta pridružila njihovom društvu u salonu. Međutim, sto za kartanje ostao je prazan. Gospodin Darsi je pisao, a gospođica Bingli je sedela blizu njega, posmatrala kako napreduje njegovo pismo i često mu prekidala pažnju porukama za njegovu sestru. Gospodin Herst i gospodin Bingli igrali su piket, a gospođa Herst je posmatrala njihovu igru.

Elizabeta uze da veze i nađe dovoljno zabave u posmatranju onoga što se odigravalo između Darsija i gospođice Bingli. Damino neprestano hvaljenje njegovog rukopisa, pravilnosti njegovih redova, dužine njegovog pisma i nehajnost s kojom su njene hvale primane, obrazovali su čudan dijalog i potpuno se slagali s njenim mišljenjem o oboje.

– Kako će se samo gospođica Darsi obradovati kad primi takvo pismo!

On ne odgovori.

– Vi pišete neobično brzo.

– Grešite. Pišem veoma sporo.

– Koliko samo pisama morate da napišete u toku godine! Pa i poslovna pisma! Ona bi mi bila dosadna.

– Onda je sreća što su ona pala meni u deo, a ne vama.

- Molim vas, recite vašoj sestri da čeznem da je vidim.
- Već sam joj to jednom rekao, po vašoj želji.
- Čini mi se da vam se ne dopada to pero. Dajte da vam ga zaostrim. Ja zarezujem pera vrlo vešto.
- Hvala, ja uvek sam zarezujem.
- Kako uspevate da pišete tako pravo?
- Ćutao je.
- Recite vašoj sestri da mi je milo što čujem da napreduje u sviraњу na harfi. I molim vas, recite joj da sam oduševljena njenim lepim malim vezenim stolnjakom, mislim da je njen vez neuporedivo lepši od veza gospođice Grantli.
- Dopustite mi da vest o vašem oduševljenju odložim dok ne budem ponovo pisao. Sad nemam dovoljno mesta da to izrazim kako treba.
- Oh! To nije važno. Videću je u januaru. Pišete li joj uvek tako divna i duga pisma, gospodine Darsi?
- Obično su duga. A da li su uvek i divna, to nije moje da ocenim.
- Mislim da onaj ko lako piše duga pisma ne može da piše loše.
- To nije kompliment za Darsija, Kerolajn – reče njen brat – jer on ne piše s lakoćom. Dugo se misli oko četvorosložnih reči. Zar ne, Darsi?
- Moj stil pisanja je sasvim drugačiji od tvog.
- Oh! – uzviknu gospođica Bingli. – Čarls piše potpuno nemarno. Izostavi polovinu reči, a ostale zabrlja.
- Moje misli teku tako brzo da nemam vremena da ih izrazim. Zato moja pisma ponekad ne saopštavaju nikakve misli onima s kojima se dopisujem.
- Vaša skromnost, gospodine Bingli – reče Elizabeta – razoružava svaku kritiku.
- Ništa nije tako varljivo – reče gospodin Darsi – kao lice skromnosti. Ona je često nemar prema mišljenju drugih, a ponekad i posredno hvalisanje.
- Pa šta je od ta dva moja prethodna skromnost?

– Posredno hvalisanje, jer ti se stvarno ponosiš svojim manama u pisanju zato što smatraš da proističu iz brzine razmišljanja i ravnodušnosti prema čitkosti slova, a to, ako i nije za pohvalu, smatraš da je bar vrlo interesantno. Moć da se nešto uradi vrlo brzo uvek visoko ceni onaj ko je ima i često se i ne obazire na nesavršenost urađenog posla. Kad si jutros rekao gospođi Benet da ćeš u roku od pet minuta, ako tako odlučiš, napustiti Nederfild, smatrao si da je to neka vrsta slavospjeva za tebe, kompliment tebi. A ipak, šta je to toliko pohvalno u žurbi koja bi mogla ostaviti nesvršenom vrlo važne poslove i koja ne može biti od stvarne koristi ni tebi ni bilo kome drugom?

– Pa – uzviknu Bingli – to je preterivanje: sećati se uveče svih gluposti rečenih ujutru. Ipak, časti mi, verovao sam da je istina ono što sam rekao o sebi, pa i sad to verujem. Prema tome, nisam rekao da sam sklon preteranoj žurbi da bih se razmetao pred damama.

– Moguće je da si u to verovao, ali nisam nimalo uveren da bi ti otišao tako brzo. Tvoje ponašanje zavisilo bi od slučaja koliko i ponašanje ma kog čoveka. I ako bi ti neki prijatelj, dok se penješ na konja, rekao: „Bingli, bolje je ostati do iduće nedelje“, ti bi verovatno tako i učinio i ne bi otišao, a na još jednu reč bi možda ostao i ceo mesec.

– Time ste samo dokazali – reče Elizabeta – da gospodin Bingli nije bio pravedan prema sebi i svojoj naravi. Sad ste ga prikazali mnogo bolje nego što je sam učinio.

– Mnogo sam polaskan – izjavi Bingli – time što ste ono što je rekao moj prijatelj pretvorili u kompliment mojoj naravi. Ali vi ste time dali obrt koji taj gospodin nije nikako želeo, jer on bi zaista mislio bolje o meni kad bih, pod takvim okolnostima, odlučno odbio predlog i žurno odjahao.

– Da li bi gospodin Darsi onda smatrao da je naglost vaše prvobitne namere otkupljena vašim tvrdoglavim neodstupanjem od nje?

– Časna reč, to ja već ne bih mogao reći. Neka sam Darsi govori za sebe.

– Vi očekujete od mene da opravdam mišljenje koje ste neopravdano nazvali mojim, iako ga nisam priznao za svoje. Ali pretpostavimo da je slučaj onakav kakvim ste ga vi predstavili. Onda, gospođice Benet, morate imati na umu da je pretpostavljeni prijatelj koji je zaželeo da Bingli ne ide od kuće i da odloži svoj plan samo izrazio tu svoju želju ne dajući nikakav razlog da opravda njenu umesnost.

– Popustiti bez oklevanja, tek tako, nagovoru prijatelja nije nikakva vrlina za vas.

– Popustiti bez uverenja nije pohvalno za razum ni jednog ni drugog.

– Čini mi se, gospodine Darsi, da ne uzimate u obzir uticaj prijateljstva i privrženosti. Obzir prema predlagачu često navodi čoveka da prihvati predlog, ne čekajući na razloge koji bi ga uverili u njegovu opravdanost. Ne govorim baš o takvom slučaju kakav ste pretpostavili u vezi s gospodinom Binglijem. Možda je bolje da pričekamo da se takva prilika desi pre nego što uzmemo u razmatranje celishodnost njegovog ponašanja u njoj. Međutim, u čestim i običnim slučajevima između prijatelja, kad jedan želi da drugi promeni nevažnu odluku, da li biste vi rđavo mislili o čoveku koji bi se ponosio želji svog prijatelja ne čekajući da bude uveren razlozima?

– Nije li uputno, pre nego što se dublje upustimo u to, da tačnije odredimo stepen važnosti toga zahteva, a takođe i stepen prijateljstva između te dve stranke.

– Svakako – uzviknu Bingli – treba da čujemo sve pojedinosti, ne zaboravljajući ni relativnu visinu i značaj dotičnih, jer je to, gospođice Benet, od veće važnosti u diskusiji nego što možete i zamisliti. Uveravam vas da Darsiju ne bih pridavao ni upola toliku važnost da on nije tako krupan i visok u poređenju sa mnom. Izjavljujem da ne znam ništa strašnije nego što je Darsi u izvesnim prilikama, naročito kad je kod svoje kuće, ili nedeljom uveče, kad nema šta da radi.

Darsi se nasmeši, ali se Elizabeti učini da se on prilično uvredio, pa se uzdrža od smeha. Gospođica Bingli oštro negodovaše zbog nanete mu uvrede, prekorevajući brata što govori takve gluposti.

– Prozirem tvoju nameru, Bingli – reče njegov prijatelj. – Ti ne voliš diskusiju, pa hoćeš da ućutkaš ovu.

– Možda. Diskusije suviše liče na prepirke. Ako ti i gospođica Benet odložite svoju diskusiju dok ja ne izađem iz sobe, biću vam vrlo zahvalan, a onda možete reći o meni šta god vam je volja.

– Vaša želja da prekinemo diskusiju – izjavi gospođica Benet – ne iziskuje nikakvu žrtvu s moje strane, a i za gospodina Darsija je mnogo bolje da završi svoje pismo.

Kad je završio s pisanjem, zamolio je gospođicu Bingli i Elizabetu da malo sviraju i pevaju. Gospođica Bingli žurno priđe klaviru i – pošto učtivo zamoli Elizabetu da prva svira, a ova isto tako učtivo, ali mnogo odlučnije odbi, sede na klavirsku stolicu.

Gospođa Herst je pevala sa svojom sestrom, a za to vreme Elizabeta nije mogla a da ne opazi, iako je prevrtala note koje su stajale na klaviru, da gospodin Darsi često gleda u nju. Činilo joj se neverovatno da je ona predmet divljenja tako uglednog čoveka, ali bilo bi još čudnije da je on posmatra zato što je mrzi. Najzad je pretpostavila da ona privlači njegovu pažnju zato što, po njegovom mišljenju, kod nje ima nečega što je lošije i dostojnije prekora nego kod ma koje druge prisutne osobe. Ta pretpostavka nije joj zadala bol. Suviše je malo marila za njega da bi obraćala pažnju na to šta on misli o njoj.

Pošto je odsvirala nekoliko italijanskih pesama, gospođica Bingli im pruži novo zadovoljstvo sviranjem vesele škotske melodije. Gospodin Darsi priđe tada Elizabeti i upita je:

– Ne osećate li veliku sklonost, gospođice Benet, da iskoristite ovu priliku i otplešete škotsku igru? Ona se nasmeši, ali ne odgovori. On ponovi pitanje, čudeći se njenom ćutanju.

– Oh! – uzviknu ona – čula sam vas i malopre, ali nisam mogla odmah da odlučim šta da vam odgovorim. Želeli ste, znam, da kažem „da“, da biste imali zadovoljstvo da prezirete moj ukus; ali ja uvek uživam u osujećivanju takvih planova i lišavanju dotične osobe očekivanog prezrivog likovanja. Zato sam odlučila da vam

kažem da uopšte ne želim da plešem škotske igre, a sad me prezirite ako smete.

– Zaista ne smem.

Elizabeta je očekivala da će se on uvrediti, pa je iznenadila ta njegova galantnost. Ali u njenom držanju bila je neka mešavina ljupkosti i vragolanstva, koja joj je otežavala da ikog uvredi, a Darsija nije nikad tako općinila nijedna žena kao ona. Stvarno je verovao da bi bio u opasnosti da se zaljubi u nju da ona nije od nižeg roda.

Gospođica Bingli je videla ili naslućivala dovoljno da bude ljubomorna. Želja da se otrese Elizabete pojačala je njeno brižno interesovanje za ozdravljenje njene mile prijateljice Džejn.

Često je pokušavala da navede Darsija da omrzne njenu gošću time što mu je govorila o njihovom predstojećem braku i o tome kako će ga usrećiti takva tazbina.

– Nadam se – reče ona dok su se šetali po šumarku idućeg dana – da ćete svojoj tašti objasniti, pošto se obavi željeni čin, od kakve je koristi za nju da obuzda svoj jezik, i da ćete, ako budete mogli, izlečiti one mlade devojkice od jurcanja za oficirima. I, ako smem da pomenem tako osetljivu stvar, potrudite se da suzbijete ono nešto kod vaše leđi što se graniči s uobraženošću i drskošću.

– Imate li da predložite još štogod za moju domaću sreću?

– Oh, da. Dopustite da se portreti vaših novih teče i tetke Filips donesu u galeriju vašeg doma. Stavite ih pored vašeg dede sudije. Oni su iste profesije, znate, samo u različitim granama. Obojica su pravnici, samo što je deda sudija, a teča advokat. A što se tiče portreta vaše Elizabete, nemojte ga ni poručivati. Koji bi slikar mogao verno predstaviti njene divne oči?

– Zaista bi bilo teško uhvatiti njihov izraz, ali njihova boja i oblik i lepe trepavice mogli bi se naslikati.

U tom trenutku sretoše ih, dolazeći s druge staze, gospođa Herst i Elizabeta.

– Nisam znala da ste nameravali da šetate – reče gospođica Bingli, prilično zbunjena zbog pomisli da su ih možda čule.

– Rđavo ste postupili s nama – odgovori gospođa Herst. – Pobjegli ste, a niste nam rekli da idete u šetnju.

Zatim uze gospodina Darsija ispod slobodne ruke i ostavi Elizabetu da ide sama. Staza je bila dovoljno široka samo za troje. Gospodin Darsi uvide njihovu neučtivost i odmah reče:

– Ova staza nije dovoljno široka za celo društvo. Bolje da izađemo na aleju.

Međutim, Elizabeta, nimalo naklonjena tome da ostane s njima, odgovori smejući se:

– Ne, ne, ostanite gde ste. Lepo ste grupisani i izgledate divno. Živopisnost bi se pokvarila primanjem četvrte osobe. Zbogom.

Ona zatim veselo otrča. Švrljala je unaokolo, radosna zbog nade da će za dan-dva biti kod svoje kuće. Džejn se već beše toliko oporavila da je nameravala da te večeri napusti svoju sobu na nekoliko sati.

11.

Kad su dame posle večere napustile trpezariju, Elizabeta otrča gore svojoj sestri, i pošto je dobro utopli da ne nazebe, dovede je u salon gde je dve njene prijateljice dočekaše s mnogim izrazima zadovoljstva. Elizabeta ih nikad nije videla tako prijatne kao što su bile u toku jednog sata pre nego što su se gospoda pojavila. Bile su vrlo rečite. Umele su tačno da opišu neku zabavu, da sa humorom ispričaju neku anegdotu i da se duhovito podsmevaju svojim poznanicima.

Ali kad gospoda udoše, Džejn više nije bila glavni predmet njihove pažnje. Oči gospođice Bingli odmah se okretoše Darsiju – imala je nešto da mu kaže i pre nego što im se sasvim približio. On se odmah obrati gospođici Benet i učtivo joj čestita na ozdravljenju. Gospodin Herst joj klimnu glavom i reče: – Veoma mi je milo – a Binglijev pozdrav bio je najduži i najtopliji. Bingli je bio pun radosti i vrlo ljubazan. Prvih pola sata proveo je u loženju što bolje vatre kako joj promena sobe ne bi naškodila. Ona se, po njegovoj želji, premestila i sela s druge strane kamina da bi bila što dalje od vrata. Zatim je seo pored nje i razgovarao gotovo isključivo s njom. S vezom u ruci, Elizabeta je iz suprotnog ugla sve to posmatrala sa zadovoljstvom.

Posle čaja, gospodin Herst podseti svastiku na kartaški sto, ali uzalud. Ona je odnekud saznala da gospodin Darsi ne želi da igra karte, te je otvorena molba gospodina Hersta odmah odbijena.

Rekla mu je da niko ne namerava da se karta, a ćutanje celog društva kao da je to i potvrđivalo. Gospodin Herst zato nije imao šta drugo da radi do da se baci na divan i zaspi. Darsi uze knjigu. Gospođica Bingli uradi to isto, a gospođa Herst, uglavnom zauzeta igranjem narukvicama i prstenjem, učestvovala je s vremena na vreme u razgovoru svoga brata s gospođicom Benet.

Gospođica Bingli bila je podjednako zauzeta posmatranjem kako gospodin Darsi napreduje sa čitanjem koliko i sopstvenim čitanjem. Stalno ga je ponešto zapitkiivala ili gledala u njegovu stranicu. Ipak, nije uspevala da ga uvuče ni u kakav razgovor; on je samo kratko odgovarao na njena pitanja i nastavljao da čita. Najzad, sasvim iscrpljena pokušajem da se zabavi svojom knjigom, izabranom samo zato što je bila drugi deo njegove knjige, ona glasno zevnu i reče:

– Kako je prijatno provoditi večer na ovaj način! Na kraju krajeva, nema većeg uživanja od čitanja! Čovek se mnogo brže zamori od svega drugog nego od knjige. Kad budem imala svoju kuću, biću nesrećna ako ne budem imala odličnu biblioteku.

Niko ništa ne odgovori. Ona opet zevnu, baci knjigu u stranu i pogleda unaokolo po sobi tražeći neku zabavu. Kad ču da njen brat pominje bal, gospođica Benet se odjednom okrete njemu i reče:

– Slušaj, Čarlse, da li ti ozbiljno nameravaš da prirediš igranku u Nederfildu? Savetovala bih te, pre nego što odlučiš, da saslušаш želje sadašnjeg društva. Mnogo ću se prevariti ako među nama nema i takvih za koje bi bal bio pre kazna nego zadovoljstvo.

– Ako misliš na Darsija – povika njen brat – on može, ako hoće, da ode u krevet pre početka. Ali što se tiče bala, to je sasvim rešena stvar i poslaću pozivnice čim kuvarica bude gotova s pripremama.

– Volela bih balove mnogo više – odgovori ona – kad bi se izvodili na neki drugi način, ali ima nečeg nepodnošljivo dosadnog u uobičajenom zbivanju jedne takve priredbe. Bilo bi zaista mnogo pametnije kad bi, umesto igranja, u programu bio razgovor.

– Možda bi bilo mnogo pametnije, draga moja Kerolajn, ali to onda ne bi ličilo na bal.

Gospođica Bingli ne odgovori, već ustade i poče da šeta po sobi. Njena pojava bila je elegantna, a hod lep. Međutim, Darsi, kome je sve to bilo upućeno, i dalje je nepomično čitao. U očajanju, ona se odluči na još jedan pokušaj te se okrete Elizabeti i reče:

– Gospođice Lizo Benet, dopustite da vas nagovorim da sledite moj primer i da prošetate malo po sobi. Uveravam vas da to mnogo osvežava posle dugog sedenja u istom položaju.

Elizabeta se iznenadi, ali odmah pristade. Gospođica Bingli nije uspela ništa manje i u glavnom cilju svoje ljubaznosti. Gospodin Darsi podiže pogled. Njena neočekivana ljubaznost iznenadila je gospodina Darsija isto koliko i Elizabetu, te on nesvesno zatvori knjigu. Bio je pozvan da im se pridruži, ali on to odbi, rekavši da može da zamisli samo dva motiva zbog kojih bi one rešile da zajedno šetaju gore-dole po sobi i da bi on oba osujetio ako bi im se pridružio. Na šta li on to misli? Gorela je od želje da dozna njegovu misao te upita Elizabetu da li ga je ona išta razumela.

– Nisam – odgovori Elizabeta – ali možete biti sigurni da on namerava da bude strog prema nama, pa najbolji način da ga u tome razočaramo jeste da ga ne pitamo ništa o tome.

Međutim, gospođica Bingli nije bila u stanju da razočara gospodina Darsija ni u čemu, pa je uporno tražila da im on objasni ta dva motiva.

– Nemam ništa protiv da ih objasnim – izjavi on čim mu je dopustila da dođe do reči. – Vi ste izabrale taj način da provedete večer ili zato što se poveravate jedna drugoj, pa imate da pretresete neke tajne, ili zato što ste svesne da vaš stas lepše izgleda kad ste u hodu. Ako je posredi prvi razlog, ja bih vas sasvim omeo kad bih vam se pridružio, a ako je drugi, mogu mnogo više da vam se divim dok sedim pored vatre.

– Oh! Strašno! – uzviknu gospođica Bingli. – Nikad nisam čula nešto tako neljubazno. Kako da ga kaznimo za takav govor?

– Ništa lakše, samo ako hoćete – odgovori Elizabeta. – Svi možemo da kinjimo i kažnjavamo jedni druge. Zadirkujte ga, smejte mu se. Pošto se dobro poznajete, morate znati šta ga pogađa.

– Ali, časti mi, ne znam. Moje poznanstvo s njim nije me još naučilo tome: zadirkivati uvek staloženog i uvek pribranog čoveka! Ne, ne. U toj igri on bi nam doskočio. A što se tiče smejanja, samo bismo se izložile podsmehu ako bismo pokušale da se smejemo bez razloga. Gospodin Darsi bi onda likovao.

– Gospodin Darsi nije za smejanje?! – začudi se Elizabeta. – To je neobično preimućstvo. Nadam se da će i ostati neobično jer bi za mene to bio veliki gubitak da imam mnogo takvih poznanika. Mnogo volim smeh.

– Gospođica Bingli – reče on – pripisuje mi nemoguću vrlinu. Najmudriji i najbolji ljudi, pa čak i njihova najmudrija i najbolja dela, mogu biti za smejanje, to jest mogu biti smešni u očima osobe za koju je šala prvi cilj u životu.

– Zaista ima takvih osoba – odgovori Elizabeta – ali se nadam da ja nisam jedna od njih. Uverena sam da nikad ne ismevam ono što je mudro ili dobro. Ludosti i besmislice, čudi i nedoslednosti, to me zaista zabavlja, priznajem, i smejem im se kad god mogu. Ali pretpostavljam da ih vi nemate.

– Možda nije moguće biti bez njih. Ali sam se celog svog života trudio da izbegnem one slabosti koje i snažan razum često izlažu podsmehu.

– Kao što su sujeta i gordost.

– Da, sujeta je zaista slabost. Ali gordost! Gde postoji velika umna moć, gordost će uvek biti pod budnim nadzorom.

Elizabeta se okrete da sakrije osmeh.

– Vaše ispitivanje gospodina Darsija je završeno, pretpostavljam – izjavi gospođica Bingli – pa, molim vas, kakav je rezultat?

– Potpuno sam se uverila da gospodin Darsi nema mana. On to i sam otvoreno priznaje.

– Ne – reče Darsi – tako nešto nisam tvrdio. Imam dovoljno mana, ali se nadam da one nisu mane razuma. Za moju narav ne bih se usudio da jemčim. Ona je, mislim, premalo popustljiva. Zaišta, suviše nepopustljiva za ugodnost ljudi. Ne mogu da zaboravim,

onako brzo kako bi trebalo, ludosti i grehove drugih, niti uvrede nanete meni. Na moja osećanja se ne utiče lako. Možda bi se moglo reći da sam zlopamtilo. Kad jednom izgubim lepo mišljenje o nekome, ono je zauvek izgubljeno.

– *To je zaista mana!* – uzviknu Elizabeta. – Neumoljiva zlopamti-vost *je* mrlja na karakteru. Dobro ste izabrali manu. Njoj se sigurno ne mogu *smejati*. Sigurni ste s moje strane.

– U svakoj naravi, mislim, postoji težnja ka nekom zlu. To je prirodna mana koju čak ni najbolje vaspitanje ne može da iskoreni.

– I vaša mana je sklonost da svakog mrzite.

– A vaša je – odgovori on s osmehom – da namerno nikog ne razumete.

– Da uživamo malo u muzici – predloži gospođica Bingli umorna od razgovora u kome nije učestvovala. – Luiza, nećeš mi zameriti ako probudim gospodina Hersta?

Njena sestra nije imala ništa protiv toga pa su otvorile klavir. Ni Darsi, pošto se malo pribrao, nije bio protiv toga. Počeo je da oseća opasnost od poklanjanja prevelike pažnje Elizabeti.

12.

Po sporazumu sa svojom sestrom, Elizabeta je idućeg jutra pisala majci i zamolila da se kola pošalju po njih u toku dana. Međutim, gospođa Benet, koja je računala da će joj kćerke ostati u Nederfildu do idućeg utorka, što bi za Džejn bilo taman nedelju dana boravka tamo, nije bila sklona da ih sa zadovoljstvom dočeka pre toga. Zato njen odgovor nije bio povoljan, bar ne za Elizabetu koja je bila nestrpljiva da se vrati kući. Gospođa Benet im je pisala da nikako ne mogu imati kola pre utorka. U postskriptumu je dodala da će bez njih moći i duže ako gospodin Bingli i njegove sestre žele da one još ostanu. Ali Elizabeta je bila odlučno protiv toga da ostanu duže, a nije mnogo očekivala ni da će biti zadržavane. Naprotiv, plašila se da će se smatrati da bez potrebe ostaju suviše dugo, te je zahtevala od Džejn da odmah zatraži kola od gospodina Binglija. Najzad su odlučile da još toga dana saopšte svoju prvobitnu odluku o napuštanju Nederfilda i da zamole za kola.

To saopštenje izazvalo je mnoge izjave zabrinutosti. Izražena je tako snažna želja da ostanu bar još jedan dan da je to uticalo na Džejn da odloži njihov odlazak za sutradan. Gospođica Bingli se tada pokaja što je predlagala da ostanu, jer su njena ljubomora i mržnja prema jednoj sestri daleko premašivale njenu ljubav prema drugoj.

Gospodar kuće se mnogo rastuži kad začu da one uskoro odlaze, pa nekoliko puta pokuša da nagovori gospođicu Benet da ostane jer se još nije dovoljno oporavila. Ali Džejn je bila nepokolebljiva kad je osećala da je u pravu.

To je za gospodina Darsija bila dobrodošla vest. Elizabeta je bila dovoljno dugo u Nederfildu. Privlačila ga je više nego što mu se svidelo, a i gospođica Bingli bila je neučtiva prema njoj i zajedljivo ga zadirkivala više nego obično. Mudro je rešio da osobito pazi da *sad* ne pokaže nikakav znak divljenja, ništa što bi joj dalo nadu da će moći da utiče na njegovu sreću, svestan da bi, ako je ona stekla takav utisak, njegovo ponašanje poslednjeg dana moglo ili da je sasvim učvrsti u tome ili da je poljulja. Postojan u svojoj nameri, jedva da joj je rekao desetak reči u toku cele subote. Mada su jednom ostali potpuno sami čak pola sata, on se savesno držao knjige, a nju nije ni pogledao.

U nedelju, posle jutarnje molitve, došlo je do rastanka, koji je bio prijatan gotovo svima. Ljubaznost gospođice Bingli prema Elizabeti naglo je porasla na kraju, a takođe i prema Džejn. Gospođica Bingli je pri rastanku uveravala Džejn da će joj uvek pružiti zadovoljstvo da je vidi bilo u Longbornu, bilo u Nederfildu. Pošto ju je nežno zagrlila, čak se i s Elizabetom srdačno rukovala. Elizabeta se sa svima veselo pozdravila.

Kod kuće ih majka nije srdačno dočekala. Gospođa Benet se začudila njihovom dolasku, smatrala je da su pogrešile što su toliko žurile, a bila je sigurna da je Džejn ponovo nazebla. Otac se pak iskreno obradovao što ih vidi, mada je svoje zadovoljstvo izrazio vrlo lakonski. Osećao je njihovo odsustvo iz porodičnog kruga. Većernji razgovor, kad su svi na okupu, izgubio je mnogo od svoje živosti i skoro sav svoj smisao zbog odsutnosti Džejn i Elizabete.

Meri su zatekle zadubljenu, kao i obično, u proučavanje nauke o harmoniji i ljudskoj prirodi. Morala je da im pročita nekoliko novih izvoda kojima se trebalo diviti i nekoliko naravoučenja, odavno poznatih ali za nju novih, koje je vredelo čuti. Ketrin i Lidija imale

Gordost i predrasuda

su za njih sasvim drugačije novosti. Mnogo je učinjeno i mnogo rečeno u puku od prošle srede. Nekoliko oficira bilo je pre neki dan na večeri kod njihovog teče, neki redov je išiban, a zuckalo se i da pukovnik Forster namerava da se ženi.

13.

– Nadam se, draga moja – reče gospodin Benet svojoj ženi za vreme doručka idućeg dana – da si rekla kuvarici da spremi dobru večeru jer imam razloga da večeras očekujem goste.

– Na koga misliš, dragi moj? Ne znam ko bi to mogao biti, osim ako Šarlota Lukas slučajno ne svrati, a nadam se da su *moje* večere dovoljno dobre za nju. Ne mislim da često ima takve kod svoje kuće.

– Gost o kome govorim je gospodin, i to tuđin.

Oči gospođe Benet se zasijaše.

– Gospodin, i to tuđin! To mora da je gospodin Bingli. Oh, Džejn! Ni reči nisi rekla o tome; ti lukavi stvore! Pa, zaista ću se mnogo obradovati da vidim gospodina Binglija. Ali... Oh, bože! Kakva nesreća! Danas nema ribe. Lidija, ljubavi moja, zazvoni. Moram odmah da govorim sa Hilom.

– To *nije* gospodin Bingli – saopšti njen muž – već čovek koga nikad u životu nisam video.

Ovo izazva opšte iznenađenje; imao je jedinstveno zadovoljstvo da ga žena i pet kćeri istovremeno obaspu pitanjima. Pošto je izvesno vreme uživao u njihovoj radoznalosti, ovako im objasni:

– Otprilike pre mesec dana primio sam ovo pismo, a pre dve nedelje odgovorio na njega, jer sam mislio da je stvar prilično šakljiva i da zahteva brz odgovor. Ono je od mog rođaka gospodina

Kolinsa, koji će, posle moje smrti, moći da vas izbaci iz ove kuće kad god bude hteo.

– Oh, dragi moj – uzviknu njegova žena – ne mogu da slušam o tome. Molim, te, ne govori o tom odvratnom čoveku. Smatram da je to najveća svirepost na svetu što tvoje imanje neće pripasti tvojoj deci. Da sam ja na tvom mestu, već bih odavno preduzela nešto protiv toga.

Džejn i Elizabeta pokušale da joj objasne zakon o nasleđu u odnosu na mušku i žensku decu. I ranije su to pokušavale, ali u vezi s tim predmetom gospođa Benet se nije dala urazumiti i produžila je da ogorčeno negoduje protiv svirepe odredbe da se imanje otuđi od porodice sa pet kćeri u korist čoveka za koga niko ni najmanje ne mari.

– To je zaista vrlo nepravično – izjavi g. Benet – i ništa ne može oprati gospodina Kolinsa od greha što će on naslediti Longborn. Ipak, ako biste da saslušate njegovo pismo, možda će vas malo raznežiti način njegovog izražavanja.

– Kakvo raznežavanje! Smatram da je vrlo drsko od njega što ti je uopšte pisao. I vrlo licemerno. Mrzim lažne prijatelje. Zašto se ne svađa s tobom kao što je njegov otac činio pre njega?

– Zašto, zaista. Kao da je u tom pogledu imao izvesnih sinovljevskih obzira, kao što ćete čuti.

15. oktobra

Hansford, blizu Vesterhama, Kent

Poštovani gospodine,

Nesloga koja je postojala između vas i mog pokojnog čestitog oca uvek me je ispunjavala osećanjem nelagodnosti, i pošto sam doživio tu nesreću da ga izgubim, često sam želeo da premostim taj jaz; ali izvesno vreme od toga su me uzdržavale moje sumnje, jer sam se plašio da bi to moglo izgledati nepoštovanje prema njegovoj uspomeni ako bih bio u dobrim odnosima s onima s kojima

se on uvek razmimoilazio u mišljenju. – Eto, ženo – Ali sam se konačno odlučio, jer kad sam o Uskrsu rukopoložen za sveštenika, bio sam tako srećan da me udostoji svoga pokroviteljstva prečasnja leđi Ketrin de Berg, udova ser Luisa de Berga, čija su me plemenitost i dobrota postavile za glavnog paroha ove parohije, gde ću se revnosno truditi da uvek odajem dužnu zahvalnost i poštovanje toj prečasnjoj leđi i da marljivo izvršavam sve obrede koje nalaže anglikanska crkva. Osim toga, osećam da mi je, kao svešteniku, dužnost da podstičem i širim blagodeti mira u svim porodicama u oblasti mog uticaja. Prema tome, laskam sebi da je moja sadašnja ponuda prijateljskog mira vrlo pohvalna, pa se nadam da ćete ljubazno preći preko činjenice što sam ja idući naslednik longbornskog poljskog dobra i da vas ta činjenica neće navesti da odbijete ponuđenu maslinovu grančicu. Ne mogu a da ne žalim što ću ja biti oruđe oštećenja vaših ljupkih kćeri. Dopusťte da vam se zato izvinim, a takode i da vas uverim u svoju spremnost da im to nadoknadim na sve moguće načine – ali o ovome kasnije. Ako nemate ništa protiv toga da me primite u svoj dom, pružiću sebi to zadovoljstvo da posetim vas i vašu porodicu u četiri posle podne u ponedeljak, 18. novembra, i verovatno ću zloupotrebiti vaše gostoprimstvo do druge subote. To mogu da učinim bez ikakve teškoće, jer je leđi Ketrin daleko od toga da mi zamjeri ako pokatkad odsustvujem nedeljom, pod uslovom da je neki drugi sveštenik određen da obavi crkvene obrede toga dana.

Vašu gospođu i vaše kćerke pozdravlja i pošťuje, a vama pošťovani gospodine, želi svako dobro

*Vaš prijatelj
Vilijam Kolins*

– Prema tome, u četiri možemo očekivati tog mirotvornog gospodina – izjavi gospodin Benet savijajući pismo. – Izgleda da je on savestan i učtiv mladić, i ne sumnjam da će se pokazati kao dobar

poznanik, naročito ako ledi Ketrin bude tako ljubazna da mu dopusti da nam opet dođe.

– Ima tu izvesnog smisla u tome što on kaže o našim kćerkama, pa ako je sklon da im pruži izvesnu naknadu, ja neću biti ta koja će ga obeshrabriti u tome.

– Mada je teško – reče Džejn – pogoditi na koji način misli da nam pruži naknadu na koju, smatra on, imamo pravo, ta mu želja zaista služi na čast.

Na Elizabetu su najjači utisak napravili njegovo veliko poštovanje ledi Ketrin i njegova ljubazna namera da krštava, venčava i sahranjuje svoje parohijane kad god to bude potrebno.

– Mora da je on neki čudak – reče ona. – Ne mogu da ga shvatim. Ima nečega vrlo pompeznog u njegovom stilu. I šta hoće svojim izvinjavanjem što je on idući naslednik? Ne možemo pretpostaviti da bi se on odrekao nasledstva kad bi mogao. Da li je on razuman čovek, oče?

– Nije, draga moja; mislim da nije. Nadam se da je on sasvim suprotno od toga. U njegovom pismu postoji mešavina poniznosti i uobraženosti, što obećava na dobro. Nestrpljiv sam da ga vidim.

– Što se tiče samog stila – reče Meri – njegovo pismo nije tako rđavo. Ideja o maslinovoj grančici možda nije sasvim nova, ali mislim da je dobro izražena.

Za Ketrin i Lidiju ni pismo ni njegov pisac nisu bili nimalo zanimljivi. Bilo je nemoguće da njihov rođak dođe u oficirskoj uniformi, a već je nekoliko nedelja otkako više ne uživaju u društvu ljudi koji nisu u uniformi. A što se tiče njihove majke, pismo gospodina Kolinsa umnogome je rasteralo njenu zlovolju, te je, na iznenađenje svoga muža i svojih kćeri, bila spremna da ga primi s izvesnom miroljubivom ljubaznošću.

Gospodin Kolins je stigao tačno na vreme i cela porodica dočekala ga je vrlo učtivo. Gospodin Benet je malo govorio, ali dame su bile dovoljno govorljive, a gospodina Kolinsa nije trebalo podsticati jer nije bio sklon ćutanju. Bio je visok i krupan mladić od dvadeset

pet godina. Bio je ozbiljan i dostojanstven i ponašao se prilično kruto. Nije dugo sedeo pre nego što je čestitao gospođi Benet što ima tako divne kćerke. Rekao je da je mnogo slušao o njihovoj lepoti, ali da stvarnost premašuje ono što se pričalo, dodavši da ne sumnja da će ona doživeti da ih sve dobro uda. Ta laskava izjava nije se mnogo dopala nekim od njegovih slušateljki, ali gospođa Benet nikad nije negodovala protiv laskanja, te odgovori s velikom spremnošću:

– Vrlo ste ljubazni što to kažete i nadam se od sveg srca da će se tako i desiti, jer bi inače bile nesrećne. Stvari su tako čudno propisane.

– Vi možda mislite na nasleđe ovog imanja.

– Ah! Da, gospodine. To je teška stvar za moje jadne devojke, morate priznati. Ne smatram da je to *vaša* krivica, jer znam da u ovom svetu stvari određuje slučaj. Pa se zato i s nasledstvima svašta dešava.

– Sasvim sam svestan, gospođo, nevolje svojih lepih rođaka i mogao bih reći mnogo o tome, ali se plašim da ne pružim utisak da sam prebrz i nepromišljen. Ali uveravam mlade dame da dolazim spreman da im se divim. Zasad neću reći ništa više. Ali, možda, kad se bolje upoznamo...

Prekide ga poziv za večeru, a devojke se nasmešiše jedna drugoj. One nisu bile jedini predmet divljenja gospodina Kolinsa. Salon, trpezariju i ceo nameštaj pažljivo je odmerio i pohvalio. Njegova pohvala svega dirnula bi u srce gospođu Benet da nije bilo mučne pretpostavke da on to sve posmatra kao svoju buduću svojinu. Mnogo se divio i večeri i zamolio je da mu kažu koja od njegovih lepih rođaka tako izvrsno sprema. Međutim, gospođa Benet ga ispravi u tome, rekavši prilično jetko da su oni sasvim u stanju da drže dobru kuvaricu i da njene kćerke ne rade ništa u kuhinji. On je zamoli da mu oprosti što joj se zamerio. Ona blažim glasom izjavi da nije nimalo uvređena, ali on produži da se izvinjava čitavih četvrt sata.

14.

Gospodin Benet jedva da je u toku večere išta rekao. Ali kad su se sluge povukle, smatrao je da je vreme da malo porazgovara sa svojim gostom, pa da bi mu dao priliku da zablista u razgovoru, izjavi da mu izgleda da je gospodin Kolins vrlo srećan što ima takvu pokroviteljku. Pažnja koju ledi Ketrin de Berg poklanja njegovim željama i njeno staranje za njegovu udobnost očito su, kao što se vidi iz njegovog pisma, nešto sasvim izvanredno. Gospodin Benet nije mogao izabrati bolji predmet razgovora. Gospodin Kolins je rečito hvalio ledi. Ta ga je tema uzdigla do još veće svečanosti i izjavio je vrlo važno da on nikad u životu nije video takvo ponašanje kod osobe visokog ranga – takvu pristupačnost i blagonaklonost na kakve je lično naišao kod ledi Ketrin. Ona je blagonaklono pohvalila obe propovedi koje je već imao čast da održi pred njom. Već ga je dvaput zvala na večeru u Rouzings, a prošle subote poslala je po njega da bi imala četvrtog za kartanje te večeri. Mnogi koji poznaju ledi Ketrin smatraju je gordom, ali je ona za *njega* sušta pristupačnost. Ona uvek razgovara s njim kao što bi razgovarala i sa ma kojim drugim gospodinom; ona nema ništa protiv njegovog učestvovanja u društvenom životu susedstva niti protiv njegovog povremenog odlaska iz parohije na nedelju-dve da bi posetio svoje srodnike. Čak je bila ljubazna da mu savetuje da se oženi čim bude mogao, pod uslovom da bude oprezan u izboru. A jednom ga je i posetila

u njegovoj skromnoj parohijskoj kući, gde je potpuno odobrila sve izmene koje je učinio, pa je čak izvolela da i sama predloži neke – kao što su police u nekim sobama na spratu.

– Sve je to vrlo umesno i ljubazno – izjavi gospođa Benet. – Mora biti da je ona vrlo prijatna žena. Šteta što sve velike dame nisu kao ona. Živi li ona blizu vas, gospodine?

– Samo put razdvaja vrt u kojem je moj skromni dom od Rouzingskog parka, rezidencije njenog gospodstva.

– Čini mi se, gospodine, da rekoste da je ona udova? Koga ona ima od porodice?

– Ima samo jedinicu kćerku, naslednicu Rouzingsa i vrlo velike imovine.

– Ah! – uzviknu gospođa Benet klimajući glavom – onda je ona u boljem položaju od mnogih devojaka. A kakva je, je li lepa?

– Ona je, zaista, najdražesnija mlada dama. I sama ledi Ketrin kaže da je, sa gledišta prave lepote, gospođica De Berg daleko iznad najlepše u svome polu, jer u svojim crtama lica ima ono što odlikuje devojku visokog roda. Ona je, nažalost, bolešljiva, što je sprečava da napreduje u mnogim umetnostima i veštinama, u kojima sigurno ne bi podbacila, kao što me je obavestila dama koja se stara za njeno obrazovanje, a koja je i sad kod njih. Ali ona je vrlo ljupka i često se provoza kraj mog skromnog doma u svojim malim kočijama koje vuku poniji.

– Je li predstavljena na dvoru? Ne sećam se njenog imena među dvorskim zvanicama.

– Nažalost, njeno rđavo zdravlje sprečava je da bude u Londonu. I tako je, kao što sam rekao ledi Ketrin jednog dana, britanski dvor lišen svog najsvetlijeg ukrasa. Njenom gospodstvu se dopala ta misao. Nije potrebno da vas uveravam da rado koristim svaku priliku da pravim te male, fine komplimente, uvek prihvatljive damama. Rekao sam više puta ledi Ketrin da je njena divna kćerka kao rođena da bude vojvotkinja i da bi ona bila ukras i najvišem rangu, dok rang ništa ne bi dodao njenoj važnosti. Takve sitnice dopadaju

se njenom gospodstvu, a ja smatram da sam dužan da joj ukazujem takve male pažnje.

– Rasuđujete sasvim pravilno – reče g. Benet – sreća je za vas što imate dara da prefinjeno laskate. Mogu li vas pitati da li su te prijatne pažnje spontane ili su posledica prethodnog razmišljanja.

– Njih uglavnom izaziva ono što se zbiva u datom trenutku i, mada se ponekad zabavljam pripremanjem i sastavljanjem tih malih, otmenih komplimenata, primenljivih u raznim prilikama, uvek se trudim da im dam izgled spontanosti i nepripremljenosti.

Očekivanja gospodina Beneta potpuno su se obistinila. Njegov rođak bio je budalast baš kao što se i nadao, te ga je slušao s najvećim uživanjem, ali se trudio da izgleda što ozbiljniji i, izuzev ponekog pogleda upućenog Elizabeti, nije tražio drugog učesnika u toj svojoj zabavi.

Kad je došlo vreme za čaj, gospodinu Benetu je već bilo dosta takvog razgovora, pa je posle čaja, koji je poslužen u salonu, zamolio gosta da glasno čita damama. Gospodin Kolins rado pristade te mu dadoše neku knjigu. Ali kad je ugleda, on kao da ustuknu (svi su znaci govorili da je uzeta iz biblioteke), zamoli ih da ga izvine i izjavi da nikad ne čita romane. Kiti se začuđeno zagleda u njega, a Lidija ispusti uzvik. Iznete su i druge knjige pa posle izvesnog premišljanja on izabra Fordajsove „Propovedi“. Lidija se začudi kad on otvori tu knjigu i pre nego što je s monotonom svečanošću pročitao tri stranice, ona ga prekide rečima:

– Znaš li, mama, moj teča kaže da će otpustiti Ričarda. Ako on to uradi, pukovnik Forster će ga uzeti. Tetka mi je to rekla u subotu. Sutra ću ići u Meriton da doznam još štogod o tome i da pitam kad se gospodin Deni vraća iz Londona.

Dve najstarije sestre narediše Lidiji da čuti. Međutim, vidno uvređeni gospodin Kolins ostavi knjigu u stranu i reče:

– Često sam zapažao kako se mlade dame malo zanimaju za ozbiljne knjige, iako su pisane uglavnom radi njihove koristi. Čudim

se tome jer im ništa ne može tako koristiti kao dobra pouka. Ali neću više da dosađujem svojoj mladoj rođaci.

Zatim se okrete gospodinu Benetu i ponudi mu se kao protivnik u triktraku*. Gospodin Benet prihvati tu ponudu i reče mu da je vrlo pametno od njega što ostavlja devojke njihovim sitnim zabavama. Gospođa Benet i njene kćerke najučtivije mu se izviniše što ga je Lidija prekinula, i izjaviše da se to neće ponoviti ako on opet izvoli da im čita. Ali gospodin Kolins, pošto ih uveri da nije ljut na svoju mladu rođaku i da ne gleda na njeno ponašanje kao na uvredu, sede za drugi sto s gospodinom Benetom i pripremi se za triktrak.

* Društvena igra na tabli s kockama u kojoj učestvuju dva igrača, poznata i kao bekgemon i tokadila. (Prim. prev.)

15.

Gospodin Kolins nije bio razborit čovek i taj prirodni nedostatak bio je samo malo nadoknađen uticajem obrazovanja i društva. Najveći deo svog života proveo je pod nadzorom nepismenog i škrtog oca. Mada se školovao na univerzitetu, u toku svih semestara nije stekao nijedno korisno poznanstvo. Potčinjenost, u kojoj ga je njegov otac odgajio, razvila je u njemu pre svega veliku poniznost u ponašanju. Ali ona je sad bila znatno potisnuta uobraženošću tupavka koji živi povučeno u neočekivanom blagostanju. Neki srećan slučaj preporučio ga je leđi Ketrin kad je parohijsko mesto u Hansfordu bilo upražnjeno. Poštovanje koje je osećao prema njenom visokom rangu i njegovo obožavanje svoje pokroviteljke, zajedno s vrlo dobrim mišljenjem koje je imao o sebi, o svom svešteničkom autoritetu i o svojim pravima paroha, najzad su stvorili od njega mešavinu gordosti i pokornosti, uobraženosti i poniznosti.

Pošto je sad imao dobru kuću i vrlo pristojan prihod, nameravao je da se oženi. U potrazi za pomirenjem s longbornskim rođacima, imao je na umu i ženu, jer se beše odlučio da izabere jednu od Benetovih kćeri ako nađe da su tako lepe i ljupke kako se o njima pričalo. To je bio njegov plan o naknadi za njegovo nasleđivanje imanja od njihovog oca. Smatrao je da je taj plan izvrstan, vrlo umestan i podesan s njegove strane, preko mere velikodušan i nesebičan.

Nije promenio svoj plan kad ih je video. Divno lice najstarije gospođice Benet učvrstilo je njegovo gledište, a i pogodovalo je njegovim najstrožim mišljenjima o prvenstvu koje pripada najstarijoj. I još prvo veče *ona* je bila njegov konačni izbor. Ali iduće jutro donelo je izmenu; petnaestominutni razgovor nasamo s gospođom Benet pre doručka, koji je počeo s njegovom parohijskom kućom i prirodno odveo do otvorene izjave da se on nada da će se za njega naći domaćica u Longbornu, izazvao je gospođu Benet da mu, uz vrlo ljubazni osmeh i opšte podsticanje, uputi i opomenu u vezi sa Džejn za koju se bio odlučio. Što se tiče njenih mlađih kćeri, nije mogla uzeti na sebe da zasigurno kaže niti da određeno odgovori, ali nije joj poznato da su već zauzete. Njena najstarija kćerka – ona to mora da pomene, oseća da joj je dužnost da to kaže – verovatno će se uskoro veriti.

Trebalo je samo da gospodin Kolins sa Džejn pređe na Elizabetu, i to je brzo učinio, dok je gospođa Benet vešto podsticala vatru. Elizabeta, prva posle Džejn po rođenju i lepoti, sasvim prirodno je došla na red umesto nje.

Gospođa Benet je bila oduševljena tim razgovorom i nadala se da će možda uskoro udati dve kćeri. Taj čovek, o kome dan ranije nije mogla ni da govori, sad je stajao veoma visoko u njenoj naklonosti.

Lidijina namera da ide u Meriton nije zaboravljena. Sve su sestre, izuzev Meri, pristale da idu s njom, a gospodin Kolins ih je pratio, i to na predlog gospodina Beneta, koji je jedva dočekao da ga se otrese i da bude sam u svojoj biblioteci. Gospodin Kolins je otišao za njim posle doručka; naizgled zauzet jednom od najvećih knjiga u zbirci, nastavio je, gotovo bez prestanka, da i gospodinu Benetu priča o svom domu i vrtu u Hansfordu. To je mnogo uznemirilo gospodina Beneta. Uvek je bio siguran da će u svojoj biblioteci naći mir i spokojstvo. Iako je bio spreman, kao što je rekao Elizabeti, da naiđe na ludost i uobraženost u svakoj drugoj sobi u kući, navikao je da tamo bude pošteđen od takvih pojava. Zbog toga je učtivo,

ali vrlo hitro, predložio gospodinu Kolinsu da se pridruži njegovim kćerkama na njihovom izletu. I gospodin Kolins, inače mnogo bolji pešak nego čitalac, vrlo rado sklopi svoju veliku knjigu i ode.

Put do Meritona proveli su uz njegove pompezne opaske i njihovo učtivo prihvatanje od strane njegovih rođaka. Međutim, stigavši tamo, više nije mogao da privlači pažnju mlađih rođaka. Njihovi pogledi su odmah počeli da lutaju ulicom tražeći oficire i ništa, osim možda zaista vrlo otmenog šešira ili sasvim novog muslina u izlogu, nije moglo da privuče njihovu pažnju.

Zato je pažnju svih dama uskoro privukao mladić vrlo otmenog izgleda, koga nikad ranije nisu videle, a koji je šetao drugom stranom ulice s jednim oficirom. Taj oficir bio je baš gospodin Deni, o čijem je povratku iz Londona Lidija došla da se raspita, i on se pokloni u prolazu. Neznancevo držanje napravilo je jak utisak na sve i svi su se pitali ko je on. Kiti i Lidija odlučiše da to doznaju te celo društvo povedoše preko ulice, pod izgovorom da im treba nešto u radnji preko puta. Srećom, stigoše do pločnika baš kad i ona dva gospodina, koji su zbog nečega i sami pošli natrag. Gospodin Deni ih odmah oslovi i zamoli za dopuštenje da predstavi svog prijatelja gospodina Vikama, koji je juče došao s njim iz Londona i koji, na njegovu veliku radost, stupa u službu u njihovom korpusu. To se baš zgodno zbilo jer je tom mladiću nedostajala samo uniforma, pa da bude savršen. *Bio* je neobično dopadljiv. Lepota je bila darežljiva prema njemu: imao je divno lice, lep stas i vrlo prijatno ophođenje. Posle predstavljanja je odmah pokazao veliku spremnost za razgovor – govorio je savršeno učtivo i skromno. Cela grupa je stajala i prijatno razgovarala, kad topot konja privuče njihovu pažnju te opaziše Darsija i Binglija gde jašu niz ulicu. Kad poznadoše dame u toj grupi, dvojica gospodina im odmah priđoše i počеше uobičajene učtivosti. Bingli je bio glavni govornik, a njegove reči bile su upućene najstarijoj gospođici Benet. Pošao je, reče joj, za Longborn, s namerom da se raspita o njoj. Gospodin Darsi to potvrdi klimanjem glave i taman da reši da ne zadržava oči na Elizabeti, kad

mu se pogled iznenada zaustavi na neznancu. Elizabeta zapazi lica obojice kad im se pogledi susretoše, i mnogo se začudi dejstvu toga susreta. Obojica promeniše boju; jedan preblede, a drugi pocrvene. Posle nekoliko trenutaka, gospodin Vikam dodirnu svoj šešir – taj pozdrav gospodin Darsi jedva udostoji odgovora. Šta je to moglo da znači? Bilo je nemoguće zamisliti i bilo je nemoguće ne želeći da to dozna.

Idućeg trenutka, gospodin Bingli, koji kao da nije opazio šta se zbilo, oprosti se i odjaha sa svojim prijateljem.

Gospodin Deni i gospodin Vikam odšetaše s mladim damama do vrata kuće gospodina Filipsa, a onda se pokloniše, uprkos Lidi-jinom usrdnom navaljivanju da uđu, pa čak i uprkos gospođi Filips koja je otvorila salonski prozor i glasno potkrepila taj poziv.

Gospođa Filips se uvek radovala da vidi svoje nećake. Dve najstarije, zbog njihove nedavne odsutnosti, dočeka posebno srdačno i poče da izražava svoje iznenađenje zbog njihovog iznenadnog povratka kući, za koji, pošto se nisu odvezli svojim kolima, ona ne bi ništa znala da nije slučajno videla apotekarevog šegrtu na ulici, koji joj je rekao da više neće morati da šalje lekove u Nederfild jer su gospođice Benet otišle – kad joj Džejn predstavi gospodina Kolinsa i time skrenu njenu pažnju na njega. Ona ga primi s velikom učtivošću, na koju on odvrati s još većom i izvini joj se što je došao iako se nisu poznavali; ali primeti i da se to ipak može opravdati njegovim srodstvom sa mladim damama koje su ga predstavile njoj. Gospođa Filips je bila zadivljena tako izvrsnim vaspitanjem. Ali njeno posmatranje toga neznanca okončaše uzvici i raspitivanja o drugom. O njemu je mogla reći nećakama samo ono što su i same znale: da ga je gospodin Deni doveo iz Londona i da će on biti poručnik u vojsci *** grofovije. Rekla je da ga je posmatrala čitav sat dok se šetao gore-dole ulicom. Da se gospodin Vikam opet pojavio, Kiti i Lidiya bi zasigurno nastavile to osmatranje, ali, na nesreću, sad niko nije prolazio ispred prozora izuzev nekoliko oficira, koji su, u poređenju s neznancem, bili „glupi i neprijatni klipani“. Neki

od oficira pozvani su na večeru kod Filipsovih idućeg dana i tetka im obeća da će poslati muža da svrati gospodinu Vikamu da i njega pozove, pod uslovom da porodica iz Longborna takođe dođe to veče. To svi prihvatiše i gospođa Filips izjavi da će se igrati prijatna i bučna igra lutrije, a da će se posle služiti topla večera. Najava tako divnog provoda razveseli sve pa se rastaše u divnom raspoloženju. Gospodin Kolins ponovi svoja izvinjenja dok je izlazio iz sobe, ali mu domaćica učtivo odgovori da nije potrebno da se izvinjava.

Dok su išle kući, Elizabeta ispriča Džejn šta se desilo između ona dva gospodina. Mada bi Džejn branila i jednog i drugog da je izgledalo da su krivi, ona, kao ni njena sestra, uopšte nije mogla da objasni takvo ponašanje.

Po povratku, gospodin Kolins izuzetno zadovolji gospođu Benet svojim divljenjem prema ponašanju i učtivosti gospođe Filips. On izjavi da, izuzev ledi Ketrin i njene kćerke, nikad nije video otmeniju ženu. Ona ne samo da ga je primila s najvećom učtivošću već ga je izričito uključila u poziv za sutrašnje veče, mada ga ranije uopšte nije poznavala. Nešto bi se, pretpostavljao je, moglo pripisati i njegovom srodstvu s njima, ali ipak, u toku svog života, nikad ranije nije naišao na toliku pažnju.

16.

Pošto nije bilo nikakve zamerke onome što je mladež ugovorila sa svojom tetkom, i pošto su svi razlozi gospodina Kolinsa da ne treba ni za jedno jedino veče u toku svoje posete da ostavlja gospodina i gospođu Benet, odlučno odbijeni, on i njegovih pet rođaka u pravi čas stigoše kočijama u Meriton. Po ulasku u salon, devojke se obrađovaše kad čuše da je gospodin Vikam prihvatio poziv njihovog teče i da je već tu, u kući.

Posle tog saopštenja i pošto svi posedaše, gospodin Kolins iskoristi priliku da posmatra unaokolo i da se divi. Toliko je bio zadivljen veličinom i nameštajem te odaje da je izjavio da bi gotovo mogao pomisliti da se nalazi u maloj letnjoj trpezariji za doručak u Rouzingsu. Taj kompliment isprva nije smatran laskavim. Ali kad je gospođa Filips doznala od njega šta je Rouzings i ko je njegova vlasnica, kad je čula opis samo jednog od salona ledi Ketrin i kad je saznala da je samo jedan kamin stajao osam stotina funti, osetila je sav značaj tog komplimenta i verovatno je ne bi uvredilo ni poređenje s odajom kućne pomoćnice.

Gospodin Kolins je bio sav srećan dok joj je, pre nego što su im se gospođa pridružila, opisivao veličinu ledi Ketrin i njene rezidencije, uz poneko skretanje s te teme da bi hvalio svoj skromni dom i popravke koje se u njemu vrše. U gospođi Filips našao je vrlo pažljivu slušateljku, čije je mišljenje o njenoj važnosti raslo s onim

što je čula od njega i koja je odlučila da sve to ispriča svojim susedkama čim bude mogla. Devojke, koje prosto nisu mogle da slušaju svog rođaka, u dokolici su žalile što tu nema klavira i posmatrale svoje ne baš uspele imitacije kineskog porcelana na ploči kamina. Vreme čekanja im se prilično odužilo. Najzad je i to prošlo. Gospoda su dolazila, a kad gospodin Vikam uđe u sobu, Elizabeta oseti da njeno divljenje njemu nije nimalo bezrazložno; ni kad ga je prvi put ugledala, ni dok je otada razmišljala o njemu. Oficiri u grofoviji bili su uglavnom ugledna i otmena grupa, a najbolji od njih bili su sad prisutni. Ali gospodin Vikam bio je, po opštem izgledu, liku, držanju i hodu, toliko iznad njih koliko su oni bili iznad širokolikog i aljkavog teče Filipsa, koji je zaudarao na porto dok je ulazio u sobu za njima.

Gospodin Vikam je bio srećan čovek kome su bile okrenute gotovo sve ženske oči, a Elizabeta je bila srećna devojka pored koje je najzad seo. Prijatan način na koji on odmah povede razgovor, mada samo o vlažnoj večeri i o verovatnoći da će padati kiša, navedoše je da pomisli da i najobičnija, najdosadnija i najoveštaliya tema može biti zanimljiva ako je govornik vešt.

S takvim suparnicima, kao što su gospodin Vikam i oficiri koji su se borili za pažnju lepotica, gospodin Kolins kao da potonu u beznačajnost. Za mlade dame on zaista nije bio ništa posebno. Ipak, pokatkad je imao pažljivu slušateljku u gospođi Filipu, koja se sterala da bude obilno služen kafom i kolačima.

Kad su namešteni stolovi za kartanje, ukaza mu se prilika da joj se oduži time što sede da igra vist.

– Zasad slabo znam ovu igru – reče on – ali ću se rado truditi da je bolje naučim, jer čovek u mom položaju... – Gospođa Filip bila mu je vrlo zahvalna što je voljan da igra, ali nije mogla da sačeka njegovo obrazloženje.

Gospodin Vikam nije igrao vist, pa je bio radosno primljen za drugi sto između Elizabete i Lidije. U početku je postojala opasnost da Lidija privuče svu njegovu pažnju jer je bila vrlo govorljiva. Ali

pošto je mnogo volela lutriju, uskoro se sva unese u igru, pa se revnosno kladila i uzbuđeno uzvikivala posle nagrade tako da više nije obraćala posebnu pažnju ni na koga. Kad je igra to dopuštala, Vikam je razgovarao samo sa Elizabetom. Ona je bila voljna da ga čuje, ali ono što je najviše želela da čuje nije se mogla nadati da će joj on ispričati – istoriju njegovog poznanstva s gospodinom Darsijem. Nije se usudila ni da pomene toga gospodina. Ali je njena radoznalost neočekivano zadovoljena. Gospodin Vikam i sam počeo da govori o tome. Upita je koliko je daleko Nederfild od Meritona. Pošto mu ona odgovori, zapita je s izvesnim ustezanjem otkad je gospodin Darsi tamo.

– Ima oko mesec dana – odgovori Elizabeta, a zatim, da ne bi prestao razgovor o tome, dodade: – Razumela sam da on ima vrlo veliko imanje u Derbiširu.

– Da – potvrdi Vikam – njegovo tamošnje poljsko dobro je vrlo veliko. Donosi mu čistih deset hiljada funti godišnje. Niste mogli sresti čoveka koji bi vam mogao dati pouzdanije obaveštenje o tome od mene. Ja sam još od ranog detinjstva bio na osobit način u vezi s njegovom porodicom.

Elizabeta nije mogla da sakrije svoje iznenađenje.

– Nije čudo, gospođice Benet, što su vas moje reči iznenadile, jer ste verovatno videli kako smo se hladno juče pozdravili. Poznajete li se vi dobro s gospodinom Darsijem?

– Ne mogu reći da mi je milo što ga poznajem – vatreno izjavi Elizabeta. – Provela sam četiri dana u kući u kojoj je i on bio i smatram ga vrlo neprijatnim.

– Nemam pravo da dajem svoje mišljenje – reče Vikam – o tome da li je prijatan ili nije. Neumesno je da ja to činim. Poznajem ga isuviše dugo i isuviše dobro da bih bio pravičan sudija. Nemoguće mi je da budem nepristrastan. Ali mislim da bi vaše mišljenje o njemu izazvalo opšte iznenađenje; a možda ga ni vi ne biste nigde izrazili tako jasno. Ovde ste u krugu svoje porodice.

– Ja, verujte mi, ne kažem ništa ovde što ne bih mogla reći u ma kojoj kući u susedstvu, izuzev u Nederfildu. Njega nimalo ne vole u Hartfordširu. Svima je mrska njegova gordost. Nećete naći nikoga da govori povoljno o njemu.

– Ne mogu reći da mi je žao – reče Vikam posle kratkog ćutanja – što njega ili ma koga drugog ne cene više nego što zaslužuje, ali *njemu* se to ne dešava često. Svet je zaslepljen njegovim bogatstvom i ugledom, ili je zastrašen njegovim ponosnim i osionim držanjem, pa gleda na njega samo onako kako on to želi.

– Rekla bih, iako ga nedovoljno poznajem, da je rđave naravi.

Vikam samo zavrte glavom.

– Pitam se – reče on čim mu se opet dala prilika da govori – da li će dugo ostati u ovom kraju.

– Ne znam, ali kad sam bila u Nederfildu, nisam ništa čula o njegovom odlasku. Nadam se da na vaše planove u vezi s korpusom *** grofovije neće uticati njegov boravak u susedstvu.

– Oh, ne! Njegov boravak ovde mene neće oterati. Ako želi da izbegne susrete sa mnom, onda *on* mora otići. Mi nismo u prijateljskim odnosima i uvek mi je nelagodno kad se sretnem s njim, ali nemam drugih razloga što ga izbegavam, osim onih koje bih mogao objaviti celom svetu. Ti razlozi su: osećanje da je vrlo rđavo postupio prema meni i vrlo bolno žaljenje što je takav kakav je. Njegov otac, gospođice Benet, pokojni gospodin Darsi, bio je jedan od najboljih ljudi na svetu i najiskreniji prijatelj koga sam ikad imao, i nikad ne mogu da budem u društvu ovoga gospodina Darsija a da me u dnu srca ne zabole mnoga nežna sećanja. Njegovo ponašanje prema meni bilo je sramno. No, iskreno verujem da bih mu mogao oprostiti sve i svašta, ali to što je izneverio nade svoga oca i osramotio uspomenu na njega, to ne mogu.

Za Elizabetu je ta tema postajala sve zanimljivija i ona ga je slušala s najvećom pažnjom. Na kraju joj se sve to ipak činilo previše tugaljivo, pa je prestala da mu postavlja pitanja.

Gospodin Vikam poče da govori o opštijim temama: o Meritonu, o susedstvu, o društvu. Izgledao je vrlo zadovoljan svim onim što je dotad video. O društvu u tom kraju izrazio se vrlo pohvalno.

– Izgledi za stalno i dobro društvo – dodade on – uglavnom su me i naveli da stupim u vojsku *** grofovije. Znao sam da je to vrlo ugledan i prijatan korpus, a moj prijatelj Deni doveo me je u još veće iskušenje svojim opisom njihovog sadašnjeg glavnog stana, kao i pričanjem o vrlo velikoj pažnji koju im je Meriton ukazao i o divnim poznanstvima stečenim ovde. Meni je, priznajem, društvo potrebno. Ja sam razočaran čovek i ne podnosim samoću. *Moram* da imam zaposlenje i društvo. Vojnički život nije bio moj cilj, ali su ga okolnosti učinile prihvatljivim. Trebalo je da budem sveštenik, školovao sam se za sveštenečki poziv, a već bih imao bogatu parohiju da je to bilo po volji gospodinu o kome smo malopre razgovarali.

– Tako!

– Da. Pokojni gospodin Darsi odredio je u svom zaveštanju da budem imenovan za paroha crkve čiji je on bio dobrotvor. On je bio moj kum i mnogo me je voleo. Njihovoj ljubaznosti prema meni nije bilo granica. Hteo je da me dobro zbrine i smatrao je da je to i učinio. Međutim, kad je mesto paroha upražnjeno, dato je drugome.

– Za ime sveta! – uzviknu Elizabeta. – Ali kako je to moglo da se desi? Kako je bilo moguće da se njegova volja ne uzme u obzir? Zašto niste tražili pravni lek?

– Uslovi zaveštanja nisu bili sasvim propisno izraženi te se nisam imao čemu nadati od zakona. Častan čovek nije mogao sumnjati u nameru zaveštaoca, ali se gospodin Darsi pretvarao da sumnja u nju. Postupio je kao da je to zaveštanje bilo uslovna preporuka i tvrdio da sam ja izgubio svako pravo na nju svojim rasipništvom i svojom nepromišljenošću. Činjenica je da je to mesto bilo upražnjeno pre dve godine, baš kad sam bio u položaju da ga prihvatim, ali je dato drugome; i činjenica je da nikakvom svojom krivicom nisam zaslužio da ga izgubim. Imam vatrenu i otvorenu narav, pa sam mu možda ponekad suviše slobodno preneo svoje mišljenje o

njemu. Ničeg goreg ne mogu da se setim. Nas dvojica se veoma razlikujemo, a on me mnogo mrzi.

– To je sramno! On zaslužuje da bude javno žigosan.

– Kasnije ili ranije, on će to i biti, ali to neću učiniti ja. Budući da ne mogu da zaboravim njegovog oca, njega ne mogu ni izazivati niti javno unižavati.

Elizabeta ga je poštovala zbog takvih osećanja i učinilo joj se da je bio lepši nego ikad dok ih je izražavao.

– Ali šta je – upita ona posle kratkog ćutanja – mogla biti njegova pobuda? Šta ga je navelo da se ponaša tako svirepo?

– Duboka i nepokolebljiva mržnja prema meni, mržnja koju ne mogu a da bar delimično ne pripišem ljubomori. Da me je pokojni gospodin Darsi voleo manje, njegov sin bi me lakše podnosio. Ali neobična ljubav njegovog oca prema meni ljutila ga je još u detinjstvu. Njegova narav nije mogla da trpi suparništvo i prvenstvo koje mi je često davano.

– Nisam mislila da je gospodin Darsi tako rđav. Mada mu nikad nisam poklanjala pažnju, ipak nisam imala tako rđavo mišljenje o njemu. Pretpostavljala sam da on prezire ljude uopšte, ali nisam ni slutila da se on spušta do takve zlobne osvete, takve nepravde i takve neljudskosti.

Posle kratkog razmišljanja ona nastavi:

– Sećam se kako se jednog dana u Nederfildu hvalio neumoljivošću svoje mržnje i nemilosrdnošću svoje naravi. Mora da mu je duša strašna.

– Ne volim da se udubljujem u to – reče Vikam – jer jedva da mogu biti pravičan prema njemu.

Elizabeta se duboko zamisli, a zatim uzviknu:

– Postupiti tako s kumom, s prijateljem, s ljubimcem svoga oca!

– Mogla je dodati i: s mladićem kao što ste vi, čije i samo lice jemči da ste dobri. Ali se zadovolji rečima:

– Sa čovekom koji mu je verovatno bio prislan drug iz detinjstva.

– Rođeni smo u istoj parohiji, na istom imanju. Najveći deo svoje mladosti proveli smo zajedno. Bili smo ukućani iste kuće, imali smo zajedničke razonode, bili pod istom roditeljskom brigom. Moj je otac u početku pripadao pozivu kome vaš teća gospodin Filips očito čini veliku čast. Ali je napustio sve da bi bio od koristi pokojnom gospodinu Darsiju i posvetio je sve svoje vreme staranju o pembedlijskom imanju. Gospodin Darsi ga je visoko cenio. Moj otac mu je bio najprisniji i najpoverljiviji prijatelj. Gospodin Darsi je često priznao da mnogo duguje mom ocu zbog njegovog savesnog upravljanja imanjem. Neposredno pred smrt moga oca, gospodin Darsi mu je dobrovoljno obećao da će se postarati za mene. Uveren sam da je on to učinio koliko iz ljubavi prema meni toliko i iz osećanja zahvalnosti prema njemu.

– Čudno! – uzviknu Elizabeta. – Strašno! Čudim se što barem gordost nije uspela da natera gospodina Darsija da bude pravičniji prema vama! Ako ne iz neke bolje pobude, a ono bar zato što bi trebalo da bude isuviše gord da bi bio nepošten, jer ja to moram nazvati nepoštenjem.

– Zaista je čudno – potvrdi Vikam – jer gotovo svi njegovi postupci proističu iz gordosti. Gordost je često bila njegova najbolja prijateljica. Ona ga je spojila s vrlinom više nego ijedno drugo osećanje. Ali niko od nas nije dosledan, a u njegovom ponašanju prema meni bilo je pobuda jačih čak i od gordosti.

– Zar je užasna gordost, kao što je njegova, ikad mogla da mu učini neko dobro?

– Da. Često ga je navodila da bude velikodušan i darežljiv, da neštedimice daje svoj novac, da bude gostoprимljiv, da pomaže svojim zakupcima i da olakšava sirotinji. Porodična gordost i *sinovljeva* gordost, jer se on mnogo ponosi svojim ocem, terale su ga na to. Ne osramotiti svoju porodicu, ne izgubiti na ugledu, ne smanjiti uticaj pembedlijskog doma. Sve su to moćne pobude. On takođe ima *bratsku* gordost, koja ga, s izvesnom bratskom ljubavlju, čini vrlo

ljubaznim i pažljivim starateljem svoje sestre. Često ćete čuti da ga ljudi smatraju vrlo pažljivim i dobrim bratom.

– Kakva je devojka gospođica Darsi?

On zatrese glavom.

– Voleo bih da mogu reći da je prijatna. Zada je mi bol kad govorim nepovoljno o Darsijevima. Ali ona previše liči na svog brata. Vrlo je gorda. Kao dete bila je srdačna i mila i mnogo me je volela. I ja sam mnoge sate posvećivao tome da je zabavim. Ali ona sad meni ne znači više ništa. Lepa je devojka, ima oko petnaest ili šesnaest godina i, kao što čujem, veoma je obrazovana. Otkako joj je otac umro, dom joj je u Londonu, gde neka dama živi s njom i stara se o njenom obrazovanju i vaspitanju.

Posle mnogih pauza i mnogih pokušaja da razgovaraju o drugim predmetima, Elizabeta nije mogla da se ne vrati na prvu temu, te reče:

– Čudim se njenoj prisnosti s gospodinom Binglijem. Kako može gospodin Bingli, koji je sušta dobrota i koji je, uverena sam, zaista ljubazan, biti prijatelj s takvim čovekom? Kako mogu da se slažu? Zna li gospodina Binglija?

– Ne.

– On je čovek blage naravi, druželjubiv, mio. Nije moguće da on zna kakav je gospodin Darsi.

– Verovatno da ne zna. Ali gospodin Darsi ume da se dopadne kad hoće. On ne oskudeva u sposobnostima. Ume da bude vrlo elokventan ako smatra da to vredi truda. On je sasvim drugačiji među onima koji su mu iole ravni po položaju nego što je kad se nađe među ljudima od manje važnosti. Njegova ga gordost nikad ne napušta; ali s bogatima je širokogrud, pravedan, iskren, razuman, častan, a možda čak i prijatan kad se zanemari njegovo osećanje nadmoći zbog krupnog stasa i bogatstva.

Uskoro je partija vista završena, pa se kartaroši skupiše oko drugog stola. Gospodin Kolins sede između svoje rođake Elizabete i gospođe Filips. Domaćica ga, običaja radi, upita kako je prošao u kartanju. Ne tako dobro, stalno je gubio. Ali kad gospođa Filips

poče da izražava svoje žaljenje zbog toga, on joj izjavi s vrlo velikom ozbiljnošću da to nije ni od kakve važnosti, da on novac smatra tričarijom i zamoli je da se ne uznemirava zbog toga.

– Znam vrlo dobro, gospođo – reče on – da kad čovek reši da sedne za kockarski sto, on mora da se unapred pomiri s mogućnošću da izgubi. Srećom, nisam u takvoj situaciji da su mi pet šilinga od neke važnosti. Ima, bez sumnje, mnogo ljudi koji to ne bi mogli reći, ali zahvaljujući leđi Ketrin de Berg, daleko sam od potrebe da se osvrćem na takve sitnice.

Gospodin Vikam obrati pažnju na gospodina Kolinsa i, pošto ga je proučavao nekoliko trenutaka, upita Elizabetu tihim glasom da li njen rođak poznaje sasvim dobro porodicu De Berg.

– Nedavno mu je leđi Ketrin de Berg – odgovori ona – dala parohiju. Ne znam kako se gospodin Kolins upoznao s njom, ali on je ne poznaje odavno.

– Vi, naravno, znate da su leđi Ketrin de Berg i leđi En Darsi bile sestre. Prema tome, ona je tetka sadašnjem gospodinu Darsiju.

– Ne, zaista to nisam znala. Nisam znala ništa o rodbini leđi Ketrin. Do juče nisam znala ni da ona postoji.

– Njena kćerka, gospođica De Berg, naslediće vrlo veliko imanje i veruje se da će ona i njen rođak ujediniti njihova dva poljska dobra.

Elizabeta se osmehnu na to obaveštenje jer je pomislila na sirotu gospođicu Bingli. Uzaludno je bilo sve njeno udvaranje, uzaludna je i beskorisna bila sva njena ljubav prema njegovoj sestri, a i sve njeno divljenje prema njemu, budući da se on već opredelio za drugu.

– Gospodin Kolins – reče ona – govori vrlo pohvalno o leđi Ketrin i o njenoj kćerki. Ali ceneći po nekim pojedinostima koje je ispričao o toj leđi, mislim da ga je njegova zahvalnost njoj kao svojoj pokroviteljki zavela i da je ona osiona i uobražena žena.

– Verujem da je ona u velikoj meri i jedno i drugo – složi se Vikam. – Nisam je video mnogo godina, ali se dobro sećam da je nikad nisam voleo i da je njeno ponašanje diktatorsko i drsko. Ona uživa glas neobično mudre i oštroumne žene, ali pre verujem da

njen ugled potiče delimično od njenog visokog položaja i velikog bogatstva, delimično od njenog autoritativnog držanja, a pre svega od gordog stava njenog sestríća da je cela njegova rodbina izvanredno razumna i razborita.

Elizabeta se složi s njegovim mišljenjem. Nastavili su da razgovaraju na obostrano zadovoljstvo dok večera nije prekinula kartanje i dozvolila i ostalim damama udeo u ljubaznoj pažnji gospodina Vikama. Za vreme te bučne večere kod gospođe Filips, nije se mogao voditi neki osobit razgovor, ali njegovo ponašanje preporučilo ga je svima. Sve što je rekao, rekao je lepo, i sve što je učinio, učinio je graciozno. Elizabeta je otišla okupirana njime. Za vreme povratka nije mogla da misli ni o čemu drugom sem o gospodinu Vikamu i o onome što joj je rekao, ali celim putem nije imala prilike čak ni ime da mu pomene, jer ni Lidija ni gospodin Kolins nisu ni jednom začutali. Lidija je neprestano govorila o lutriji, o ribi koju je izgubila i ribi koju je dobila, a gospodin Kolins, koji je opisivao učtivost i ljubaznost gospodina i gospođe Filips, izjavljivao je da za njega nisu ništa njegovi gubici na vistu i stalno je ponavljao da se boji da je suviše stesnio svoje rođake. Imao je da kaže mnogo više nego što je uspeo da učini pre nego što su se kola zaustavila pred longbornskim domom.

17.

Elizabeta je idućeg dana ispričala Džejn o svom razgovoru s gospodinom Vikamom. Džejn ju je saslušala s iznenađenjem i zabrinutošću; nije mogla da veruje da gospodin Darsi može biti tako nedostojan poštovanja gospodina Binglija. Ipak, bila je takve prirode da nije mogla da sumnja u istinitost tvrđenja mladića tako prijatne spoljašnjosti kao što je gospodin Vikam. Mogućnost da je on zaista doživeo takvu neljubaznost bila je dovoljna da izazove sva njena nežna osećanja. Zato joj nije preostalo ništa drugo do da misli dobro o obojici, da pravda ponašanje svakoga od njih i da sve što se ne može drugačije objasniti pripiše slučaju ili nekoj grešci.

– Mislim – izjavi ona – da su obojica obmanuti na neki način o kojem mi ne znamo ništa. Možda su ih zainteresovani ljudi krivo predstavili jednog drugom. Ukratko, nemoguće nam je da pretpostavimo uzroke i okolnosti koji su ih mogli otuđiti bez stvarne njihove krivice.

– To je tvoje mišljenje! A šta imaš da kažeš, draga moja Džejn, u prilog tih zainteresovanih ljudi koji su, po tvom mišljenju, sve to zamesili. Opravdaj i njih jer ćemo inače o nekome morati da mislimo rđavo.

– Smej se koliko hoćeš, ali me smehom ne možeš razuveriti u mom mišljenju. Dragaa moja Lizo, pomisli samo kakav bi nitkov gospodin Darsi morao biti da je zaista postupio tako prema ljubimcu

svoga oca, prema čoveku za koga je njegov otac obećao da će se postarati. To je nemoguće. Niko ko ima iole ljudskosti, niko ko ceni svoj karakter, ne bi mogao to da učini. Zar bi njegovi prijatelji mogli da budu u tolikoj zabludi u vezi s njim? Oh, ne!

– Mnogo mi je lakše da verujem da je gospodin Bingli obmanut, nego da je gospodin Vikam izmislio o sebi takvu priču kakvu mi je sinoć ispričao, u kojoj je, bez ikakvog okolišanja, pomenuo sve pojedinosti, imena i ostale činjenice. Ako nije tako, neka gospodin Darsi dokaže suprotno. Uostalom, i u pogledu gospodina Vikama videlo se da govori istinu.

– Zaista je teško. Žalosno je. Čovek ne zna šta da misli.

– Izvini. Sasvim je jasno šta treba misliti u ovom slučaju.

Ali Džejn je bila sigurna samo u jedno: da će gospodin Bingli, ako je obmanut, mnogo patiti kad se cela stvar obelodani.

Te dve mlade dame pozvali su iz vrta, u kojem su vodile taj razgovor, baš zbog dolaska nekih osoba o kojima su razgovarale. Gospodin Bingli i njegove sestre došli su da ih lično pozovu na odavno očekivani bal u Nederfildu, određen za idući utorak. Binglijeve sestre bile su radosne što opet vide svoju dragu prijateljicu. Rekle su da je prošla večnost otkako su se poslednji put videle i nekoliko puta je upitaše šta je sve radila otkako su se rastale. Ostatku porodice nisu posvetile veliku pažnju; izbegavale su gospođu Benet koliko je god bilo moguće, sa Elizabetom su nešto malo progovorile, a ostalima se nisu ni obraćale. Nisu se dugo zadržale. Ustale su sa svojih sedišta tako brzo da je to iznenadilo njihovog brata, i odjurile su kao da su jedva čekale da pobegnu od gostoprimstva gospođe Benet.

Svi ženski članovi porodice mnogo su se radovali nederfildskom balu. Gospođa Benet je zadovoljno zaključila da se bal daje u čast njene najstarije kćeri i osobito joj je laskalo što ih je gospodin Bingli lično pozvao umesto da pošalje zvaničnu kartu. Džejn je zamišljala kako će provesti srećno veče u društvu svojih dveju prijateljica i okružena pažnjom njihovog brata, a Elizabeta je sa zadovoljstvom mislila da će često igrati s gospodinom Vikamom i da će potvrditi

istine videti u pogledu i držanju gospodina Darsija. Ketrinina i Lidiijina sreća nije zavisila ni od kakvog pojedinačnog događaja niti od neke posebne ličnosti. Mada je svaka od njih, kao i Elizabeta, nameravala da igra pola večeri s gospodinom Vikamom, on nije bio jedini partner koga su želele; uostalom – bal je bal. Čak je i Meri uveravala porodicu da nema ništa protiv tog bala.

– Dok mogu da imam jutra za sebe – reče ona – to mi je dovoljno. Ne smatram da je to neka žrtva učestvovati pokatkad u večernjim priredbama. Društvo ima pravo na sve nas i ja sam jedna od onih koje smatraju da su povremene razonode i zabave preporučljive za svakoga.

Elizabeta je bila tako veselo raspoložena zbog predstojećeg bala da nije mogla a da ne pita gospodina Kolinsa, iako mu se bez preke potrebe nije obraćala, da li namerava da prihvati poziv gospodina Binglija i, ako to učini, da li misli da je umesno da učestvuje u balskom zabavljanju. Bila je prilično iznenađena kad je čula da se on nimalo ne ustručava u tom pogledu i da je daleko od toga da se plaši prekora arhiepiskopa ili leđi Ketrin de Berg ako bi se usudio da igra.

– Ja nikako ne mislim – izjavi on – da bal ove vrste, koji priređuje čestit mladić za ugledne zvanice, može imati ičega lošeg u sebi. I sam sâm daleko od toga da plesu bilo šta prigovaram, pa se nadam da će me u toku večere sve moje lepe rođake udostojiti svoje ruke, a koristim se ovom prilikom da vas, gospođice Elizabeta, zamolim za vašu ruku naročito za prve dve igre. Nadam se da će ovo davanje prvenstva vama moja rođaka Džejn pripisati pravom razlogu, a ne nekom nepoštovanju prema njoj.

Elizabeta se oseti zatečeno. Zasigurno je očekivala da će baš ta dva plesa igrati sa gospodinom Vikamom, a eto, umesto njega, dobiće gospodina Kolinsa! Nikad nije živnula u gori čas. Ali tu se nije moglo ništa. Sreća gospodina Vikama i njena odložena je, silom prilika, za dve igre. Ona je prihvatila predlog gospodina Kolinsa što je mogla ljubaznije. Još manje ju je obradovala pomisao da ta njegova kavaljerska ponuda nagoveštava i nešto više. Sad joj je prvi

put sinulo da je on nju izabrao između njenih sestara kao dostojnu da bude gospodarica hansfordske parohijske kuće i da, u nedostatku boljih gostiju, učestvuje u kartanju učetvoro u Rouzingsu. Ta misao uskoro je dobila potvrdu jer je opazila da je sve ljubazniji prema njoj i da joj sve češće laska zbog njene duhovitosti i živosti. Mada ju je to dejstvo njenih čari na njega više zaprepašćivalo nego godilo, uskoro joj je i majka zaobilaznim putem nagovestila da bi se mnogo obradovala njihovom braku. Elizabeta na to nije ništa rekla jer je bila svesna da bi njen odgovor doveo do ozbiljne prepirke. Može se desiti da je gospodin Kolins nikad i ne zaprosi, a pre toga se ne vredi nepotrebno prepirati.

Da nisu morale da se spremaju za nederfildski bal i da govore o njemu, najmlađe gospođice Benet bile bi vrlo neraspoložene jer je od dana poziva do dana bala kiša neprestano padala, pa nisu mogle nijednom da odu u Meriton. Nisu mogle videti tetku, a ni oficire, niti doznati ikakve novosti. Čak su i ruže za balske cipele morale naručiti preko drugoga. Da bal nije bio planiran, čak bi i gospođicu Elizabetu izdalo strpljenje zbog nevremena koje je sprečavaše da se bolje upozna s gospodinom Vikamom. Kiti i Lidiji je samo igranka u utorak mogla takav petak, subotu, nedelju i ponedeljak učiniti podnošljivim.

18.

Dok nije ušla u salon u Nederfildu i pogledom uzalud potražila gospodina Vikama u gomili crvenih uniformi tu okupljenih, Elizabeta nijednom nije posumnjala u njegov dolazak na bal. Uverenje da će ga tu videti nije dovedeno u pitanje nijednom činjenicom koja bi je, ne bez razloga, mogla pokolebati u tom ubeđenju. Obukla se pažljivije nego obično i pripremila se u najlepšem raspoloženju da osvoji ono što je još neosvojeno od njegovog srca, uverena da toga nema više nego što se može osvojiti u toku jedne večeri. Međutim, u njoj sad odjednom niče sumnja da su ga, za ljubav gospodina Darsija, namerno izostavili u pozivnici koju su Binglijevi poslali oficirima. Mada nije bilo tako, nepobitnu činjenicu da je on odsutan objavio je njegov prijatelj Deni, kome se Lidija nestrpljivo obratila, i rekao im da je Vikam poslom morao da ode u London uoči toga dana i da se još nije vratio. Dodao je sa značajnim osmehom:

– Ne mislim da bi ga posao sprečio baš sad da nije želeo da izbegne izvesnog gospodina ovde.

Ovaj deo njegovog saopštenja Lidija nije čula, ali Elizabeta jeste. I pošto ju je to uverilo da Darsi nije ništa manje odgovoran za Vikamovu odsutnost nego što bi bio da se njena prva sumnja obistinila, sve njeno negodovanje protiv njega toliko se zaoštiri tim razočaranjem da je, kad joj je on odmah zatim prišao, jedva mogla da se savlada da odgovara uljudno na njegova učtiva pitanja. Pažnja,

uzdržanost i strpljivost prema Darsiju bile su uvreda za Vikama. Odlučila je da ne razgovara s njim i okrete se neraspoloženo. To se videlo i kad je razgovarala s gospodinom Binglijem, čija ju je slepa pristrasnost prema Darsiju takođe ljutila.

Ali Elizabeta nije bila stvorena za natmurenost. Mada su sva njena očekivanja za to veče propala, njena potištenost nije dugo trajala. Pošto je sve svoje jade saopštila Šarloti Lukas, koju nije bila videla nedelju dana, brzo i lako je prešla na smešne osobine svoga rođaka i tako skrenula pažnju na njega. Ali prva dva plesa povratila su joj potištenost – te igre su za nju bile pravo mrcvarenje. Gospodin Kolins, nezgrapan i svečan, svaki čas se izvinjavao umesto da pazi šta radi. Pravio je pogrešne korake često i nesvesno, zadajući joj tako sve moguće jade i neprijatnosti koje rđav partner u toku dve igre može da priredi. Osetila se srećnom čim ga se oslobodila.

Zatim je igrala s nekim oficirom i imala zadovoljstvo da razgovara o Vikamu i da čuje kako ga svi vole. Posle tih igara vratila se Šarloti Lukas i razgovarala s njom, kad joj se odjednom obrati gospodin Darsi i toliko je iznenadi svojom molbom za igru da je pristala ne znajući šta čini. On je odmah opet otišao, a ona je ostala da se žali što je izgubila prisutnost duha. Šarlota pokuša da je uteši:

– Možda smatraš da je vrlo prijatan.

– Ne dao bog! To bi bila najveća nesreća! Smatrati prijatnim čoveka koga mrzim! Ne želi mi takvo zlo!

Međutim, kad je igra opet počela i Darsi ponovo prišao da zamoli za njenu ruku, Šarlota nije mogla a da je šapatom ne opomene da ne bude budala i da ne dopusti da zbog svoje prolazne naklonosti prema Vikamu ispadne neprijatna u očima čoveka deset puta važnijeg od njega. Elizabeta joj ne odgovori i zauze mesto u grupi igrača, zapanjena počašću što je tu kao partnerka gospodina Darsija, a zapazila je istu zapanjenost i u pogledima ostalih. Igrali su neko vreme ne govoreći ni reči. Već je pomislila da će oboje ćutati u toku cele dve igre i rešila da ne prekida to ćutanje, ali joj iznenada dođe misao da će za njenog partnera biti veća kazna ako ga natera

da govori, te reče neku malu napomenu o igri. On odgovori i opet začuta. Posle ćutanja od nekoliko minuta, ona mu se opet obrati:

– Sada je *vaš* red da kažete nešto, gospodine Darsi. Ja sam govorila o igri, a vi bi trebalo da kažete nešto o veličini dvorane ili o broju parova.

On se nasmeši i reče joj da će reći sve ono što ona želi da on kaže.

– Vrlo dobro. Taj odgovor zasad zadovoljava. Možda ću, malo kasnije, primetiti da su privatni balovi mnogo prijatniji od javnih. Ali *sad* možemo da ćutimo.

– Je li onda vaše pravilo da uvek razgovarate za vreme igre?

– Ponekad. Mora se pomalo i govoriti, znate. Izgledalo bi čudno kad bi se neprekidno ćutalo čitavih pola sata. A ipak, *neki* bi voleli da razgovor bude tako podešen da mogu da kažu što je moguće manje.

– Da li se vi u ovom slučaju povodite za svojim vlastitim osećanjima ili mislite da zadovoljavate moja?

– I jedno i drugo – odgovori Elizabeta vragolasto – jer sam zapazila da imamo vrlo slične sklonosti. Oboje smo nedruštveni, ćutljivi, neskloni razgovoru, osim kad mislimo da ćemo reći nešto što će zapanjiti celu sobu i biti prenošeno s kolena na koleno kao prava poslovice.

– To ne liči mnogo na vaš karakter, siguran sam – reče on. – A koliko odgovara mome, ne znam. Vi bez sumnje mislite da je to veran prikaz.

– Ne bi trebalo da donosim sud o sebi.

On ne odgovori. Opet su ćutali dok nisu dovršili igru, a tada je on upita da li ona i njene sestre često odlaze u Meriton. Ona odgovori potvrdno i, ne mogavši da se otme iskušenju, dodade:

– Kad ste nas sreli tamo, taman smo napravile jedno novo poznanstvo.

Dejstvo je odmah bilo očigledno. Dublja senka oholosti pređe mu preko lica, ali on ne reče ni reči, a Elizabeta, mada je osuđivala sebe zbog svoje slabosti, nije mogla da nastavi. Najzad Darsi usiljeno reče:

– Gospodin Vikam ima tako prijatan način ophođenja da mu je lako da *stekne* prijatelje, ali nije sigurno da je on isto tako sposoban i da ih *sačuva*.

– Bio je tako nesrećan da izgubi vaše prijateljstvo – odgovori Elizabeta odsečno – i to na način *zbog* kojeg će verovatno patiti celog svog života.

Darsi ne odgovori. Očito je želeo da promeni temu. U tom trenutku im se približi ser Vilijam Lukas u nameri da kroz igrače prođe na drugu stranu dvorane, ali kad ugleda gospodina Darsija, zastade i duboko mu se pokloni da bi mu čestitao na igri i partnerki.

– Za mene je to, zaista, bilo vrlo veliko uživanje, dragi moj gospodine. Takvo izvrsno igranje ne viđa se često. Očito je da pripadate najvišim krugovima. Ali dopustite mi da kažem da vam ova lepa partnerka sasvim priliči. Ja se nadam da ću ovo zadovoljstvo često imati, osobito kad se desi opšteželjeni događaj, draga moja gospođice Lizo (tu pogleda u njenu sestru i Binglija). Koliko će samo čestitanja onda biti! No, prepuštam to sudu gospodina Darsija, ali bolje da vas više ne zadržavam, gospodine. Nećete mi reći hvala što vam smetam da slušate zanosne reči te mlade dame, čije me sjajne oči takođe prekorevaju.

Poslednji deo ovog govora Darsi jedva da je čuo. Ali ser Vilijamova aluzija na njegovog prijatelja snažno je delovala, pa je vrlo ozbiljnog izraza posmatrao Binglija i Džejn koji su zajedno igrali. Ipak se brzo pribra, okrete se svojoj partnerki i reče:

– Ser Vilijam nas je prekinuo pa sam zaboravio o čemu smo razgovarali.

– Mislim da tada nismo ništa ni govorili. Ser Vilijam nije mogao naći u ovoj dvorani dvoje koji imaju šta manje od nas da kažu jedno drugom. Već smo pokušali dve ili tri teme bez uspeha, a ne mogu ni da zamislim o čemu bismo još razgovarali.

– Šta mislite o knjigama? – upita on smešeći se.

– Knjige! Oh! Ne! Sigurna sam da nikada ne čitamo iste knjige, ili bar ne sa istim osećanjima.

– Žao mi je što tako mislite. Ali kad bi to bio slučaj, onda bar ne bismo oskudevali u temi za razgovor. Mogli bismo porediti svoja različita mišljenja.

– Ne, ne mogu da govorim o knjigama u balskoj dvorani; glava mi je tada uvek puna nečega drugog.

– U takvim prilikama *tekući* događaji uvek obuzimaju vaše misli, zar ne? – upita on s velikom nevericom.

– Da, uvek – odgovori ona i ne znajući šta je rekla jer joj misli behu odlutale daleko od te teme, što je odmah i pokazala njena iznenadna izjava.

– Sećam se, gospodine Darsi, da sam vas jednom čula da kažete kako vi gotovo nikad ne praštate, da je vaša mržnja, jednom izazvana, neumoljiva. Pretpostavljam da ste vi uvek na oprezu da ona ne bude *izazvana*.

– Jesam – odgovori on čvrstim glasom.

– I nikad ne dopuštate da vas zaslepi predrasuda.

– Mislim da je tako.

– Dužnost onih koji nikada ne menjaju svoje mišljenje jeste da se postaraju da sude tačno odmah u početku.

– Mogu li da pitam čemu vode ta pitanja?

– Samo objašnjenju *vašeg* karaktera – odgovori ona, trudeći se da ne izgleda suviše ozbiljna. – Pokušavam da ga odgonetnem.

– Pa kako vam ide?

Ona zavrte glavom.

– Nikako. Čula sam tako različita mišljenja o vama da su me sasvim zbunila.

– Sklon sam da verujem – odgovori on ozbiljno – da su mišljenja koja čujete o meni vrlo različita. Ali bih želeo, gospođice Benet, da moj karakter ne iscrtavate u sadašnjem času jer imam razloga za bojazan da taj crtež ne bi povoljno govorio ni o vama ni o meni.

– Ali ako sad ne stvorim sliku vašeg karaktera, možda nikad neću imati drugu priliku.

– Nikako ne želim da vas sprečavam u vašim zadovoljstvima – izjavi on hladno. Ona ne reče ništa. Završili su i drugu igru i rastali se ćuteći. Oboje su bili nezadovoljni, ali ne podjednako. Prilično

jako osećanje prema njoj u Darsijevim grudima, brzo je izvojevalo oproštaj za nju i upravelo sav njegov gnev na jednu drugu ličnost.

Uskoro posle njihovog rastanka, priđe joj gospođica Bingli i, sa izrazom ućtivog prezrenja, reče joj:

– Dakle, gospođice Lizo, čujem da ste veoma očarani Džordžom Vikamom! Vaša sestra mi je govorila o njemu i postavila mi hiljadu pitanja. Vidim da je taj mladić zaboravio da vam kaže, između ostalog, da je on sin starog Vikama, nastojnika imanja pokojnog gospodina Darsija. Ali dopustite mi da vam, kao prijateljica, preporučim da ne verujete u sve što on kaže. Sasvim je netačno da je gospodin Darsi postupio rdavo prema njemu. Naprotiv, uvek je bio veoma ljubazan prema njemu, mada je Džordž Vikam postupio prema gospodinu Darsiju vrlo besramno. Ja ne znam pojedinosti, ali znam vrlo dobro da gospodin Darsi nije nimalo kriv i da on ne može ni ime da mu čuje. I moj brat se, mada je mislio da nije zgodno da ga izostavi iz svoje pozivnice oficirima, mnogo obradovao kad je čuo da se sam sklonio. I sam njegov dolazak u ovu oblast vrlo je drzak čin, zaista, i čudim se kako se usudio na to. Žalim vas, gospođice Lizo, zbog ovog otkrića krivice vašeg ljubimca. Ali, zacelo, s obzirom na njegovo poreklo, ništa se bolje nije ni moglo očekivati.

– Njegova krivica i njegovo poreklo izgleda da su, po vašim rečima, jedno te isto – reče Elizabeta ljutito – jer vi ga ne krivate ni za šta gore osim da je on sin nastojnika imanja gospodina Darsija, a o *tome* me je, uveravam vas, i on sam obavestio.

– Izvinite – odgovori gospođica Bingli, podrugljivo se okrenuvši.

– Oprostite što sam se mešala. Učinila sam to u najboljoj nameri.

„Drska devojkol“, pomisli Elizabeta. „Mnogo se varaš ako misliš da ćeš uticati na mene takvim bednim napadom na njega. Ne vidim u tome ništa drugo do tvoju namernu zaslepljenost i zlobu gospodina Darsija.“

Ona zatim potraži svoju stariju sestru, koja se raspitivala o tome kod Binglija. Džejn je sreće s tako blaženim osmehom i sva ozarena srećom da je to očito pokazivalo koliko je zadovoljna događajima

te večeri. Elizabeta odmah pročita njena osećanja, pa nespokojstvo zbog Vikama, mržnja prema njegovim neprijateljima i sve ostalo u tom trenutku iščeze pred nadom da je Džejn na najboljem putu ka sreći.

– Želim da znam – reče ona s osmehom isto tako srećnim kao što je bio i sestrin – šta si doznala o Vikamu. Ali možda si se suviše prijatno bavljala da bi mislila na nekog drugog. Ako je tako, budi sigurna da ću ti oprostiti.

– Ne – odgovori Džejn – nisam ga zaboravila, ali nemam ništa određeno da ti kažem. Gospodin Bingli ne zna celu njegovu prošlost i uopšte mu nisu poznate okolnosti koje su toliko uvredile gospodina Darsija. Ali jemči za dobro držanje, čestitost i čast svog prijatelja i sasvim je uveren da je gospodin Vikam zaslužio i mnogo manju pažnju gospodina Darsija nego što mu je on ukazao. I žalim što moram reći da, po pričanju Binglija i njegove sestre, Vikam nije dobar mladić. Izgleda da je bio vrlo nepromišljen i zaslužio je da izgubi naklonost gospodina Darsija.

– Gospodin Bingli gotovo da i ne poznaje gospodina Vikama?

– Tako je. Prvi put ga je video onog jutra u Meritonu.

– Znači da je on sve podatke dobio od gospodina Darsija. To je bar jasno. Ali šta on kaže o parohiji?

– On se ne seća tačno svih okolnosti, mada mu je gospodin Darsi govorio o njima više puta, ali veruje da mu je to mesto paroha bilo zaveštano samo *uslovno*.

– Nimalo ne sumnjam u iskrenost gospodina Binglija – reče Elizabeta uzbuđeno – ali moraš mi oprostiti što me njegova uverenja ne mogu ubediti. Binglijeva odbrana njegovog prijatelja je, očito, dobronamerna, ali pošto su mu nepoznate mnoge činjenice iz te istorije, a ostale je čuo od tog svog prijatelja, usuđujem se da i o jednom i o drugom mislim kao i ranije.

Zatim je skrenula razgovor na mnogo prijatniju temu za obe, a spram koje su osećale isto. Elizabeta je oduševljeno slušala Džejnine blažene, mada skromne nade u vezi s Binglijevom naklonošću,

i rekla joj sve što je bilo u njenoj moći da bi pojačala njeno samopouzdanje. Kad im je gospodin Bingli prišao, Elizabeta se povuče do gospođice Lukas, na čije pitanje kako joj se dopada poslednji partner jedva da je i odgovorila. Tad im je prišao gospodin Kolins i saopštio vrlo ushićeno da je malopre bio srećan da učini jedno vrlo važno otkriće.

– Doznao sam – reče on – pukim slučajem da je ovde u dvorani blizak srodnik moje pokroviteljke. Desilo se da sam čuo kad je taj gospodin lično pomenuo mladoj dami, koja vrši ulogu domaćice ove kuće, imena svoje rođake gospođice De Berg i njene majke ledi Ketrin. Kako se čudesne stvari događaju! Ko bi pomislio da ću se na ovom skupu sresti s nećakom ledi Ketrin de Berg! Vrlo sam zahvalan što je to otkriće učinjeno na vreme za mene. Izražavam sve svoje poštovanje prema njemu, što ću sad i lično učiniti: nadam se da će mi oprostiti što to nisam uradio ranije. Moje potpuno neznanje o tom srodstvu je moje jedino izvinjenje.

– Nećete se, valjda, sami predstaviti gospodinu Darsiju!

– Zaista hoću. Zamoliću ga da mi oprosti što to nisam ranije učinio. Pošto je on nećak ledi Ketrin, u mogućnosti sam da ga uverim da je njeno gospodstvo bilo sasvim dobrog zdravlja pre osam dana.

Elizabeta se ozbiljno trudila da ga odvrati od te namere. Uveravala ga je da bi gospodin Darsi njegovo obraćanje bez prethodnog predstavljanja pre smatrao drskošću nego komplimentom njegovoj tetki, da nema ni najmanje potrebe da njih dvojica razgovaraju, a i kad bi je bilo, onda gospodinu Darsiju, kao važnijem, pripada pravo da preduzme korake da se oni upoznaju. Gospodin Kolins ju je slušao s izrazom rešenosti da postupi po svom nahođenju, a kad je začutala, odgovorio joj je:

– Draga moja gospođice Elizabeta, imam najlepše mišljenje o vašem izvrsnom rasuđivanju i svim stvarima koje su u granicama vašeg razumevanja. No, dopustite mi da primetim kako postoji velika razlika između utvrđenih načina ophođenja među svetovnim licima i onih koji važe za sveštenstvo. Jer je, dopustite mi da

napomenem, sveštenečki poziv po dostojanstvu ravan najvišem rangu u državi, pod uslovom da se ispoljava prikladna skromnost u ponašanju. Stoga mi morate dopustiti da u ovoj prilici postupim po svojoj savesti, koja mi nalaže da izvršim ono što smatram svojom dužnošću. Oprostite mi što se neću koristiti vašim savetom, koji će u svemu drugom biti moj stalni vođ, ali u slučaju koji je pred nama smatram da sam, zahvaljujući svom obrazovanju i stalnom usavršavanju, sposobniji od vas da odlučim šta je ispravno. – Duboko joj se pokloni i ostavi je da bi se nametnuo gospodinu Darsiju, a ona je pažljivo motrila da vidi kako će Darsi primiti tu njegovu nametljivost. Njegovo iznenađenje što mu se obraća na takav način bilo je upadljivo. Njen se rođak prvo svečano pokloni, a zatim otpoče svoj govor. Mada nije mogla da čuje ni reč, činilo joj se da sve razume. Po pokretima njegovih usana nazirala je reči „izvinjenje“, „Hansford“ i „ledi Ketrin de Berg“. Ljutilo ju je što gleda kako se on otkriva pred takvim čovekom. Gospodin Darsi ga je gledao s neprikrivenim čuđenjem, a kad je najzad došao do reči, odgovorio mu je u maniru hladne učtivosti. Ali to nije obeshrabrilo gospodina Kolinsa da opet govori. Prezir gospodina Darsija samo je sve više rastao s dužinom njegovog govora i na kraju mu se samo ovlaš pokloni i bez reči ode od njega. Gospodin Kolins se tada vrati Elizabeti.

– Nemam razloga, verujte – izjavi on – da budem nezadovoljan prijemom. Gospodin Darsi je izgledao vrlo zadovoljan pažnjom koju sam mu ukazao. Odgovorio mi je s najvećom učtivošću, pa mi je čak i polaskao izjavom da je on toliko duboko uveren u moć rasuđivanja ledi Ketrin da je siguran da ona ne bi nagradila nikog ko to ne zasluđuje. To je zaista vrlo lepa misao. On mi se, s obzirom na sve, mnogo dopada.

Pošto više nije bilo ničega što bi je lično zanimalo, Elizabeta obrati svu pažnju na svoju sestru i gospodina Binglija. Niz prijatnih misli potekoše iz onoga što zapazi i učini je gotovo isto toliko srećnom kao što je u tom času bila i Džejn. U mislima je vide nastanjenu u toj kući, u svoj onoj sreći koju brak iz prave ljubavi može

da pruži. I oseti da bi, pod tim okolnostima, mogla da, uz malo truda, čak zavoli i Binglijeve dve sestre. Misli njene majke, kao što je jasno opazila, bile su usmerene u istom pravcu, te odluči da joj se ne približava da ne bi čula više nego što bi trebalo. Zato je, kad su posedali na večeru, smatrala da je to zla sreća što su se one našle jedna kraj druge. Mnogo se naljutila kad je čula kako njena majka govori toj osobi (ledi Lukas) slobodno i otvoreno o svom očekivanju da se Džejn uskoro uda za gospodina Binglija. To je oduševljavalo gospođu Benet i ona je neumorno nabrajala preimućstva tog braka. To što je on tako divan mladić, i tako bogat, i što živi samo tri milje od njih, pravi su razlozi za zadovoljstvo. Tako je lepo što dve sestre mnogo vole Džejn i žele taj brak isto koliko i one. A to je dobro i za njene mlađe ćerke jer će im dobra Džejnina udaja omogućiti susrete s drugim bogatim ljudima, i najzad, utešno je za ženu u njenim godinama što će svoje neudate kćeri moći da prepusti staranju njihove sestre, tako da ona ne mora ići u društvo više nego što joj je prijatno. Bilo je potrebno da se i ta poslednja okolnost pomene kao nešto prijatno jer je običaj da se tako radi u takvim prilikama – mada nije bilo nikakve šanse da će se gospođa Benet ikad zadovoljiti da ostane kod kuće i ne ode u društvo. Završila je s mnogim lepim željama da će i ledi Lukas uskoro srećna kao i ona, mada je očito likovala u uverenju da za to nema nikakvih izgleda.

Uzalud je Elizabeta pokušavala da zaustavi bujicu reči svoje majke ili da je bar nagovori da svoju sreću opisuje polušapatom, jer je, na svoje veliko nezadovoljstvo, opazila da je glavni deo toga čuo gospodin Darsi koji je sedeo preko puta njih. Majka ju je samo prekorila što je tako glupa.

– Šta je gospodin Darsi meni, molim te, da bih ga se plašila? Uverena sam da on nije ničim zaslužio da budemo toliko ljubazni i pažljivi da ne kažemo ništa što *on* ne voli da čuje!

– Za ime sveta, majko, govori tiše. Od kakve ti je koristi da vređaš gospodina Darsija? Na taj način se nikad nećeš preporučiti njegovom prijatelju.

Ali ništa od svega što je rekla nije nimalo uticalo na nju. Njena majka je i dalje izlagala svoja gledišta istim čujnim glasom. Elizabeta je svaki čas crvenela od stida i gneva. Nije mogla a da često ne pogleda na gospodina Darsija. Svaki pogled uveravao ju je u ono čega se plašila. Iako nije stalno gledao u njenu majku, bila je uverena da mu je pažnja prikovana za nju. Izraz njegovog lica postepeno se iz gnevnog prezira menjao u mirnu i postojanu ozbiljnost.

Najzad gospođa Benet nije imala više ništa da kaže, te je ledi Lukas, koja je već odavno uzdisala zbog neprestanog nabranjanja zadovoljstava u kojima nije bilo izgleda da će i ona učestvovati, bila ostavljena da uživa u hladnoj šunki i pilećem pečenju. Elizabetino raspoloženje poče da se vraća. Međutim, njeno spokojstvo nije dugo trajalo. Kad se večera završila, povede se razgovor o pevanju i ona, na svoje veliko nezadovoljstvo, vide kako se Meri, posle vrlo kratkog nagovaranja, sprema da zadovolji društvo. Elizabeta pokuša da spreči tu nepromišljenu ljubaznost značajnim pogledima i nemim molbama – ali uzalud; Meri se nije osvrtala na nju. Za nju je takva prilika da se pokaže bila neprocenjiva i ona poče da peva. Elizabeta je uprla pogled u nju s velikim očajanjem i slušala je njeno pevanje raznih strofa s nestrpljivom željom da se to što pre završi. Ali i u tome se razočarala. Meri, začuvši među izjavama zahvalnosti i nečiju želju da im još jednom pruži to zadovoljstvo, posle pauze od pola minuta poče da peva drugu pesmu. Merina nadarenost nije bila podesna za takvu priredbu. Glas joj je bio slab, a način izvođenja izveštačen. Elizabeta je bila u očajanju. Pogleda u Džejn da vidi kako ona to podnosi, ali Džejn je sasvim mirno razgovarala s Binglijem. Pogleda u dve sestre kako daju podrugljive znake jedna drugoj, pa u Darsija, koji je i dalje bio nedokučivo ozbiljan. Pogleda u oca da ga zamoli da se umeša i da spreči Meri da ne peva cele noći. On shvati njen mig, pa kad Meri završi drugu pesmu, reče glasno:

– To je izvanredno, dete moje. Zabavljala si nas dovoljno dugo. Sad dopusti i drugim mladim damama da se pokažu.

Meri se, mada se pravila da ne čuje, prilično zbuni. Elizabeti bi žao Meri, a nije bila zadovoljna ni očevom izjavom, pa se uplaši da je njena zabrinutost urodila pogrešnim plodom. Ipak, začuše se molbe upućene i drugim prisutnim ličnostima.

– Kad bih ja – reče g. Kolins – bio tako srećan da umem da pevam, zaista bih s velikim zadovoljstvom zabavio društvo jednom pesmom jer smatram muziku vrlo nevinom razonodom i sasvim usklađenom sa sveštaničkim pozivom. Ali ne mislim da tvrdim da je opravdano da posvećujemo previše našeg vremena muzici, jer ima i drugih stvari koje zaslužuju našu pažnju. Parohijski sveštenik ima mnogo posla. Na prvom mestu, on mora doneti tako skladne crkvene prireze da budu korisni za njega, a da ne budu uvredljivi za njegovog pokrovitelja. On mora da piše svoje propovedi, a vreme koje mu preostaje taman je dovoljno za njegove parohijske dužnosti i za održavanje i poboljšanje njegovog doma, koji mora, bez ustručavanja, udesiti da bude što udobniji. I ne mislim da je od male važnosti da bude obziran i miroljubiv prema svakome, a osobito prema onima kojima duguje svoj položaj. Od te dužnosti ne mogu ga osloboditi, niti mogu imati lepo mišljenje o čoveku koji bi propustio priliku da oda poštovanje srodniku pokroviteljeve porodice. – On poklonom prema gospodinu Darsiju završi svoj govor, koji je održao tako glasno da ga je čulo pola sobe. Mnogi se zgledaše u čudu, mnogi se nasmešiše, ali niko nije izgledao više uveseljen od gospodina Beneta, dok je njegova žena ozbiljno hvalila gospodina Kolinsa što je govorio tako pametno, polušapatom saopštavajući ledi Lukas da je on izvanredno pametan i dobar mladić.

Elizabeti se činilo da pripadnici njene porodice, čak i da su se bili dogovorili da se te večeri što je moguće više pokažu u pravom svetlu, ne bi mogli odigrati svoje uloge s više duha i s većim uspehom. Pritom je smatrala da je sreća za gospodina Binglija i njenu sestru što je nešto od tog razmetanja umaklo njenoj pažnji i što njegova osećanja nisu bila takva da su ga ludorije, koje je morao opaziti, mogle mnogo tištiti. Ali bilo je dovoljno rđavo to što su njegove dve

sestre i gospodin Darsi imali izvanrednu priliku da se podsmevaju njenoj rodbini. Nije mogla da odluči šta je nepodnošljivije: nemi prezir toga gospodina, ili drski osmesi tih dama.

Ostatak večeri doneo joj je malo zabave. Dosađivao joj je gospodin Kolins, koji je uporno ostajao pored nje; mada je nije mogao privoleti da opet igra s njim, onemogućavao joj je da igra s drugima. Uzalud ga je molila da se zanima nekom drugom i nudila mu da ga predstavi kojoj god hoće dami u dvorani. Izjavio joj je da je, što se tiče igranja, savršeno ravnodušan, da je njegov glavni cilj da joj se preporuči nežnom pažnjom prema njoj i da je zato odlučio da ostane pored nje celo veče. Protiv takvih pobuda protivargumenti su bili nemogući. Gospođica Lukas pružila joj je jedino, ali veliko olakšanje, jer im je često prilazila i dobroćudno primala na sebe razgovor s gospodinom Kolinsom.

Barem je bila pošteđena dalje pažnje gospodina Darsija, koja je za nju bila nelagodna. Mada je često stajao blizu nje, sasvim slobodan, nije joj se nijednom približio dovoljno za razgovor. Mislila je da je to posledica njenih aluzija na gospodina Vikama, pa ju je to radovalo.

Longbornska grupa je, od svih društava, otišla poslednja, a zbog manevra gospođe Benet, morala je da čeka na svoja kola još četvrt sata nakon što su svi ostali gosti otišli. To je Benetovima dalo vremena da opaze kako neki od domaćinove porodice od sveg srca žele da ih se što pre otresu. Gospođa Herst i njena sestra jedva da su progovorile, izuzev da se požale na umor, a bile su očito nestrpljive da što pre ostanu same u kući bez gostiju. Odbile su sve pokušaje gospođe Benet da otpočne razgovor i time unele mrtvilo u celo društvo, koje nisu nimalo oživeli ni dugački govori gospodina Kolinsa, koji je čestitao gospodinu Bingliju i njegovim sestrama na otmenosti njihove zabave i na učtivosti i gostoprimstvu kojima se odlikuje njihovo ophođenje prema gostima. Darsi ne reče ništa. Gospodin Benet je takođe ćutao i uživao u tom prizoru. Gospodin Bingli i Džejn stajali su malo podalje od ostalih i razgovarali.

Elizabetha je takođe postojano ćutala kao i gospođa Herst i gospođica Bingli, a čak je i Lidiya bila suviše umorna da kaže bilo šta, osim što bi pokatkad uzviknula: – Oh, kako sam umorna! – i zatim duboko uzdahnula.

Kad je najzad došao čas da se oprostite, gospođa Benet učtivo, ali i nametljivo, izrazi svoju nadu da će uskoro videti celu porodicu u Longbornu. A naročito se obrati gospodinu Bingliju i reče mu da će ih učiniti srećnim ako dođe da večera s njima kad god hoće, ne čekajući na ceremoniju zvaničnog pozivanja. Bingli je bio sav srećan i zahvalan i rado obećao da će iskoristiti prvu priliku da ih poseti pošto se vrati iz Londona, kuda je sutra morao nakratko da ode.

Gospođa Benet je bila savršeno zadovoljna i napusti tu kuću u radosnom uverenju da će joj kćerka – mada je potrebno vreme da se izvrše sve potrebne pripreme, da se nabave nove kočije i svadbena haljina – sigurno postati gospodarica nederfildskog doma u roku od tri ili četiri meseca. S istom tolikom sigurnošću i sa znatnim, mada ne podjednakim zadovoljstvom, mislila je da će se njena druga kći udati za gospodina Kolinsa. Elizabetha joj je bila najmanje draga od sve dece. I mada su i momak i njegov položaj, po njenom mišljenju, bili dovoljno dobri za Elizabetu, vrednost i jednog i drugog tamnela je u poređenju s vrednošću gospodina Binglija i nederfildskog doma.

19.

Idućeg dana odigrala se jedna nova scena u Longbornu. Gospodin Kolins se zvanično izjasnio. Pošto je odlučio da to učini što je moguće pre, jer mu je odsustvo isticalo već iduće subote, i pošto nije osećao nikakvo snebivanje, nije oklevao ni trenutak, već je sasvim staloženo preduzeo da završi tu stvar shodno postupku i običajima koje je smatrao neizostavnim. Zatekavši odmah posle doručka gospođu Benet, Elizabetu i jednu od mlađih kćerki gde sede zajedno, on se obrati majci sledećim rečima:

– Mogu li se nadati, gospođo, da ćete upotrebiti svoj uticaj kod vaše lepe kćeri Elizabete u moju korist, kad zamolim za čast da razgovaram nasamo s njom ovog jutra?

Pre nego što je Elizabeta imala vremena da bilo šta uradi, osim da pocrveni od iznenađenja, gospođa Benet odmah odgovori:

– Oh! Da, naravno. Sigurna sam da će Liza biti vrlo srećna. Sigurna sam da ona nema ništa protiv. Hajde, Kiti, potrebna si mi gore u spavaćoj sobi.

Zatim gospođa Benet pokupi svoj rad i požuri da ode, ali joj Elizabeta reče:

– Dragi majko, nemoj ići. Molim te da ne ideš. Gospodin Kolins me mora izviniti. On ne može imati ništa da mi kaže što drugi ne treba da čuju. Inače ću ja otići.

– Ne, ne, koješta, Lizo. Želim da ostaneš gde si. – Ali kad je po Elizabetinom ljutom i zbunjenom izgledu videla da će zaista po-beći, ona dodade:

– Lizo, *zapovedam* ti da ostaneš i saslušaj gospodina Kolinsa.

Elizabeta nije htela da se protivi majčinoj zapovesti, a i čim je malo razmislila, uvidela je da je najpametnije da to prebrine što pre i što tiše, te opet sede i pokuša da neprestanim radom sakrije svoja osećanja podeljena između očaja i smeha. Čim su gospođa Benet i Kiti otišle, gospodin Kolins počeo:

– Verujte mi, draga moja gospođice Elizabeta, da vaša skromnost, daleko od toga da vam šteti, samo doprinosi vašim ostalim savršenstvima. Bili biste u mojim očima manje dopadljivi da nije bilo tog malog nećkanja. Ali verujte mi da ja za ovaj razgovor imam dopuštenje od vaše poštovane majke. Nemoguće je da ne znate cilj ovog sastanka, mada vas vaša urođena skromnost navodi da se pretvarate. Moja pažnja prema vama bila je suviše upadljiva da bi se mogla pogrešno protumačiti. Čim sam došao u ovu kuću, odmah sam vas izdvojio kao svoju saputnicu kroz život. Ali pre nego što me obuzmu osećanja u vezi s ovim, možda je uputno da iznesem svoje razloge za ženidbu, a i zašto sam došao u Hartfordšir u nameri da baš tu izaberem sebi ženu.

Pomisao da bi gospodina Kolinsa, u svoj njegovoj svečanoj pribranosti, mogla da obuzmu osećanja, umalo ne naterala Elizabetu na smeh, te nije mogla da iskoristi kratku pauzu koju je napravio da bi pokušala da ga zaustavi da dalje govori. On nastavi:

– Moji razlozi za ženidbu su: prvo, što mislim da je umesno za svakog sveštenika koji lepo živi (kao ja) da pruža primer bračnog života u svojoj parohiji; drugo, što sam uveren da će to vrlo mnogo doprineti mojoj sreći; i treće, a ovo je možda trebalo da pomenem ranije, što mi je to osobito savetovala i preporučila vrlo plemenita leđi koju imam čast da nazivam svojom zaštitnicom. Dvaput mi je kazala svoje mišljenje (i to netraženo!) o toj stvari i baš u subotu uveče, pred moj polazak iz Hansforda, za vreme pauze u igranju

karata, dok je gospođa Dženkinson nameštala nožnu klupicu gospođice De Berg, rekla mi je: „Gospodine Kolinse, vi se morate oženiti. Sveštenik kao što ste vi mora se oženiti. Izaberite dobro, izaberite pravu damu radi *mene*, a radi *vas* neka to bude vredna, korisna osoba, nenaviknuta na raskoš, već sposobna da malu svotu dobro rasporedi da dugo traje. To je moj savet. Nađite takvu ženu čim budete mogli, dovedite je u Hansford i ja ću je posetiti.“ Dopustite mi da uzgred pomenem, lepa moja rođako, da ne smatram da su pažnja i ljubaznost leđi Ketrin de Berg među najmanjim prednostima koje sam u stanju da ponudim. Videćete da njeno ponašanje prevazilazi moju moć opisivanja, a mislim da joj se vaša duhovitost i živost moraju dopasti, osobito ako se ublaže ćutanjem i poštovanjem koje njen visoki rang neminovno izaziva. Toliko o mojoj nameri da se oženim. Ostaje da kažem zašto je moja želja upravljena prema Longbornu, umesto prema mom susedstvu, gde, uveravam vas, ima dosta dopadljivih devojaka. Činjenica je da ja, zato što imam da nasledim ovo imanje posle smrti vašeg poštovanog oca (koji može da živi još mnogo godina), nisam mogao da budem zadovoljan sve dok nisam odlučio da izaberem za ženu jednu od njegovih kćeri da bi njegov gubitak bio što je moguće manji kad se desi tužni događaj, koji, kao što sam već rekao, može da se ne desi još za mnogo godina. To je bio moj motiv, moja lepa rođako, i laskam sebi da me on neće omalovažiti u vašim očima. A sad mi ne ostaje ništa drugo sem da vas uverim najvatrenijim rečima u žestinu svoje ljubavi. Prema mirazu sam sasvim ravnodušan i neću postaviti nikakav zahtev te vrste vašem ocu, jer sam potpuno svestan da je neostvarljiv i da je sve na šta ćete ikad imati pravo hiljadu funti s interesom od četiri odsto, a i tu svotu ćete dobiti tek posle smrti svoje majke. O toj stvari ću, stoga, jednostavno ćutati, i možete biti sigurni da nijedan surovi prekor neće preći preko mojih usana kad budemo bili u braku.

Bilo je nužno prekinuti ga.

– Suviše ste brzi, gospodine – uzviknu ona. – Zaboravljate da vam nisam dala nikakav odgovor. Dopustite mi da to uradim bez daljeg odlaganja. Primite moju zahvalnost na laskavoj pažnji koju ste mi ukazali. Sasvim sam svesna časti koju mi činite svojom ponudom, ali mi je nemoguće da je prihvatim i zato je moram odbiti.

– Poznato mi je – odgovori gospodin Kolins odmahnuvši rukom – da devojka obično odbija mladića kad je on prvi put zaprosi, iako tajno želi da se uda za njega, i da ponekad to odbijanje ponovi i drugi, pa čak i treći put. Zato nisam nimalo obeshrabren onim što ste sad rekli i nadam se da ću vas uskoro odvesti pred oltar.

– Gospodine – uzviknu Elizabeta – posle onoga što sam izjavila, vaša nada je zaista čudnovata. Uveravam vas da ja nisam jedna od onih devojaka (ako takve devojke i postoje) koje su tako smele da rizikuju da im sreća zavisi od toga da budu prošene i po drugi put. Moje odbijanje je sasvim ozbiljno. Vi *mene* ne biste mogli učiniti srećnom, a ja sam poslednja žena na svetu koja bi *vas* usrećila. Kad bi me vaša prijateljica ledi Ketrin poznavala, uverena sam da bi me smatrala u svakom pogledu nepodesnom za takvu ulogu.

– Kad bi to bilo sigurno da bi ledi Ketrin tako mislila – reče gospodin Kolins vrlo ozbiljno – ali ne mogu da zamislim da se vi ne biste dopali njenom gospodstvu. I možete biti sigurni da ću joj, kad budem imao čast da je opet vidim, govoriti o vašoj skromnosti, štedljivosti i ostalim izvrsnim osobinama.

– Zaista, gospodine Kolinse, sve te hvale biće nepotrebne. Morate mi dopustiti da sama donosim svoj sud i učiniti mi tu ljubaznost da verujete u ono što kažem. Želim da budete vrlo srećni i vrlo bogati i odbijanjem vaše ponude činim sve što mogu da ne bude suprotno od toga. Vašom ponudom, vi ste verovatno zadovoljili svu svoju osetljivost u vezi s mojom porodicom, pa možete, bez ikakvog samoprekora, uzeti longbornsko imanje čim vam pripadne. Ta se stvar, prema tome, može smatrati konačno rešenom. – Ona ustade i pođe iz sobe, ali joj se gospodin Kolins opet obrati:

– Kad idući put budem imao čast da vam o tome govorim, nadam se da ću dobiti povoljniji odgovor od ovoga koji ste mi sad dali. Daleko sam od toga da vas sad okrivim za svirepost, jer znam da je to utvrđen običaj vašeg pola da se prosilac odbije pri prvom traženju. Možda ste vi čak i sad, ukoliko su vam dopustila vaša ženska tanana osećanja, rekli dovoljno da ohrabrite moju prosidbu.

– Zaista, gospodine Kolinse – uzviknu Elizabeta prilično ljutito – vi me zapanjujete. Ako vam se ono što sam vam dosad rekla može činiti kao neko ohrabrenje, onda ne znam kako da izrazim svoje odbijanje da bi mi poverovali.

– Ipak laskam sebi, draga moja rođako, da vaše odbijanje nije iskreno. Moji razlozi za ovo mišljenje su ukratko ovim ne mislim da je moja ruka nedostojna da je vi primite, ili da dom i život koji vam nudim nisu vrlo poželjni. Moj položaj u životu, moje veze s porodicom De Berg i moje srodstvo s vašom porodicom su okolnosti koje meni veoma idu u prilog. Treba takođe da uzmete u obzir da, uprkos vašim mnogostrukim lepim osobinama, nije nimalo sigurno da će vas ikad iko opet zaprositi. Vaš miraz je, na nesreću, tako mali da će, po svoj prilici, poništiti dejstvo vaše lepote i dopadljivosti. Stoga moram zaključiti da vaše odbijanje nije ozbiljno jer ga pripisujem vašoj želji da moju ljubav povećate neizvesnošću, shodno uobičajenoj praksi otmenih dama.

– Uveravam vas, gospodine, da nimalo ne polažem na tu vrstu otmenosti koja se ogleda u mučenju čestitog čoveka. Više biste mi polaskali verovanjem da sam iskrena. Zahvaljujem vam na časti koju ste mi učinili vašom prosidbom, ali mi je nemoguće da pristanem na nju. Sva moja osećanja to zabranjuju. Zar je moguće govoriti jasnije? Nemojte me sad smatrati otmenom damom koja ima nameru da vas muči, već razumnim bićem koje govori istinu iz dubine srca.

– Uvek ste dražesni! – uzviknu on i oduševljeno i zbunjeno. – Ipak sam uveren da nećete odbiti moju prosidbu nakon što je izričito odobre oba vaša čestita roditelja.

Na tu upornu istrajnost Elizabeta ne htjede da odgovori, već odmah izađe, rešena da se, ako on i dalje produži da njeno odbijanje smatra laskavim ohrabrenjem, obrati svom ocu čije bi odbijanje bilo izraženo tako da bude vrlo jasno i čije se ponašanje bar ne bi moglo pogrešno protumačiti kao pretvaranje i koketiranje otmene dame.

20.

Gospodin Kolins nije dugo ostavljen nemom razmišljanju o svojoj uspešnoj ljubavi. Čim Elizabeta otvori vrata i brzim koracima prođe pored nje pa uza stepenice, gospođa Benet, koja je dokolila u predsoblju čekajući kraj njihovog razgovora, uđe u trpezariju i toplim rečima čestita i njemu i sebi na sreći što će uskoro postati još bliži rod. Gospodin Kolins je, zadovoljan kao i ona, primio ta čestitanja i odgovorio na njih, a zatim je počeo podrobno da priča o razgovoru zbog čijeg je ishoda smatrao da ima sve razloge da bude zadovoljan, jer je postojano odbijanje njegove rođake poteklo, prirodno, od njene stidljive skromnosti i istinske izvrsnosti njenog karaktera.

S druge strane, to objašnjenje uplaši gospođu Benet. Bilo bi joj milo da je mogla da bude isto tako uverena da je njena kći svojim odbijanjem njegove prosidbe htela samo da ga ohrabri, ali ona to nije bila, pa mu je tako i rekla.

– Ali možete se osloniti na mene, gospodine Kolinse – dodade ona – da urazumim Lizu. Odmah ću joj govoriti o tome. Ona je tvrdoglava, budalasta devojka i ne shvata šta je u njenom interesu, ali ja ću je *naterati* da shvati.

– Oprostite što vas prekidam, gospođo – uzviknu gospodin Kolins – ali ako je zaista tvrdoglava i budalasta, ne znam da li bi ona bila dobra žena za čoveka na mom položaju, koji, naravno, očekuje sreću u braku.

Zato je, ako ona zaista uporno odbija moju prosidbu, možda bolje ne prinuđivati je da pristane na nju. Ukoliko zaista ima takvu nezgodnu narav, onda ona ne bi mogla da doprinese mnogo mojoj sreći.

– Gospodine, sasvim ste me pogrešno razumeli – reče gospođa Benet nespokojno. – Liza je tvrdoglava samo u stvarima kao što je ova. U svemu drugom nema dobroćudnije devojke od nje. Idem pravo mome mužu, pa ćemo brzo završiti to s njom.

Ne dade mu vremena ni da odgovori, već odjuri svome mužu. Čim uđe u biblioteku, doviknu mu:

– Oh, Benete, potreban si odmah; svi smo u pometnji! Moraš otići i privoleti Lizu da pristane da se uda za gospodina Kolinsa, jer ona kaže da ga neće. Ako ne požuriš, predomisliće se, pa i on neće hteti nju.

Gospodin Benet podiže oči s knjige kad ona uđe, i zagleda joj se u lice s mirnom bezbrižnošću koju ni njeno saopštenje nije uspelo da uznemiri.

– Ne razumem te – reče on kad ona završi svoj govor. – O čemu ti to govoriš?

– O gospodinu Kolinsu i Lizi. Liza izjavljuje da neće gospodina Kolinsa, pa i gospodin Kolins počinje da govori da onda ni on neće Lizu.

– Pa šta ja tu da radim? Izgleda da tu nema nikakve nade.

– Ti treba o tome da govoriš lično sa Lizom. Kaži joj da zahtevaš da se uda za njega.

– Neka dođe. Čuće moje mišljenje.

Gospođa Benet zazvoni i gospođica Elizabeta bi pozvana u biblioteku.

– Hodi ovamo, dete – reče joj otac kad se ona pojavi. – Zovem te radi jedne važne stvari. Razumeo sam da ti je gospodin Kolins ponudio brak. Je li to istina? – Elizabeta odgovori da jeste. – Dobro, i ti si tu ponudu odbila?

– Jesam, oče.

– Dobro. Sad dolazimo na glavnu tačku. Tvoja majka zahteva da primiš tu ponudu. Nije li tako, ženo?

– Jeste. Ili je više nikada neću ni pogledati.

– Pred tobom je težak izbor, Elizabeta. Od danas ćeš postati tuđinka za jednog od tvojih roditelja. Tvoja majka te više nikad neće ni pogledati ako se ne udaš za gospodina Kolinsa, a ja te više nikad neću pogledati ako se udaš za njega.

Elizabeta nije mogla da se ne nasmeši na takav zaključak posle onakvog početka, a gospođa Benet, koja je bila uverena da njen muž gleda na tu stvar onako kako ona želi, bila je sasvim razočarana.

– Šta hoćeš time da kažeš, Benete? Obećao si mi da ćeš *zahtevati* da se ona uda za njega.

– Draga moja – reče njen muž – moram te zamoliti za dve ljubavnosti. Prvo, da mi dopustiš da slobodno rasuđujem u ovoj stvari; i drugo, da pustiš da nesmetano čitam u biblioteci. Želim da ovde budem ostavljen na miru, i to što pre.

Iako se razočarala u svog muža, gospođa Benet nije odustajala od svoje namere. Neprestano je govorila Elizabeti: čas ju je nagovarala lepim rečima, čas joj je pretila. Pokušala je da pridobije Džejn za svoje gledište, ali Džejn je blago, ali nepokolebljivo, odbila da se meša, dok je Elizabeta njene napade odbijala čas veoma ozbiljno, a čas šaljivo i veselo. No, iako se njen način menjao, njena odlučnost ostala je nepromenjena.

Gospodin Kolins je, međutim, u samoći razmišljao o onome što se desilo. Imao je suviše dobro mišljenje o sebi da bi mogao da shvati kako je njegova rođaka mogla da ga odbije; osim što mu je ponos bio uvređen, nije patio ni iz kog drugog razloga. Njegova ljubav prema njoj bila je samo nestvarna tvorevina mašte. I sama pomisao da će je majka izgrditi zbog njenog stava bila je dovoljna da ga uteši.

Šarlota Lukas je u tom času porodične pometnje došla da provede dan kod Benetovih. U predvorju je dočeka Lidija, koja joj pri-trča i reče polušapatom:

– Milo mi je što ste došli, ovde je vrlo uzbudljivo! Zamislite šta se desilo jutros: gospodin Kolins je zaprosio Lizu, a ona ga neće.

Šarlota jedva stiže da izrazi svoje iznenađenje, kad im se pridruži Kiti koja je htela da saopšti istu novost; čim su ušle u malu trpezariju, gde je gospođa Benet bila sama, ona odmah počne da govori o tome. Tražila je od gospođice Lukas da saoseća s njom i molila je da nagovori svoju prijateljicu Lizu da se povinuje željama cele svoje porodice.

– Molim vas, učinite to, draga moja prijateljice Lukas – dodade ona tužno – jer niko nije na mojoj strani; niko se ne slaže sa mnom; svirepo se postupa prema meni i niko ne žali moje jadne nerve.

Šarlota je bila pošteđena odgovora ulaskom Džejn i Elizabete.

– Ah, evo je – nastavi gospođa Benet – izgleda sasvim ravnodušna i ne mari za nas ni koliko za lanjski sneg. Glavno joj je samo da sprovede svoju volju. Ali reći ću ti nešto, gospođice Lizo, ako uvrtiš sebi u glavu da ovako odbijaš svaku prosidbu, nikad nećeš naći muža, a zaista ne znam ko će te izdržavati kad ti otac umre. Ja te neću moći izdržavati. Eto, opomenula sam te. Svršila sam s tobom od danas. Rekla sam ti u biblioteci, znaš, da više nikad neću govoriti s tobom i videćeš da ću održati svoju reč. Nije mi nikakvo zadovoljstvo da razgovaram s neposlušnom decom. Doduše, ne nalazim mnogo zadovoljstva ni u razgovoru s drugima. Oni koji pate, kao ja, od nervnih oboljenja nisu mnogo skloni razgovoru. Niko ne zna koliko patim! Ali uvek je tako. One koji se ne žale niko ne sažaljeva.

Njene su kćerke čuteći slušale taj izliv, svesne da bi svaki pokušaj da je razuvere ili uteše samo povećao njenu srdžbu. I tako je neometano produžila da govori, sve dok im se nije pridružio gospodin Kolins, koji uđe svečanijeg izgleda nego obično. Kad ga spazi, ona reče devojkama:

– Sad tražim od svih vas da zavežete jezik i da pustite da ja i gospodin Kolins malo porazgovaramo.

Elizabeta tiho izađe iz sobe, Džejn i Kiti odoše za njom, ali Lidija ostade rešena da čuje sve što može; a Šarlotu najpre zadrža učtivost gospodina Kolinsa, koji se vrlo podrobno raspitivao i za nju i za njene, pa je otišla do prozora i pravila se da ne sluša. Gospođa Benet nameravani razgovor počne tužnim glasom:

– Oh, gospodine Kolinse!

– Draga moja gospođo – odgovori on – o tome treba zauvek da ćutimo. Daleko sam od toga – produži on jetkim glasom – da negodujem protiv ponašanja vaše kćerke. Pomirenje s neminovnim zlom dužnost je svih nas, a posebno je to dužnost mladića koji je bio tako srećan kao ja da rano dobije dobru parohiju. Nadam se da sam se potpuno pomirio s udesom. Možda sam se utoliko lakše pomirio zato što sam posumnjao da bih bio zaista srećan ako bi me moja lepa rođaka udostojila svoje ruke, jer sam često opažao da pomirenost sa sudbinom nije nikad tako savršena kao kad uskraćeno blaženstvo počne da gubi nešto od svoje vrednosti u našim očima. Nadam se, draga moja gospođo, da nećete smatrati da pokazujem ikakvo nepoštovanje prema vašoj porodici time što povlačim svoju ponudu vašoj kćerki, ne ukazujući pažnju vama i gospodinu Benetu svojom molbom da upotrebite svoj roditeljski autoritet u moju korist. Mome ponašanju, plašim se, možda će se zameriti to što sam odbijanje primio s usana vaše kćeri, a ne s vaših. Ali svi smo skloni da pogrešimo. Ja sam zaista imao dobre namere. Moj cilj je bio da osiguram sebi milu drugaricu, uz dužni obzir prema interesima cele vaše porodice. Ukoliko je moj postupak u bilo čemu bio za osudu, molim vas da mi oprostite.

21.

Rasprava o prosidbi gospodina Kolinsa bližila se kraju i Elizabeta je patila samo zbog nelagodnih osećanja neminovnih u takvim prilikama, a pomalo i zbog majčinih jetkih prebacivanja. A što se tiče samog gospodina, njegova osećanja nisu se izražavala zbunjenošću, potištenošću i pokušajima da izbegne Elizabetu, već krutim držanjem i srditim ćutanjem. Nije joj se gotovo nikako obraćao, a njegove nežne pažnje, koje joj je prethodno tako savesno ukazivao, tokom ostatka dana prenete su na gospođicu Lukas, čija je učtiva spremnost da ga sluša bila dobrodošlo olakšanje svima, a posebno njenoj prijateljici.

Sutrašnji dan nije doneo gospođi Benet nikakvo olakšanje, ni u raspoloženju, ni u bolešljivosti. Gospodin Kolins je i dalje bio u istom stanju srditog ponosa. Elizabeta se nadala da će njegova srdžba možda skratiti njegovu posetu, ali to očito nije nimalo uticalo na njegov plan. Uvek se znalo da će otputovati u subotu, pa će do subote i ostati.

Devojke su posle doručka otišle u Meriton da pitaju da li se gospodin Vikam vratio i da izraze žaljenje što nije bio na balu u Netherfieldu. Prišao im je kad su ulazile u grad i otpratio ih do kuće njihove tetke, gde se o njegovom žaljenju i nezadovoljstvu svih raspredalo u tančine. Ali Elizabeti je priznao da je sam odlučio da bude odsutan za vreme bala.

– Kad se približilo vreme balu – rekao je on – zaključio sam da je bolje da se ne sretnem s gospodinom Darsijem, jer biti u istoj sobi i u istom društvu s njim nekoliko sati bilo bi više nego što bih mogao da podnesem, pa bi se iz toga mogle izroditi scene neprijatne i za druge, a ne samo za mene.

Ona je visoko pohvalila tu njegovu uzdržanost. Imali su dovoljno vremena za iscrpnu diskusiju o svemu tome i za učtivo komplimentiranje jedno drugom, jer su Vikam i još jedan oficir pratili devojke nazad do Longborna, a on je za vreme te šetnje bio najviše pored nje. To što ih je pratio imalo je dvostruku vrednost: osećala je da on to čini zbog nje, a to joj je pružalo i zgodnu priliku da ga predstavi svom ocu i majci.

Uskoro po njihovom povratku, najstarija gospođica Benet primila je pismo iz Nederfilda i odmah ga otvorila. U koverti je bio list fine, glatke hartije, ispisan lepim i čitkim ženskim rukopisom. Elizabeta opazi kako se njena sestra menja u licu dok ga čita i pažljivo zastaje na nekim mestima. Ali Džejn se brzo pribra, skloni pismo i pokuša da učestvuje u razgovoru na svoj uobičajeni veseli način. Elizabeta se beše toliko zabrinula povodom toga da to odvrati njenu pažnju čak i od Vikama. Čim su on i njegov drug otišli, Džejn je pogledom pozva gore na sprat. Kad su ušle u svoju sobu, Džejn izvadi pismo i reče:

– Ovo je od Kerolajn Bingli. Sadržina me je mnogo iznenadila. Sad su već svi oni napustili Nederfild i na putu su za London, i to bez ikakve namere da se vrate ovamo. Čućeš šta ona kaže.

Ona zatim pročita glasno prvu rečenicu, koja je sadržala obaveštenje da su neočekivano odlučile da odmah otputuju za svojim bratom za London i da toga dana nameravaju da večeraju u Grovenorovoj ulici, gde gospodin Herst ima kuću. Zatim su sledile ove reči:

Ne mogu reći da žalim išta što ostavljam u Hartfordširu sem vašeg društva, moja najdraža prijateljice; ali nadajmo se da ćemo nekad u

budućnosti opet, i to često, uživati u onom divnom drugovanju na koje smo nas dve navikle, i da će se u međuvremenu bol rastanka ublažiti čestom i sasvim iskrenom prepiskom. U tome se oslanjam na vas.

Elizabeta je te visokoparne izraze slušala sa svom neosetljivošću neverice. Mada se začudila zbog iznenadnosti njihovog odlaska, nije videla u tome ničega za ozbiljno žaljenje; nije bilo razloga za pretpostavku da će Binglija njihova odsutnost iz Nederfilda sprečiti da se vrati. Što se tiče gubitka njihovog društva, bila je uverena da će Džejn brzo prestati na njega da misli dok bude uživala u Binglijevom društvu.

– Šteta je – reče Elizabeta posle kratkog ćutanja – što nisi mogla da ih vidiš pre njihovog odlaska. Zar se ne možemo nadati da će vreme buduće sreće, koje gospođica Bingli radosno očekuje, doći ranije nego što ona misli i da ćete ovo divno drugovanje, u kojem ste kao prijateljice uživale, obnoviti s još većim zadovoljstvom kao snaha i zaova. One neće uspeti da zadrže gospodina Binglija u Londonu.

– Kerolajn izričito kaže da se niko od njih neće vraćati ove zime u Hartfordšir. Pročitaću ti i to:

Kad nas je moj brat juče ostavio, mislio je da će posao zbog kojeg odlazi u London moći da svrši za tri-četiri dana. Ali pošto smo sigurne da je to nemoguće, i u isto vreme uverene da Čarls, jednom u Londonu, neće žuriti da ga napusti, odlučile smo da i mi odemo tamo da ne bi bio prinuđen da svoje slobodne časove provodi u neudobnom hotelu. Mnoge moje poznanice već su došle tamo da provedu zimu. Želela bih, moja najdraža prijateljice, da čujem da i vi nameravate da budete jedna od njih, ali s tugom sumnjam u to. Iskreno se nadam da će Božić u Hartfordširu, kao i obično, obilovati u veselim zabavama i

da će vaši kavaljeri biti tako mnogobrojni da nećete ni osetiti gubitak trojice kojih vas mi lišavamo.

– Jasno je iz ovoga – dodade Džejn – da se on neće vraćati ove zime.

– Jasno je samo da gospođica Bingli misli da on *ne bi trebalo* da se vrati.

– Zašto to misliš? To zavisi od njegove volje. On je svoj gospodar. Ali ti ne znaš *sve*. *Pročitaću ti redove koji mi zadaju najveći bol.* Neću da krijem ništa od *tebe*.

Gospodin Darsi je nestrpljiv da vidi svoju sestru; i da kažem istinu, i mi nismo ništa manje željne da je opet vidimo. Zaista mislim da Džordžijana Darsi nema sebi ravne po lepoti, otmenosti i obrazovanju. I naklonost koju smo Luiza i ja osećale prema njoj porasla je u ljubav zbog nada koje gajimo da će ona uskoro postati naša snaha. Ne znam da li sam vam ikad ranije govorila o svojim osećanjima o tome, ali neću da odem iz ovog kraja a da vam ih ne poverim, i nadam se da ih nećete smatrati nerazumnim. Moj brat joj se već mnogo godina divi; sad će češće imati prilike da je viđa i da bude s njom; svi njeni srodnici žele taj brak isto koliko i njegovi; pa mislim da me ne zavodi sestrinska pristrasnost kad kažem da je Čarls u stanju da osvoji srce svake žene. S obzirom na to što su sve te okolnosti povoljne za jačanje njihove ljubavi, a nema ničega da je sprečava, grešim li, moja draga Džejn, što gajim nadu da će se desiti događaj koji će osigurati sreću svih nas?

– Šta misliš o *toj* rečenici, draga moja Lizo? – upita Džejn pošto je pročita. – Zar nije dovoljno jasna? Ne kaže li ona izričito da Kerolajn i ne očekuje i ne želi da joj budem snaha, da je potpuno uverena u ravnodušnost svoga brata i da ona, ako sluti kakva su moja osećanja prema njenom bratu, hoće (vrlo ljubazno!) da me

opomene da budem na oprezu i da se ne varam? Zar možeš biti nekog drugog mišljenja o tome?

– Mogu, jer je moje sasvim drugačije. Hoćeš li da čuješ?

– Vrlo rado.

– Kazaću ti u nekoliko reči. Gospođica Bingli vidi da je njen brat zaljubljen u tebe, a ona želi da se on oženi gospođicom Darsi. Ona odlazi za njim u London u nadi da ga tamo zadrži, a tebe pokušava da uveri da on ne mari za tebe.

Džejn zavrte glavom.

– Zaista, Džejn, treba da mi veruješ. Niko ko vas je ikad video zajedno ne može sumnjati u njegovu ljubav. Gospođica Bingli to, zacelo, ne može, nije tako glupa. Da je videla upola toliko ljubavi kod gospodina Darsija prema sebi, odmah bi poručila venčanu haljinu. Ali stvar je u ovome: mi nismo dovoljno bogate ni iz dovoljno visokog staleža za njih; i ona utoliko više želi da dobije gospođicu Darsi za svog brata, jer misli da bi njegova ženidba s njom olakšala njoj da se uda za njenog brata. Taj plan je prilično vešt i možda bi i uspeo kad mu ne bi smetala gospođica De Berg. Ali, draga moja Džejn, bez obzira na to što ti gospođica Bingli kaže da se on mnogo divi gospođici Darsi, ne smeš ozbiljno verovati da je on išta manje svestan *tvoje* vrednosti nego što je bio kad se opraštao s tobom u utorak, niti da će biti u njenoj moći da ga uveri da on nije zaljubljen u tebe, već u njenu prijateljicu.

– Da imamo isto mišljenje o gospođici Bingli – odgovori Džejn – tvoje objašnjenje svega ovoga sasvim bi me umirilo. Ali znam da je osnova tvoga objašnjenja nepravedna. Kerolajn nije u stanju da ikoga namerno obmanjuje i sve čemu mogu da se nadam u ovom slučaju jeste da ona obmanjuje samu sebe.

– Tako je. Nisi mogla doći na srećniju ideju kad već ne nalaziš utehu u mojoj. Veruj da je ona u samoobmani. Time si izvršila svoju dužnost prema njoj, pa više ne moraš da očajavaš.

– Ali, draga moja sestro, čak i da pretpostavimo najbolje, hoću li moći biti srećna ako se udam za čoveka čije sestre i svi prijatelji žele da se on oženi drugom?

– To ti moraš sama odlučiti – odgovori Elizabeta – i ako posle zrelog razmišljanja nađeš da je nesreća što bi se zamerila njegovim dvema sestrama više nego jednaka sreći koju bi imala kao njegova žena, onda ti savetujem da ga odbiješ.

– Kako možeš tako da govoriš? – reče Džejn smešeći se jedva primetno. – Treba da znaš, iako bi me njihovo neodobravanje mnogo žalostilo, da se ne bih dvoumila.

– Nisam ni mislila da bi; pa pošto je slučaj takav, ne mogu da gledam na tvoju situaciju s velikim sažaljenjem.

– Ali ako se on ove zime ne vrati, neće ni biti potrebe za moju odluku. Hiljadu stvari može se dogoditi za šest meseci.

Elizabeta s krajnjim prezirom odbi pomisao da se on neće vratiti. Smatrala je da je to samo sugestija koja je potekla iz Kerolajninih želja, a nije mogla ni za trenutak da pretpostavi da bi te želje, pa ma kako otvoreno i vešto bile izložene, mogle uticati na mladića koji je potpuno nezavisan od bilo koga.

Izložila je svojoj sestri što je mogla uverljivije svoje mišljenje o svemu tome i uskoro je sa zadovoljstvom primetila povoljno dejstvo svog izlaganja. Džejn nije bila malodušne naravi. Polako je počela opet da se nada da će se Bingli vratiti u Nederfild i zadovoljiti sve želje njenog srca, mada joj je prirodna nepouzdanost ljubavi ponekad narušavala tu nadu.

Složile su se da gospođu Benet obaveste samo o odlasku porodice, a da joj ne kažu ništa što bi je moglo uznemiriti u pogledu stava gospodina Binglija. Ali čak i to delimično saopštenje je nju mnogo zabrinulo i smatrala je to velikom nesrećom što su dame otišle upravo na početku prisnijeg upoznavanja. No, pošto je jadovala o tome izvesno vreme, utešila se pomišlju da će se gospodin Bingli brzo vratiti i da će uskoro večerati u Longbornu; a zaključak svega bila je njena zadovoljna izjava da će se postarati da to bude bogata gozba, iako ga je pozvala samo na običnu porodičnu večeru.

22.

Benetovi su bili pozvani na večeru kod Lukasovih. Tom prilikom je gospođica Lukas bila tako ljubazna da sve vreme sluša pričanje gospodina Kolinsa. Elizabeta iskoristi priliku da joj se zahvali.

– To ga drži u dobrom raspoloženju – izjavi ona – i zahvalnija sam ti nego što mogu to da izrazim.

Šarlota uveri svoju prijateljicu da joj je vrlo milo što je korisna i da joj to bogato nadoknađuje tu malu žrtvu u vremenu. To je bilo vrlo ljubazno, ali je Šarlotina ljubaznost ciljala dalje nego što je Elizabeta mogla da zamisli. Šarlotin cilj nije bio ništa manji no da potpuno zaštititi Elizabetu od svakog budućeg udvaranja gospodina Kolinsa time što će ga usredsrediti na sebe. Takav je, eto, bio njen plan. I sve je izgledalo tako povoljno da bi se ona, kad su se rastajali uveče, osećala gotovo sigurnom u uspeh da on nije morao tako brzo da ode iz Hartfordšira. Ali tu je bila nepravedna prema vatrenosti i samostalnosti njegovog karaktera, jer su ga te osobine navele da se idućeg jutra vrlo lukavo baci pred njene noge. Pažljivo se postarao da ga njegove rođake ne vide, jer je bio uveren da će, ako ga opaze da odlazi, sigurno pogoditi njegovu nameru, a nije želeo da se dozna za njegov pokušaj pre nego što utvrdi da li će uspeti; jer, mada se gotovo pouzdano nadao, i to s razlogom, pošto ga je Šarlota prilično podsticala, ipak je osećao i izvesnu malodušnost posle događaja od prošle srede. Naišao je na vrlo laskav prijem. Gospođica Lukas

spazila ga je s gornjeg prozora kako ide njihovoj kući i odmah je izašla da ga kao slučajno sretne na stazi. Ali se nije mnogo nadala da je tu čekaju tolika ljubav i rečitost.

Čim su to dugi govori gospodina Kolinsa dopustili, sve su rešili između sebe na obostrano zadovoljstvo. Kad su ulazili u kuću, ozbiljno ju je zamolio da odredi dan kad će ga učiniti najsrećnijim čovekom; mada se ta molba nije mogla uslišiti u tom trenutku, devojka nije bila nimalo sklona da se igra njegovom srećom. Glupost kojom ga je priroda bila obdarila jemčila je da njegovo udvaranje neće imati nikakvu draž koja bi mogla kod devojke izazvati želju da se ono što više produži. Gospođica Lukas je pristala na njegovu prosidbu iz čiste nezainteresovane želje da se dobro udomi, te nije imala ništa protiv da se to desi što pre.

Brzo je zatražen pristanak ser Vilijama i ledi Lukas, a oni su ga dali sa radosnom spremnošću. Gospodin Kolins je, zbog svog parohijskog prihoda, bio vrlo dobra partija za njihovu kćer kojoj nisu mogli dati veliki miraz; a i njegovi izgledi na buduće bogatstvo bili su izvanredni. Ledi Lukas odmah poče da ocenjuje, s više interesovanja nego ikad ranije, koliko će još godina gospodin Benet verovatno živeti; a ser Vilijam objavi kao svoje konačno mišljenje da će, čim gospodin Kolins nasledi longbornsko imanje, biti zgodno da on i njegova žena odu na dvorski prijem. Cela porodica je bila presrećna. Mlade kćerke su se nadale da će početi da ih izvode u društvo godinu ili dve ranije nego što bi to inače bio red, a sinovi su se oslobodili straha da će Šarlota umreti kao stara usedelica. Sama Šarlota je bila prilično staložena. Postigla je svoj cilj i imala je vremena da razmišlja o tome. Njena razmišljanja su je, uglavnom, zadovoljavala. Gospodin Kolins, doduše, nije ni razuman ni prijetan. Njegovo društvo je dosadno, a njegova ljubav prema njoj samo tvorevina mašte. Ipak, on će biti njen muž. Ona nije imala visoko mišljenje ni o muškarcima ni o braku, ali je brak uvek bio njen cilj; on je jedino časno materijalno osiguranje za obrazovanje mlade žene s malim imetkom. Iako nije bilo sigurno da će im brak pružiti

sreću, on im je ipak najprijatnija zaštita od oskudice. Ona je sad tu zaštitu stekla, a pošto joj je dvadeset i sedam godina i nikad nije bila lepa, bila je svesna svoje velike sreće. Najmanje prijatna okolnost za nju bilo je iznenađenje koje će taj događaj neminovno izazvati kod Elizabete Benet, čije je prijateljstvo ona cenila više nego ičije. Elizabeta će se čuditi i verovatno će je osuđivati. I mada to neće pokolebati njenu odlučnost, Elizabetino neodobravanje će joj teško pasti. Ona odluči da je lično obavesti i zato reče gospodinu Kolinsu da, kad se bude vratio u Longborn na večeru, nikome u porodici ne kaže ništa o onome što se desilo. On je vrlo poslušno obećao da će čuvati tajnu, ali se ona nije mogla sačuvati bez teškoća budući da je, čim se vratio, radoznalost izazvana njegovom dugom odsutnošću izbila u tako neposrednim pitanjima da mu je bila potrebna prilična dovitljivost da izvrda. To je za njega bilo i veliko samoodricanje jer je želeo svima da objavi svoju uspelu ljubav.

Kako je trebalo da sutradan pođe veoma rano, oprostili su se pre nego što su se dame povukle na spavanje. Gospođa Benet izjavi s velikom učtivošću i srdačnošću da će oni biti srećni da ga vide u Longbornu kad god mu njegovi poslovi dopuste da ih poseti.

– Draga moja gospođo – odgovori on – taj poziv mi je vrlo prijetan jer sam mu se i nadao. Budite uvereni da ću ga iskoristiti čim to bude moguće.

Svi se iznenadiše, a gospodin Benet, koji nimalo nije želeo njegov tako brz povratak, odmah izjavi:

– Zar ne postoji opasnost da se to ne svidi leđi Ketrin, dobri moj gospodine? Bolje je da zanemarite svoje srodnike nego da se izložite opasnosti da naljutite svoju pokroviteljku.

– Dragi moj gospodine – odgovori gospodin Kolins – mnogo sam vam zahvalan na toj prijateljskoj opomeni. Verujte da neću preduzimati tako važan korak bez pristanka njenog gospodstva.

– Tu se nikad ne može biti previše oprezan. Čuvajte se, više nego ičega, njenog negodovanja, pa ako nađete da bi ga vaše ponovno dolaženje ovamo moglo izazvati, što mislim da je sasvim verovatno,

ostanite mirno kod kuće. Možete biti uvereni da se nećemo uvrediti zbog toga.

– Verujte mi, dragi moj gospodine, da ste izazvali moju toplu zahvalnost takvom ljubaznom pažnjom. Obećavam da ćete uskoro primiti od mene pismo u kojem ću vam zahvaliti za ovo i za sve druge znake vaše naklonosti prema meni za vreme moga boravka u Hartfordširu. A što se tiče mojih lepih rođaka, mada moja odsutnost možda neće biti dovoljno duga da bi ovo bilo potrebno, slobodan sam da im poželim zdravlje i sreću, ne izuzimajući ni moju rođaku Elizabetu.

Dame se povukoše posle uobičajenih učtivosti, sve podjednako iznenađene što on namerava da se vrati tako brzo. Gospođa Benet zadovoljno zaključila da on namerava da se udvara jednoj od njenih mlađih kćerki i mislila je da bi se možda Meri mogla nagovoriti da se uda za njega. Meri je cenila njegove sposobnosti više od ostalih. U njegovom razmišljanju bilo je temeljnosti koja ju je često iznenađivala. Iako nije bio tako pametan kao ona, mislila je da on može postati prijatan drug ako ga svojim primerom podstakne da čita i da se usavršava. Međutim, idućeg jutra sve nade te vrste behu razve-jane. Gospođica Lukas došla je odmah posle doručka i u razgovoru nasamo s Elizabetom ispričala joj je šta se desilo prethodnog dana.

Elizabeti je još pre dan-dva na pamet pala mogućnost da gospodin Kolins uobrazi da se zaljubio u njenu prijateljicu. Ali izgledalo joj je gotovo nemoguće da bi ga Šarlota u tome podsticala, kao što ni ona to ne bi uradila. Njeno iznenađenje bilo je tako veliko da je u prvi mah prešlo granice uljudnog ponašanja, pa nije mogla a da ne uzvikne:

– Verena za gospodina Kolinsa! Draga moja Šarlota, to je nemoguće!

Lice gospođice Lukas izgledalo je staloženo dok je pričala šta se zbilo, ali taj otvoren prekor trenutno je zbuni. No, kako je tako nešto i očekivala, ona se brzo pribra i mirno odgovori:

– Zašto se čudiš, draga moja Lizo? Zar ti smatraš za neverovatno da je gospodin Kolins u stanju da osvoji naklonost jedne žene zato što nije bio tako srećan da uspe kod tebe?

Ali Elizabeta se sad već beše pribrala pa je, uz izvestan napor, uspela da joj prilično mirno izjavi da se mnogo raduje što će se njih dve oroditi i da joj želi svaku sreću.

– Znam šta osećaš – odgovori Šarlota. – Mora da si iznenađena, i to vrlo mnogo, jer je sasvim nedavno gospodin Kolins želeo da se oženi tobom. Ali kad budeš imala vremena da razmisliš o svemu tome, nadam se da ćeš biti zadovoljna onim što sam ja učinila. Nisam romantična, znaš; nikad nisam ni bila. Tražim samo udoban dom. S obzirom na karakter gospodina Kolinsa, veze i položaj, uverena sam da su moji izgledi na sreću s njim jednako dobri kao i kod većine onih koji stupaju u brak.

Elizabeta tiho odgovori: – Nesumnjivo – i posle kratkog nela-
godnog ćutanja, vratiše se ostaloj porodici. Šarlota nije ostala dugo i Elizabeta bi ostavljena da razmišlja o onome što je čula. Dugo joj je trajalo pre nego što se bar malo pomirila s tako nepodesnom bračnom spregom. Bilo je čudno što je gospodin Kolins za tri dana učinio dve bračne ponude, ali je još čudnije što je njegova ponuda sad prihvaćena. Uvek je osećala da Šarlotino mišljenje o braku nije sasvim isto kao njeno, ali nije mogla da pretpostavi da je moguće da će ona, kad dođe do dela, žrtvovati sva osećanja radi materijalnog preimućstva. Šarlota žena gospodina Kolinsa – jadne li slike! A bolu zbog prijateljice koja se ponizila i time izgubila poštovanje u njenim očima, dodala je i tužno uverenje da je za tu prijateljicu nemoguće da bude iole srećna u braku koji je izabrala.

23.

Elizabeta je sedela s majkom i sestrama, razmišljala o onome što je čula i dvoumila se da li da to ispriča, kad se pojavi baš ser Vilijam Lukas, koga je poslala kćerka da toj porodici objavi njenu veridbu. Uz mnoge komplimente njima i mnoga čestitanja samom sebi zbog izgleda na orođenje njihova dva doma, on izloži stvar koju saslušase sa čuđenjem i nevericom. Gospođa Benet više odlučno nego učtivo izjavi da mora biti da se on ljuto vara, a Lidija, nikad uzdržana i često neučtiva, uzviknu:

– Za ime sveta! Ser Vilijame, kako možete da govorite tako nešto! Zar ne znate da gospodin Kolins želi da se oženi našom Lizom?

Samo je uglađenost dvoranina mogla da bez gneva podnese takav ispad. Ser Vilijamov dobar odgoj pomogao mu je da sve to prebrodi i, mada je čvrsto ostao pri tome da je njegova tvrdnja istinita, saslušao je sve njihove drskosti s najstrpljivijom učtivošću.

Elizabeta oseti da joj je dužnost da ga izvuče iz tog neprijatnog zapleta, te istupi napred i potvrdi njegovo saopštenje izjavom da je ona to već ranije doznala od same Šarlote. Zatim se potrudi da zaustavi uzvike svoje majke i sestara ozbiljnim čestitanjem ser Vilijamu u čemu joj se i Džejn odmah pridruži dugom izjavom o sreći koja se može očekivati od takvog braka, o izvrsnom karakteru gospodina Kolinsa i o blizini Hansforda Londonu.

Gospođa Benet je bila suviše zgranuta da bi mogla reći mnogo štošta dok je ser Vilijam bio tu. Ali čim je otišao, bilo joj je mnogo lakše. Prvo, uporno je tvrdila da ne veruje ni u šta od toga; drugo, sigurna je da je gospodin Kolins prevaren; treće, uverena je da njih dvoje nikad neće biti srećni; i četvrto, taj brak se može i raskinuti. Ali iz svega su jasno izvedena dva zaključka: prvi, da je Elizabeta glavna vinovnica sveg zla; i druga, da su svi divljački postupili prema njoj i na tim dvema tačkama gospođa Benet se zadržala do kraja dana. Ništa je nije moglo utešiti ni odobrovoljiti. Niti je taj dan iscrpeo njeno negodovanje. Prošla je čitava nedelja pre nego što je mogla da vidi Elizabetu a da je ne grdi; prošao je čitav mesec pre nego što je mogla da progovori sa ser Vilijamom ili sa ledi Lukas a da ne bude neučtiva. Mnogi meseci su prohujali pre nego što je iole mogla da oprostí svojoj kćerki.

Osećanja gospodina Beneta bila su mnogo mirnija tom prilikom: izjavio je da ga je obuzelo vrlo prijatno osećanje i dodao da mu čini zadovoljstvo što je otkrio da je Šarlota Lukas, koju je smatrao prilično pametnom, budalasta kao i njegova žena i daleko budalastija od njegove kćerke.

Džejn je priznala da ju je taj brak prilično iznenadio, ali je govorila manje o svom iznenađenju nego o svojoj iskrenoj želji da oni budu srećni, verujući u mogućnost njihove sreće uprkos Elizabetinom suprotnom mišljenju. Kiti i Lidija bile su daleko od toga da zavide gospođici Lukas jer je gospodin Kolins samo sveštenik. Za njih je to bila samo novost koju treba da razglase po Meritonu.

Ledi Lukas nije mogla a da ne likuje što može da vrati gospođi Benet milo za drago isticanjem kako je to lepo imati dobro udomljenu kćerku, pa je u Longborn dolazila češće nego obično da bi govorila kako je srećna. Njenu sreću čak ni mrki pogledi i mrzovoljne primedbe gospođe Benet nisu mogli da pomute.

Između Elizabete i Šarlote postojala je uzdržanost, pa su ove ćutale o toj temi. Elizabeta je osećala da pravo poverenje više nikad neće postojati između njih. Njeno razočaranje u Šarlotu učinilo

je da se sa još nežnijom ljubavlju okrene svojoj sestri, o čijoj se ispravnosti i plemenitosti njeno mišljenje, verovala je, neće nikad pokolebati, a za čiju se sreću svakim danom sve više brinula jer je već prošlo nedelju dana otkako je Bingli otišao, a ništa se nije čulo o njegovom povratku.

Džejn je odmah odgovorila na Kerolajnino pismo i brojala je dane do trenutka kad će s razlogom moći da se nada da opet dobije vesti od nje. Obećana zahvalnica od gospodina Kolinsa stigla je u utorak, adresirana na njihovog oca i napisana s takvom svečanom zahvalnošću kakvu bi moglo da podstakne samo dvanaestomesečno gostovanje u nekoj porodici. Pošto je zadovoljio svoju savest na taj način, obavestio ih je mnogim oduševljenim izrazima o svojoj sreći kako je zadobio ljubav njihove ljupke susetke gospođice Lukas, zatim je objasnio da je on samo u cilju da uživa u njenom društvu tako rado prihvatio njihovu ljubaznu želju da ga opet vide u Longbornu, gde se nada da će doći drugog ponedeljka, jer ledi Ketrin, dodao je on, tako svesrdno odobrava njegov brak da želi da se oni venčaju što je moguće pre, a to će, nada se on, biti neoboriv razlog za njegovu ljupku Šarlotu da odredi što skoriji dan kad će ga učiniti najsrećnijim čovekom na svetu.

Povratak gospodina Kolinsa u Hartfordšir više nije radovao gospođu Benet. Naprotiv, bila je sklona da zbog toga negoduje jednako kao i njen muž. Vrlo je čudno što on dolazi u Longborn umesto u Lukasov dom; to je nezgodno, pa i vrlo mučno. Ona mrzi da ima goste u kući kad joj je zdravlje tako rđavo, a zaljubljeni su od svih ljudi najneprijatniji. Takva su bila jetka mrmljanja gospođe Benet; njih je samo potiskivalo još veće očajanje zbog neprekidne odsutnosti gospodina Binglija.

Ni Džejn ni Elizabeta nisu bile spokojne zbog toga. Dan za danom je prolazio bez ikakvih obaveštenja o njemu, osim vesti, koja se ubrzo proširila Meritonom, da se on neće vraćati u Nederfild cele zime. Ta je vest mnogo razgnevila gospođu Benet i nije prestajala da je opovrgava kao najsramniju laž.

Čak i Elizabeta poče da strahuje, i to ne da je Bingli ravnodušan, već da će njegove sestre uspeti da ga zadrže u Londonu. Mada se nerado podavala toj ideji, tako kobnoj po Džejninu sreću i tako sramnoj za postojanost njenog momka, nikako nije mogla da je odagna. Ujedinjeni naponi njegove dve neosetljive sestre i njegovog nadmoćnog prijatelja, pomognuti čarima gospođice Darsi i londonskim zabavama, mogli bi, plašila se, nadjačati njegovu odanost gospođici Džejn.

Što se tiče Džejn, *njena* zabrinutost zbog ove neodređenosti bila je, naravno, mnogo bolnija od Elizabetine; ali to što je osećala želela je da sakrije, pa zato tu stvar ona i Elizabeta nisu nikad ni pominjale. Ali kako nikakva takva osetljivost nije obuzdavala njihovu majku, retko kad bi prošao jedan sat a da ona ne pomene Binglija, da ne izrazi svoje nestrpljenje zbog njegovog nedolaska, ili da ne zatraži od Džejn priznanje da će ona, ako se on ne vrati, smatrati da ju je prevario. Džejn je bila potrebna sva njena postojana blagost da bi te napade podnela prilično mirno.

Gospodin Kolins je došao tačno u zakazani ponedeljak, ali njegov prijem u Longbornu nije bio tako srdačan kao za vreme njegove prve posete. On je, međutim, bio suviše srećan da bi mu trebalo mnogo pažnje; jer, srećom po ostale, posao oko udvaranja prilično ih je oslobodio njegovog društva. Veći deo dana redovno je provodio u Lukasovom domu i ponekad se vraćao u Longborn tek na vreme da se izvinji za svoju odsutnost pre nego što porodica ode na spavanje.

Gospođa Benet je bila duboko ojađena. I samo pominjanje njegovog imena ili bilo čega u vezi sa tim brakom dovodilo ju je do očajanja i izazivalo gnev, a kud god bi pošla, bila je sigurna da će čuti razgovor o tome. I sama pojava gospođice Lukas bila joj je mrska. Kao naslednicu njene kuće, gledala ju je s ljubomornim gnušanjem. Kad god bi Šarlota došla da ih vidi, smatrala je da ona to radi da bi predvidela čas kad će preuzeti njihovo imanje, a kad god bi govorila gospodinu Kolinsu tihim glasom, bila je uverena da

razgovaraju o longbornskom imanju i da odlučuju da nju i njene kćerke isteraju iz kuće čim gospodin Benet umre. Gorko se žalila na sve to svome mužu.

– Zaista, Benete – reče ona – vrlo mi je teško kad pomislim da će Šarlota Lukas jednog dana biti gospodarica ove kuće, da ću *ja* biti prinuđena da odem zbog nje i da ću doživeti da je vidim da zauzima moje mesto ovde!

– Draga moja, nemoj da se podaješ tako tužnim mislima. Nadjajmo se nečemu boljem. Obodrimo se pomišlju da ću *ja* verovatno nadživeti tebe.

To nije nimalo utešilo gospođu Benet, pa mu ne odgovori, već produži u istom raspoloženju.

– Ne mogu da podnesem pomisao da će oni posedovati celo ovo imanje. Da nije toga otuđenja imanja, *ja* ne bih uopšte marila.

– Šta ti ne bi marila?

– Ništa ne bih marila.

– Budimo zahvalni što si pošteđena od stanja takve neosetljivosti.

– Nikad ne mogu biti zahvalna ni za šta što je u vezi s tim otuđenjem. Neshvatljivo mi je kako iko ima savesti da otuđi imanje od svojih kćerki, i to radi gospodina Kolinsa. Zašto *on* da to dobije pre nego *ma* ko drugi?

– To ostavljam tebi da odgonetaš – izjavi gospodin Benet.

24.

Pismo gospođice Bingli učinilo je kraj svakoj sumnji. Prva rečenica saopštavala je da svi ostaju u Londonu cele zime i da njen brat žali što nije imao vremena da se oprostí sa svojim prijateljima u Hartfordširu pre odlaska.

Nada je sasvim izgubljena. I kad se Džejn dovoljno pribrala da pročíta ostatak pisma, gotovo ništa nije našla što bi joj moglo pružiti utehu, osim izjave prijateljstva potpisnice. Glavni deo pisma bio je posvećen hvaljenju gospođice Darsi. Njene mnoge draži opet su istaknute i Kerolajn se radosno hvalila da se njih dvoje sve više zbližavaju i da je uverena da će se ostvariti želje saopštene u njenom poslednjem pismu. Takođe je pisala s velikim zadovoljstvom da je njen brat ukućanin u domu gospodina Darsija i ushićeno je pomenula neke Darsijeve planove u vezi s novim nameštajem.

Elizabeta, kojoj je Džejn odmah saopštíla glavne pojedinosti, saslušala je s nemim negodovanjem. Srce joj je bilo podeljeno između brige za sestrom i mržnje prema svima ostalima. Kerolajninom tvrđenju da je njen brat naklonjen gospođici Darsi nije poklanjala ni malo poverenja. Kao i uvek, verovala je da je on stvarno zaljubljen u Džejn. Iako joj se uvek dopadao, nije mogla da misli bez gneva, pa ni bez prezira, o toj povodljivosti i toj neodlučnosti koje su ga sad učinile robom njegovih lukavih prijatelja i navele ga da svoju sreću žrtvuje njihovoj čudi. Da je žrtva samo njegova sreća, moglo

bi mu se dopustiti da se igra njome kako mu je volja, ali time je zahvaćena i sreća njene sestre, a on je i sam, smatrala je, morao toga biti svestan. Dugo je mislila o svemu tome, ali uzalud. Zaista nije mogla da misli ni o čemu drugom. Bilo da se Binglijeva ljubav zaista ugasila ili bila potisnuta uticajem njegovih prijatelja, bilo da je bio svestan Džejnine ljubavi ili da je nije nikad ni primetio – u ma kojem slučaju, situacija njene sestre ostaje ista i njen mir ostaje podjednako narušen, a Elizabetino mišljenje o njemu zavisiće od onoga šta je posredi.

Prošla su dva dana pre nego što je Džejn imala hrabrosti da Elizabeti ispriča o svojim osećanjima. I najzad, kad ih je gospođa Benet ostavila same nakon što je duže nego obično negodovala povodom Nederfilda i njegovog gospodara, Džejn nije mogla a da ne kaže:

– Oh, kad bi moja majka malo više vladala sobom! Ona ne može da zamisli koliki mi bol zadaje svojim neprestanim negodovanjem. Ali neću večito tugovati. Ovo ne može trajati dugo. Zaboraviću ga i sve će biti kao i pre.

Elizabeta pogleda u svoju sestru u zabrinutoj neverici, ali ne reče ništa.

– Ti sumnjaš u mene – reče Džejn i malo porumene. – Zaista nemaš razloga. On mi može ostati u sećanju kao najprijatniji od svih mojih poznanika, ali to je sve. Nemam čemu da se nadam niti imam od čega da strahujem, a nemam šta ni da mu prebacim. Hvala bogu, taj bol nemam. Još malo pa ću se zaista sasvim pribitati.

Ona ubrzo dodade jačim glasom:

– Moja prva uteha je što s moje strane to nije bilo ništa više od greške mašte i što to nije učinilo zlo nikome sem meni.

– Draga moja Džejn! – uzviknu Elizabeta. – Ti si isuviše dobra. Tvoja blagost i nepristrasnost su stvarno anđeoske; ne znam šta da ti kažem. Osećam da nikad nisam bila pravedna prema tebi niti sam te volela onako kako zaslužuješ.

Gospođica Benet odbi tu hvalu kao nezasluženu i pripisa je sestrijskoj ljubavi.

– Ne – reče Elizabeta – to nije tačno. Ti želiš da misliš da je ceo svet vredan poštovanja i negoduješ ako govorim rđavo o bilo kome. Samo želim da te smatram *savršenom*, a ti se tome protiviš. Nemoj se plašiti da ću otići u krajnost i da ću prisvojiti tvoj stav dobre volje prema celom svetu. Nemaš razloga da se plašiš toga. Malo je onih koje zaista volim, a još je manje onih o kojima imam dobro mišljenje. Što više upoznajem svet, nezadovoljnija sam njime. Svaki dan potvrđuje moju uverenost u nepostojanost ljudskih karaktera i da veru u nečiju vrlinu ili pamet ne treba zasnivati na njegovom izgledu. Nedavno sam naišla na dva primera: jedan neću da pominjem, a drugi je Šarlotina udaja! Ona je neobjašnjiva! Neobjašnjiva je u svakom pogledu!

– Draga moja Lizo, ne podaj se takvim osećanjima. Ona će upropastiti tvoju sreću. Ti ne uzimaš dovoljno u obzir razliku u situaciji i naravi. Razmotri slučaj gospodina Kolinsa i Šarlote, njegov ugled i njenu promišljenost i postojanost karaktera. Imaj na umu da je ona član velike porodice, a da je on sa materijalnog gledišta dobra partija, pa ćeš biti sklona da veruješ da je moguće da ona oseća izvesnu naklonost i poštovanje prema našem rođaku. A takvo verovanje je od koristi za sve zainteresovane.

– Tebi za ljubav, pokušala bih da verujem što god hoćeš. Ali takva verovanja ne bi koristila nikome. Kad bih bila uverena da ga ona iole poštuje, onda bih samo mislila gore o njenom razumu nego što sad mislim o njenom srcu. Draga moja Džejn, gospodin Kolins je uobražen, hvalisav, uskogrud i budalast čovek; znaš ti to isto kao i ja. I moraš osećati, kao što i ja osećam, da žena koja je voljna da se uda za njega ne rasuđuje dobro. Nemoj je braniti iako je Šarlota Lukas. Ti ne možeš zbog jedne ličnosti promeniti prirodu principijelnosti i poštenja, niti možeš uveriti sebe i mene da je sebičnost promišljenost, a da je neshvatanje opasnosti jemstvo za sreću.

– Moram reći da se ti preterano izražavaš o njemu i o njoj – odgovori Džejn – i nadam se da ćeš se i sama uveriti u to kad budeš videla da su njih dvoje srećni u svom braku. Ali dosta o tome. Nagovestila

si i nešto drugo. Pomenula si *dva* primera. Razumela sam te. Ali te molim, draga Lizo, da mi ne zadaješ bol mišljenjem da je *taj* mladić za osudu i tvrđenjem da si promenila mišljenje o njemu. Ne smemo biti suviše skloni da mislimo da nam neko namerno nanosi zlo. Ne možemo očekivati od veselog mladića da uvek bude pažljiv i obziran. Često je to samo naša sujeta koja nas vara. Žene uobražavaju da divljenje znači više nego što ono zaista znači.

– A muškarci se staraju da one tako uobražavaju.

– Ako oni to namerno čine, onda se ne mogu opravdati. Ali ne mislim da u svetu ima tako mnogo predumišljaja i poslednjih namera kao što neki zamišljaju.

– Daleko sam od toga da išta u ponašanju gospodina Binglija pripisem predumišljaju – reče Elizabeta – ali i bez planiranja da se učini neko zlo ili da se drugi unesreće, može se napraviti greška i izazvati jad. Nepromišljenost, bezobzirnost prema osećanjima drugih i neodlučnost takođe mogu to da urade.

– A pripisuješ li mu nešto od toga?

– Da, poslednje. Međutim, ako produžim da govorim, zameriću ti se jer ću reći šta mislim o osobama koje ti ceniš. Zaustavi me na vreme.

– Ti ostaješ pri tome da njegove sestre utiču na njega?

– Da, one to čine zajedno s njegovim prijateljem.

– Ja u to ne mogu da poverujem. Zašto bi se one trudile da utiču na njega? One samo mogu da mu žele sreću, a ako je on odan meni, nijedna druga žena ne može mu je osigurati.

– Tvoje prvo tvrđenje je pogrešno. One mogu želeći i mnoge druge stvari osim sreće; one mu mogu želeći da poveća svoje bogatstvo i ugled; one mu mogu želeći da se oženi devojkom koja ima novac i uticajnu i uglednu porodicu.

– Nema sumnje da one žele da on uzme gospođicu Darsi – odgovori Džejn – ali možda iz boljih pobuda nego što ti pretpostavljaš. Poznavale su je duže nego mene, pa nije čudo ako je vole više nego mene. Ma koje da su njihove želje, malo je verovatno da bi se one suprotstavile željama njihovog brata. Koja bi se sestra drznula

da to učini, osim ako nije posredi nešto vrlo rđavo? Ako veruju da me on voli, onda ne bi pokušavale da nas razdvoje; a ako me on ne voli, one u tome ne mogu da uspeju. Svojom pretpostavkom da me on duboko voli činiš da izgleda kao da svi postupaju neprirodno i nepravedno, a mene činiš nesrećnom. Nemoj da me žalostiš takvom idejom. Nije me stid što sam se prevarila, ili je taj stid barem malen. To nije ništa u poređenju s onim što bih osećala kad bih mislila rđavo o njemu ili o njegovim sestrama. Pusti da to gledam u najboljoj svetlosti, u svetlosti u kojoj se to može razumeti.

Elizabeta se nije mogla protiviti takvoj želji. Od tog časa, Binglijevo ime jedva da je ikad spomenuto među njima. Gospođa Benet je produžila da se čudi i negoduje što se on ne vraća. Mada je retko kad prošao dan a da joj Elizabeta ne objasni zašto, ona je to i dalje smatrala zagonetnim. Njena ćerka se trudila da je uveri u ono što ni sama nije verovala: da je njegovo udvaranje Džejn bilo samo posledica obične i prolazne naklonosti koja je nestala kad je prestao da je viđa. Iako je gospođa Benet priznavala tom prilikom verovatnost takve tvrdnje, ipak je svaki dan ponavljala istu priču. Jedina uteha gospođi Benet bila je pomisao da će gospodin Bingli morati da se vrati na leto.

Gospodin Benet je gledao na to drugačije.

– I tako, Lizo – reče on jednog dana – tvoja sestra, čujem, nije imala sreće u ljubavi. Čestitam joj. Devojke vole da se ovde-onde pomalo razočaraju u ljubav. One to vole bezmalo jednako koliko vole i udaju. To je nešto o čemu može da razmišlja, a to joj daje izvesnu važnost među njenim drugaricama. Kad će biti red na tebe? Teško da ćeš izdržati da Džejn što pre ne stigneš u tome. Sad ti je prilika. U Meritonu ima dovoljno oficira da razočaraju sve devojke u zemlji. Neka Vikam bude tvoj momak. On je prijatan mladić i izneveriće te slavno.

– Hvala na predlogu, oče, ali ja bih se zadovoljila i manje prijatnim čovekom. Ne možemo svi očekivati da budemo Džejnine sreće.

– Tako je – složi se gospodin Benet – ali ako je za utehu, koja god vrsta da ti zapadne, tvoja nežna majka će od njega napraviti svašta.

Društvo gospodina Vikama znatno je doprinelo rasterivanju tuge u koju su nedavno nepovoljni događaji zavili mnoge od članova longbornske porodice. Često su ga viđali pa je njegovim ostalim lepim osobinama pridodata i potpuna otvorenost prema svakome. Sve što je Elizabeta već čula od njega o njegovim odnosima s gospodinom Darsijem, i o tome šta je sve propatio zbog njega, sve je to on otvoreno pričao i sve se to javno prepričavalo. I svima je bilo milo pri pomisli da su oduvek mrzeli gospodina Darsija, mnogo pre nego što su išta saznali o toj stvari.

Džejn je bila jedina koja je pretpostavljala da i u tom slučaju možda postoje i neke olakšavajuće okolnosti nepoznate društvu u Hartfordširu. Njena blaga, iskrena i postojana narav uvek je isticala mogućnost opravdanja i zablude – ali svi ostali osuđivali su gospodina Darsija kao najgoreg čoveka.

25.

Posle sedmice provedene u izjavama ljubavi i planovima za buduću sreću, dolazak subote rastavio je gospodina Kolinsa od ljupke Šarlote. Ali njegov bol zbog rastanka ublažile su pripreme za doček neveste, jer je imao razloga da se nada da će odmah posle njegovog idućeg povratka u Hartfordšir biti određen dan koji će ga učiniti najsrećnijim čovekom. On se oprostio od svoje rodbine u Longbornu isto onako svečano kao i prvi put. Opet je pozeleo svojim lepim rođakama zdravlje i sreću, a njihovom ocu još jedno pismo zahvalnosti.

U ponedeljak je gospođa Benet imala zadovoljstvo da primi u goste svog brata i njegovu ženu koji su došli, kao i obično, da provedu Božić u Longbornu. Gospodin Gardiner je bio pametan, gospodstven čovek, daleko iznad svoje sestre i po prirodi i po obrazovanju. Nederfildske dame teško da bi mogle verovati da čovek koji živi od trgovine i stanuje u blizini svojih magacina, može biti tako otmen i prijatan. Gospođa Gardiner, koja je bila nekoliko godina mlađa od gospođe Benet i gospođe Filips, bila je ljupka, inteligentna i otmena žena. Sve njene longbornske nećake mnogo su je volele. Između dve najstarije i nje postojalo je vrlo posebno prijateljstvo. One su često gostovale kod nje u Londonu.

Prvi posao gospođe Gardiner, posle dolaska, bio je da razdeli poklone i opiše poslednju modu. Kad je to svršila, imala je manje

aktivnu ulogu. Bio je njen red da sluša. Gospođa Benet imala je da joj priča o mnogim nevoljama i da joj se žali na mnogo štošta. Sve su bile rđave sreće otkako se poslednji put videla sa svojom snahom. Dve njene kćeri bile su pred udajom, a na kraju ništa od svega toga.

– Ne krivim Džejn – nastavi gospođa Benet – jer Džejn ne bi odbila gospodina Binglija da je imala priliku. Ali Liza! Oh, snaho! Teško mi je kad pomislim da je onda sad mogla biti žena gospodina Kolinsa da nije bilo njene nastranosti. Zaprošio ju je baš u ovoj sobi, a ona ga je odbila. Posledica toga je da će leđi Lukas imati udatu kćer pre mene i da će longbornsko imanje biti sasvim otuđeno. Lukasovi su vrlo lukavi, snaho. Svi oni samo gledaju šta da zgrabe. Žao mi je što to kažem o njima, ali istina je. Nervira me, a i škodi mi zdravlju, što me ometa moja vlastita porodica i što imam susede koji misle na sebe pre nego na ikoga drugog. Ali tvoj dolazak baš u ovo vreme velika mi je uteha i vrlo mi je milo što sam čula ono što si nam rekla o dugačkim rukavicama.

Gospođa Gardiner je već znala gotovo sve o tome iz Džejninih i Elizabetinih pisama, te ukratko odgovori svojoj zaovi i, iz sažaljenja prema nećakama, skrete razgovor na druge stvari.

Kad je posle ostala sama sa Elizabetom, govorila je više o tome.

– Izgleda da bi to bio dobar brak za Džejn – reče ona. – Žao mi je što se to pokvarilo. Ali te se stvari dešavaju vrlo često! Takav mladić, kakav je po tvom opisu gospodin Bingli, veoma se lako na nekoliko nedelja zaljubi u lepu devojkicu, a kad ih slučaj razdvoji, veoma je lako i zaboravi, pa su te nepostojanosti u ljubavi vrlo česte.

– To je izvrsna uteha na svoj način – reče Elizabeta – ali ne važi za *nas*. Uzrok našoj patnji nije nikakva slučajnost. Ne dešava se često da se prijatelji umešaju i nagovore ekonomski samostalnog mladića da više ne misli na devojkicu u koju je bio strasno zaljubljen samo pre nekoliko dana.

– Ali taj izraz „strasno zaljubljen“ tako je oveštao, tako sumnjiv i tako neodređen da mi ne pruža nikakvo jasno obaveštenje. On se isto tako često primenjuje i na osećanja izazvana polučasovnim

poznanstvom kao i na pravu, snažnu ljubav. Molim te, koliko je strasna bila Binglijeva ljubav?

– Nikad nisam videla naklonost koja je više obećavala. Postajao je sve nepažljiviji prema svima i potpuno obuzet njome. Sa svakim susretom to je bivalo sve opipljivije i upadljivije. Na svom sopstvenom balu uvredio je dve-tri mlade dame time što ih nije zamolio da igraju s njim. I sama sam mu se dvaput obratila, a nisam dobila ni odgovor. Zar može biti jasnijih simptoma? Zar nije opšta neučtivost suština ljubavi?

– Oh, da, one vrste ljubavi kakvu je, pretpostavljam, on osećao. Sirota Džejn! Žao mi je nje jer je njena priroda takva da ona to neće brzo preboleti. Bolje bi bilo da se to *tebi* desilo, Lizo; ti bi to brzo smehom odagnala. Ali šta misliš, da li ju je moguće nagovoriti da pođe s nama u London? Promena sredine mogla bi biti korisna. Malo odmora od kuće neće joj škoditi.

Elizabeta se oduševi tim predlogom, a bila je sigurna da će ga i njena sestra rado prihvatiti.

Nadam se – dodade gospođa Gardiner – da nikakvi obziri u vezi s tim mladićem neće uticati na nju. Mi živimo u sasvim drugom delu grada, svi naši poznanici su iz trgovačkog staleža i, kao što znaš, mi izlazimo tako malo da je vrlo verovatno da se oni uopšte neće sresti, osim ako on ne dođe da je vidi.

– A to je sasvim nemoguće jer je on sad pod prismotrom svoga prijatelja. Gospodin Darsi mu nikad ne bi dopustio da poseti Džejn u takvom delu Londona! Draga moja ujna, kako si mogla i pomisliti na to? Gospodin Darsi je možda čuo za takvo mesto kao što je Ulica Grejsčerc, ali teško da bi jednomesečno ribanje smatrao dovoljnim da ga očisti od prljavštine ako bi jednom ušao u taj kraj. A gospodin Bingli nikud ne ide bez njega.

– Utoliko bolje. Nadam se da se njih dvoje uopšte neće sresti. Ali zar se Džejn ne dopisuje s njegovom sestrom? *Ona* neće moći a da je ne poseti.

– Ona će sasvim prekinuti to poznanstvo.

Iako je Elizabeta sasvim uvereno tvrdila da će Binglijeva sestra prekinuti poznanstvo sa Džejn i da će Bingli biti sprečen da je vidi, ipak je osetila izvesnu zabrinutost u vezi s tim, koja ju je uverila, pošto ju je dublje ispitala, da ona ne smatra tu stvar sasvim bezna-
dežnom. Smatrala je mogućim, a ponekad i verovatnim, da će pri-
rodniji uticaj Džejninih draži ponovo razbuktati njegovu ljubav i
potpuno nadmašiti uticaj njegovih prijatelja.

Džejn je prihvatila ujin poziv sa zadovoljstvom, a o Binglije-
vima je mislila samo utoliko ukoliko se nadala da će, pošto Kerolajn
ne živi u istoj kući sa svojim bratom, moći pokatkad provesti jutro
s njom bez opasnosti da vidi njega.

Gardineri su u Longbornu ostali nedelju dana; i što sa Filipso-
vima, što sa Lukasovima, što s oficirima – nije bilo dana da nisu
imali nešto zakazano. Gospođa Benet se tako pažljivo starala za
provod svoga brata i snahe da nikad nisu seli da večeraju samo s
porodicom. Kad je gošćenje bilo kod kuće, neki od oficira su uvek
bili pozivani, a gospodin Vikam je uvek bio jedan od njih. Elizabeta
je tako toplo hvalila gospodina Vikama da je gospođa Gardiner po-
stala podozriva, pa je pažljivo posmatrala njih dvoje na raznim pri-
jemima. Po onome što je videla, nije pretpostavljala da su ozbiljno
zaljubljeni, ali je njihova međusobna naklonost ipak bila dovoljno
očigledna da je onespokoji, te je odlučila da govori s Elizabetom o
tome pre nego što napusti Hartfordšir, i da joj predoči da bi bilo
nesmotreno podsticati takvu naklonost.

Gospodin Vikam je bio u mogućnosti da gospođi Gardiner pruži
zadovoljstvo bez ikakve veze sa svojim opštim čarima. Pre nekih
deset-dvanaest godina, još kao devojka, boravila je prilično dugo
baš u onom delu Derbišira iz koga je on. Zato su imali dosta zajed-
ničkih poznanika. I mada je Vikam retko odlazio tamo posle smrti
Darsijevog oca pre pet godina, ipak je mogao da joj da svežija oba-
veštenja o njenim tamošnjim prijateljima nego što je ona imala.

Gospođa Gardiner je bila u Pemberliju i dobro je znala karak-
ter pokojnog gospodina Darsija; i tako su imali neiscrpan predmet

razgovora. Oboje su uživali u razgovoru u kojem je ona govorila o svojim sećanjima na pokojnog gospodina Darsija i hvalila njegov karakter, a Vikam podrobno opisivao Pemberli. Kad joj je ispričao kako je sadašnji gospodin Darsi postupio prema njemu, pokušala je da se seti da li je u onome što se govorilo o naravi toga gospodina kad je bio dečak bilo ičega što bi se slagalo s tim, i najzad je bila sigurna da se seća kako se još tada pričalo da je Ficvilijam Darsi vrlo gord i zlovoljan dečko.

26.

Gospođa Gardiner je Elizabeti prvom zgodnom prilikom, kad su mogle da govore nasamo, saopštila svoje upozorenje otvoreno i pri-jateljski. Pošto joj je pošteno rekla šta misli, ovako je nastavila:

– Ti si suviše pametna devojka, Lizo, da bi se zaljubila samo zato što te neko opominje protiv toga i zato se ne plašim da ti govorim otvoreno. Najozbiljnije želim da budeš na oprezu. Nemoj da se uple-teš, niti se trudi da upleteš njega, u ljubav koja bi bila nepromišljena zbog nemaštine. Nemam ništa da kažem protiv *njega*. On je vrlo zanimljiv mladić i, kad bi imao prihod koji je trebalo da ima, mislim da bolji izbor ne bi mogla napraviti. Međutim, pošto je tako kako je, ne puštaj svojoj mašti na volju. Pametna si, pa svi očekujemo od tebe i da postupaš pametno. Tvoj otac, sigurna sam, mnogo polaže na tvoje rasuđivanje i dobro ponašanje.

– Draga moja ujna, zaista si ozbiljna.

– Da, i nadam se da i tebe nagovorim da budeš ozbiljna.

– Pa, eto, nema potrebe da se plašiš. Paziću i na sebe i na gos-podina Vikama. On se neće zaljubiti u mene ako ja to mogu da sprečim.

– Elizabeta, ti nisi ozbiljna.

– Oprosti, pokušaću opet. Zasad nisam zaljubljena u gospodina Vikama, zaista nisam, ali on je daleko najprijatniji mladić koga sam ikada videla; pa ako se on zaista zaljubi u mene... Verujem da će

biti bolje da on to ne uradi. Uviđam ludost toga. Oh! Taj prokleti gospodin Darsi! Mišljenje moga oca o meni čini mi najveću čast i bila bih nesrećna kad bi ga on promenio. Ali moj otac sudi pristrasno o gospodinu Vikamu. Ukratko rečeno, draga moja ujna, bilo bi mi vrlo žao ako bih unesrećila bilo koga od vas. Pošto svaki dan vidimo da se tamo gde je ljubav mladi retko uzdržavaju od sklapanja braka zbog nemaštine, kako mogu obećati da budem mudrija od tolikih drugih ako budem u iskušenju, a i kako bih mogla znati da je mudrost odupreti se? Zato sve što ti mogu obećati jeste da se neću žuriti. Neću se žuriti da poverujem da sam ja za njega jedina. Kad sam u društvu s njim, neću se podavati željama. Ukratko, činiću sve što najbolje mogu.

– Možda će biti dobro da se postaraš da on ne dolazi ovamo tako često. Bar ne treba da podsećaš svoju majku da ga poziva.

– Kao što sam učinila onomad – reče Elizabeta, svesno se smešeci. – Tako je. Biće mudro da se uzdržim od *toga*, ali nemoj misliti da je on ovde uvek ovako često. On je zbog tebe ove nedelje pozivan češće. Ti znaš mišljenje moje majke da njeni gosti nikad ne treba da su bez društva. Ali zaista, i časti mi, trudiću se da činom ono što mislim da je najmudrije. Nadam se da si sad zadovoljna.

Ujna izjavi da jeste, a Elizabeta joj zahvali na ljubaznom savetu, pa se rastadoše. Bio je to divan primer da se savet dat povodom takve stvari ne odbaci s negodovanjem.

Gospodin Kolins se vratio u Hartfordšir ubrzo posle odlaska Gardinerovih i Džejn. Ali pošto se nastanio kod Lukasovih, njegov dolazak nije bio velika nezgoda za gospođu Benet. Njegova svadba više nije bila daleko. Gospođa Benet se beše najzad toliko pomirila s tim da je to smatrala neizbežnim, pa je čak nekoliko puta zlovoljno ponovila da im i ona „*želi* da možda budu srećni“. Trebalo je da svadba bude u četvrtak, a u sredu je gospođa Lukas došla u oproštajnu posetu. Kad se digla da se pozdravi, Elizabeta, postiđena majčinim neljubaznim i usiljenim izražavanjem lepih

želja, ali i sama iskreno dirnuta, isprati je iz kuće. Dok su išle niza stepenice, Šarlota reče:

– Nadam se da ćeš mi vrlo često pisati, Lizo.

– Zaista hoću.

– Imam još nešto da te zamolim. Hoćeš li mi doći u posetu?

– Nadam se da ćemo se često viđati u Hartfordširu.

– Nema izgleda da ću skoro doći ovamo iz Kenta. Zato mi obećaj da ćeš ti doći u Hansford. Elizabeta nije mogla da odbije, mada nije predviđala nikakvo zadovoljstvo od te posete.

– Moj otac i Marija će doći u martu – dodade Šarlota – i nadam se da ćeš pristati da dođeš s njima. Bićeš jednako dobrodošla kao i oni.

Venčanje je obavljeno, a mlada i mladoženja otputovali su za Kent pravo kroz crkvena vrata. Svi su, kao i obično, imali mnogo da kažu ili da čuju o venčanju. Elizabeta je vrlo brzo dobila pismo od svoje prijateljice. Njihovo dopisivanje opet je bilo redovno i često, ali više nije bilo onako otvoreno kao nekad. Elizabeta više nikad nije mogla da joj se obrati a da ne oseti da je zauvek svršeno s njihovom divnom prisnošću. I mada je bila rešena da ne popusti u dopisivanju, to je bilo više radi zajedničke prošlosti nego zbog sadašnjosti. Prva Šarlotina pisma očekivala je s priličnim nestrpljenjem. Nije mogla da ne bude radoznala kako će ona pisati o svom novom domu, kako joj se dopada ledi Ketrin i hoće li se usuditi da kaže da je srećna. Ali kad je pročitala pisma, videla je da se Šarlota i svemu izražava onako kako je mogla i predvideti. Pisala je bodro, izgledalo je da je okružena udobnostima i nije pominjala ništa što nije mogla da pohvali. Kuća, nameštaj, susedstvo i putevi, sve je bilo po njenom ukusu, a držanje ledi Ketrin bilo je vrlo prijateljsko i ljubazno. Bila je to Kolinsova slika Hansforda i Rouzingsa, ali ublažena razumom. Elizabeta je uvidela da će doznati ostalo tek pošto zaista ode u posetu.

Džejn je već napisala nekoliko redaka svojoj sestri da joj kaže da su stigli bez ikakvih neprijatnosti u London. Elizabeta se nadala da će Džejn u svom idućem pismu imati da kaže i nešto o Binglijevima.

Elizabetino nestrpljenje je drugim pismom bilo nagrađeno onako kako se samo nestrpljenje može nagraditi. Džejn je već nedelju dana bila u Londonu, a nije videla Kerolajn niti je dobila poruku od nje. Objašnjavała je to pretpostavkom da je njeno poslednje pismo za Kerolajn iz Longborna izgubljeno nekim nesrećnim slučajem.

Ujna, pisala je Džejn Elizabeti, odlazi sutra u taj deo grada, pa ću iskoristiti priliku da svratim u Grovenorovu ulicu.

Džejn je posle te posete gospođici Bingli opet pisala Elizabeti.

Učinilo mi se da Kerolajn nije raspoložena, pisala je Džejn, ali se obradovala što me vidi i prekorila me što joj nisam javila o svom dolasku u London. Eto, bila sam u pravu; moje poslednje pismo nije stiglo do nje. Pitala sam ih, naravno, za njihovog brata. On je dobro, ali je toliko zauzet s gospodinom Darsijem da ga vrlo retko viđaju. Rekle su mi da očekuju gospođicu Darsi na večeri. Volela bih da je vidim. Moja poseta nije bila duga, jer su Kerolajn i gospođa Herst nameravale da izađu. Verovatno ću ih uskoro videti ovde.

Elizabeta zatrese glavom nad tim pismom. Ono ju je uverilo da bi gospodinu Bingliju samo slučaj mogao da otkrije da je njena sestra u Londonu.

Prošlo je četiri nedelje, a Džejn ga nije nijednom videla. Starala se da uveri sebe da joj nije žao, ali više nije bila slepa za nepažnju gospođice Bingli. Pošto ju je čekala kod kuće svakog jutra, a svako veče izmišljala za nju nova izvinjenja, gošća se najzad pojavila. Ali kratkoća njene posete, a još više promena u njenom držanju, onemogućili su Džejn da se i dalje zavarava. Pismo koje je tom prilikom napisala sestri pokazalo je šta oseća.

Moja najdraža Liza, sigurna sam, neće likovati na moj račun što je bolje rasuđivala od mene, kad joj priznam da sam bila u potpunoj zabludi o naklonosti gospođice Bingli prema meni. Ali, draga moja sestro, mada su događaji dokazali da si ti u pravu, nemoj me smatrati tvrdoglavom što i sad tvrdim da je, s obzirom na to kakvo je njeno ranije ponašanje bilo, moje poverenje bilo isto tako prirodno kao i tvoja sumnja. Nikako ne shvatam zašto je želela da bude tako prisna sa mnom. Naime, ako bi se iste okolnosti opet desile, sigurna sam da bih se opet prevarila. Kerolajn mi je vratila posetu tek juče, a u međuvremenu mi nije poslala ni jedno jedino pismo, ni jednu jedinu reč. Kad je došla, bilo je očigledno da ne uživa u tome; izvinila se samo ovlašno i reda radi što me nije ranije posetila, nijednom rečju nije rekla da želi da me opet vidi, a u svakom pogledu bila je toliko drugačija da sam, čim je otišla, čvrsto odlučila da ne održavam dalje to poznanstvo. Sažaljevam je, mada ne mogu a da je i ne krivim. Mnogo je pogrešila što me je toliko izdvajala od ostalih. Mogu mirne savesti reći da je inicijativa za naše zbližavanje uvek dolazila od nje. Ali ja je sažaljevam jer mora da je svesna da rđavo radi, a žalim je i zato što znam da je njena briga za brata uzrok svega toga. Nema potrebe da ti i dalje objašnjavam. I mada mi znamo da je ta briga sasvim nepotrebna, ipak, ako je ona oseća, to objašnjava njeno ponašanje prema meni. On je toliko zaslužio njenu ljubav da je sva briga koju ona oseća za njega sasvim prirodna i razumljiva. Ali ne mogu da se načudim zašto ona strahuje i sad; jer, mi bismo se već odavno sreli da on iole mari za mene. On zna da sam u gradu, sigurna sam u to po nečemu što je i sama rekla, a ipak, prema onome kako ona govori, moglo bi izgledati kao da želi da uveri samu sebe da je on stvarno naklonjen gospođici Darsi. Ne mogu to da razumem. Kad se ne bih plašila da sudim nepravično, gotovo da bih bila u iskušenju da kažem da je posredi dvoličnost. Ali ću se truditi da odagnam sve bolne misli i

da mislim samo na ono što me čini srećnom – na tvoju ljubav i postojanu ljubaznost dragog ujaka i drage ujne. Piši mi što pre. Gospođica Bingli je rekla, mada ne vrlo uvereno, da se on nikad neće vratiti u Nederfild i da će napustiti tamošnju kuću. Ali o tome ne treba da govorimo drugima. Milo mi je što imaš tako prijatne vesti od naših prijatelja u Hansfordu. Molim te da im odeš u posetu sa ser Vilijamom i Marijom. Sigurna sam da će ti tamo biti vrlo prijatno.

Tvoja, itd.

Ovo pismo zadalo je bol Elizabeti, ali joj se raspoloženje vratilo kad je zaključila da Binglijeva sestra bar više neće obmanjivati Džejn. Više se nije imalo šta očekivati od njenog brata. Ona više nije želela da se on opet udvara Džejn. Što je više mislila o svemu tome, to je gore mišljenje imala o njegovom karakteru. Kao kaznu za njega i kao izvesno zadovoljenje za Džejn, ozbiljno je želela da se on uskoro oženi Darsijevom sestrom; jer, sudeći po Vikamovom pričanju, ona je takva da bi se on gorko pokajao što je napustio Džejn.

Otprilike u to vreme, gospođa Gardiner podsetila je Elizabetu na njeno obećanje u vezi s Vikamom i zatražila obaveštenja. Elizabetina obaveštenja su verovatno pre zadovoljila ujnu nego nju. Njegova upadljiva naklonost je splasnula, a njegovo udvaranje prestalo – obožavao je neku drugu. Elizabeta je dovoljno dobar posmatrač da zapazi sve to, ali je mogla o tome i da piše bez velikog bola. Srce joj je bilo samo malo dirnuto, a njena sujeta se zadovoljila verovanjem da bi *ona* bila njegov jedini izbor da je sudbina to dopustila. Iznenadan dobitak od deset hiljada funti predstavljao je glavnu draž dame kojoj se on sad udvarao. Ali Elizabeta, možda manje oštrovidna u svom slučaju nego u Šarlotinom, nije mu zamerila zbog njegove želje za materijalnim obezbeđenjem. Naprotiv, ništa nije moglo biti prirodnije. I mada je pretpostavljala da ju je napustio samo po cenu izvesne borbe, ipak je bila gotova da to smatra mudrom i dobrom merom za oboje i da mu sasvim iskreno poželi sreću.

Sve je ovo priznala gospođi Gardiner, pa pošto joj je iznela i ostale okolnosti, nastavila je ovako:

Sad sam uverena, draga moja ujna, da nikad i nisam bila mnogo zaljubljena; jer da sam zaista osetila tu čistu i uzvišenu strast, sad bih mrzela i samo njegovo ime i želela bih mu svakojako zlo. Ali ne samo da su moja osećanja srdačna prema njemu već su i nepristrasna prema gospođici King. Ne primećujem da je i najmanje mrzim niti da sam protiv toga da se smatram vrlo dobrom devojkom. Ljubavi ne može biti u svemu tome. Moja opreznost je uspela. Mada sam poželela da budem mnogo interesantnija, ne mogu reći da žalim svoju relativnu beznačajnost. Važnost se ponekad plaća suviše skupo. Njegovo neverstvo je mnogo više pogodilo Kiti i Lidiju nego mene. Suviše su mlade da bi znale kakav je svet, i još nisu došle do neprijatnog uverenja da lepi mladići, isto tako kao i ružni, moraju imati od čega da žive.

27.

U toku januara i februara, u longbornskoj porodici nije bilo većih novina od već pomenutih, niti je bilo većih događaja od odlazaka do Meritona, ponekad po blatu, a ponekad po mrazu. U martu je trebalo da Elizabeta ode u Hansford. U početku nije ozbiljno nameravala da tamo zaista ide, ali je ubrzo uvidela da Šarlota na to vrlo ozbiljno računa, pa je postepeno počela da razmišlja o tome sa sve većim zadovoljstvom i sve većom izvesnošću. Odsutnost je rasplamsala njenu želju da opet vidi Šarlota, i oslabila njeno gnusanje prema gospodinu Kolinsu. Taj je plan pružao i izvesnu draž novine, a kako s takvom majkom i takvim nedruževnim sestrama život u kući nije bio bez svojih neprijatnosti, to bi joj malo promene dobro došlo. Za vreme puta moći će da vidi i Džejn. I tako, kako se vreme putu približavalo, sve bi joj bilo tužnije ako bi ga koji slučaj odložio. Ali sve je išlo glatko i shodno Šarlotinom prvobitnom planu. Trebalo je da se ona pridruži ser Vilijamu i njegovoj drugoj kćerki. Na vreme je ugovoreno da noć provedu u Londonu i tako je napravljen savršeni plan.

Jedina joj je tuga bila što ostavlja oca, kome će zaista nedostajati i kome se toliko nije svidelo što odlazi da joj je rekao da mu piše i umalo nije obećao i da će joj na pismo odgovoriti.

Rastanak između nje i gospodina Vikama bio je vrlo prijateljski, s njegove strane čak i više nego s njene. Njegovo sadašnje udvaranje

nije moglo učiniti da zaboravi da je Elizabeta bila prva koja ga je uzbudila i zaslužila njegovu pažnju, prva koja ga je slušala i žalila, prva kojoj se divio. Kako se samo oprostio s njom i pozeleo joj najlepší provod, kako ju je samo podsetio šta da očekuje od ledi Ketrin de Berg i kako je samo izrazio nadu da će se njihovo mišljenje o njoj – njihovo mišljenje o svakome – uvek podudarati. Bilo je izvesne brižnosti, izvesnog interesovanja koje će je, osetila je, uvek vezivati za njega sponom iskrenog prijateljstva. Rastala se s njim uverena da će on, oženjen ili ne, uvek biti njen uzor prijatnog i dopadljivog.

Sutradan su njeni saputnici bili takvi da ga ona, u poređenju s njima, i dalje nije mogla smatrati manje prijatnim. Ser Vilijam Lukas i njegova kćerka Marija, dobroćudna devojka, ali praznoglava kao i on, nisu imali šta da kažu što bi bilo vredno čuti, te ih je slušala otprilike s istim zanimanjem kao i tandrkanje kočija. Elizabeta je volela besmislice, ali je ser Vilijamove već odavno znala. Više joj nije mogao reći ništa novo o divotama njegovog predstavljanja na dvoru i proglašenja u viteza, a njegove učtivosti bile su oveštale kao i njegova obaveštenja. Bio je to put od svega dvadeset i četiri milje, pa su krenuli dovoljno rano da stignu u Ulicu Grejsčerc oko podne. Dok su se približavali vratima gospodina Gardinera, Džejn je bila na salonskom prozoru i posmatrala njihov dolazak. Kad su ušli u hodnik, već je bila tamo da im poželi dobrodošlicu. Elizabeta joj se ozbiljno zagleda u lice i obradova se kad vide da je zdravo i lepo kao i uvek.

Na stepeništu je bila gomila malih dečaka i devojčica, čije im nestrljenje da vide svoju rođaku nije dopustilo da sačekaju u salonu, a čija ih je stidljivost, jer je nisu videli čitavu godinu, zadržala da priđu bliže. Zavladaše su radost i ljubaznost. Dan je prošao prijatno u užurbanosti i kupovini po radnjama, a večer su proveli u pozorištu.

Elizabeta se postarala da u pozorištu sedne pored ujne. Odmah su počele razgovor o njenoj sestri. Više se sneveselila nego što se iznenadila kad je, na svoja podrobna pitanja, dobila odgovor da Džejn povremeno klone u potištenost, iako se trudi da bude u

dobrom raspoloženju. Ipak, bilo je razloga za nadu da će te utučenosti s vremenom sasvim nestati. Gospođa Gardiner joj takođe ispriča pojedinosti o onoj kratkoj poseti gospođice Bingli i ponovi joj razne svoje razgovore sa Džejn, koji su pokazali da je Džejn za- uvek prekinula s tim poznanstvom.

Gospođa Gardiner se zatim našali sa svojom rođakom zbog Vi- kamovog neverstva, ali joj i čestita što to podnosi tako dobro.

– Ali, draga moja Elizabeta – dodade ona – kakva je devojkica ta gospođica King? Ne bih volela da mislim da je naš prijatelj gramziv.

– Molim te, draga ujna, kakva je razlika u bračnim pitanjima između gramzivosti i promišljenosti? Gde se smotrečnost svršava, a gramzivost počinje? Prošlog Božića plašila si se da se on ne oženi sa mnom jer bi to bilo nepromišljeno, a sada, zato što on pokušava da dobije devojkicu sa samo deset hiljada funti godišnje, ti u tome nazireš gramzivost.

– Ako mi samo kažeš kakva je devojkica gospođica King, znaću šta da mislim.

– Ona je, mislim, vrlo dobra devojkica. Ne znam ništa rđavo o njoj.

– Ali on se nije ni osvrtao na nju dok posle smrti svoga dede nije postala vlasnica tog bogatstva.

– Nije, a i zašto bi? Kad mu je, zato što nisam imala novca, bilo nedopustivo da osvoji moju ljubav, kakvog bi razloga bilo da se ud- vara devojkici za koju ne mari i koja je siromašna kao i ja?

– Ali izgleda nekako neuljudno što je usredsredio pažnju na nju odmah posle tog događaja.

– Čovek u teškim prilikama nema vremena za sve one otmene uljudnosti koje drugi ispoljavaju. Ako *ona* ne zamera tome, zašto bismo mi?

– *Njeno* nezameranje ne opravdava *njega*. To samo pokazuje da njoj nešto nedostaje: ili osećaj ili razum.

– Pa – uzviknu Elizabeta – neka bude kao ti hoćeš. Neka je on gramziv, a ona budalasta.

– Ne, Lizo, to nije kako ja hoću. Bilo bi mi žao, znaš, da mislim rđavo o mladiću koji je tako dugo živio u Derbiširu.

– Oh! Ako je to sve, ja imam vrlo rđavo mišljenje o mladićima koji žive u Derbiširu, a ni njihovi prijatelji koji žive u Hartfordširu nisu mnogo bolji. Sita sam ih svih. Hvala bogu, sutra idem tamo gde ću naći čoveka koji nema nijednu prijatnu osobinu, koji nije ni uljudan ni pametan. Na kraju krajeva, glupi ljudi su jedini koje vredi poznavati.

– Pazi se, Lizo, to što si rekla mnogo miriše na razočaranje.

Pre izlaska iz pozorišta imala je neočekivanu sreću da dobije poziv da se pridruži ujaku i ujni na putovanju radi zadovoljstva, koje su nameravali da preduzmu tog leta.

– Još nismo do kraja odlučili dokle ćemo otići – reče gospođa Gardiner. – Možda do Jezerske oblasti.

Nikakav plan nije mogao biti prijatniji za Elizabetu, pa je vrlo rado i zahvalno prihvatila taj poziv.

– Mila moja ujna – uzviknu ona ushićeno – kakva radost! Kakvo uživanje! Daješ mi novi život i snagu. Svršeno je sa razočaranjem i jetkošću. Šta su ljudi u poređenju sa stenama i planinama? Oh! Kakve ćemo zanosne trenutke imati! Pa kad se vratimo, nećemo biti kao drugi putnici koji nisu u stanju da daju jasnu predstavu ni o čemu. *Mi* ćemo znati gde smo bile i sećaćemo se onoga što smo videle. Jezera, planine i reke neće biti zbrka u našoj mašti, niti ćemo se, kad pokušamo da opišemo neko mesto, svađati oko toga gde se ono tačno nalazi. Postaraćemo se da naši prvi oduševljeni opisi budu zanimljiviji i razumljiviji nego što je slučaj kod većine putnika.

28.

Svaka pojava na putu sledećeg dana Elizabeti je bila nova i zanimljiva. Utoliko je više uživala u svemu jer je i sama bila u veselom raspoloženju. Sestra joj je izgledala tako dobro da joj je to odagnalo sav strah za njeno zdravlje, a misao na planirano putovanje u severne oblasti stalno joj je donosila radost.

Pošto su skrenuli s glavnog puta na put za Hansford, sve oči su tražile parohijski dom i očekivali su da ga vide posle svakog zavijutka. Ograda Rouzingskog parka protezala duž jedne strane puta. Elizabeta se osmehivala sećajući se svega što je čula o stanovnicima tog imanja.

Najzad se i parohijski dom pomolio. Vrt koji se spuštao prema putu, dom u njemu, zelene ograde, lovorovi ivičnjaci, sve je to objavljivalo da su stigli. Gospodin Kolins i Šarlota pojaviše se na vratima, kola se zaustaviše pored male kapije, od koje je kratka pošljunčena staza vodila do kuće. Svi su klimali glavom i smešili se. Svi za tili čas izadoše iz kola i nastade radosno pozdravljanje. Gospođa Kolins poželee dobrodošlicu svojoj prijateljici s najvećom usrdnošću, a Elizabeta se obradova što je došla kad vide kako je prijateljski dočekan. Odmah je opazila da ženidba nije izmenila ponašanje njenog rođaka. Njegova formalna učtivost bila je ista kao i uvek te ju je nekoliko minuta zadržao na kapiji kako bi čuo odgovore na njegova pitanja o svima u porodici. Zatim ih je gospodin Kolins,

bez ikakvog drugog odlaganja, osim što ih je zadržao da im pokaže lepotu ulaza, uveo u kuću. Čim su ušli u gostinsku sobu, on im još jednom učtivo, ali i razmetljivo požele dobrodošlicu u svoj skromni dom. I kad njegova žena ponudi goste da se osveže zakuskom i pićem, on tačno ponovi njene ponude.

Elizabeta je očekivala da će se on truditi da se pokaže u svojoj slavi i veličini, i nije mogla a da ne zapazi da se on, dok je ukazivao na prostranost sobe, njen izgled i nameštaj, naročito obraćao njoj, kao da želi da je navede da uvidi šta je izgubila kad ga je odbila. Međutim, iako je sve bilo i lepo i udobno, nije ga zadovoljila nijednim uzdahom kajanja, već je proučavala svoju prijateljicu čudeći se kako može da bude tako vedra i raspoložena pored takvog muža. Kad god je gospodin Kolins rekao nešto čega bi se njegova žena mogla opravdano stideti, što zaista nije bilo retko, ona je nehotice upravljala pogled na Šarlotu. Jednom ili dvaput opazila je da je Šarlota malo pocrvenela, ali u većini slučajeva se mudro trudila da ga uopšte ne sluša šta govori. Pošto su gosti sedeli dovoljno dugo da se nadive svakom pojedinom delu nameštaja od ormara do kaminskog zaklona, kao i da opišu svoje putovanje i ispričaju sve što im se desilo u Londonu, gospodin Kolins ih pozva da prošetaju po vrtu, koji je bio velik i lepo uređen, a o kome se on lično starao. Rad u vrtu smatrao je jednom od svojih najlepših zabava. Elizabeta se divila s kakvom je ozbiljnošću Šarlota govorila da je rad u vrtu dobar za zdravlje i da ga zato ona podstiče na to. Dok ih je vodio svim glavnim i sporednim stazama, jedva im je davao vremena da izraze hvale koje je tražio, a lepotu nije ni pominjao. Bio je u stanju da nabroji polja u svakom pravcu i da kaže koliko drveta ima i u najudaljenijem šumarku. Takođe, po njegovom mišljenju, od svih vidika kojima su se njegov vrt i ta oblast kraljevine mogli pohvaliti, nijedan se nije mogao porediti sa izgledom Rouzingsa, koji se morao videti kroz otvor u drveću koje je oivičavalo park s druge strane puta. Bila je to lepa i moderna zgrada, s divnim položajem na jednoj maloj uzvišici.

Gospodin Kolins htjede da ih iz vrta odvede na svoje dve livade, ali pošto dame nisu imale obuću podesnu za vlažnu travu, one se vratiše u kuću. Dok je ser Vilijam pratio gospodina Kolinsa, Šarlota je provela svoju sestru i prijateljicu po kući, verovatno vrlo zadovoljna što joj se ukazala prilika da je pokaže bez pomoći svoga muža. Kuća je bila prilično mala, ali dobro građena i zgodna; sve je bilo namešteno i raspoređeno tako lepo i skladno da je Elizabeta zaključila da je to verovatno Šarlotino delo. I kad god se moglo zaboraviti na gospodina Kolinsa, svuda se osećala atmosfera velike udobnosti, a po tome što je Šarlota tako očito uživala u svemu tome, Elizabeta je pretpostavila da se na njega prilično često zaboravljalo.

Već je bila čula da ledi Ketrin još nije otputovala za London. O tome se govorilo i za vreme večere, kad se gospodin Kolins umeša u razgovor i reče:

– Da, gospođice Elizabeta, imaćete čast da vidite ledi Ketrin de Berg u nedelju u crkvi i nema potrebe da vam kažem da ćete biti oduševljeni njome. Ona je vrlo pristupačna i društvena, te ne sumnjam da će vas posle službe udostojiti jednim delom svoje pažnje. Gotovo se ne ustručavam da ustvrdim da će ona uključiti vas i moju svastiku Mariju u svaki poziv kojim nas bude počastvovala za vreme vašeg boravka ovde. Njeno ponašanje prema mojoj miloj Šarloti je divno. Mi večeravamo u Rouzingsu dvaput nedeljno i nikad nam ne dopuste da se peške vratimo kući. Jedna kola njenog gospodstva uvek su spremna za nas. Trebalo bi da kažem jedna od kola njenog gospodstva, jer ih ona ima nekoliko.

– Ledi Ketrin je dobra i pametna žena – dodade Šarlota – i vrlo ljubazna susetka.

– Tako je, draga moja, i ja kažem to isto. Ona je takva da zasluži svako poštovanje.

Veče su proveli u razgovoru o hartfordširskim vestima i prepričavanju onoga o čemu su već pisali. A zatim je Elizabeta, u usamljenosti svoje sobe, razmišljala o stepenu Šarlotinog zadovoljstva i trudila se da razume njenu ljubaznost i strpljivost prema mužu,

sve dok na kraju nije došla do zaključka da je Šarlotino držanje vrlo pametno. Takođe se upustila u predviđanja o tome kako će se provoditi za vreme te posete. Razmišljala je o tihom toku njihovih uobičajenih zanimanja, o dosadnim primedbama gospodina Kolinsa, kao i o smešnoj strani opštenja s onima u Rouzingsu. Njena bujna mašta joj je sve to živo predstavila.

Oko podne idućeg dana, dok se ona u svojoj sobi spremala za šetnju, iznenadna galama kao da je nagoveštavala da je cela kuća u pometnji. Pošto je oslušnula za trenutak, ču kako neko žurno trči niza stepenice i glasno je zove. Otvorila je vrata i srela se na stepenišnom odmaralištu s Marijom, koja joj, sva zadihana, reče:

– Oh, Lizo! Požuri da dođeš u trpezariju, videćeš nešto vrlo neobično. Neću da ti kažem šta je to. Požuri odmah dole.

Elizabeta joj uzalud postavi nekoliko pitanja, jer Marija ne htjede da kaže ništa više. Strčase brzo u trpezariju, koja je gledala na put, da bi videla to čudo. Ugledaše dve dame u niskim kočijama pred kapijom.

– Je li to sve? – uzviknu Elizabeta. – Očekivala sam da su, ako ništa gore, svinje provalile u vrt, a međutim, tamo su samo ledi Ketrin i njena kćerka!

– Oh, draga moja! – reče Marija začuđena njenom pogreškom – ono nije ledi Ketrin. Ona stara dama je gospođa Dženkinson koja živi s njima, a ona druga je gospođica De Berg. Pogledaj je samo. Malog li stvorenja! Ko bi pomislio da je ona tako mršava i malena!

– Vrlo je neučtiva što zadržava Šarlotu napolju na ovom vetru. Zašto ne uđe?

– Oh, Šarlota kaže da ona to retko kad čini. To je velika čast kad gospođica De Berg uđe u kuću.

– Dopada mi se njen izgled – reče Elizabeta obuzeta drugim mislima. – Izgleda bolešljiva i prgava. Da, tako mu i treba. Takvu je ženu i zaslužio.

Gospodin Kolins i Šarlota stajali su na kapiji u razgovoru s damama, a ser Vilijam, kao što je Elizabeta veselo opazila, stajao je

pred kućnim vratima, ozbiljno posmatrao tu veličinu pred sobom i stalno se klanjao kad god bi gospođica De Berg pogledala u njegovom pravcu.

Najzad više nije imalo šta da se kaže, te se dame odvezoše, a ostali uđoše u kuću. Čim gospodin Kolins vide njih dve, poče da im čestita na njihovoj sreći, a Šarlota im objasni da su svi pozvani na večeru u Rouzings idućeg dana.

29.

Trijumf gospodina Kolinsa zbog toga poziva bio je potpun. Mogućnost da pokaže veličinu svoje pokroviteljke svojim zadivljenim gostima i da im omogući da vide njenu ljubaznost prema njemu i njegovoj ženi, bilo je upravo ono što je želeo. A to što se prilika da to učini pružila tako brzo, bio je takav primer ljubaznosti ledi Ketrin da nije mogao da se tome nadivi.

– Priznajem – izjavi on – da me ne bi nimalo iznenadilo da nas je njeno gospodstvo pozvalo da u nedelju dođemo u Rouzings na čaj. To sam i očekivao, poznajući njenu ljubaznu društvenost. Ali ko bi mogao predvideti ovakvu pažnju? Ko bi mogao i zamisliti da ćemo tako brzo posle vašeg dolaska dobiti poziv da večeramo tamo (i to poziv koji uključuje sve nas)!

– Utoliko sam manje iznenađen time što se to desilo – reče ser Vilijam – jer znam kako se ponašaju velike ličnosti, a to znanje sam stekao zahvaljujući svom položaju. U dvorskim krugovima takvi primeri pažnje nisu retki.

Jedva da su celog tog dana i idućeg jutra o bilo čemu drugom govorili, osim o svojoj poseti Rouzingsu. Gospodin Kolins ih je revnosno obaveštavao o tome šta da očekuju da se ne bi sasvim zbunili kad vide takve sobe, tolike sluge i tako raskošnu gozbu.

Kad su dame pošle u svoje sobe da se obuku za posetu, on reče Elizabeti:

– Draga moja rođako, nemojte se osećati nelagodno zbog svog odela. Ledi Ketrin je daleko od toga da od nas traži onu otmenost u odevanju koja dolikuje njoj i njenoj kćeri. Samo bih vam savetovao da obučete svoju najbolju haljinu i ništa vam drugo ne treba. Ledi Ketrin neće misliti ništa gore o vama zato što ste jednostavno obučeni. Ona voli da se čuvaju razlike u rangju.

Dok su se oblačile, dolazio je dva-tri puta do vrata svake od njih da ih opomene da požure jer ledi Ketrin ne voli da čeka na večeru. Takve strašne priče o njenom visokom gospodstvu i njenom načinu života sasvim su uplašile Mariju Lukas, koja je bila nenaviknuta na društvo, pa je očekivala svoje predstavljanje u Rouzingsu sa isto tako velikim strahom sa kakvim je njen otac nekad očekivao svoje predstavljanje na dvoru.

Vreme je bilo lepo, pa su krenuli u prijatnu šetnju od oko pola milje kroz park. Svaki park ima svoju lepotu i svoje vidike. I Elizabeta je videla mnogo štošta što joj se dopalo, mada je sve to nije oduševilo onoliko koliko je gospodin Kolins očekivao, a nije je mnogo zadivilo ni njegovo nabranje prozora na prednjoj strani zgrade, kao ni njegovo saopštenje koliko je ser Luisa de Berga stajalo njihovo zastakljivanje.

Dok su išli uza stepenice, Marijino uzbuđenje je raslo svakog trenutka, pa čak ni ser Vilijam nije izgledao sasvim spokojan. Elizabetu njena hrabrost nije izneverila. Ona nije čula da ledi Ketrin ima ikakve neobične sposobnosti i vrline koje ulivaju strahopoštovanje, a što se tiče dostojanstvenosti bogatstva i ranga, smatrala je da na to može da gleda bez strepnje.

Kad su ušli, gospodin Kolins im je ushićeno ukazao na divnu srazmernost ulazne dvorane i njene lepe ukrase. Iz ulazne dvorane otišli su za slugama kroz jedno predsoblje i ušli u sobu gde su sedele ledi Ketrin, njena kćerka i gospođa Dženkinson. Njeno gospodstvo vrlo pokroviteljski ustade da ih primi. I kako gospođa Kolins beše odlučila da sa svojim mužem ona izvrši čin predstavljanja, sve je

urađeno kako treba bez onih izvinjavanja i zahvaljivanja koje bi on smatrao potrebnim.

Uprkos tome što je jednom bio na dvoru, ser Vilijam je osetio toliko strahopoštovanje zbog raskoši koja ga je okruživala da je imao tek toliko hrabrosti da se duboko pokloni i sedne na stolicu ne rekavši ni reči. A njegova kćerka, gotovo van sebe od straha, sela je na ivicu stolice i nije znala kuda da pogleda. Elizabeta nije bila ni malo zbunjena i mirno je posmatrala te tri dame pred sobom. Ledi Ketrin je bila visoka i krupna žena sa vrlo istaknutim crtama lica, koje je nekad moglo biti lepo. Njeno držanje nije bilo pristupačno i primila je svoje posetioce tako da ne zaborave da su nižeg ranga. Dok je ćutala, nije bila zastrašujuća, ali sve što bi rekla bilo je rečeno tako zapovedničkim ili znalačkim tonom da je to isticalo njenu važnost i podsetilo Elizabetu na ono što je čula od gospodina Vikama. Na osnovu svojih zapažanja toga dana, Elizabeta je zaključila da je ledi Ketrin tačno onakva kakvom ju je predstavio gospodin Vikam.

Pošto je osmotrila majku, u čijem je držanju i licu brzo opazila izvesne sličnosti s gospodinom Darsijem, okrenula je pogled na kćerku i iznenadila se gotovo isto koliko i Marija što je tako mršava i mala. Ni po stasu ni po liku nije bilo nikakve sličnosti između majke i kćeri. Gospođica De Berg bila je bleđa i bolešljiva. Njene crte lica, mada ne ružne, bile su neupadljive, a govorila je vrlo malo. Tihim glasom obraćala se gospođi Dženkinson, u čijem izgledu nije bilo ničega osobitog i koja je uvek bila vrlo zauzeta slušanjem šta joj ona govori i nameštanjem zaklona da joj zaštiti oči od svetlosti.

Pošto su sedele nekoliko minuta, svi su otišli ka prozoru da se dive pogledu. Gospodin Kolins je bio s njima da im istakne sve lepote, a ledi Ketrin ih je ljubazno obavestila da je taj vidik mnogo lepši leti.

Večera je bila bogata. Izašla je sva posługa i izneto je sve posude, baš kao što je gospodin Kolins i najavio. I on je, kao što je takođe predskazao, seo u začelje stola, po želji njenog gospodstva, i izgledao je kao da smatra da mu život ne bi mogao pružiti ništa bolje.

Seckao je meso, jeo i oduševljeno hvalio sve. Svako jelo prvo je hvalio on, pa onda ser Vilijam, koji se sad beše dovoljno pribrao da je bio u stanju da kao odjek ponavlja sve što njegov zet kaže. Elizabeta se čudila kako ledi Ketrin može to da podnosi. Ali ledi Ketrin je izgledala zadovoljna njihovim prekomernim divljenjem, pa se vrlo ljupko smešila, osobito kad bi se pokazalo da je neko jelo na stolu sasvim novo za njih. Društvo nije mnogo razgovaralo. Elizabeta je bila gotova da govori kad god se ukaže prilika, ali je sedela između Šarlote i gospođice De Berg. Prva je bila zauzeta slušanjem ledi Ketrin, a druga nije prozborila ni reč u toku cele večere. Gospođa Dženkinson je uglavnom bila zauzeta posmatranjem kako mala gospođica De Berg jede, nudila joj ovo ili ono jelo, i strahovala da joj nije dobro. Marija je smatrala neumesnim da ona govori, a muškarci su samo jeli i divili se.

Kad su se dame povukle u salon, malo šta su imale da rade sem da slušaju ledi Ketrin, koja je govorila bez prekida sve dok nije stigla kafa. Izražavala je svoje mišljenje o svemu tako odlučno da je bilo očito da nije naviknuta da se njeni sudovi osporavaju. Raspitivala se o Šarlotinim domaćim poslovima prisno i podrobno i davala joj savete o svemu. Govorila joj je kako treba voditi kućne poslove u tako maloj porodici kao što je njena i upućivala je kako da se stara za krave i živinu. Elizabeta je opazila da je za tu veliku damu vredno pažnje sve što može da joj pruži priliku da zapoveda drugima. U prekidima njenog razgovora s gospođicom Kolins, postavljala je razna pitanja Mariji i Elizabeti, a osobito ovoj drugoj, o čijoj je rodbini znala malo, a koja je, kao što je rekla gospođi Kolins, bila uljudna i lepuškasta devojka. Pitala ju je, u raznim trenucima, koliko ima sestara, jesu li starije ili mlađe od nje, je li neka od njih pred udajom, jesu li lepe, gde su se obrazovale, kakva kola ima njen otac i koje je devojačko prezime njene majke. Elizabeta je osećala svu drskost njenih pitanja, ali je odgovarala na njih sasvim mirno.

– Imanje vašeg oca naslediće gospodin Kolins, mislim. Vas radi
– dodade okrećući se Šarloti – mene to raduje, ali inače ne vidim

razloga da se ženska linija isključuje iz nasleđa poljskih dobara. To nije smatrano potrebnim u porodici ser Luisa de Berga. Svirate li i pevate, gospođice Benet?

– Malo.

– Oh! Onda ćemo jednom prilikom imati to zadovoljstvo da vas čujemo. Naš klavir je divan, verovatno je bolji nego ***. Probaćete ga jednog dana. Da li sviraju i pevaju vaše sestre?

– Jedna od njih.

– Zašto niste sve učile? Trebalo je da sve učite. Sve gospođice Vebs sviraju, a njihov otac nema tako dobar prihod kao vaš. Crtate li?

– Ne, nimalo.

– Šta, nijedna od vas...

– Nijedna.

– Vrlo čudno. Pretpostavljam da niste imale prilike. Trebalo je da vas majka odvede u London svakog proleća kod tamošnjih učitelja.

– Moja majka ne bi imala ništa protiv toga, ali moj otac mrzi London.

– Da li vas je vaša vaspitačica ostavila?

– Nikad je nismo ni imali.

– Nikad je niste imali! Kako je to moguće? Pet kćeri odgojenih kod kuće bez vaspitačice! Nikad nisam čula tako nešto. Vaša majka mora da je robovala vašem vaspitanju i obrazovanju.

Elizabeta se jedva uzdržala od smeha dok ju je uveravala da nije.

– Pa ko vas je onda učio? Ko je pazio na vas? Bez vaspitačice ste sigurno bile zanemarene.

– U poređenju s nekim porodicama, verujem da jesmo, ali one od nas koje su želele da uče nikad nisu oskudevale u sredstvima. Uvek smo podsticane da čitamo i imale smo sve potrebne učitelje. One koje su volele da lenstviju, mogle su i to.

– Da, nema sumnje; ali to je ono što vaspitačica sprečava. Da sam poznavala vašu majku, ja bih je odlučno savetovala da uzme jednu. Uvek kažem da ništa ne može da se učini u obrazovanju bez postojane i redovne nastave, a niko je ne može pružiti sem vaspitačice.

Ja sam mnogim porodicama preporučila vaspitačice. Uvek mi je milo da mladoj osobi nađem dobro mesto. Četiri nećake gospođe Dženkinson dobile su divna mesta zahvaljujući meni. Eto, i onomad sam preporučila jednu mladu osobu koju mi je neko slučajno pomenuo, i porodica je oduševljena njome. Gospođu Kolins, jesam li vam pričala da je ledi Metkalf svraćala juče da mi zahvali. Ona nalazi da je gospođica Poup prava dragocenost. „Ledi Ketrin“, rekla je, „dali ste mi pravu dragocenost.“ Da li je neka od vaših sestara, gospođice Benet, počela da izlazi u društvo?

– Da, gospođo, sve.

– Sve? Šta, svih pet istovremeno! Vrlo čudno! A vi ste druga po redu. Mlađe izlaze u društvo pre nego što su se starije udale! Vaše mlađe sestre mora biti da su vrlo mlade?

– Da, najmlađa nije još napunila šesnaest. Ona je možda suviše mlada da bi često izlazila. Ali zaista, gospođo, bilo bi vrlo nepravilno prema mlađim sestrama da ne učestvuju u društvu i zabavama zato što starije nemaju mogućnosti ili sklonosti da se rano udaju. Poslednja rođena ima isto toliko prava na zadovoljstva mladosti koliko i prva. Pa zar da bude toga lišena na osnovu *takvog* razloga! Mislim da to ne bi podstaklo sestrinsku ljubav ni plemenitost osećanja.

– Oho – uzviknu njeno gospodstvo – vi dajete svoje mišljenje vrlo odlučno za tako mladu osobu. Koliko vam je godina?

– Pošto imam odrasle tri mlađe sestre – odgovori Elizabeta smešeći se – vaše gospodstvo jedva da može očekivati da to kažem.

Ledi Ketrin se mnogo iznenadi što nije dobila neposredan odgovor, a Elizabeta zaključila da je ona verovatno prvo stvorenje koje se ikad usudilo da se našali s tom tako dostojanstvenom, ali drskom osobom.

– Sigurna sam da nemate više od dvadeset, pa stoga nema potrebe da krijete svoje godine.

– Još nisam napunila dvadeset prvu.

Kad su im se gospoda pridružila, i pošto je svršeno s čajem, namješteni su stolovi za kartanje. Ledi Ketrin, ser Vilijam, gospodin i gospođa Kolins seli su da igraju kadril*, a pošto je gospođica De Berg želela da igra kazino**, dve devojke imale su čast da pomognu gospođi Dženkinson da obrazuje svoju grupu. Njihov sto je bio vrlo dosadan. Jedva je išta rečeno što se nije odnosilo na igru, izuzev kad je gospođa Dženkinson izražavala svoja strahovanja da je gospođici De Berg suviše toplo, ili suviše hladno, ili nedovoljno svetlo. Drugi sto je bio mnogo življi. Ledi Ketrin je bila glavni govornik; isticala je greške troje ostalih ili je pričala anegdote o sebi. Gospodin Kolins se beše ograničio na to da izražava svoje slaganje sa svim onim što njeno gospodstvo kaže, da joj zahvaljuje kad dobije u igri i da joj se izvinjava kad misli da je dobio isuviše. Ser Vilijam nije mnogo govorio. Trudio se da zapamti anegdote i imena važnih ličnosti.

Igrali su karte dok se to sviđalo ledi Ketrin i njenoj kćeri, a zatim su stolovi uklonjeni, kola ponuđena gospođi Kolins, od nje zahvalno primljena i odmah poručena. Društvo se zatim skupilo oko vatre da čuje mišljenje ledi Ketrin kakvo će vreme sutra biti. Utom su stigla i kola pa su, uz mnoge izjave zahvalnosti gospodina Kolinsa i mnogo klanjanja ser Vilijama, otišli. Čim su odmakli od vrata, Elizabetu upita njen rođak da kaže svoje mišljenje o svemu što je videla u Rouzingsu, a ona se, radi Šarlote, u svom odgovoru izrazi povoljnije nego što je mislila. Ali njena hvala, iako ju je stajala dosta muka, nije zadovoljila gospodina Kolinsa, pa je odmah preuzeo da sam nahvali ledi Ketrin.

* Igra učetvoro sa 40 karata. (Prim. prev.)

** Takođe igra kartama učetvoro. (Prim. prev.)

30.

Ser Vilijam je ostao samo nedelju dana u Hansfordu, ali je njegova poseta bila dovoljno duga da ga uveri da se njegova kćerka vrlo dobro udomila i da ima takvog muža i takvu susetku kakvi se retko nalaze. Dok je ser Vilijam bio s njima, gospodin Kolins ga je svako jutro izvezio u svojim čezama da mu pokazuje okolinu. Ali kad je on otišao, cela porodica se vratila svojim uobičajenim zanimanjima. Na Elizabetinu veliku radost, ta promena nije učinila da njen rođak provodi više s njima nego ranije, jer je on sad najveći deo vremena između doručka i večere ili radio u vrtu, ili bi čitao i pisao, ili bi posmatrao kroz prozor svoje biblioteke, koji je gledao na put. Soba u kojoj su dame sedele bila je u zadnjem delu kuće. Elizabeta se isprva čudila što Šarlota za opštu upotrebu nije izabrala trpezariju, jer je veća i s lepšim vidikom, ali je uskoro uvidela da njena prijateljica ima odličan razlog za svoj izbor jer bi gospodin Kolins nesumnjivo provodio mnogo manje vremena u svojoj sobi da je njihova soba jednako prijatna. Taj raspored je godio i Elizabeti, pa je bila zahvalna Šarloti zbog njega.

Iz salona nisu mogle da vide ništa od puta, ali su znale koja kola prolaze blagodareći gospodinu Kolinsu koji ih je o tome redovno obavestavao. Kad god bi gospođica De Berg prošla svojim kolima, nije propuštao da uđe i da ih o tome obavesti, iako se to dešavalo gotovo svaki dan. Ona se često zaustavljala pored parohijskog doma

i razgovarala po nekoliko minuta sa Šarlotom, ali se retko kad dala nagovoriti da izađe iz kola.

Svaki drugi ili treći dan, gospodin Kolins je odlazio do Rouzingsa, a i njegova žena sa njim, samo malo ređe od njega. U početku se Elizabeta čudila tolikom žrtvovanju vremena, ali je posle shvatila da oni to čine iz materijalnih razloga. Pokatkad bi ih ledi Ketrin počastvovala svojom posetom i ništa ne bi izmaklo njenoj pažnji od onoga što se dešavalo u kući za vreme tih poseta. U sve je zavirivala; posmatrala njihov rad i savetovala ih da to drugačije rade; nalazila je greške u rasporedu nameštaja ili zapažala da je služavka nehajna u radu. A ako bi i pristala na zakusku, izgledalo je da to čini samo da bi zamerila nešto Šarlotinoj kuhinji.

Elizabeta je ubrzo primetila da je ta velika dama, iako nije oblasni mirovni sudija, vrlo aktivan mesni sudija u svojoj parohiji, čije joj i najsitnije nevolje i probleme saopštava gospodin Kolins. I kad god bi neki seljaci počeli da se svađaju ili da budu nezadovoljni i da negoduju protiv svog siromaštva, ona bi odlazila u selo da reši njihove sporove, da učutka njihovo negodovanje i da ih grdnjom natera da žive mirno i zadovoljno.

Na večeru u Rouzings odlazilo se dvaput nedeljno. Izuzev što tu više nije bilo ser Vilijama i što se upotrebljavao samo jedan sto za kartanje, sve te sedeljke bile su slika i prilika one prve. Njihovi ostali odlasci u posete bili su malobrojni jer je način života i gošćenje u tom susedstvu bio uglavnom van domašaja Kolinsovih. Ali to nije bilo nikakvo zlo za Elizabetu. Ona je uglavnom provodila vreme sasvim prijatno. Imala je zanimljive polučasovne razgovore sa Šarlotom, a vreme je bilo izuzetno lepo za to doba godine te je često uživala da budu van kuće. Njena omiljena šetnja, u koju je često išla dok su ostali bili u poseti ledi Ketrin, bila je duž šumarka koji je oivičavao onu stranu parka gde je bila jedna zaklonjena staza, koju, izgleda, niko nije cenio osim nje, a gde je osećala da je van domašaja radoznalosti ledi Ketrin.

Na taj mirni način prošle su prve dve nedelje njene posete. Uskrs se približavao i trebalo je da na Veliku nedelju dođe još jedan član rouzingske porodice, što je za tako mali krug društva bilo izuzetno važno. Elizabeta je još u početku svoje posete čula da oni očekuju dolazak gospodina Darsija za nekoliko nedelja. Mada među njenim poznanicima gotovo da nije bilo nikoga za koga bi manje marila, njegovo prisustvo biće nešto novo na skupovima u Rouzingsu, a verovatno će joj biti i zabavno da po njegovom ponašanju prema rođaci, za koju ga je leđi Ketrin očigledno predodredila, proceni koliko su beznadežni planovi gospođice Bingli u vezi s njim. Leđi Ketrin je pominjala njegov očekivani dolazak s najvećim zadovoljstvom, govorila je o njemu s najvećim divljenjem i gotovo se ljutnula kad je doznala da su ga gospođica Lukas i Elizabeta već često viđale.

U parohijskom domu se za njegov dolazak odmah doznalo jer je gospodin Kolins šetao celo jutro u blizini raskrsnice, pa čim je spazio da su kola skrenula za Rouzingski park, poklonio se i odjurio kući s velikom veću. Sledećeg jutra požurio je u Rouzings na poklonjenje. Tamo je zatekao dva nećaka leđi Ketrin, jer je gospodin Darsi doveo pukovnika Ficvilijama, mlađeg sina svog ujaka, lorda *** – i na veliko iznenađenje celog društva, kad je gospodin Kolins pošao kući, i ta dva gospodina pošla su s njim. Šarlota ih je videla s prozora sobe svoga muža kad su prelazili preko puta, pa je odmah otrčala i izvestila devojke kakva im čast predstoji, a zatim dodala:

– Tebi, Lizo, mogu da zahvalim za ovu pažnju. Gospodin Darsi nikad ne bi tako brzo došao da se pozdravi sa mnom.

Elizabeta je jedva imala vremena da porekne da je to njena zasluga pre nego što zvonce na vratima objavi njihov dolazak. Uskoro zatim tri gospodina uđuše u sobu. Pukovnik Ficvilijam, koji je ušao prvi, imao je oko trideset godina. Nije bio lep, ali je po izgledu i ponašanju bio pravi džentlmen. Gospodin Darsi je izgledao isto kao i u Hartfordširu. On pozdravi gospođu Kolins na svoj uobičajeni uzdržani i učtivi način, i ma kakva da su bila njegova osećanja

prema njenoj prijateljici, sasvim je mirno pozdravi. Elizabeta mu se pokloni ne rekavši ni reč.

Pukovnik Ficvilijam odmah stupi u razgovor s gotovošću i lakomćom dobro obrazovanog čoveka. Govorio je vrlo prijatno, ali njegov rođak, pošto je gospođi Kolins rekao nekoliko reči o kući i vrtu, sedeo je neko vreme ne razgovarajući ni sa kim. Najzad se njegova ućtivost probudi, te zapita Elizabetu za zdravlje njene porodice. Ona mu odgovori na uobičajeni način i posle kraćeg ćutanja dodade:

– Moja najstarija sestra je u Londonu već tri meseca. Niste li je slučajno videli tamo?

Bila je sigurna da nije, ali je želela da vidi da li će ikakvim znakom odati da mu je poznato ono što se dogodilo između Binglijevih i Džejn i učini joj se da je izgledao pomalo zbunjen dok joj je odgovarao da nije imao tu sreću da se sretne s gospođicom Benet u Londonu. Više nisu govorili o tome i gospoda su uskoro zatim otišla.

31.

Ponašanju pukovnika Ficvilijama mnogo su se divili u parohijskom domu i sve su dame osećale da će on znatno doprineti prijatnosti njihovih poseta Rouzingsu. Ali je prošlo nekoliko dana pre nego što su dobili poziv za posetu; jer, dok je bilo mnogo gostiju u kući, oni nisu bili potrebni. I tek na prvi dan Uskrsa, gotovo nedelju dana posle dolaska gospode, ukazana im je ta pažnja tako što su, jednostavno, pri izlasku iz crkve pozvani da načine posetu uveče. Ledi Ketrin i njenu kćerku vidali su vrlo malo u toku poslednje sedmice. Pukovnik Ficvilijam je za to vreme svraćao u parohijski dom nekoliko puta, ali gospodina Darsija su videli samo u crkvi.

Poziv je, naravno, prihvaćen i u određeno vreme pridružili su se društvu u salonu ledi Ketrin. Ona ih je primila učtivo, ali je bilo jasno da joj njihovo društvo nije bilo tako poželjno kao kad nije mogla da dobije nikoga drugog. Ona se zaista sva usredsredila na svoje rođake. Razgovarala je s njima, a osobito s gospodinom Darsijem, mnogo više nego s bilo kim drugim u sobi.

Pukovnik Ficvilijam se zaista obradova što ih vidi. Bili su mu dobrodošlo olakšanje u Rouzingsu, a i veoma mu se dopadala lepuškasta prijateljica gospode Kolins. On je seo pored nje i pričao tako prijatno o Kentu i Hartfordširu, o putovanju i boravku kod kuće, o novim knjigama i muzici, da Elizabeta nikad ranije u toj sobi nije bila ni upola tako lepo zabavljena. Razgovarali su s tako mnogo

duha i tako živo da je to privuklo pažnju i same ledi Ketrin, pa i gospodina Darsija. Njegove su ih oči često radoznalo posmatrale; ljubopitljivost je obuzela i ledi Ketrin koja je bez ustezanja doviknula:

– Šta si to rekao, Ficvilijame? O čemu to govoriš? Šta to pričaš gospođici Benet? Da čujem.

– Govorimo o muzici, gospođo – reče on kad više nije mogao da izbegne odgovor.

– O muzici! Onda, molim te, govori glasno. Od svih tema ta mi je najmilija. Moram da imam svoj udeo u razgovoru ako je reč o muzici. Malo ih je u Engleskoj koji više uživaju u muzici od mene i koji imaju bolji urođeni ukus. Da sam ikad učila muziku, bila bih velika umetnica u tome. Pa i En bi to bila da joj je zdravlje dopustilo da vežba sviranje. Uverena sam da bi ona divno svirala. Kako Džordžijana napreduje, Darsi?

Gospodin Darsi veoma pohvali obdarenost svoje sestre.

– Milo mi je što čujem takvu pohvalu o njoj – reče ledi Ketrin. – Molim te, poruči joj od mene da ne može očekivati da se odlikuje ako ne bude mnogo vežbala.

– Uveravam vas, gospođo, da njoj nije potreban takav savet. Ona stalno vežba.

– Utoliko bolje. U tome se ne može preterati. Kad joj budem pisala, savetovaću joj da to nikako ne zanemaruje. Često govorim mladim damama da se izvrsnost u muzici ne može postići bez stalnog vežbanja. Rekla sam i gospođici Benet više puta da nikad neće svirati zaista dobro ako ne bude više vežbala. Pošto gospođa Kolins nema klavir, rekla sam joj nekoliko puta da slobodno može da dođe u Rouzings svakog dana i da svira na klaviru u sobi gospođe Dženkinson. Ona, znate, ne bi nikome smetala u tome delu kuće.

Gospodin Darsi je izgledao postićen zbog grubosti svoje tetke i ne reče ništa.

Kad su završili s kafom, pukovnik Ficvilijam podseti Elizabetu da je obećala da mu svira i ona odmah sede za klavir. On privuče svoju stolicu blizu nje. Ledi Ketrin sasluša polovinu pesme, a zatim

je opet, kao i ranije, govorila o nečemu svome drugom nećaku. Ali on ubrzo ode od nje, približi se klaviru i stade tako da može da gleda pravo u lice lepe sviračice. Elizabeta opazi šta je on uradio i za vreme prve zgodne pauze okrete se prema njemu s vragolastim osmehom i reče:

– Vi nameravate da me uplašite, gospodine Darsi, pa zato tako upadljivo stojite tu i slušate me. Ali se neću uplašiti iako vaša sestra svira tako dobro. Moja tvrdoglavost mi ne dopušta da se uplašim kad je drugima volja. Moja hrabrost poraste kad god neko pokuša da me zastraši.

– Neću da kažem da se varate – odgovori on – jer vi ne verujete da stvarno imam nameru da vas zastrašim. Imao sam zadovoljstvo da vas poznajem dovoljno dugo da znam da mnogo uživate u tome da pokatkad izrazite mišljenje koje u stvari nije vaše.

Elizabeta se srdačno nasmeja na tu njegovu predstavu o njoj i reče pukovniku Ficvilijamu:

– Vaš rođak će vam dati vrlo lep opis moga karaktera i naučiće vas da ne verujete ni u jednu reč koju izgovorim. Nemam sreće, jer sam, eto, srela osobu koja je tako sposobna da otkrije moj pravi karakter u ovom kraju sveta gde sam se nadala da prođem kao osoba sa izvesnim vrlinama. Zaista, gospodine Darsi, vrlo je nevelikodušno od vas što pominjete sve što nepovoljno znate o meni iz Hartfordšira; a dopustite da kažem, to nije ni mudro, jer me izaziva da vam vratim milo za drago, a u tom slučaju obelodaniće se takve stvari koje će zapanjiti vaše srodnike ovde.

– Ne plašim vas se – reče on, smešeći se.

– Molim vas, dajte da čujem za šta ga krivite – povika pukovnik Ficvilijam. – Voleo bih da znam kako se on ponaša u nepoznatom društvu.

– Onda ćete čuti; ali se pripremite za nešto vrlo strašno. Prvi put u životu videla sam ga u Hartfordširu, i to je, znate, bilo na balu. I na tom balu, šta mislite, šta je radio? Odigrao je samo četiri igre! Neprijatno mi je što vam to kažem, ali tako je bilo. Odigrao je

samo četiri igre, mada je kavaljera bilo malo, i znam pouzdano da su mnoge mlade dame sedele jer nisu imale partnera. Gospodine Darsi, ne možete poreći te činjenice.

– U to vreme nisam imao čast da poznajem ijednu damu na balu izuzev one u mom društvu.

– Tako je. U balskoj dvorani niko ne može biti predstavljen. Pa, pukovniče Ficvilijame, šta sad da sviram? Moji prsti čekaju vaše naređenje.

– Možda je – reče Darsi – trebalo da tražim da me predstave; ali ja sam nevešt u ophođenju s nepoznatim licima.

– Da li da pitamo vašeg rođaka za razlog tome? – upita Elizabeta obraćajući se i dalje pukovniku Ficvilijamu. – Da li da ga pitamo zašto je pametan i obrazovan čovek, koji poznaje svet, nevešt u op-
hođenju s nepoznatim mu licima?

– Mogu i ja da odgovorim na vaše pitanje – izjavi Ficvilijam ne obraćajući se njemu. – To je zato što ne želi da se potruži.

– Ja zaista nemam dara koji neki imaju – reče Darsi – da lako razgovaram s onima koje nikad ranije nisam video. Ne mogu da se prilagodim njihovom načinu razgovora niti da se pravim zainteresovan za njihove poslove kao što često vidim da drugi čine.

– Moji prsti – reče Elizabeta – ne kreću se tako vešto po klaviru kao što vidim da čine prsti tolikih drugih žena. Oni nemaju istu snagu, ni istu brzinu, i ne proizvode isti zvuk. Ali sam uvek smatrala da je to moja vlastita greška jer se nisam trudila da vežbam. Ali ja ne verujem da su zato *moji* prsti jednako sposobni kao i ma koje druge žene koja svira bolje od mene.

Darsi se nasmeši i reče:

– Potpuno ste u pravu. Iskoristili ste svoje vreme mnogo bolje. Niko kome je data povlastica da vas čuje ne može misliti da vam išta nedostaje. Ni vi ni ja ne sviramo za neznance.

Tu ih prekide ledi Ketrin, koja ih upita o čemu oni to govore. Elizabeta odmah poče opet da svira. Ledi Ketrin priđe i, pošto je slušala nekoliko trenutaka, reče Darsiju:

– Gospođica Benet ne bi svirala nimalo rđavo kad bi više vežbala i kad bi mogla da ima londonskog učitelja. Ona dobro stavlja prste, ali joj ukus nije ravan Eninom. En bi bila divna sviračica da joj slabo zdravlje nije onemogućilo da uči.

Elizabeta pogleda u Darsija da vidi s kolikom se srdačnošću on slaže sa hvalom svoje rođake. Ali ni u tom trenutku, niti u nekom drugom, nije mogla da otkrije nikakav znak ljubavi. Iz celokupnog njegovog ponašanja prema gospođici De Berg, ona je izvukla ovu utehu za gospođicu Bingli: da je on podjednako naklonjen i jednoj i drugoj.

Ledi Ketrin produži sa svojim primedbama o Elizabetinom sviranju, mešajući ih s mnogim uputstvima o izvođenju i ukusu. Elizabeta ih je primala sa strpljivom učtivošću i na molbu gospode ostala je za klavirom sve dok kola njenog gospodstva nisu bila spremna da ih odvezu.

32.

Idućeg jutra, Elizabeta je sedela sama i pisala gospođici Džejn, a gospođa Kolins i Marija bile su otišle u selo nekim poslom, kad je trže zvuk spoljnog zvonca – siguran znak posetioca. Pošto nije čula nikakva kola, pomislila je da je to možda ledi Ketrin, te uplašeno skloni nezavršeno pismo da bi izbegla sva drska pitanja, ali kada se otvoriše vrata, na njeno iznenađenje, gospodin Darsi, i to sam, uđe u sobu.

I on se iznenadi kad vide da je sama i izvini se što je ušao, s objašnjenjem da je razumeo da su sve dame unutra.

Seli su, pa pošto je odgovorio na njena raspitivanja o Rouzingsu, nastade opasnost da zavlada potpuno ćutanje. Zato je bilo potrebno da smisli nešto, i u toj nuždi seti se kad ga je poslednji put videla u Hartfordširu, te oseti radoznalost da čuje šta će on reći o njihovom naglom odlasku i reče:

– Kako ste svi iznenadno otišli iz Nederfilda prošlog novembra! Mora biti da je to bilo prijatno iznenađenje za gospodina Binglija kad je video da ste svi tako brzo došli za njim. Ako se dobro sećam, on je otišao samo dan pre vas. On i njegova sestra su bili dobro, nadam se, kad ste pošli ovamo iz Londona?

– Sasvim dobro, hvala.

Ona oseti da drugog odgovora neće dobiti, pa posle kratkog ćutanja dodade:

– Razumela sam da gospodin Bingli nije mnogo sklon da se ikad vrati u Nederfild?

– Nikad ga nisam čuo da to kaže; ali je verovatno da će ubuduće provoditi tamo vrlo malo vremena. On ima mnogo prijatelja, a u njegovim godinama broj prijatelja i poduhvata stalno se povećava.

– Ako namerava da bude samo pokatkad u Nederfildu, onda bi bolje bilo za susedstvo da sasvim napusti to mesto jer bismo onda možda dobili porodicu koja bi stalno živela tamo. Ali gospodin Bingli verovatno nije zakupio tu kuću da ugoditi susedstvu, već sebi, pa će je po istom principu i zadržati ili napustiti.

– Ne bih se iznenadio – reče Darsi – ako je on napusti čim mu se ukaže prilika za dobru kupovinu.

Elizabeta ne odgovori. Plašila se da i dalje govori o njegovom prijatelju. Pošto više nije imala šta da kaže, odluči da ostavi njemu da se potrudi da nađe temu za razgovor.

On to shvati i uskoro reče:

– Ova kuća izgleda vrlo prijatna. Ledi Ketrin je, mislim, izvršila mnoge opravke kad je gospodin Kolins prvi put došao u Hansford.

– Verujem da jeste i sigurna sam da svoju ljubaznost nije mogla pokloniti zahvalnijem čoveku.

– Gospodin Kolins je, izgleda, bio vrlo srećan u izboru žene.

– Da, zaista. Njegovi prijatelji mogu se opravdano radovati što se on sreo s jednom od vrlo pametnih žena koje bi pošle za njega i koje bi se u braku s njim trudile da ga učine srećnim. Moja prijateljica je vrlo razumna, mada ne smatram njenu udaju za gospodina Kolinsa najmudrijim činom koji je preduzela. Ali ona izgleda savršeno srećna i, sa stanovišta razboritosti, ovaj brak je vrlo dobar za nju.

– Mora da je vrlo prijatno za nju što je tako blizu svoje porodice i svojih prijatelja.

– Tako blizu, kažete. Pa to je oko pedeset milja!

– Pa šta je pedeset milja ako je put dobar? Samo malo više od pola dana putovanja. Da, smatram da je to sasvim blizu.

– Nikad ne bih smatrala blizinu jednim od preimućstva braka – reče Elizabeta. – A zaista ne mislim da je gospođa Kolins blizu svoje porodice.

– To je dokaz koliko ste privrženi Hartfordširu. Pretpostavljam da je sve što je van longbornskog susedstva za vas daleko.

Dok je govorio, na licu mu je bio osmeh. Elizabeta pomisli da se on smeši zato što pretpostavlja da ona misli na Džejn i Nederfild, te pocrvene, a zatim reče:

– Ne mislim da kažem da žena ne treba da se nastani blizu svoje porodice. Sasvim je relativno što je blizu, a šta je daleko, to zavisi od mnogih okolnosti. Gde putni troškovi nisu važni, zahvaljujući bogatstvu, daljina nije nikakvo zlo. Ali ovde to nije slučaj. Gospodin i gospođa Kolins imaju priličan prihod, ali ne takav da mogu često da putuju. Uverena sam da bi moja prijateljica smatrala da je blizu svoje porodice tek ako bi joj bila upola bliže nego sad.

Gospodin Darsi privuče svoju stolicu malo bliže njoj i reče:

– Trebalo bi da ste vi manje privrženi svome rodnom mestu jer ste se češće i duže od nje zadržavali u Londonu, a i možda ćete se jednog dana nastaniti negde drugde.

Elizabeta je izgledala iznenađena. Gospodin kao da postade hladniji, povuče natrag svoju stolicu, uze dnevni list sa stola, razgleda ga malo i reče:

– Dopada li vam se Kent?

Nastade kratak razgovor o kentskoj oblasti, miran i sažet s obe strane, ali ga uskoro prekide ulazak Šarlote i njene sestre, koje su se tada vratile iz šetnje. Taj razgovor udvoje iznenadio ih je. Gospodin Darsi im objasni da ne bi dolazio da je mislio da je gospođica Benet sama, pa pošto je posedeo još nekoliko minuta, ne govoreći mnogo ni sa kim, ode.

– Šta to može da znači? – reče Šarlota čim je otišao. – Draga moja Lizo, on mora da je zaljubljen u tebe jer se inače ne bi zadržao kad je video da si sama.

Ali kad joj Elizabeta reče da on to nije ničim nagovestio, onda to više nije izgledalo verovatno ni Šarloti, uprkos njenoj nadi. Posle raznih pretpostavki, najzad su zaključile da je do njegove posete došlo zato što nije imao šta drugo da radi. U to doba godine, poljskim sportovima je prošla sezona. Kod kuće su imali leđi Ketrin, knjige i bilijarski sto, ali gospoda ne mogu uvek da su kod kuće. Otad su dvojica rođaka, zbog blizine parohijskog doma, ili prijatne šetnje baš do njega, ili osoba koje su u njemu, dolazila tamo gotovo svaki dan. Svrćali su u razne časove pre podne, ponekad odvojeno, ponekad zajedno, a pokatkad u pratnji svoje tetke. Svima je bilo jasno da pukovnik Ficvilijam dolazi jer uživa u njihovom društvu. To njihovo uverenje ga je, naravno, još više preporučivalo. Zadovoljstvo koje je osećala kad je s njim, a takođe i njegovo očito divljenje njoj, Elizabetu su podsećali na njenog ranijeg miljenika Džordža Vikama. Kad ih je poredila, nalazila je da pukovnik Ficvilijam ima manje neodoljive nežnosti u svom ponašanju, ali da je obrazovaniji.

A zašto je gospodin Darsi dolazio u parohijski dom, bilo je teže razumeti. To nije moglo biti zbog društva jer je često sedeo po čitavih deset minuta ne progovorivši, a i kad bi progovorio, izgledalo je kao da to radi po dužnosti, a ne po želji – kao da to za njega nije zadovoljstvo, već žrtva pravilima lepog ponašanja. Retko kad bi se zainteresovao i živnuo. Gospođa Kolins nije znala kako da ga shvati. To što se pukovnik Ficvilijam pokatkad smejaio njegovoj tupavosti, pokazivalo joj je da je on obično bio drugačiji kad je kod njih nego što je inače. A kako je volela da veruje da je ta promena posledica ljubavi i da je predmet te ljubavi njena prijateljica Liza, ona ozbiljno preduze da istraži šta je posredi. Posmatrala ga je kad god su bili u Rouzingsu i kad god je on dolazio u Hansford, ali bez posebnog uspeha. On je zaista mnogo gledao u njenu prijateljicu, ali izraz njegovog pogleda bio je sporan. Bio je to ozbiljan i postojan pogled; često je nazirala da ima mnogo divljenja u njemu, a ponekad joj se činilo da je to samo rasejanost.

Jednom ili dvaput nagovestila je Elizabeti da je on naklonjen njoj, ali se Elizabeta samo nasmejala na to. Gospođa Kolins nije to mnogo isticala iz straha da ne probudi očekivanja koja bi se mogla završiti razočaranjem, jer je, po njenom mišljenju, bilo nesumnjivo da bi sva nenaklonjenost njene prijateljice iščezla čim bi pretpostavila da je on u njenoj moći.

Ponekad je u svojim ljubaznim planovima za Elizabetu bila sklona njenoj udaji za pukovnika Ficvilijama. On je bio neuporedivo prijatniji čovek, očito joj se divio i imao je dobar položaj. Ali opet, gospodin Darsi je bio vrlo uticajan u crkvenim krugovima, a njegov rođak nije imao nimalo uticaja u toj oblasti.

33.

Elizabeta je u svojim šetnjama po parku nekoliko puta neočekivano sreća gospodina Darsija. Kad se to desilo prvi put, osetila je svu čudljivost slučaja koji ga je doveo tu gde niko drugi ne zalazi. Da se to ne bi ponovilo, postarala se da ga obavesti da je to njeno omiljeno šetalište kad želi da je sama. Zato joj se činilo vrlo čudno kako se to moglo desiti i drugi put! A eto, desilo se i drugi, pa i treći put. Činilo joj se da to potiče ili iz nemarnog inata ili iz želje za kažnjavanjem samog sebe, jer se ti susreti nisu sastojali samo iz nekoliko učtivih pitanja, kratkog nelagodnog ćutanja i odlaska, već je nalazio za potrebno da se vrati i odšeta s njom. Nikad nije govorio mnogo niti se ona trudila da govori mnogo i da ga podstiče na razgovor. Ali je primetila, za vreme njihovog trećeg susreta, da joj on postavlja čudna i nepovezana pitanja – da li je zadovoljna što je u Hansfordu, voli li mnogo usamljene šetnje, šta misli o sreći gospodina i gospođe Kolins. Kad je govorio o Rouzingsu i o tome da ona još ne poznaje dovoljno tu kuću, izgledalo je da očekuje da će ona odsesti *tamo* kad bude ponovo došla u Kent. Njegove reči kao da su to podrazumevale. Da li on to misli na pukovnika Ficvilijama? Pretpostavila je da je on, ako je išta mislio, pravio aluziju na ono što bi se moglo desiti u vezi s pukovnikom. To ju je sneveselilo, te se obradovala kad je stigla do kapije preko puta parohijskog doma.

Jednoga dana, dok je šetala, čitala je ponovo posljednje Džejnino pismo i zadržavala se na onim mestima koja su pokazivala da je Džejn pisala u potištenom raspoloženju, ali kad je podigla glavu, videla je, na svoje veliko iznenađenje, da joj u susret ne dolazi gospodin Darsi, već pukovnik Ficvilijam. Odmah je sklonila pismo, usiljeno se nasmešila i rekla:

– Nisam znala da ikad šetate ovuda.

– Išao sam oko celog parka – odgovori on – kao što obično činim svake godine i nameravam da ovaj obilazak završim svraćanjem u parohijski dom. Idete li vi mnogo dalje?

– Ne, vratila bih se odmah.

Ona se okrete i zajedno pođoše prema parohijskom domu.

– Odlazite li zaista iz Kenta u subotu? – upita ona.

– Da; ako to Darsi opet ne odloži. Ja sam mu na raspolaganju. On udešava sve onako kako se njemu sviđa.

– I kad se stvar izokrene tako da mu se ne dopadne, ostaje mu bar to veliko zadovoljstvo što je imao slobodu izbora. Ne znam nikoga ko više od gospodina Darsija uživa u moći da čini šta mu je volja.

– On zaista voli da radi po svojoj volji – složi se pukovnik Ficvilijam. – Ali svi mi to volimo. Samo što je on u većoj mogućnosti nego mnogi drugi da to i sprovede, jer je on bogat, a mnogi drugi su siromašni. Govorim o tome slobodno. Mlađi sin, znate, mora da se navikne na samoodricanje i zavisnost.

– Po mom mišljenju, mlađi sin jednog lorda zna vrlo malo o tome. Stvarno, šta ste vi ikad znali o samoodricanju i zavisnosti? Kad ste bili sprečeni nestašicom novca da idete kud vam je volja ili da nabavite ono što vam se dopada?

– Vaša pitanja su jasna i određena. Možda ne bih mogao reći da sam iskusio mnoge teškoće te vrste, ali u stvarima od veće važnosti može se desiti da patim zbog oskudice u novcu. Mlađi sinovi ne mogu da se ožene kojom bi hteli.

– Sem ako bi hteli bogatu ženu, a oni, mislim, vrlo često i biraju takve.

– Naša navika da trošimo čini nas suviše zavisnim; nema ih mnogo u mom položaju koji mogu da se ožene a da ne misle i na novac.

„Je li ovo“, pomisli Elizabeta, „upućeno meni?“ Ona pocrvene na tu pomisao, ali se pribra i veselo reče:

– Molim vas, kolika je uobičajena cena mlađeg lordovskog sina? Ako stariji brat nije vrlo bolešljiv, pretpostavljam da ne biste tražili više od pedeset hiljada funti?

On joj takođe odgovori veselim tonom, pa napustiše tu temu. Da bi prekinula ćutanje, koje bi ga moglo navesti da uобрази da je pogođena onim o čemu su govorili, ona odmah reče:

– Pretpostavljam da vas je vaš rođak doveo sa sobom pre svega da bi imao nekoga na raspolaganju. Čudim se što se ne oženi, onda bi trajno zadovoljio tu svoju potrebu. Možda ga zasad njegova sestra zadovoljava u tom pogledu. Pošto je ona pod njegovim starateljs-tvom, on može da čini s njom što hoće.

– Ne – odgovori pukovnik Ficvilijam – to preimućstvo on mora da deli sa mnom. Obojica smo staratelji gospođice Darsi.

– Zaista? Pa recite mi kakav ste vi staratelj? Da li vam vaša štićenica zadaje mnogo muka? Mladim damama njenih godina ponekad je teško upravljati. Ako i ona ima pravi darsijevski duh, verovatno voli da sprovodi svoju volju.

Dok je govorila, opazila je da on gleda ozbiljno u nju. Način na koji je odmah upitao zašto ona pretpostavlja da je verovatno da im gospođica Darsi zadaje ikakve teškoće, uverio ju je da je sasvim blizu istine. Ona odmah odgovori:

– Nema potrebe da se plašite. Nikad nisam čula ništa rđavo o njoj; verovatno je ona vrlo poslušna. Ona je vrlo velika ljubimica nekih mojih poznanica: gospođe Herst i gospođice Bingli. Mislim da sam vas čula kad ste rekli da ih poznajete.

– Poznajem ih. Njihov brat je prijatan, dobar čovek. On i Darsi su veliki prijatelji.

– Oh, da! – reče Elizabeta suvo. – Gospodin Darsi je neobično ljubazan prema gospodinu Bingliju i mnogo se stara o njemu.

– Stara se o njemu! Da, zaista verujem da se Darsi stara o njemu u onim stvarima u kojima je Bingliju potrebno da se neko stara o njemu. Sudeći po onome što mi je rekao na našem putu ovamo, imam razloga da verujem da je on Binglija nečim mnogo zadužio. Ali možda se i varam. Možda on tada nije mislio na Binglija. Sve je to samo moja pretpostavka.

– Šta je posredi?

– To je nešto što Darsi, naravno, ne bi želeo da se razglasi, jer ako bi glas o tome stigao do devojčine porodice, to bi bilo vrlo neprijatno.

– Možete mi verovati da to neću nikome pomenuti.

– I imajte na umu da nemam mnogo razloga za pretpostavku da se to odnosi na Binglija. Darsi mi je samo rekao da je zadovoljan što je nedavno spasao prijatelja od vrlo nepromišljene ženidbe, ali nije pominjao imena niti ikakve druge pojedinosti. Ja sam pretpostavio da je to Bingli samo zato što mislim da je on ona vrsta mladića koja zapada u takve nezgode i što znam da su njih dvojica proveli zajedno celo prošlo leto.

– Je li vam gospodin Darsi saopštio razloge za to svoje mišljenje?

– Razumeo sam da su postojali neki vrlo jaki razlozi protiv te devojke.

– A kakve je veštine upotrebio da ih razdvoji?

– Nije mi govorio o svojim veštinama – odgovori Ficvilijam smešeći se. – Samo mi je rekao ono što sam vam sad ispričao.

Elizabeta ne reče ništa. Šetala je i dalje, a srce joj se nadimalo od gneva. Pošto se na tren zagleda u nju, Ficvilijam je upita zašto je tako zamišljena.

– Mislim o onome što ste mi ispričali – odgovori ona. – Ne dopada mi se ponašanje vašeg rođaka. Zašto je trebalo da on presudi u tome?

– Skloni ste da smatrate njegovo mešanje nametljivim?

– Ne vidim kakvo je pravo gospodin Darsi imao da odlučuje o umesnosti naklonosti svoga prijatelja, niti zašto je, samo na osnovu svog ličnog nahođenja, odlučio i odredio kako da taj prijatelj stekne sreću. Ali – nastavi ona pribivši se – pošto ne znamo nikakve

pojediniosti, nije pravo da ga osuđujemo. Verovatno nije ni bilo velike ljubavi u tom slučaju.

– Ta pretpostavka nije neprirodna – reče Ficvilijam – ali ona ozbiljno slabi razlog za likovanje moga rođaka.

Ovo je rečeno u šali; ali se njoj učinilo da to pruža tako vernu sliku gospodina Darsija da se nije usudila da odgovori jer se bojala da ne oda svoje uzbuđenje. Zato je odmah promenila razgovor i govorila o običnim stvarima sve dok nisu stigli do parohijskog doma. Tamo, zatvorena u svojoj sobi, čim je njihov posetilac otišao, mogla je da razmišlja nesmetano o svemu što je čula. Nije ni za trenutak pomislila da se to moglo odnositi na neke druge, a ne na one za koje se ona interesovala. U svetu ne postoje *dva* čoveka na koje bi Darsi mogao da ima tako neograničen uticaj. Ona nikad nije sumnjala da je on bio upleten u mere preduzete da se gospodin Bingli razdvoji od Džejn; ali je uvek pripisivala gospođici Bingli glavnu ulogu u donošenju i sprovođenju tog plana. Ali eto, ako ga njegova vlastita sujeta nije prevarila, *on* je uzrok, njegova gordost i čud su uzrok svega što je Džejn propatila i što još pati. On je zasad upropastio svaku nadu u sreću najnežnijeg i najplemenitijeg srca na svetu, i niko ne može reći koliko će trajati zlo koje je počinio.

„Postojali su neki vrlo jaki razlozi protiv te devojke“, glasile su reči pukovnika Ficvilijama; a ti jaki razlozi verovatno su bili to što joj je teča palanački advokat, a ujak trgovac u Londonu.

„Samoj Džejn“, pomisli ona, „ne može se ništa zameriti; ona je sušta lepota i dobrota! Razum joj je izvrstan, um obrazovan, a ponašanje ljupko. A ništa se ne bi moglo reći ni protiv mog oca, koji, iako je pomalo osobenjak, ima sposobnosti na koje ni sam gospodin Darsi ne može gledati s visine, a uživa i poštovanje koje on verovatno neće nikad steći.“ Kad je pomislila na svoju majku, njeno je pouzdanje malo popustilo, ali je smatrala da nikakve zamerke protiv nje ne bi bile od velikog značaja za gospodina Darsija, čiju bi gordost, bila je uverena, dublje ranio nedostatak važnosti tazbine njegovog prijatelja nego nedostatak razboritosti. I najzad je

zaključila da je njega delimično podstakla ta najgora vrsta gordosti, a delimično želja da zadrži gospodina Binglija za svoju sestru.

Uzbuđenje i suze izazvane svim tim doneli su joj glavobolju, koja se toliko pogoršala predveče da je, pojačana njenom nesklonošću da vidi gospodina Darsija, odlučila da ne prati svoje rođake u Rouzings gde su bili pozvani na čaj. Gospođa Kolins je videla da joj stvarno nije dobro pa nije navaljivala na nju da ide. Koliko je god mogla, obuzdala je i svoga muža da ne navaljuje na nju, ali gospodin Kolins nije mogao da sakrije svoj strah da će leći Ketrin biti prilično nezadovoljna zbog njenog izostanka.

34.

Kad su otišli, Elizabeta se, kao da je nameravala da se što je moguće više razgnevi na gospodina Darsija, upusti u ispitivanje Džejninih pisama dobijenih otkako je u Kentu. Ona nisu sadržavala nikakvu izričitu žalbu niti je u njima bilo ikakvih mišljenja o prošlim događajima, niti ikakvih saopštenja o sadašnjoj patnji. Ali u svima njima, gotovo u svakom retku, nedostajala je ona vedrina kojom se njen stil ranije odlikovao i koja, potičući od spokojstva duha u miru sa samim sobom i ljubazne naklonjenosti svakome, nikad nije bila zamračena. Elizabeta je sad, s većom pažnjom nego pri prvom čitanju, zapazala svaku rečenicu koja je izražavala nespokojstvo. Darsijevo sramno hvalisanje time što je uspeo da nanese toliki jad navelo ju je da još dublje oseti patnju svoje sestre. Pomisao da će se njegova poseta Rouzingsu završiti prekosutra pružala joj je izvesnu utehu, a još veća joj je uteha bila što će za nepune dve nedelje ona biti sa svojom Džejn, pa će onda moći da doprinese podizanju njenog duha svim onim što ljubav može pružiti.

Nije mogla da misli o Darsijevom odlasku iz Kenta a da se ne seti da i njegov rođak odlazi s njim. Međutim, pukovnik Ficvilijam je pokazao da on nema nikakvih namera, i ma koliko da je bio prijatan, nije se osećala nesrećnom zbog njegovog odlaska.

Iz tih misli je iznenada trže zvuk zvonca na vratima. Ona se usplahiri malo pri pomisli da je to pukovnik Ficvilijam, koji je i

ranije jednom svratio kasno uveče, a sad možda dolazi da se raspita za njeno zdravlje. Ali ta pomisao odmah iščeze i njeno se raspoloženje promeni kad na njeno veliko iznenađenje ugleda gospodina Darsija kako ulazi u sobu. On je odmah užurbano zapita za njeno zdravlje i objasni svoj dolazak željom da čuje da li joj je bolje. Ona mu odgovori s hladnom učtivošću. Sedeo je nekoliko trenutaka, a zatim ustade i poče da šeta po sobi. Elizabeta se iznenadi, ali ne reče ni reči. Posle ćutanja od nekoliko minuta, priđe joj uzbuđeno i poče ovako:

– Uzalud sam se borio. Ništa ne pomaže. Moja osećanja ne daju se potisnuti. Morate mi dopustiti da vam kažem koliko vas žarko volim i obožavam.

Elizabetino iznenađenje bilo je neizrecivo. Gledala je u njega, crvenela, sumnjala i ćutala. Smatrao je to dovoljnim ohrabrenjem, pa je odmah počeo da joj izjavljuje sve što oseća i sve što već odavno osećao prema njoj. Govorio je lepo. Ali je imao da joj izrazi i druga osećanja, a ne samo osećanja srca, i nije bio ništa rećitiji kad je govorio o ljubavi nego kad je govorio o ponosu. Svesnost njene inferiornosti, da je to uniženje, i svesnost porodičnih prepreka, koje razum uvek suprotstavlja osećanju, isticao je sa žestinom koja je poticala iz njegovog osećanja ranjenog ponosa; a to nije nimalo preporučivalo njegovu prosidbu.

Uprkos svojoj duboko ukorenjenoj mržnji, nije mogla da ne bude osetljiva prema počasti koju joj ukazuje ljubav takvog čoveka, i mada se njene namere nisu kolebale ni za trenutak, isprva joj beše žao zbog bola koji će mu zadati. Ali njegove poslednje reči probudiše njeno negodovanje i ona svako sažaljenje izgubi u gnevu. Pokušala je, međutim, da se umiri da bi mu odgovorila strpljivo kad bude završio. A završio je ističući jačinu svoje ljubavi, koju, uprkos svim njegovom pokušajima, nije mogao da savlada, i izražavajući svoju nadu da će mu ljubav sad biti nagrađena njenim pristankom da se uda za njega. Dok je to govorio, videla je da on i ne sumnja u povoljan odgovor. Pomenuo je strepnju i zabrinutost, ali je njegovo

lice izražavalo savršeno pouzdanje. Ta okolnost mogla je samo da je još više naljuti, i kad je prestao, obrazi joj se zarumeneše i ona reče:

– U slučajevima kao što je ovaj mislim da je uobičajeno da se izrazi zahvalnost na izraženom osećanju, čak i kad se na njega ne odgovara podjednakom merom. Prirodno je što se u takvim slučajevima oseća zahvalnost, i ja bih vam zahvalila kad bih mogla da osećam zahvalnost. Ali ne mogu. Nikad mi nije bilo stalo do vašeg lepog mišljenja o meni i vi ste ga zaista vrlo nerado dali. Žalim ako sam zadala bol nekome. To je urađeno sasvim nenamerno i nadam se da će bol biti kratkotrajan. Posle ovog objašnjenja neće biti teško za osećanja koja su, kao što rekoste, dugo sprečavala priznanje vaše naklonosti da tu naklonost i savladaju.

Gospodin Darsi, naslonjen na kaminsku ploču i očiju uprtih u nju, slušao je njene reči koliko s negodovanjem, toliko i sa iznenađenjem. Lice mu beše prebledelo od gneva, a svaka crta lica izražavala je duševnu uznemirenost. Trudio se da izgleda miran i nije otvorio usta dok nije pomislio da je uspeo u tome. To ćutanje je za Elizabetu bilo strašno. Najзад, glasom usiljene mirnoće, on reče:

– I to je sav odgovor koji imam čast da dobijem! Možda bih želeo da budem obavešten zašto sam odbijen s tako malo učtivosti. Ali to nije od velike važnosti.

– A i ja bih mogla pitati – odgovori ona – zašto ste, s tako očitom namerom da me omalovažite i uvredite, izvoleli da mi kažete da me volite protiv svoje volje, protiv svog razuma, pa čak i protiv svog karaktera? Nije li to bilo izvesno opravdanje za neučtivost, ako sam bila neučtiva? Ali ja imam i drugih razloga za negodovanje. Vi znate da imam. Da moja osećanja nisu odlučila protiv vas, da su bila ravnodušna ili čak naklonjena vama, mislite li vi da bi me ikakav obzir doveo u iskušenje da pristanem da me isprosi čovek koji je, možda zauvek, upropastio sreću moje mile sestre?

Kad je rekla te reči, gospodin Darsi promeni boju; ali je njegovo uzbuđenje bilo kratkotrajno i slušao je ne pokušavajući da je prekine.

– Imam sve razloge na svetu da mislim rđavo o vama. Nikakva pobuda ne može izviniti nepravednu i neplemenitu ulogu koju ste tu odigrali. Vi ne smete, vi ne možete poreći da ste bili glavni, ako ne i jedini, krivac što su se njih dvoje razišli, što je jedno od njih izloženo osudi sveta zbog ćudljivosti i nepostojanosti, a drugo poruzi sveta zbog razočaranih nada, i što su oboje ojađeni.

Ona zastade i opazi, ne bez velikog gneva, da on sluša sa izrazom koji je pokazivao da se nimalo ne kaje. Čak je gledao u nju sa osmehom tobožnje neverice.

– Možete li poreći da ste to učinili?

S prividnom mirnoćom, on joj odgovori:

– Ne želim da poreknem da sam učinio sve što je u mojoj moći da odvojim svoga prijatelja od vaše sestre i da se radujem svome uspehu. Prema njemu sam bio ljubazniji nego prema sebi.

Elizabeta se s prezirom uzdrža da ne pokaže da je shvatila tu učtivu napomenu, ali joj njeno značenje nije umaklo i nije je odobrovoljilo.

– Ali moje negodovanje nije zasnovano samo na tome. Mnogo pre nego što se to desilo, moje mišljenje o vama bilo je već određeno. Još pre mnogo meseci, vaš karakter otkrila mi je ispovest gospodina Vikama. Šta možete da kažete o tome? Kakvim se tobožnjim činom prijateljstva možete braniti? Hoćete li netačnim predstavljanjem stvari pokušati da obmanete druge?

– Vi se duboko interesujete za poslove toga gospodina – reče Darsi manje mirnim tonom i crven od gneva.

– Ko može da se ne interesuje za njega ako zna kakve je nedaće imao?

– Njegove nedaće! – ponovi Darsi prezrivo. – O da, njegove nedaće bile su zaista velike.

– Vi ste mu ih naneli – snažno uzviknu Elizabeta. – Vi ste ga doveli do njegovog sadašnjeg siromaštva, relativnog siromaštva. Uskratili ste mu preimućstva za koja znate da su mu bila namenjena. Vi ste ga, u njegovim najboljim godinama, lišili položaja koji mu je pripadao, koliko po pravu, toliko i po zasluži. Učinili ste sve

to, a ipak ste u stanju da pominjete njegove nedaće s preziranjem i podsmehom.

– To je – uzviknu Darsi brzo koračajući po sobi – vaše mišljenje o meni! To je vaš sud o meni! Hvala vam što ste mi to tako potpuno objasnili. Moje greške, po vašem računu, zaista su velike! Ali možda biste vi – reče on, stade i okrete se prema njoj – prešli preko tih grešaka da vaš ponos nije uvredilo moje pošteno priznanje o tome koji su me obziri tako dugo sprečavali da donesem presudnu odluku. Možda biste se vi uzdržali od tih ogorčenih optužbi da sam bio lukaviji, pa da sam prećutao svoju borbu i uverio vas laskavim rečima da sam podstaknut čistom, ničim pomućenom ljubavlju, pa i razumom, mišlju i svim svojim bićem. Ali meni je mrsko svako pretvaranje. Pa i ne stidim se osećanja koje sam vam opisao. Ona su bila prirodna i pravedna. Zar biste mogli očekivati da se radujem što ću steći tazbinu čiji je položaj tako daleko ispod moga?

Elizabeta je osećala kako joj gnev raste svakog trenutka, ali se trudila što je više mogla da govori mirno:

– Grešite, gospodine Darsi, ako mislite da je način vaše izjave uticao na mene na bilo kakav drugi način osim što mi je uštedeo nelagodnost koju bih, da ste se čovečnije ponašali, možda osetila pri odbijanju vaše ponude.

Ona vide da se on trže na to, ali kako ne reče ništa, nastavi:

– Da ste me zaprosili na ma koji drugi način, to bi me dovelo u iskušenje da pristanem.

Njegovo je iznenađenje opet bilo očito i on je pogleda s izrazom neverice i uvređenosti. Ona produži:

– Još od samog početka, gotovo bih mogla reći od prvog trenutka mog poznanstva s vama, vaše ponašanje jasno mi je otkrilo vašu osionost, vašu uobraženost i vaše sebično preziranje osećanja drugih, te je tako stvorilo onaj temelj neodobravanja na kojem su potonji događaji izgradili nepokolebljivo negodovanje protiv vas. I nije proteklo ni mesec dana otkako smo se upoznali, a već sam znala da me ništa na svetu ne bi moglo nagnati da se udam za vas.

– Rekli ste sasvim dovoljno, gospođice. Savršeno shvatam vaša osećanja i sad samo mogu da se stidim svojih. Oprostite što sam vam uzeo tako mnogo vremena i primite moje najbolje želje za vaše zdravlje i sreću.

Posle tih reči, on brzo napusti sobu i idućeg trenutka Elizabeta ču kako otvori vrata i izađe iz kuće.

Njeno uzbuđenje bilo je sada i duboko i bolno. Nije imala snage da stoji, pa je sela i plakala pola sata. Njeno čuđenje bilo je sve veće što je više razmišljala o onome što se desilo. Da nju zaprosi gospodin Darsi! Da je on već toliko meseci zaljubljen u nju! Da je toliko zaljubljen da želi da se oženi njom uprkos svim zamerkama zbog kojih je sprečio svog prijatelja da se oženi njenom sestrom, a koje važe bar jednako i za njegov slučaj – bilo je to gotovo neverovatno! Laskalo joj je što je i nehotice izazvala tako duboku ljubav. Ali njego-
gova gordost, njego-
va odvratna gordost, njegovo bestidno priznanje onoga što je učinio u vezi sa njenom Džejn, njego-
va neoprostiva samouverenost, neosetljiv način na koji je pomenuo gospodina Vikama i ne pokušavajući da porekne svoju svirepost prema njemu – sve je to, iako ga ništa ne opravdava, odmah nadvladalo sažaljenje trenutno izazvano razmišljanjem o njegovoj ljubavi. Produžila je da razmišlja vrlo uzbuđeno, dok na zvuk kola ledi Ketrin nije osetila da nije u stanju da izdrži Šarlotin pogled, pa je žurno otišla u svoju sobu.

35.

Elizabeta se probudila idućeg jutra s istim mislima i razmišljanjima s kojima je uveče zaspala. Još nije mogla da se povрати od iznenađenja zbog onoga što se desilo i bilo joj je nemoguće da misli i na nešto drugo. Sasvim nesposobna za bilo kakav rad, ona odmah posle doručka odluči da izađe na vazduh i da se prošetala. Uputi se pravo svom omiljenom šetalištu, ali se seti da i gospodin Darsi ponekad dolazi tamo, te promeni pravac i ode putem duž čije je jedne strane bila živa ograda parka s pogdekojom kapijom.

Pošto je nekoliko puta prošetala putem gore-dole, lepota jutra dovede je u iskušenje da stane pored jedne od kapija i pogleda u park. U toku pet nedelja otkako je došla u Kent, nastala je velika promena u okolnom pejzažu, a drveće je svakim danom bivalo sve zelenije. Taman je htela da nastavi šetnju, kad ugleda nekog gospodina u šumarku koji oivičava park – išao je u njenom pravcu. Plašeći se da je to možda gospodin Darsi, odmah je pošla natrag. Ali je taj čovek spazi, te požuri i viknu je po imenu. Kad ču da je zove, iako je po glasu poznala da je to gospodin Darsi, ona se vrati kapiji. I on istovremeno stiže do kapije, pruži joj pismo, koje ona instinktivno uze, i sa izgledom ponosne pribranosti, reče joj:

– Šetao sam već izvesno vreme u nadi da ću vas videti. Hoćete li mi učiniti čast da pročitate to pismo? – A zatim joj se ovlaš pokloni, vrati se u park i ubrzo iščeze.

Ne očekujući nikakvo zadovoljstvo, ali s najvećom radoznalošću, Elizabeta otvori koverat i izvadi iz njega dva lista sasvim popunjena sitnim rukopisom. Idući putem, ona poče da ga čita. Ono je pisano u Rouzingsu u osam sati ujutro i glasilo je kao što sledi:

Nemojte se plašiti, gospođice, kad primite ovo pismo, da ono sadrži ponavljanje onih osećanja i ponude koji su vam sinoć bili tako odvratni. Pišem bez ikakve namere da vam zadajem bol i da sebe unizim zadržavanjem na onim željama koje je, radi vaše sreće i moje, najbolje što pre zaboraviti. Trud oko pisanja i čitanja ovog pisma bio bi nepotreban da moj karakter nije iziskivao da se ono napiše i pročita. Zato mi morate oprostiti što sam tako slobodan da zahtevam od vas da poklonite svoju pažnju ovom pismu; vaša osećanja, znam, nerado će na to pristati, ali ja zahtevam to od vaše pravednosti.

Dve krivice, vrlo različite prirode i vrlo nejednake po važnosti, sinoć ste mi stavili na teret. Prva optužba je da sam ja, bez obzira na njihova osećanja, odvojio gospodina Binglija od vaše sestre, a druga je da sam ja, uprkos zahtevima pravde, a bezobzirno prema časti i čovečnosti, upropastio gospodina Vikama za ceo život. Da sam ja namerno i bezočno odbacio svoga druga iz mladosti, priznatog ljubimca moga oca, mladića čija je gotovo jedina nada bila naše pokroviteljstvo i koji je bio naviknut da se uzda u nas, to bi bilo takvo nevaljalstvo da se s tim ne bi moglo ni porediti razdvajanje dvoje mladih čijoj ljubavi jedva da ima nekoliko nedelja. Kad budete pročitali ovaj opis mojih dela i pobuda, nadam se da ću ubuduće biti pošteđen onih strogih osuda kojima ste me onako neštedimice obasipali sinoć u vezi s ta dva slučaja. Ako pri ovom objašnjavanju svojih dela i pobuda, koje dugujem samom sebi, budem morao da pomenem osećanja koja su možda uvredljiva za vas, mogu samo reći da to žalim. Ono što se mora, ne može se izbeći, pa je samim tim dovoljno opravdano.

Nisam bio dugo u Hartfordširu pre nego što sam zapazio, kao i ostali, da Bingli pretpostavlja vašu stariju sestru svim ostalim devojkama u tom kraju. Pre bala u Nederfildu nisam ni slutio da je ozbiljno zaljubljen. Često sam ga i ranije viđao površno zaljubljenog. Na tome balu, dok sam imao čast da igram s vama, prvi put sam doznao iz slučajne napomene ser Vilijama Lukasa da je Binglijevo udvaranje vašoj sestri izazvalo opšte uverenje da će se oni venčati. Govorio je o tome kao o sigurnom događaju za koji ima samo da se odredi dan. Od toga trenutka pažljivo sam posmatrao ponašanje moga prijatelja. I tada sam opazio da njegova naklonost prema gospođici Benet premaša sve što sam ikad ranije video kod njega. Posmatrao sam i vašu sestru. Njen pogled i držanje bili su otvoreni, vedri i ljupki kao i uvek, ali bez ikakvog znaka zaljubljenosti. Na osnovu posmatranja te večeri, došao sam do uverenja da ona, iako prima njegovo udvaranje sa zadovoljstvom, ne učestvuje u tome sa osećanjem ljubavi. Ali ako vaše mišljenje o tome nije pogrešno, onda mora biti da sam ja bio u zabludi. Pošto vi bolje poznajete svoju sestru od mene, ovo je sasvim verovatno. Ako je tako, ako me je takva greška navela da joj zadam bol, onda vaše negodovanje nije bezrazložno. Ali se ne ustežem da tvrdim da je mir na licu i u držanju vaše sestre bio takav da bi i najpažljiviji posmatrač zaključio da, uprkos njenoj ljupkosti, ne bi bilo lako osvojiti njeno srce. Činjenica je da sam želeo da verujem da je ona ravnodušna; ali se usuđujem da kažem da moja istraživanja i odluke obično nisu pod uticajem mojih nada i strahovanja. Verovao sam da je ona ravnodušna ne zato što sam želeo da je takva već zato što sam bio nepristrasno uveren u to. Moje zamerke protiv njihovog braka nisu bile samo one koje je u mom slučaju – kao što sam sinoć priznao – mogla da odbaci samo najjača snaga ljubavi. Položaj tazbine nije tako važan za moga prijatelja kao što je za mene. Ali bilo je i drugih razloga za protivljenje. Te druge razloge, mada oni još postoje, i to podjednako u oba slučaja, pokušao sam da zaboravim, jer mi u poslednje vreme nisu bili pred očima.

Ali ti se razlozi moraju izneti, mada ukratko. Položaj porodice vaše majke, mada mu se može zameriti, nije ništa u poređenju s potpunim nedostatkom uljudnosti koji se tako često očitavao kod vaše majke i vaše tri mlađe sestre, pa pokatkad čak i kod vašeg oca. Oprostite mi. Zadaje mi bol da vas vređam, ali u vašem nezadovoljstvu zbog tih nedostataka vaših najbližih srodnika i u vašem negodovanju što sam ih ovako opisao neka vam bude uteha činjenica što ste se vas dve ponašale tako da ni najmanji delić ove osude nije pao na vas, već ste, naprotiv, zaslužile opštu hvalu koja čini čast razumu i karakteru i jedne i druge. Reći ću još samo to da je ono što se desilo te večeri potvrdilo moje mišljenje o svima i pojačalo moju uverenost da treba da sačuvam svog prijatelja od onoga što sam smatrao nesrećnim brakom. On je, kao što se bez sumnje sećate, sutradan napustio Nederfild i otišao za London s namerom da se uskoro vrati.

Ulogu koju sam ja odigrao sad ću objasniti. Nespokoјstvo njegovih sestara bilo je jako koliko i moje. Ubrzo smo otkrili tu podudarnost osećanja, i podjednako svesni da moramo neodložno pokušati da odvojimo njihovog brata od nje, odmah smo odlučili da idemo pravo za njim u London. Tako smo i uradili. Tamo sam se odmah latio zadatka da svom prijatelju ukažem na neminovna zla takvog izbora. Ozbiljno sam mu ih opisao i istakao. Međutim, ma koliko da je to upozorenje moglo pokolebati ili odložiti njegovu odluku, ne mislim da bi ono konačno sprečilo taj brak da ga nije poduprlo uverenje, koje se nisam ustručavao da mu saopštim, da je vaša sestra ravnodušna prema njemu. Ranije je verovao da mu ona na njegovu ljubav uzvraća iskrenom, ako ne i podjednakom ljubavlju. Ali Bingli je po prirodi vrlo skroman i više se oslanja na moj sud nego na svoj. I zato ga nije bilo vrlo teško uveriti da je bio u zabludi. Pošto je jednom stekao to uverenje, nagovoriti ga da se ne vraća u Hartfordšir jedva da je bio posao od jednog časka. Za sve to što sam uradio ne mogu da krivim sebe. Ima samo jedno moje delo u celoj toj stvari na koje

ne mislim sa zadovoljstvom, a to je što sam se spustio tako nisko da pribegnem lukavstvu kako bih sakrio od njega da je vaša sestra u Londonu. Ja sam to znao, kao i gospođica Bingli, ali njen brat čak i sad to ne zna. Možda je verovatno da su se mogli sresti bez rđavih posledica, ali njegova ljubav nije mi se činila dovoljno ugašenom da bi mogao da je vidi bez ikakve opasnosti. Možda je to preterivanje i za svaku osudu. Ali učinjeno je, a učinjeno je u najboljoj nameri. Povodom toga nemam više šta da kažem i nemam da ponudim nikakvo drugo opravdanje. Ako sam ranio osećanja vaše sestre, nisam znao da to činim; i mada se pobude kojima sam se rukovodio vama mogu, sasvim prirodno, činiti nedovoljne, meni se one još ne čine da su za osudu.

Što se tiče one druge, teže optužbe, da sam učinio neku nepravdu gospodinu Vikamu, mogu se odbraniti samo ako vam izložim u celosti njegovu vezu s mojom porodicom. Ne znam za šta me je on posebno okrivio, ali u potvrdu onoga što ću ispričati mogu se pozvati na više svedoka nesumnjive verodostojnosti.

Gospodin Vikam je sin vrlo čestitog čoveka, koji je mnogo godina upravljao celokupnim pemberlijskim imanjem i vršio poverenu mu dužnost tako dobro da je sasvim prirodno što je moj otac bio sklon da mu bude od koristi. On je tu svoju ljubaznost darežljivo ukazivao i Džordžu Vikamu, svome kumčetu. Moj otac ga je izdržavao dok je bio đak, pa i docnije, kad je stupio na Kembrički univerzitet. To izdržavanje je bilo vrlo važno za njega, jer mu njegov otac, uvek siromašan zbog rasipništva svoje žene, ne bi mogao omogućiti srednjoškolsko i univerzitetsko obrazovanje. Moj otac ne samo da je voleo društvo toga mladića, čije je ponašanje uvek bilo prijatno, već je imao o njemu vrlo visoko mišljenje, te u nadi da će on otići u svešteničku službu, nameravao je da mu osigura položaj u crkvi. Što se mene tiče, mnogo je, mnogo godina otkako sam počeo drugačije da mislim o njemu. Zle sklonosti i nedostatak principa, koje je on brižljivo krio od svog najboljeg prijatelja,

nisu mogli umaći opažanju mladića gotovo istih godina kao i on, a koji je imao prilike, koje stari gospodin Darsi nije mogao imati, da ga posmatra u neopreznim trenucima. Ovde ću vam opet zadati bol – koliki, to samo vi možete znati. Ali ma kakva da su osećanja koja je gospodin Vikam pobudio u vama, moje naslućivanje njihove prirode neće me sprečiti da izložim njegov pravi karakter – čak mi pravo na to daje i jedan razlog više.

Moj dobri otac umro je pre pet godina. Njegova naklonost prema gospodinu Vikamu bila je sve do njegovog poslednjeg časa tako postojana da mi je u svojoj poslednjoj volji osobito preporučio da pomognem njegovo napredovanje na najbolji način koji njegov poziv bude dopuštao – a ako ode u sveštenike, želeo je da mu se osigura unosna parohija čim bude upražnjena. Odredio mu je u nasledstvo svotu od hiljadu funti. Njegov otac nije dugo nadživeo moga i pola godine posle tih događaja gospodin Vikam mi je pisao da je konačno odlučio da se ne oda sveštenučkom pozivu i da se nada da neće smatrati da je nerazumno od njega što očekuje da mu se što pre da izvesna svota u zamenu za mesto paroha koje mu ne bi moglo ništa koristiti. Dodao je da namerava da studira prava i da smatra da i sam znam da bi svota od hiljadu funti bila nedovoljna za tu svrhu. Više sam pozeleo da je iskren nego što sam verovao u to. U svakom slučaju, bio sam voljan da pristanem na njegov predlog. Znao sam da gospodin Vikam nije podesan za sveštenučki poziv, pa je stvar brzo rešena – on se odrekao svakog prava na pomoć u sveštenučkoj službi ako ikad postane svešteno lice, a u naknadu za to primio je tri hiljade funti. Tada je izgledalo da je svaka veza između nas zauvek prekinuta. Imao sam suviše rđavo mišljenje o njemu da bih ga pozvao u Pemberli i primio u svoje društvo u Londonu. Mislim da je najviše živio u Londonu, ali njegovo studiranje prava bilo je samo izgovor. Kako je tada bio oslobođen svake stege, provodio je život u lenstvovanju i rasipništvu. U toku naredne tri godine malo šta

sam čuo o njemu. Ali posle smrti paroha parohije koja je bila namenjena njemu, opet mi je pisao i tražio da dobije tu parohiju. Uveravao me je, a i meni nije bilo teško da poverujem u to, da je u vrlo teškom položaju. Našao je da je studiranje prava sasvim beskorisno, pa je sad konačno rešen da se zapopi ako mu osiguram parohijski položaj s onim prihodištem. Dodao je i da ne sumnja da ću to učiniti, pošto mu je poznato da nemam nikoga drugog o kome bih se starao, a i uveren je da nisam mogao zaboraviti namere svoga poštovanog oca. Teško da ćete me osuđivati što sam odbio da postupim po toj molbi i što sam odbio sve njegove ponovne molbe u tom smislu. Njegova mržnja bila je srazmerna njegovoj nevolji; i on me je verovatno isto tako žestoko klevetao u razgovoru s drugima kao što me je prekorevao u pismima meni. Posle toga je bilo kao da se nikad nismo ni poznavali. Kako je živio, ne znam. Ali prošlog leta, on se, na vrlo bolan način za mene, nametnuo mojoj pažnji.

Sad moram pomenuti okolnost koju bih i sam želeo da zaboravim, a za koju me nikakva obaveza manja od sadašnje prema vama, ne bi mogla navesti da je otkrijem ma kom živom biću. S obzirom na ovo što sam vam sad rekao, ne sumnjam da ćete čuvati tajnu. Moja sestra, koja je više od deset godina mlađa od mene, potpala je pod starateljstvo nećaka moje majke, pukovnika Ficvilijama i moje. Otprilike pre godinu dana, ona je ispisana iz škole i za nju je uređena kuća u Londonu. Prošloga leta je s damom koja je vodila tu kuću otišla u Ramsgejt. Tamo je otišao i gospodin Vikam, nesumnjivo s predumišljajem, jer se pokazalo da je još odranije postojalo poznanstvo između njega i gospođe Jang (domaćice moje sestre), u čiji smo se karakter pogrešno uzdali. Zahvaljujući njenom povlađivanju i pomoći, uspeo je da se tako predstavi Džordžijani – čije je osećajno srce zadržalo jak utisak njegove ljubaznosti prema njoj još kad je bila dete – da je počela da veruje da se zaljubila u njega i pristala je da pobegne s njim. Tada joj je bilo samo petnaest

godina, što je i opravdava. Pošto sam, eto, pomenuo tu njenu nepromišljenost, srećan sam što mogu dodati da sam za to doznao od nje lično. Pridružio sam im se na nekoliko dana pre nameravanog bekstva i tada mi je Džordžijana sve priznala, jer nije mogla da podnese pomisao da ražalosti i uvredi brata na koga je gledala kao na oca. Možete zamisliti šta sam osetio i uradio. Iz obzira prema ugledu i osećanjima moje sestre, nisam preduzeo ništa javno, ali sam pisao gospodinu Vikamu, koji je odmah napustio to mesto, a i gospođa Jang je, naravno, odmah otpuštena. Glavni cilj gospodina Vikama nesumnjivo je bio da se dočepa imovine moje sestre, koja iznosi trideset hiljada funti; ali ne mogu da ne pretpostavim da mu je i želja da mi se osveti bila snažan podsticaj. Njegova osveta zaista bi bila potpuna.

Ovo je, gospođice, veran opis događaja koji se tiču i vas i mene. Ako ga ne odbijete kao lažan, vi me, nadam se, nećete više okrivljivati za svirepost prema gospodinu Vikamu. Ne znam na koji je način i kakvim lažima je on obmanuo vas, ali se njegovom uspehu ne treba čuditi pošto ranije niste znali ništa o nama dvojici. Otkriće istine nije bilo u vašoj moći, a sumnji nije bilo mesta u vašoj naklonosti prema njemu.

Možda ćete se čuditi što vam sve ovo nisam rekao sinoć, ali tada nisam dovoljno gospodario sobom da bih znao šta bi se moglo ili šta bi trebalo otkriti. Radi potvrde da je sve što sam izložio ovde istina, mogu se pozvati na pukovnika Ficvilijama koji je, kao moj bliski rođak i intiman drug, a još više kao izvršilac testamenta mog oca, bio upoznat sa svim pojedinostima pomenutog događaja. Ako bi vaša mržnja prema meni učinila moja tvrđenja bezvrednim, nemate isti razlog da ne verujete mome rođaku; a da biste imali mogućnosti da ga ispitajte, potrudiću se da vam uručim ovo pismo još ovog jutra pre no što se on oprosti s vama. Samo ću dodati: Bog vas blagoslovio.

Ficvilijam Darsi

36.

Kad je primila Darsijevo pismo, Elizabeta nije očekivala da ono sadrži ponavljanje njegove ponude niti je mogla i naslutiti njegovu sadržinu. Ali ono je bilo takvo da ga je čitala s nestrpljivom radoznalošću i velikim uzbuđenjem. Osećanja koja je imala dok ga je čitala teško je tačno odrediti. Sa čuđenjem je prvo opazila da on smatra da mu je moguće da se opravda i čvrsto je verovala da on ne može dati nikakvo objašnjenje od kojeg se pravedan čovek ne bi zastideo. Počela je da čita njegov opis onoga što se desilo u Nederfildu s jakim predrasudom protiv svega što bi on mogao da kaže. Čitala je s takvom žudnjom da je jedva shvatila sadržinu. Zbog nestrpljenja da sazna šta će reći iduća rečenica, nije mogla da se usredsredi na smisao rečenice koja joj je bila pred očima. Njegovo verovanje u neosetljivost njene sestre odmah je odbila kao neistinito; njegovo iznošenje najgorih zamerki protiv toga braka suviše ju je naljutilo da bi bila sklona da bude pravedna prema njemu. Za ono što je uradio nije izrazio nikakvo kajanje koje bi moglo da je zadovolji. Stil mu nije bio pokajnički, već ohol. Sve je to samo gordost i drskost.

Ali kad je posle toga predmeta došao opis gospodina Vikama, kad je počela da čita s usredsređenijom pažnjom izlaganje događaja, koji, ako su istiniti, moraju oboriti svako povoljno mišljenje o Vikamovoj vrednosti i koji su tako strašno ličili na njegovu vlastitu priču o sebi, njena osećanja postadoše još bolnija i neodređenija.

Osećaja je iznenađenje, strah, pa čak i užasavanje. Želela je da ništa ne veruje; često je uzvikivala: „To mora da je laž! To je nemoguće! To je najgrublja laž!“ I kad je pročitala celo pismo, iako nije shvatila gotovo ništa što je bilo na poslednjoj stranici, brzo ga je ostavila i odlučila da se neće osvrutati na njega i da ga više nikad neće čitati.

U tom uznemirenom duševnom stanju, s mislima koje nisu mogle da se zadrže ni na čemu, nastavila je svoj put. Ali posle pola minuta, opet je otvorila pismo, pa pošto se pribrala koliko je mogla, opet je počela s mučnim čitanjem svega onoga što se odnosilo na Vikama. Savlađivala je svoju uzrujanost da bi mogla da shvati značenje svake rečenice. Opis njegove veze s pemberlijskom porodicom sasvim se slagao s onim što joj je i sam ispričao, a i sve što je izneto o ljubaznosti pokojnog Darsija, mada ranije nije znala njenu veličinu, takođe se slagalo s njegovim rečima. Dotle je izlaganje jednoga potvrđivalo izlaganje drugoga, ali kad je došlo do testamenta, razlika je bila velika. Ono što joj je Vikam rekao o parohiji bilo je sveže u njenom pamćenju. Kada se tačno setila njegovih reči, bilo je nemoguće ne osetiti da je posredi grubo izvrtanje istine s jedne ili druge strane. Na nekoliko trenutaka, laskala je sebi da ne greši u njenom ubeđenju. Ali kad je ponovo pročitala s najvećom pažnjom sve što je rečeno o pojedinim događajima koji su se zbili odmah posle Vikamove izjave da se odriče svih zahteva, odnosno parohije, i posle njegovog primanja znatne svote od tri hiljade funti u naknadu za to, počela je da se koleba. Spustila je pismo, merila je svaku okolnost što je nepristrasnije mogla i razmišljala o verovatnosti svake tvrdnje; ali bez uspeha. I na jednoj i na drugoj strani bile su samo tvrdnje. Opet je čitala, ali je svaki redak dokazivao sve jasnije da je ta stvar – za koju je verovala da je nikakva veština ne može izvrnuti tako da se ponašanje gospodina Darsija predstavi drugačije nego kao sramno – mogla imati obrt koji ga čini besprekornim od početka do kraja.

Rasipništvo i rasmusništvo, koje se nije ustezao da stavi na teret gospodinu Vikamu, mnogo su je zapanjili, utoliko više što nije

imala nikakav protivdokaz. Nikad nije bila čula za njega pre njegovog stupanja u vojsku grofovije *** na koje se odlučio po nagovoru mladića koji se slučajno sreo s njim u Londonu, pa su tako obnovili svoje staro površno poznanstvo. O Vikamovom dotadašnjem načinu života ništa se nije znalo u Hartfordširu, osim onoga što je sam ispričao. A što se tiče njegovog pravog karaktera, čak i da je mogla da se obavesti, nikad nije osetila želju da se o njemu raspita. Njegovo lice, glas i držanje očito su pokazivali da on ima sve vrline. Pokušala je da se seti nekog primera dobrote, neke osobene crte čestitosti i dobrodušnosti – ali ne beše ničega što bi ga moglo spasti od napada gospodina Darsija; pokušala je da se seti bar neke njegove vrline koja bi isključila one slučajne pogreške, u koje se trudila da svrsta ono što je gospodin Darsi nazvao dugogodišnjom lenjošću i porokom. Ali nije mogla da se seti ničega te vrste. Njega je u mašti mogla odmah da vidi u svoj čari njegovog držanja i rečitosti, ali se nije mogla setiti nikakvog boljeg znaka njegove dobrote od opšte naklonosti susjedstva i simpatije koju je stekao u oficirskoj menzi svojom društvenom snalažljivošću. Pošto se zadržala na toj tački prilično dugo, ona opet nastavi da čita. Ali, avaj! Priča koja je došla do njegovih planova u vezi s gospođicom Darsi, dobila je izvesnu potvrdu u onome što se juče dogodilo između nje i pukovnika Ficvilijama. I najzad je, za potvrdu svake pojedinosti upućena na pukovnika Ficvilijama – koji ju je već bio obavestio da je upoznat sa svim poslovima svoga rođaka, a u čiji karakter nije imala razloga da sumnja. U jedan mah umalo nije rešila da se obrati njemu, ali se pokolebala jer bi joj to bilo nelagodno, a najzad je sasvim odbacila tu ideju jer je zaključila da se gospodin Darsi nikada ne bi usudio da to predloži da nije bio siguran da će njegov rođak posvedočiti njegova tvrdena.

Savršeno se sećala svega što je rečeno u razgovoru između nje i Vikama za vreme njihove prve večere kod gospodina Filipa. Mnogi od njegovih izraza još su bili sveži u njenom sećanju. Sad ju je impresionirala neumesnost takvih saopštenja tek upoznate osobe i

čudila se što to ranije nije uočila. Sad je shvatila da je bilo neuljudno od njega što je onako isticao samog sebe, a videla je da je bilo i nedoslednosti između njegovih tvrđenja i njegovog držanja. Setila se da se hvalio kako se ne plaši susreta s gospodinom Darsijem – da gospodin Darsi može da ode iz tog kraja, ali da će on ostati tu gde je. Ipak je odmah iduće nedelje izbegao nederfildski bal. Takođe se setila da on svoju prošlost nije ispričao nikom sem njoj dok nederfildska porodica nije napustila taj kraj, a posle njenog odlaska se o tome svuda pričalo; tada se nije nimalo ustezao i ustručavao da kleveta gospodina Darsija, iako ju je ranije uveravao da bi ga poštovanje prema njegovom ocu uvek sprečilo da napada sina.

Koliko drugačije sada izgleda sve u šta je on bio upleten! Njegovo udvaranje gospođici King sad je bilo samo posledica niskog i odvratnog koristoljublja, a osrednjost njenog miraza više nije dokazivao umerenost njegovih želja, već njegovu gramzivost da se dočepa bilo čega. Njegovo ponašanje prema njoj nije sad moglo imati nikakvu opravdanu pobudu; on je bio u zabludi u pogledu njenog imovnog stanja ili je zadovoljavao svoju sujetu podsticanjem njene naklonosti koju je, kao što sad vidi, vrlo neoprezno pokazala.

Njena odbrana u prilog njemu postajala je sve slabija i slabija. A u prilog daljeg opravdanja gospodina Darsija nije mogla a da ne prizna da je gospodin Bingli, na Džejnino pitanje o tome, potvrdio njegovu nevinost u celoj stvari. Mada je držanje gospodina Darsija bilo gordo i odbojno, ona u toku celog njihovog poznanstva – poznanstva koje je u poslednje vreme bilo dovelo do njihovog čestog druženja, što joj je omogućilo da bolje upozna njegove stavove – nikad nije videla ništa što bi odalo da je on nenačelan i nepravedan, ništa što bi pokazalo da je nepobožan i nemoralan. Njegovi poznanici su ga cenili i poštovali. Čak je i gospodin Vikam priznao da je on dobar brat. Pa i sama ga je često čula da govori s ljubavlju o svojoj sestri, što dokazuje da je sposoban za plemenita osećanja. Da su njegova dela bila onakva kakvim ih je Vikam predstavio, takve grube povrede pravde teško bi se mogle sakriti od sveta.

Prijateljstvo između čoveka koji bi bio sposoban za takva dela i čoveka tako ljubaznog kao što je gospodin Bingli, bilo bi neshvatljivo.

Počela je da se duboko stidi same sebe. Ni o Darsiju ni o Vikamu nije mogla da misli a da ne oseti da je bila slepa, pristrasna, puna predrasuda i nerazumna.

– Kako sam ružno postupala – uzviknu ona – ja koja sam se ponosila svojom pronicljivošću! Ja koja sam cenila sebe zbog svojih sposobnosti! Ja koja sam često omalovažavala plemenitu poverljivost svoje sestre prema svetu i zadovoljavala svoju sujetu beskorisnim i neopravdanim nepoverenjem. Koliko me unižava ovo otkriće! A ipak, kako je pravedno ovo uniženje! Da sam bila zaljubljena, ne bih mogla biti toliko slepa. Ali sujetna, a ne ljubav, bila je moja ludost. Polaskana pažnjom jednoga, a uvređena nehatom drugoga još u samom početku naših poznanstava, ja sam se u oba slučaja povelala za predubedenjem i neznanjem, a oglušila o razum. Do ovog trenutka nisam poznavala sebe.

Od sebe do Džejn, od Džejn do Binglija, njene misli su bile na liniji koja ju je brzo podsetila da je objašnjenje gospodina Darsija *toga* slučaja izgledalo sasvim nedovoljno, pa je opet pročitala to mesto. Sasvim je drugačije bilo dejstvo ponovnog čitanja. Kako je mogla da ne veruje u njegova tvrđenja u jednom slučaju, kad je bila prinuđena da veruje u njih u drugom slučaju. Izjavio je da nije ni slutio da je njena sestra zaljubljena i nije mogla a da se ne seti šta je uvek bilo Šarlotino mišljenje. Nije mogla da porekne tačnost opisa njene Džejn. Znala je da se Džejnina osećanja, mada snažna, nisu primetno ispoljavala i da je u njenom držanju i izrazu uvek bilo izvesnog blagog samozadovoljstva, koje ne ide često s velikom osetljivošću.

Kad je došla do onog mesta u pismu gde se o njenoj porodici govori izrazima tako uvredljivog, a ipak zasluženog prekora, osetila je dubok stid. Pravednost optužbe bila joj je suviše očita da bi je mogla poreći, a pojedini događaji koji su se odigrali za vreme *nederfildskog* bala, a koje je osobito istakao jer su potvrdili njegovo

prvo nepovoljno mišljenje, nisu mogli proizvesti jači utisak na njega nego na nju.

Kompliment upućen njoj i njenoj sestri prijatno ju je dirnuo. On joj je godio, ali je nije mogao utešiti u njenom bolu zbog preziranja koje su ostali članovi njene porodice navukli na sebe. Dok je mislila da je Džejnino razočaranje stvarno delo njenih najbližih srodnika i razmišljala o tome koliko takvo neuljudno ponašanje škodi ugledu obeju njih, osećala je veću potištenost nego ikada ranije.

Pošto je išla putem čitava dva sata upuštajući se u svakojake misli – ponovo je razmatrala događaje, ocenjivala verovatnost i mirila se, što je bolje mogla, s tako iznenadnom i tako važnom promenom – umor i pomisao da je već odavno u šetnji naveli su je da se najзад vrati kući. Ušla je u kuću sa željom da izgleda vedra kao i obično i s odlukom da potisne one misli koje bi je onesposobile za razgovor.

Odmah joj je rečeno da su oba gospodina iz Rouzingsa dolazila za vreme njene odsutnosti; gospodin Darsi samo na nekoliko minuta da bi se oprostio, a pukovnik Ficvilijam sedeo je s njima najmanje jedan sat u nadi da će se ona vratiti, pa čak umalo nije odlučio da ode da je traži. Elizabeta je jedva odglumila žaljenje što ga nije zatekla; naime, ona se tome radovala. Pukovnik Ficvilijam više nije bio važan jer je mislila samo na pismo.

37.

Dva gospodina napustila su Rouzings idućeg jutra, a gospodin Kolins, koji ih je sačekao blizu vratareve kućice da bi im se poklonio na rastanku, doneo je kući prijatnu vest da su izgledali vrlo dobro i da su bili tako raspoloženi kako se to moglo očekivati posle tužne oproštajne scene u Rouzingsu. Zatim je gospodin Kolins požurio u Rouzings da uteši ledi Ketrin i njenu kćerku. Po povratku, saopštio je s velikim zadovoljstvom poruku ledi Ketrin da se oseća tako sumorno da mnogo želi da svi dođu i večeraju s njom.

Pri susretu s ledi Ketrin, Elizabeta nije mogla a da se ne seti da joj je mogla, da je htela, sad biti predstavljena kao buduća snaha, niti je mogla da pomisli bez osmeha o tome kakav bi gnev spopao njeno gospodstvo. „Šta li bi rekla? Kako li bi se ponašala?“, bila su pitanja kojima se zabavljala.

Njihov prvi predmet razgovora bio je smanjenje Rouzingskog društva.

– Uveravam vas da ja to duboko osećam – reče ledi Ketrin – verujem da nikoga ne žalosti rastanak s prijateljima toliko koliko mene. Ja sam osobito naklonjena njima dvojici, a znam da su i oni mnogo privrženi meni. Bilo mi je mnogo žao što idu. Uvek mi je žao kad idu oдавde. Dragi pukovnik uspeo je da bude u dobrom raspoloženju sve vreme izuzev samo u poslednjem trenutku. Ali

Darsi je izgledao vrlo tužan; mislim da je bio tužniji nego prošle godine. Njegova privrženost Rouzingsu sve je veća.

Gospodin Kolins tu ubaci jedan kompliment i jednu aluziju, na šta se majka i kćerka ljubazno nasmešiše.

Ledi Ketrin posle večere opazi da gospođica Benet izgleda neraspoložena i odmah to sama objasni pretpostavkom da joj se ne vraća kući tako brzo, pa dodade:

– Ali, ako je tako, morate pisati majci i zamoliti je da ostanete malo duže. Sigurna sam da će gospođi Kolins vaše društvo biti vrlo prijatno.

– Mnogo sam zahvalna vašem gospodstvu na tom ljubaznom pozivu – odgovori Elizabeta – ali nije u mojoj moći da ga prihvatim. Moram biti u Londonu iduće subote.

– Zašto? Onda ćete ovde navršiti svega šest nedelja. Ja sam očekivala da ostanete dva meseca. Tako sam i rekla gospođi Kolins pre nego što ste došli. Nema razloga da idete tako brzo. Gospođa Benet bi zaista mogla biti bez vas još dve nedelje.

– Ali moj otac ne može. Pisao mi je prošle nedelje da požurim da se vratim.

– Oh! Vaš otac će zacelo moći da bude bez vas ako vaša majka kaže. Kćeri nikad nisu mnogo potrebne ocu. I ako ostanete još *ceo* mesec, moći ću da povedem jednu od vas u London, jer idem tamo na nedelju dana početkom juna; i kako Doson nema ništa protiv da sedi na boku fijakera, imaće dosta mesta u fijakeru za jednu od vas, a ako vreme ne bude suviše toplo, rado ću vas obadve povesti, jer nijedna od vas nije krupna.

– Vrlo ste ljubazni, gospođo, ali mislim da moram ostati pri svom prvobitnom planu.

Ledi Ketrin se očito pomiri s tim.

– Gospođo Kolins, moraćete poslati slugu s njima. Vi znate da uvek kažem ono što mislim; ne slažem se s tim da dve devojke putuju same poštanskim kolima. To nimalo nije pristojno. Morate se postarati da pošaljete nekoga s njima. Odlučno sam protiv toga da putuju same. Mlade žene uvek treba da imaju pratnju koja odgovara

njihovom položaju. Kad je moja nećaka Džordžijana išla u Ramsgejt prošlog leta, postarala sam se da je prate dvojica slugu. Gospođici Darsi, kćerki gospodina Darsija od Pemberlija, i ledi En ne bi doli-kovalo da putuju drugačije. Mnogo pazim na sve te stvari. Morate poslati Džona s mladim damama, gospođu Kolins. Milo mi je što sam se setila da to pomenem, jer to bi stvarno štetilo *vašem* ugledu kad biste ih pustili da idu same.

– Moj ujak će poslati slugu po nas.

– Oh! Vaš ujak! On drži slugu, jelte? Vrlo mi je milo što imate nekoga ko misli na te stvari. Gde ćete da menjate konje? Oh! U Bromliju, naravno. Ako pomenete moje ime u gostionici Bel, bićete dobro uslužene.

Ledi Ketrin je imala da im postavi još mnoga druga pitanja u vezi s njihovim putovanjem, i pošto nije sama odgovarala na sve njih, bilo je potrebno slušati je s pažnjom, a to je Elizabeta smatrala srećnom okolnošću jer bi inače, u prekomernoj zamišljenosti, zaboravila gde je. Razmišljanje je ostavila za usamljene časove. Kad god je bila sama, podavala mu se kao najvećem olakšanju; nije bilo dana a da ne izađe u usamljenu šetnju za vreme koje se žudno podavala sećanjima i mislima.

Pismo gospodina Darsija uskoro je znala skoro napamet. Studirala je svaku rečenicu, a njena osećanja prema piscu bila su vrlo različita u raznim trenucima. Kad se sećala načina na koji joj je govorio, bila je puna gneva. Ali kad je mislila o tome kako ga je nepravedno osudila i prekorila, gnev joj se okretao protiv nje same, a njegova razočarana osećanja postajala su predmet sažaljenja. Njegova ljubav izazvala je njenu zahvalnost, a njegov oštri karakter njeno poštovanje; ali joj se ipak nije dopadao i nije se ni za trenutak kajala što ga je odbila, niti je osećala i najmanju želju da ga ikad opet vidi. Njeno vlastito ponašanje u nedavnoj prošlosti bilo joj je stalan izvor nezadovoljstva i žaljenja, a nesrećne mane njene porodice bile su uzrok još veće gorčine. Tim manama nije bilo leka. Njen otac, kome je bilo zadovoljstvo da im se smeje, nikad se ne

bi potrudio da obuzda divlje vetropirstvo svojih najmlađih kćeri, a njena majka, koja se i sama neprikladno ponašala, nije ni bila svesna da je to neko zlo. Elizabeta i Džejn su se često udruživale pokušavajući da obuzdaju Ketrininu i Lidijinu lakomislenost, ali bilo ih je nemoguće popraviti dok im majka stalno povlađuje? Ketrin, malodušna, razdražljiva i potpuno pod Lidijinim vođstvom, uvek se osećala uvređenom kad god su je savetovala. Lidija, samovoljna i nehatna, jedva da je htela i da ih sasluša. Bile su neznalice, a osim toga i lenje i sujetne. Dokle god bi u Meritonu bio makar i jedan oficir, one će koketirati s njim, a kako je Meriton bio blizu Longborna, uvek su bile gotove da idu tamo.

Morila ju je briga za Džejn. Objašnjenje gospodina Darsija vratilo joj je njeno pređašnje dobro mišljenje o gospodinu Bingliju i učinilo da bolje uvidi koliki je Džejnin gubitak. Pokazalo se da je njegova ljubav bila iskrena, a njegovo ponašanje besprekorno, ako se neograničeno verovanje prijatelju ne smatra manom. Kako je bolna bila misao da je Džejn ludošću i neuljudnošću svoje porodice lišena mogućnosti da stupi u taj brak, koji je obećavao sreću i sve najlepše.

Kad se tim sećanjima i mislima doda i saznanje o Vikamovom pravom karakteru, onda je lako shvatiti da je Elizabeta, koja je ranije bila tako srećna da je retko kad bila potištena, sada bila toliko tužna da joj je bilo gotovo nemoguće da izgleda iole vedra u društvu.

Gostovali su u Rouzingsu gotovo isto tako često poslednje nedelje njenog boravka tamo kao i prve. I poslednje večer su proveli tamo. Ledi Ketrin se opet podrobno raspitivala o svemu u vezi s njihovim putovanjem, davala im uputstva o najboljem načinu pakovanja i toliko isticala potrebu da se haljine slažu na jedini dobar način da se Marija, po povratku, osetila pobuđenom da raščini sve što je učinila toga jutro i da ponovo spakuje svoje stvari.

Na rastanku, ledi Ketrin im je vrlo pokroviteljski poželeva srećan put i pozvala ih da dođu u Hansford opet iduće godine, a gospođica De Berg se potrudila da se pokloni i da obema pruži ruku.

38.

U subotu ujutru, Elizabeta i gospodin Kolins bili su u trpezariji nekoliko minuta pre ostalih i on iskoristi priliku da joj na rastanku kaže ono što je smatrao da učtivost nalaže.

– Ne znam, gospođice Elizabeta – reče on – da li vam je gospođa Kolins rekla koliku ste nam ljubaznost učinili vašom posetom, ali sam siguran da nećete otići iz ove kuće pre nego što vam ona zahvali na *tome*. Vaše društvo nam je bilo vrlo prijatno. Znamo da naš skromni dom nema velike privlačnosti za goste. Naš jedinstven način života, naše male sobe, nedovoljna posluga i retki izlasci u društvo, sve to mora da čini Hansford vrlo dosadnim za mladu damu kao što ste vi, ali se nadam da ćete nam verovati da smo vam zahvalni na vašoj blagonaklonosti i da smo učinili sve što je u našoj moći da vam bavljenje ovde ne bude neprijatno.

Elizabeta mu srdačno zahvali i izjavi da se tu osećala srećnom. Provela je tih šest nedelja vrlo prijatno. Zbog zadovoljstva što je bila sa Šarlotom i zbog ljubazne pažnje koju su joj ukazivali, ona treba da bude zahvalna. Gospodinu Kolinsu je to laskalo, pa je još svečanije zadovoljno odgovorio:

– Čini mi najveće zadovoljstvo što čujem da vam vreme ovde nije bilo neprijatno. Mi smo se zaista trudili što smo najbolje mogli; i pošto je, srećom, bilo u našoj moći da vas uvedemo u vrlo visoko društvo i da, zahvaljujući našoj vezi s Rouzingsom, skromnu domaću

scenu često zamenimo boljom, to mislim da možemo laskati sebi da vaše gostovanje u Hansfordu nije bilo sasvim dosadno. Naša veza s porodicom ledi Ketrin je zaista izvanredno preimućstvo i blagodat kojima se malo ko može pohvaliti. Videli ste kako mi stojimo tamo. Videli ste kako nas često pozivaju. Stvarno, moram priznati da, i pored nezgoda ovog skromnog parohijskog doma, ne smatram da iko ko gostuje u njemu može biti predmet sažaljenja dokle god učestvuje u našim prijateljskim odnosima s onima u Rouzingsu.

Reči su bile nedovoljne za njegovo oduševljenje, pa je šetao po sobi dok se Elizabeta trudila da združi učtivost i istinu u nekoliko kratkih rečenica.

– Možete, stvarno, odneti vrlo povoljan izveštaj o nama u Harfordšir, draga moja rođako. Bar laskam sebi da ćete to moći. Bili ste svakodnevni svedok velike pažnje koju ledi Ketrin ukazuje gospođi Kolins i, uzevši sve u obzir, mislim da se vaša prijateljica ne može potužiti što je... Ali o tome je možda bolje ćutati. Samo mi dopustite da vas uverim, draga moja gospođice Elizabeta, da vam od sveg srca želim takvu istu sreću u braku. Moja draga Šarlota i ja smo jedan duh i jedna misao. Među nama postoji veoma velika sličnost u karakteru i sklonostima. Mi kao da smo stvoreni jedno za drugo.

Elizabeta je mirne duše mogla reći da je to velika sreća kad se tako desi i dodala je s podjednakom iskrenošću da je njegov bračni život zaista ispunjen mnogim zadovoljstvima i da se raduje što je tako. Ali joj ipak nije bilo žao što je nabranje tih zadovoljstava prekinuo ulazak dame od kojih su poticala. Sirota Šarlota! Bilo je tužno ostaviti je u takvom društvu! Ali ona ga je izabrala otvorenih očiju i, mada je očito žalila što njene gošće odlaze, nije odavala utisak da joj je potrebno ičije sažaljenje. Njen dom i njeno vođenje domaćinstva, njena parohija i njena živina nisu izgubili svoje draži.

Najzad su stigla kola, kovčezi su privezani, paketi stavljeni unutra i sve je bilo spremno za polazak. Pošto su se prijateljice uzbuđeno oprostile, g. Kolins dođe da isprati Elizabetu do kola. Dok su išli preko vrta, molio ju je da izrazi njegovo duboko poštovanje

i pozdrave celoj njenoj porodici; nije zaboravio da izrazi i svoju zahvalnost na ljubaznosti koja mu je prošle zime ukazana u Longbornu, a poslao je i pozdrave gospodinu i gospođi Gardiner, iako ih ne poznaje. Zatim joj je pomogao da uđe u kola. Marija je ušla za njom; ali pre nego što se vrata zatvoriše, on ih iznenada podseti, sa izvesnim zaprepašćenjem, da su zaboravile da ostave poruku za dame u Rouzingsu.

– Ali – dodade on – vi, naravno, želite da im izrazim vašu zahvalnost na njihovoj ljubaznosti prema vama dok ste bile ovde.

Elizabeta nije imala ništa protiv, vrata se zatvoriše i kola pođoše.

– Oh! – uzviknu Marija posle nekoliko minuta ćutanja. – Izgleda kao da ima samo dva-tri dana otkako smo došle ovamo. A tako se mnogo stvari dogodilo.

– Vrlo mnogo, zaista – složi se njena saputnica s uzdahom. – Večeralo smo devet puta u Rouzingsu i dvaput bile na čaju. Imaću mnogo toga da pričam.

Elizabeta pomisli: „A ja ću imati mnogo toga da krijem.“

Putovale su bez mnogo razgovora i bez ikakve uzbune; i u roku od četiri sata pošto su napustile Hansford, stigle su do kuće gospodina Gardinera gde su nameravale da ostanu nekoliko dana.

Džejn je izgledala dobro. Elizabeta je imala malo prilike da ispituje njeno raspoloženje, jer je ljubazna ujna organizovala razne provode za njih, tako da im je sve vreme bilo ispunjeno. Ali Džejn se vraća kući s Elizabetom, a u Longbornu će biti dovoljno doko-lice za posmatranje.

Elizabeta se jedva uzdržala da sačeka da dođu u Longborn pre nego što saopšti sestri o predlogu gospodina Darsija. Svest da je u njenoj moći da otkrije nešto što bi mnogo iznenadilo Džejn, a u isto vreme godilo njenoj sujeti, koju još nije uspela razumom sasvim da suzbije, dovođila ju je u takvo iskušenje da bude otvorena da se uzdržala od toga samo zahvaljujući neodlučnosti šta da saopšti, a šta ne; a i strahu, ako već jednom počne da priča, da će u žurbi ponoviti nešto o Bingliju, što bi samo još više rastužilo njenu sestru.

39.

Druge nedelje u maju, tri devojke su pošle iz Ulice Grejsčerč za grad *** u Hartfordširu. I dok su se približavale krčmi gde je ugovoreno da će ih čekati kola gospodina Beneta, odmah su opazile, kao znak kočijaševe tačnosti, da Kiti i Lidija gledaju kroz prozor trpezarije. Te dve devojke već su bile tu više od jednog sata. To vreme su lepo provele: išle su u trgovinu pomodnom robom preko puta, posmatrale stražara na dužnosti i pripremale salatu od krastavaca.

Pošto su se pozdravile sa sestrama, pobedonosno su im pokazale sto na kojem je bilo hladno pečenje kakvo se obično nalazi u krčmama, i uzviknule:

– Zar ovo nije lepo? Zar ovo nije prijatno iznenađenje?

– Nameravamo da vas sve častimo – dodade Lidija – ali nam morate pozajmiti novac jer smo malopre potrošile svoj u onoj radnji tamo. – A zatim, pokazujući im šta su kupile, reče:

– Pogledajte, kupila sam ovu kapu. Ne mislim da je vrlo lepa, ali, eto, kupila sam je. Rasparaću je kad dođem kući, pa ću se postarati da je popravim.

A kad joj sestre rekoše da je kapa ružna, ona odgovori sasvim ravnodušno:

– Pa bilo je u radnji dve ili tri mnogo ružnije; a kad kupim saten lepše boje da je iznova ukrasim, mislim da će biti prilično lepa.

Uostalom, nije mnogo važno šta ćemo nositi ovog leta pošto vojska *** grofovije ode iz Meritona, a ona odlazi za dve nedelje.

– Zbilja? – upita Elizabeta s najvećim zadovoljstvom.

– Odlaze u logor blizu Brajtona; mnogo želim da nas tata odvede sve tamo na letovanje. To bi bilo divno, i mislim da bi stajalo vrlo malo novca. Zamisli, molim te, čak i mama bi volela da ide tamo! Kad samo pomislim kakvo bismo bedno leto inače imale!

„Da“, pomisli Elizabeta, „to bi zaista bilo divno! Baš bismo se sve lepo provele! Pobogu! Brajton i ceo logor vojske, za nas, koje su već nasamarili jedan mali puk vojske i mesečni balovi u Meritonu.“

– A sad imam neke novosti za vas – izjavi Lidija kad sedoš za trpezu. – Šta mislite? Divne vesti, važne vesti, i to o nekome koga svi volimo!

Džejn i Elizabeta se pogledaše, a zatim rekoše kelneru da može da ide jer više nije potreban. Lidija se nasmeja i reče:

– Ah, uvek ste oprezne. Mislile ste da kelner ne treba da čuje, kao da je njemu stalo! Često on čuje i gore stvari od ove koju ću vam reći. Ali on je zaista ružan mladić; dobro je što je otišao. Nikad u životu nisam videla tako dugačku bradu. A sad da čujete vest: tiče se dragog Vikama. Suviše je to lepa vest za kelnera, zar ne? Nema opasnosti da će se Vikam oženiti onom devojkom Meri King. Eto vam! Otišla je svome ujaku u Liverpul i ostaće tamo. Vikam je van opasnosti.

– I Meri King je van opasnosti! – dodade Elizabeta. – Izbegla je brak koji je bio rđav s materijalne tačke gledišta.

– Velika je budala što je otišla ako ga voli.

– Nadam se da to nije bila duboka ljubav ni s jedne ni s druge strane – izjavi Džejn.

– S *njegove* zaista nije. Ja vam jemčim da nikad nije nimalo mario za nju. A ko bi mogao da mari za takvu ružnu, sitnu pegavušu?

Elizabetu neprijatno dirnu pomisao da se, iako nikad ne bi upotrebila tako grube izraze, Lidijino grubo osećanje ne razlikuje

mного od onog koje je ona ranije gajila u svojim grudima i smatrala ga ispravnim.

Čim su sve jele i starije platile, kočijašu je rečeno da spremi kola, i posle izvesnog domišljanja, celo društvo, sa svim svojim kovčezima, torbicama za rad, paketima i neželjenim Kitinim i Lidijinim kupovinama, smesti se unutra.

– Kako smo se lepo sabile u kolima! – uzviknu Lidija. – Milo mi je što sam kupila kapu, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog zadovoljstva što imam jedan paket više! A sad, kad smo se smestile ovako udobno i zgodno, razgovarajmo i smejmo se celim putem, sve do kuće. Dajte prvo da čujemo šta se desilo svima vama otkako ste otišle. Jeste li viđale prijatne ljude? Jeste li koketirale? Mnogo sam se nadala da će jedna od vas steći muža pre nego što se vratite. Džejn će, vidim, ubrzo postati usedelica. Još malo pa će joj biti dvadeset i tri! Oh, kako bih se stidela kad se ne bih udala pre dvadeset treće godine! Ne možete ni zamisliti koliko tetka Filips želi da steknemo muževe. Ona kaže da bi bilo bolje da je Liza pristala da se uda za gospodina Kolinsa; ali *ja* ne mislim da bi to bilo mnogo zanimljivo. Gospode, kako bih volela da se udam pre svih vas! Onda bih vas *ja* vodila po svim balovima. Oh, tako smo se lepo provele onomad kod pukovnika Forstera. Kiti i ja pozvane smo da provedemo ceo dan tamo, a gospođa Forster je obećala da će prirediti malu igranku uveče (gospođa Forster i ja smo *tako* dobre prijateljice!), pa je pozvala obe Haringtonove, ali Harijet je bila bolesna, te je Pen došla sama. A onda, šta mislite da smo uradile? Obukle smo Čejmberlina u haljinu da izgleda kao žena – divna ideja! Niko nije znao ništa o tome izuzev pukovnika i gospođe Forster, Kiti i mene, i izuzev tetke, jer smo morale od nje da pozajmimo jednu njenu haljinu; ne možete da zamislite kako je dobro izgledao! Kad su Deni, Vikam, Prat i još dvojica-trojica došli, niko ga nije poznao. Bože! Kako sam se smejala! A takođe i gospođa Forster. Mislila sam da ću pući od smeha. To je navelo ljude da posumnjaju, pa su brzo otkrili u čemu je stvar.

Takvim pričama o njihovim provodima i sličnim šalama Lidija se, uz pomoć Kitinih primedbi i dopuna, trudila da zabavlja svoje saputnice celim putem sve do Longborna. Elizabeta je slušala što je mogla manje, ali nije mogla da ne čuje često pominjanje Vikamovog imena.

Kod kuće su ih vrlo lepo dočekali. Gospođa Benet se obradovala kad je videla da je Džejnina lepota nesmanjena, a gospodin Benet je više puta za vreme večere Elizabeti rekao:

– Milo mi je, Lizo, što si se vratila.

Društvo u trpezariji bilo je veliko, jer su gotovo svi Lukasovi došli da vide Mariju i da čuju vesti. Govorilo se o raznim temama. Ledi Lukas je, preko stola, pitala Mariju o zdravlju i živini svoje najstarije kćeri; gospođa Benet je bila dvojako zauzeta: slušala je izveštaj o sadašnjoj modi svoje kćerke Džejn, koja je sedela podaleko od nje, a zatim ga prepričavala mladim gospođicama Lukas, koje su sedele s njene druge strane, a Lidija je, glasom glasnijim od ostalih, nabrajala svoja razna jutrošnja zadovoljstva svakome voljnom da je sluša.

– Oh, Meri – uzviknu Lidija – volela bih da si pošla s nama, jer smo se tako lepo provele. Usput smo Kiti i ja spustile sve zavese i pravile se kao da nikog nema u kolima; produžila bih tako celim putem da se Kiti nije smučilo; a kad smo došle u Krčmu kod Džordža, pokazale smo se divno, jer smo ostale tri častile najlepšim ručkom od hladnog pečenja; da si i ti pošla, i tebe bismo častile, a kad smo htele da pođemo, nastala ja velika smejurija. Mislila sam da nikad nećemo uspeti da sve uđemo u kola. Umalo nisam umrla od smeha. Bile smo vesele celim putem, sve do kuće. Pričale smo i smejale se tako glasno da nas je svako mogao čuti na deset milja daljine.

Na to Meri vrlo ozbiljno odgovori:

– Daleko sam od toga, draga sestro, da potcenjujem takva zadovoljstva. Ona bi, bez sumnje, godila većini ženskih pameti. Ali priznajem da za *mene* nemaju nikakvih draži; ja bih neuporedivo više volela knjigu.

Ali Lidija ne ču ni reči od tog odgovora. Retko je kad slušala koga više od pola minuta, a na ono što govori Meri nikad nije ni obraćala pažnju.

Posle podne je Lidija navaljivala da odu u Meriton da vide šta se tamo radi; ali Elizabeta je bila odlučno protiv toga. Nije smelo da se dopusti da se priča da gospođice Benet ne mogu da izdrže kod kuće ni pola dana a da ne jurnu za oficirima. Imala je još jedan razlog što se protivila tome predlogu. Plašila se da opet vidi Vikama i bila je odlučila da to izbegava što je moguće duže. Za nju je bilo neizrecivo zadovoljstvo što puk uskoro odlazi. Trebalo je da idu za dve nedelje, a kad već jednom odu, nadala se da je više ništa neće uznemiravati u vezi sa Vikamom.

Nije bila dugo kod kuće pre nego što je opazila da je brajtonski plan, koji je Lidija pomenula kad su bile u krčmi, bio predmet čestih rasprava između njenih roditelja. Elizabeta je odmah primetila da njen otac nema ni najmanju nameru da popusti; ali njegovi argumenti su bili tako neodređeni i dvosmisleni da njena majka, iako često obeshrabrena, nije nikako gubila nadu da će najzad nadjačati.

40.

Elizabeta više nije mogla da savlađuje svoje nestrpljenje da kaže Džejn ono što joj se desilo. I najzad, pošto je odlučila da prećuti sve što se odnosilo na njenu sestru i pripremivši je za iznenađenje, ispričala joj je idućeg jutra glavne događaje koji su se odigrali između nje i gospodina Darsija.

Džejnino iznenađenje ubrzo je smanjila jaka sestrinska pristranost kojoj svako divljenje Elizabeti izgleda sasvim prirodno. Ali su ga druga osećanja brzo sasvim potisnula. Bilo joj je žao što je gospodin Darsi izjavio svoju ljubav na način koji se retko preporučuje, ali joj je bilo još više žao zbog patnje koju mu je odbijanje njene sestre moralo zadati.

– Pogrešio je što je bio tako siguran u uspeh – reče ona – i zaista nije trebalo da to pokaže; ali priznaćeš da je to samo povećalo njegovo razočaranje.

– Zaista – odgovori Elizabeta – od srca mi ga je žao, ali on ima i druga osećanja koja će brzo odagnati njegovu ljubav prema meni. Ti me ne osuđuješ što sam ga odbila?

– Da osuđujem tebe! Oh, ne.

– Ali ti me osuđuješ što sam govorila tako žustro o Vikamu?

– Ne, ne mislim da si pogrešila što si tako govorila.

– Ali ćeš promeniti mišljenje kad ti ispričam šta se desilo odmah sutradan.

Zatim joj je pričala o pismu; ponovila je svu njegovu sadržinu koja se ticala Džordža Vikama. Kakav je udar to bio za sirotu Džejn! Ona bi radije mislila da u celom ljudskom rodu nema toliko nevaljalstva koliko je bilo u tom jednom čoveku. Iako joj je bilo mило što je gospodin Darsi uspeo da se odbrani, ipak je ni to nije moglo utešiti u njezinoj tuzi što je Vikam takav. Ozbiljno se trudila da dokaže verovatnost neke zablude i pokušala da odbrani jednoga ne kriveći drugoga.

– Ništa ti ne pomaže što se toliko trudiš – reče Elizabeta. – Nikad nećeš uspeti da dokažeš da su obojica dobri. Odluči koga ćeš od njih smatrati dobrim. U njihovu slučaju ima dovoljno dobrote samo za jednog čoveka; jedno vreme i sama sam se kolebala u svom mišljenju, ali sad sam sklona da verujem da sva ta dobrota pripada gospodinu Darsiju; a ti sudi po svom nahođenju.

Još je dugo govorila pre nego što je naterala Džejn da se nasmeši.

– Ne znam kad sam bila više preneražena – izjavi Džejn. – Vikam tako rđav! To gotovo prelazi granice verovatnog. Jadni gospodin Darsi! Mila Lizo, samo pomisli koliko je on propatio. Takvo razočaranje! A zatim i saznanje o tvom rđavom mišljenju! Pa to što je morao da ispriča takvu stvar o svojoj sestri! To je zaista suviše tužno. Sigurna sam da i ti osećaš da je tako.

– Oh! Ne, moje žaljenje i sažaljenje iščezli su sad kad vidim da je tvoje srce prepuno i jednog i drugog. Znam da ćeš biti tako izdašno pravedna prema njemu da ja svakog trenutka postajem sve ravnodušnija i nezainteresovanija. Tvoja izdašnost čini me štedljivom; ako produžiš da i dalje jadikuješ zbog njega, moje će srce postati lako kao pero.

– Siroti Vikam! Na licu mu je takav izraz dobrote! A u ponašanju takva otvorenost i nežnost.

– Zaista mora da je učinjena velika greška u vaspitanju ta dva mladića. Jedan ima svu dobrotu, a drugi sav izgled dobrote.

– Ja nikad nisam mislila da gospodinu Darsiju nedostaje izgled dobrote toliko koliko si ti obično tvrdila.

– Eto, mislila sam da sam neobično visprena što sam bila tako odlučno protiv njega, i to bez ikakvog razloga. Nenaklonost te vrste podstiče genijalnost i pruža veliku mogućnost duhovitosti. Čovek može stalno da grdi i bez opravdanog razloga, ali se ne može uvek smeјati nekome a da se pokatkad ne spotakne o nešto smešno.

– Lizo, kad si prvi put pročitala ono pismo, sigurna sam da si drugačije gledala na to nego sad.

– Tako je. Bilo mi je nelagodno; mogu reći da sam bila nesrećna. A nisam imala kome da kažem šta osećam, nisam imala svoju Džejn da me teši i da mi kaže da nisam bila tako slaba, sujetna i nerazumna, iako sam znala da sam stvarno bila takva! Oh! Bila si mi toliko potrebna!

– Vrlo je nezgodno što si upotrebila tako jake izraze kad si gospodinu Darsiju govorila o Vikamu, jer sad izgleda da nisu bili ni malo opravdani.

– Tako je. Nažalost, moje ogorčene reči bile su prirodna posledica predrasuda koje sam gajila. U jednoj stvari želim tvoj savet. Kaži mi da li bi trebalo ili ne da upoznam naše poznanike s Vikamovim pravim karakterom?

Džejn se malo zamisli, a zatim odgovori:

– Nema potrebe da ga izlažeš takvoj bruci. Kakvo je tvoje mišljenje?

– Da to ne treba ni pokušavati. Gospodin Darsi me nije ovlastio da objavim njegovo saopštenje. Naprotiv, pretpostavio je da ću sve pojedinosti, odnosno o njegovoj sestri, zadržati za sebe, a ako pokušam da razuverim ljude u pogledu njegovih ostalih postupaka, ko će mi verovati? Opšta predrasuda protiv gospodina Darsija tako je duboko ukorenjena da bi polovina žitelja u Meritonu ogorčeno negodovala ako bih pokušala da ga predstavim u povoljnoj svetlosti. Nisam dorasla tome. Vikam će uskoro otići, a onda više ni za koga ovde neće biti važno kakav je on u stvari. Jednog dana sve će se to obelodaniti, a onda ćemo se smeјati njihovoj gluposti što to nisu znali ranije. Zasad neću govoriti ništa o tome.

– U pravu si. Objavljivanje njegovih grešaka moglo bi ga zauvek upropastiti. Možda se on sad kaje za ono što je uradio i želi da se popravi. Ne smemo ga dovesti u očajanje.

Ovaj razgovor stišao je donekle uzburkanost Elizabetinog duha. Ona se oslobodila dveju tajni koje su je pritiskale poslednje dve nedelje i bila je sigurna da će u Džejn imati pažljivu slušateljku kad god zaželi da opet govori o njima. Ali je ostala još jedna tajna čije je otkriće mudrost zabranjivala. Nije se usudila da ispriča drugu polovinu pisma gospodina Darsija, niti da saopšti svojoj sestri da joj se gospodin Bingli istinski divio. To znanje nije mogla nikome otkriti; bila je svesna da bi saopštenje te tajne bilo opravdano samo ako bi se moglo pretpostaviti da će to odvesti do potpunog razumevanja između Binglija i Džejn. „A ako bi se“, pomisli Elizabeta, „taj neverovatni događaj ikada desio, onda bih samo mogla da kažem ono što će i sam Bingli moći da kaže na mnogo prijatniji način. Sloboda saopštenja toga biće moja tek pošto ono izgubi svu svoju vrednost.“

Pošto su sada obe bile kod kuće, Elizabeta je imala mogućnosti da posmatra stvarno raspoloženje svoje sestre. Džejn je bila nesrećna. Ona je još osećala duboku ljubav prema Bingliju. Pošto ranije nije nikad ni zamišljala da je zaljubljena, njena ljubav prema njemu imala je svu toplinu prve ljubavi i, zbog njenih godina i naravi, veću postojanost od one kojom se prve ljubavi obično mogu pohvaliti. Ona je tako visoko cenila uspomenu na njega i toliko ga izdvajala od svih ostalih mladića da su joj bili potrebni sav njen razum i sva njena obzirnost prema osećanjima prijatelja da bi se uzdržala da se ne poda dubokoj tuzi, koja bi narušila i njeno zdravlje i njihov mir.

– Pa, Lizo – reče gospođa Benet jednog dana – šta je sad tvoje mišljenje o toj Džejninoj nesreći? Što se mene tiče, odlučila sam da više nikad nikome ne govorim o tome. Tako sam i rekla mojoj sestri Filips onomad. Ali ne mogu da doznam da li ga je Džejn viđala u Londonu. On se rđavo pokazao i ne mislim da postoji i najmanja mogućnost da će ga ona ikad dobiti. Ništa se ne govori o njegovom

dolasku u Nederfild letos; uzalud sam se raspitivala kod svih koji bi to mogli znati.

– Ne mislim da će ikad opet živeti u Nederfildu.

– Oh, pa kako mu je volja. Niko i ne želi da on dođe. Nikad neću prestati da tvrdim da je postupio vrlo rđavo prema mojoj kćeri. Da sam ja na njenom mestu, to ne bih tako olako pustila. Eto, moja uteha je ta što sam sigurna da će Džejn umreti od skrhanog srca, a onda će mu biti žao zbog onog što je uradio.

Ali kako Elizabetu takvo očekivanje ne bi moglo nimalo utešiti, ona ne reče ništa.

– Pa, Lizo – nastavi njena majka. – Kolinsi, dakle, žive vrlo udobno, je li tako? Nadam se da će to trajati. Kako se hrane? Šarlota je izvrsna domaćica, sigurna sam. Ako je i upola štedljiva kao njena majka, dosta će uštedeti. Pretpostavljam da oni vode kuću bez ikakvog rasipništva.

– Da.

– Vode računa o svakoj pari. Da, da. Postaraće se da ne prekorače svoj prihod. *Oni* nikad neće oskudevati u novcu. Pa neka ih to usreći! Pretpostavljam da često govore o tome da će oni naslediti Longborn kad tvoj otac umre. Oni, sigurna sam, gledaju na njega kao da je već njihovo.

– To je predmet koji nisu mnogo pominjali preda mnom.

– Zaista bi bilo čudno da jesu; ali ne sumnjam da oni često govore o tome između sebe. No, ako ih ne grize savest što će dobiti imanje koje im po pravdi ne pripada, utoliko bolje. Ja bih se stidela da na taj način nasledim tuđu imovinu.

41.

Prva nedelja posle njihovog povratka brzo je prošla. Počela je druga. Bila je to poslednja nedelja boravka puka u Meritonu i sve mlade dame u okolini naglo su gubile veselost. Potištenost je bila gotovo opšta. Samo su starije gospođice Benet bile u stanju da jedu, piju, spavaju i obavljaju svoje uobičajene poslove. Često su ih zbog neosetljivosti korile Kiti i Lidija, čiji je jad bio golem i koje nisu mogle da shvate takvu okorelost srca kod ma koga u porodici.

– Za ime sveta! Šta će biti od nas? Šta da se radi? – često su uzvikivale u gorčini svoga jada. – Kako možeš da si tako nasmejana, Lizo?

Njihova nežna majka delila je svu njihovu žalost. Sećala se šta je i sama propatila u sličnoj prilici pre dvadeset i pet godina.

– Plakala sam dva dana bez prestanka kad je puk pukovnika Milera otišao. Mislila sam da će mi srce prepući.

– Sigurna sam da će moje prepući – reče Lidija.

– Kad bi se samo moglo otići u Brajton! – reče gospođa Benet.

– Oh, da! Kad bismo samo mogle otići u Brajton. Ali tata je odlučno protiv toga.

– Malo kupanja u moru činilo bi mi dobro za ceo život.

– Moja tetka Filipis smatra da bi i meni more mnogo prijalo – dodade Kiti.

Takve jadicovke stalno su se čule u longbornskoj kući. Elizabeta pokuša da gleda na to kao na razonodu, ali joj se osećanje

zadovoljstva brzo pretvori u stid. Ponovo je osetila opravdanost zamerki gospodina Darsija i nikad ranije nije bila toliko sklona da mu oprostí što je uticao na gledišta svoga prijatelja Binglija.

Ali Lidijino mračno raspoloženje uskoro se razvedriló jer je primila poziv od gospođe Forster, žene pukovnika puka, da ide s njom u Brajton. Ta dragocena prijateljica bila je vrlo mlada žena, nedavno udata. Sličnost po naravi i veselosti zbližila je nju i Lidiju, pa su u roku od tri meseca poznanstva postale bliske prijateljice.

Lidijino oduševljenje tom prilikom, njeno obožavanje gospođe Forster, radost gospođe Benet i Kitino razočaranje teško su se mogli opisati. Sasvim nehajna prema sestrinim osećanjima, Lidija je letela po kući u nemirnoj ushićenosti, tražila od svakoga da joj čestita, smejala se i govorila glasnije nego ikad, dok je nesrećna Kiti sedela u salonu i proklinjala svoju sudbinu izrazima koliko bezrazložnim, toliko i jetkim.

– Ne vidim zašto gospođa Forster nije pozvala i mene – reče ona – mada ja nisam njena osobita prijateljica. Imam isto toliko prava da budem pozvana kao i Lidija, pa i više, jer sam dve godine starija od nje.

Uzalud je Elizabeta pokušavala da je urazumi, a Džejn da je uteši. Što se tiče Elizabete, taj poziv je bio tako daleko od toga da u njoj izazove ista osećanja kao kod njene majke i Lidije, da ga je smatrala smrtnom presudom za ono malo preostalog Lidijinog zdravog razuma. Mada bi je takav korak, ako bi se doznao, učinio omrznutom, nije mogla a da tajno ne savetuje svog oca da ne pusti Lidiju da ide. Istakla mu je svu nepristojnost Lidijinog ponašanja, naglasila da će joj malo koristiti prijateljstvo takve žene kao što je gospođa Forster i naglasila verovatnost da će s takvom prijateljicom postati još nepromišljenija u Brajtonu, gde su iskušenja veća nego u njihovom zavičaju. On je pažljivo saslušao, a zatim reče:

– Lidija se nikad neće smiriti dok se ne pokaže u nekom mestu gde ima mnogo sveta, a ne možemo se nadati da će ikad moći to da uradi s manjim troškom i s manjim nezgodama za svoju porodicu nego sad.

– Da si ti svestan – reče Elizabeta – velikih neprijatnosti kojima ćemo svi biti izloženi kad šira javnost uoči Lidijino neobuzdano i nepromišljeno ponašanje, a izvesne neprijatnosti su se već i desile, ti bi, uverena sam, drugačije mislio o celoj toj stvari.

– Već su se desile? – ponovi gospodin Benet. – Šta, je li ona uplašila neke od tvojih obožavalaca? Jadna moja Lizo! Ali ne očajavaj! Takvi preosetljivi mladići, koji ne mogu da podnesu da budu u srodstvu s malo bezumlja, nisu vredni žaljenja. Hajde, pokaži mi listu tih bednih mladića koje je Lidijina ludost rasterala.

– Ti zaista grešiš. Meni lično nisu naneti nikakvi takvi gubici zbog kojih bih negodovala. Ne žalim se ni na šta posebno, već na opšte zlo po sve nas. Našoj važnosti i našem ugledu u svetu neminovno će škoditi vetropirstvo, preterana samopouzdanost i preziranje svake obuzdanosti kojima obiluje Lidijin karakter. Oprosti, ali moram da govorim otvoreno. Ako se ti, dragi oče, ne potruđiš da obuzdaš njen nemirni duh i da joj objasniš da je ono što sad radi neozbiljno i štetno, ona će uskoro postati nepopravljiva. Njen karakter će se neizmenjivo oblikovati i ona će, u šesnaestoj godini, postati razuzdana koketa, koja će i sebe i svoju porodicu izvrgnuti podsmehu; i to koketa čije je koketiranje najgore i najniže vrste, koketa bez ikakve privlačnosti sem mladosti i lepuškaste spoljašnjosti, a koja će, u svom neznanju i praznoglavosti, kao i svojom neobuzdanom željom da se dopadne, navući na sebe opšte prezrenje. Ova opasnost ugrožava i Kiti. Ona će ići kud god je Lidija vodi. Sujetna je, neupućena, lenja i sasvim neobuzdana! Oh dragi oče, zar možeš pretpostaviti da one neće naići na osudu i preziranje gde god se pojave i da njihova sramota neće pasti i na njihove sestre?

Gospodin Benet vide da ona sve to uzima preterano ozbiljno pa je nežno uze za ruku i odgovori joj:

– Ne brini se, mila kćeri; svi koji budu znali tebe i Džejn moraće vas poštovati i ceniti; i neće se na vas gledati u goroj svetlosti zato što imate dve, ili bolje da kažem tri, vrlo budalaste sestre. Nećemo imati mira u Longbornu ako Lidija ne ode u Brajton. Pa onda neka

ide. Pukovnik Forster je pametan čovek pa će je čuvati od svakog ozbiljnog zla; a ona je, srećom, suviše siromašna da bi bila žrtva ičije gramzivosti. U Brajtonu će biti od manje važnosti, čak i kao obična koketa, nego što je bila ovde. Oficiri će tamo naći žene vrednije njihove pažnje. Nadajmo se zato da će joj njen boravak tamo pokazati njenu vlastitu beznačajnost. U svakom slučaju, ona ne može postati mnogo gora nego što jeste a da nam time ne pruži opravdanje da je zaključamo do kraja njenog života.

Elizabeta se morala zadovoljiti tim odgovorom; ali nije promejala mišljenje i ostavila je oca razočaranog i tužnog. No, nije bilo u njenoj prirodi da svoju brigu povećava stalnim razmišljanjima o njoj. Bila je uverena da je izvršila svoju dužnost i nije bila raspoložena da se jedi zbog neizbežnog zla ili da ga povećava brigom.

Da su Lidija i majka znale o čemu je Elizabeta većala sa ocem, njihovo negodovanje jedva da bi mogla izraziti i njihova udružena govornost. Poseta Brajtonu je u Lidijinoj mašti predstavljala vrhunac zemaljske sreće. Videla je stvaralačkim okom uobrazilje ulice te vesele banje preplavljene oficirima. Videla je sebe okruženu desetina ma zasad nepoznatih udvarača. Videla je sve divote logora – njegove šatore razapete u lepim, paralelnim redovima, prepune mladih, veselih ljudi u blistavim skerletnim uniformama; i da upotpuni sliku, videla je sebe kako sedi ispod šatora i nežno koketira bar sa šest oficira istovremeno.

Da je znala da je njena sestra pokušavala da je otrgne od takvih mogućnosti i takvih stvarnosti, šta bi bila njena osećanja? Njih bi mogla razumeti samo njena majka jer je i sama slično osećala. Lidijin odlazak u Brajton bila joj je sva uteha posle tužnog uverenja da njen muž ne namerava da ikad ode tamo.

Ali one nisu znale šta su Elizabeta i gospodin Benet razgovarali i njihovo ushićenje gotovo nije prestajalo sve do dana kad je Lidija otputovala.

Elizabeta je sad imala da se vidi s gospodinom Vikamom poslednji put. Pošto je često bila u društvu u kome je i on bio, njeno

uzbuđenje je bilo gotovo prošlo, a njena ranija naklonost bila je sasvim iščezla. Čak je počela da opaža, u samoj blagosti koja ju je isprva očaravala, izveštačenost i jednolikost koje su joj bile i od-vratne i dosadne. Štaviše, njegovo sadašnje ponašanje prema njoj bilo je za nju nov izvor nezadovoljstva, jer sklonost koju je uskoro pokazao da obnovi svoje udvaranje, koje je karakterisalo početak njihovog poznanstva, mogla je samo da je naljuti posle svega što se desilo. Prestala je da ima ikakve obzire prema njemu čim je videla da ju je on izabrao za predmet tako neozbiljnog udvaranja i nije mogla a da ne oseti uvredu zbog njegove uverenosti da će on, bez obzira na to otkad je i zbog čega prestao da joj se udvara, moći da osvoji njenu naklonost kad god htjedne ponovo da joj se udvara. Poslednjeg dana boravka puka u Meritonu on je, sa ostalim oficirima, večerao u Longbornu. Elizabeta je bila tako nesklona da se lepo rastane s njim da je, na njegovo pitanje kako je provodila vreme u Hansfordu, odgovorila da su pukovnik Ficvilijam i gospodin Darsi proveli u Rouzingsu tri nedelje i upitala ga da li poznaje prvoga. Izgledao je iznenađen, nezadovoljan i uplašen. Ali se brzo pribrao, nasmešio i odgovorio da ga je nekad često viđao i, pošto je zapazio da je pukovnik vrlo otmen čovek, upitao je kako joj se on sviđa. Ona toplo odgovori u prilog Ficvilijama. S izgledom ravnodušnosti, on ubrzo zatim dodade:

- Koliko je, rekoste, proveo u Rouzingsu?
- Oko tri nedelje.
- I često ste ga viđali?
- Da, gotovo svaki dan.
- On se ponaša sasvim različito od svog rođaka.
- Da, sasvim drugačije. Ali mislim da je Darsi sve bolji ukoliko ga čovek više poznaje.
- Zaista? – uzviknu Vikam s pogledom koji joj nije umakao. – A molim, mogu li da vas pitam... – ali se zaustavi i dodade veselim glasom: – Je li on boljeg ponašanja? Je li izvoleo dodati malo

učtivosti svome uobičajenom načinu ponašanja? Jer se ne nadam – nastavi on tišim i ozbiljnim tonom – da je bolji u suštini.

– Oh, ne? – odgovori Elizabeta. – U suštini je, mislim, onakav kakav je uvek bio.

Dok je govorila, Vikam je izgledao kao da ne zna da li da se raduje ili ne, jer je bio u nedoumici da li su te njene reči ponovljene u prilog gospodina Darsija ili protiv njega. Bilo je nečega u izrazu njenog lica što ga je nagnalo da je sluša s uplašenom i brižnom pažnjom kad je dodala:

– Kad sam rekla da je sve bolji ukoliko ga čovek više poznaje, nisam mislila na poboljšanje ni njegovog duha ni njegovog ponašanja, već ukoliko ga čovek više poznaje, utoliko bolje razume njegovu prirodu.

Vikamova uplašenost sad se izrazi u crvenjenju njegovog lica i uznemirenom pogledu; ćutao je nekoliko minuta, ali se najzad pribra, opet se okrete prema njoj i reče najblažim glasom:

– Vi koji tako dobro znate moja osećanja prema gospodinu Darsiju lako ćete shvatiti koliko se iskreno radujem što je on dovoljno mudar da se bar trudi da izgleda dobar. Njegov ponos u tom pravcu može biti od koristi ako ne njemu, a ono mnogim drugim, jer će ga odvratiti od takvih podlih nedela zbog kakvih sam ja stradao. Ali se plašim da je toj opreznosti, na koju ste mislili, pribegao samo za vreme posete svojoj tetki, od čijeg mišljenja i suda veoma strahuje. Njegov strah od nje uvek je, znam, dejstvovao kad su bili zajedno, a veći deo toga straha mora se pripisati njegovoj velikoj želji da se dopadne gospođici De Berg da bi se njome oženio.

Elizabeta nije mogla a da se ne nasmeši na to, ali mu u odgovor samo ovlaš klimnu glavom. Osetila je da on želi da se upusti u svoje stare jadikovke, a nije bila raspoložena da ga sluša. Ostatak večeri trudio se da izgleda vedar kao i obično, ali više nije pokušavao da svojom pažnjom izdvoji Elizabetu od ostalog društva. I najzad su se rastali učtivo, ali verovatno s obostranom željom da se više nikad ne sretnu.

Kad se društvo razišlo, Lidiya je otišla u Meriton s gospođom Forster, jer je odatle trebalo da krenu rano izjutra. Rastanak između nje i porodice bio je više bučan nego dirljiv. Kiti je jedina ronila suze; ali ona je plakala zbog ljutnje i zavisti. Gospođa Benet je bila opširna u izražavanju lepih želja za sreću svoje kćerke i najozbiljnije joj je dala savet da ne propusti priliku da se što bolje provede – savet za koji se moglo sigurno pretpostaviti da će biti prihvaćen. Zbog Lidiyine bučne sreće dok se opraštala, tiho zbogom njenih sestara, iako rečeno, nije se ni čulo.

42.

Da je Elizabetino mišljenje bilo zasnovano samo na braku njenih roditelja, ona ne bi mogla imati vrlo prijatnu sliku o bračnoj sreći i domaćem spokojstvu. Njen otac, osvojen mladošću i lepotom i onim izgledom dobrodušnosti koji mladost i lepota obično imaju, oženio se devojkom čija su slaba pamet i uskogrudost u njihovom braku vrlo rano potpuno prekinule pravu ljubav prema njoj. Poštovanje, uvažavanje i poverenje iščezli su zauvek i oborena su sva njegova gledišta o domaćoj sreći. Ali gospodin Benet nije bio te naravi da traži utehu za razočaranja prouzrokovana njegovom vlastitom nepromišljenošću u onim zadovoljstvima koja odveć često teše nesrećnike u njihovoj ludosti ili poročnosti. Voleo je prirodu i knjige i iz te dve sklonosti ponikla su njegova glavna uživanja. Svojoj ženi vrlo je malo dugovao izuzev to što su ga njeno neznanje i njena ludost uveseljavali. To nije ona vrsta sreće za koju bi čovek obično želeo da duguje zahvalnost svojoj ženi, ali gde nema drugih razonoda, pravi filozof će iskoristiti ono što mu se pruža.

Elizabeta, međutim, nije nikad bila slepa za nepriličnost ponašanja svoga oca kao muža. Uvek je gledala na to s bolom, ali zbog poštovanja prema njegovim sposobnostima i iz zahvalnosti za njegovu ljubazno postupanje prema njoj, trudila se da zaboravi ono što nije mogla da ne vidi, kao i da odagna iz svojih misli njegovo stalno kršenje bračne dužnosti i uljudnosti, koje je, zato što je izlagao svoju

ženu preziranju njene dece, bilo za najveću osudu. Ali nikad nije osećala tako duboko kao sad nezgode koje neminovno prate decu tako neskladnog braka, niti je ikad bila tako svesna zla koje potiče iz tako rđavo primenjene očeve sposobnosti; sposobnosti koja bi, pravilno iskorišćena, bar sačuvala ugled njegovim ćerkama kad već nije mogla povećati mudrost njegove žene.

Elizabeta se obradovala Vikamovom odlasku, ali je, inače, imala malo razloga za zadovoljstvo što je puk otišao. Njihovi provodi van kuće bili su manje raznoliki nego ranije, a kod kuće su negodovanja njene majke i sestre zbog čamotinje koja ih okružuje sneveselila ceo njihov domaći krug. I mada je Kiti s vremenom mogla povratiti zdrav razum, pošto su uznemiravači njenog mozga otišli, njena druga sestra, od čije se naravi veće zlo moglo očekivati, samo će se još više učvrstiti u svojoj ludosti i samouverenosti, jer je bila u mestu koje je dvostruko opasno: i kao banja i kao logor. Zato je Elizabeta uglavnom došla do zaključka do koga su ranije i drugi dolazili: da događaj kojem se nestrpljivo nadala, nije, kad se ostvario, doneo sve ono zadovoljstvo koje je očekivala. Stoga je bilo potrebno da se odredi neko drugo vreme za početak prave sreće – da nađe nešto drugo na šta će usredsrediti svoje želje i nade, pa da se, sa uživanjem u prijatnom očekivanju, uteši za sadašnje i pripremi za buduće razočaranje. Njeno putovanje do Jezerske oblasti bilo je predmet njenih najsrećnijih misli. To je bila njena najbolja uteha za sve nelagodne časove koje je nezadovoljstvo njene majke i Kiti učinilo neminovnim; da je samo mogla da uključi Džejn u taj plan, onda bi to bilo savršeno.

„Ali je sreća“, mislila je ona, „što imam nešto da želim. Da je ceo plan savršen, moje razočaranje bi bilo neminovno. Ali u ovom slučaju, pošto ću nositi neprestanu žalost zbog odsutnosti svoje sestre, mogu očekivati da će mi se ostale lepe nade ostvariti. Plan čiji svaki deo obećava radost nikad ne može biti uspešan; jedina odbrana od opšteg razočaranja su male nevolje.“

Kad je Lidija odlazila, obećala je da će pisati često i opširno majci i Kiti; ali na njena se pisma uvek dugo čekalo i uvek su bila vrlo kratka. Pisma majci sadržala su malo šta sem da su se malopre vratile iz biblioteke, gde su ih pratili ti i ti oficiri i gde je videla tako lepe ormare i stolove da prosto luduje za njima; da ima novu haljinu ili novi suncobran koji bi opširnije opisala, ali mora odmah da prekinе jer je gospođa Forster zove da idu u logor. A iz njene prepiske sa sestrom moglo se doznati još manje; jer, mada su njena pisma upućena Kiti bila mnogo duža, bila su strogo poverljiva.

Posle dve ili tri nedelje od njenog odlaska, zdravlje, raspoloženje i veselost ponovo su zavladali Longbornom. Sve je imalo srećniji izgled. Vratile su se porodice koje su zimovale u Londonu i došlo je vreme letnjih haljina i letnjih priredbi. Gospođa Benet vratila se svojoj uobičajenoj svadljivoj vedrini. Kiti se sredinom juna već toliko oporavila da je bila u stanju da uđe u Meriton bez suza. Taj srećni događaj ulio je Elizabeti nadu da će se Kiti do idućeg Božića dovoljno opametiti da ne pominje oficire više nego jedanput dnevno, osim ako se, po nekom svirepom i zlobnom rasporedu ministarstva vojnog, neki drugi puk ne nastani u Meritonu.

Vreme određeno za početak putovanja na sever sad se brzo približavalo; bilo je ostalo do njega samo dve nedelje, kad je stiglo pismo od gospođe Gardiner koje je odložilo njegov početak i skratilo njegovo trajanje. Gospodin Gardiner zbog poslova nije mogao da pođe pre sredine jula i morao je da se vrati u London u roku od mesec dana, a kako im to ostavlja suviše malo vremena da idu tako daleko i vide sve što su prvobitno nameravali, ili da to bar vide natenane, primorani su da odustanu od odlaska u Jezersku oblast i da se zadovolje mnogo kraćim putovanjem, te stoga, prema sadašnjem planu, neće ići na sever dalje od Derbišira. U tom kraju ima dovoljno toga da se vidi da bi se ispunilo vreme od oko tri nedelje; a za gospođu Gardiner je to imalo i posebnu draž. Grad u kojem je ona ranije provela nekoliko godina, a u kojem će oni sad provesti

nekoliko dana, privlačio je njenu radoznalost isto toliko koliko i čuvena lepota Matloka, Čatsvorta, Davdejla i Pika*.

Elizabeta je bila duboko razočarana. Mnogo je želela da vidi jezera i smatrala je da je ipak bilo dovoljno vremena za to. Ali se morala zadovoljiti promenjenim planom, a i bila je vedre naravi pa je sve uskoro bilo dobro. Pominjanje Derbišira izazvalo je mnoge misli kod nje. Bilo joj je nemoguće da pročita tu reč a da ne pomisli na Pemberli i njegovog vlasnika. „Ali“, mislila je ona, „valjda mogu ući u njegov zavičaj nekažnjeno i uzeti nekoliko fluorita** a da me on ne opazi.“

Period čekanja sad je bio udvostručen. Trebalo je da prođu četiri nedelje pre dolaska njenog ujaka i ujne. Najzad su prošle, a gospodin i gospođa Gardiner stigli su u Longborn sa svoja četiri deteta. Odlučeno je da deca – dve devojčice, jedna od šest i druga od osam godina, i dva mlađa dečaka, ostanu pod ličnim nadzorom svoje rođake Džejn, koja je, zbog svoje razboritosti i dobre naravi, a i zato što je njihova ljubimica, bila najpogodnija da se stara za njih u svakom pogledu – da ih uči, da se igra s njima i da ih voli. Gardineri su samo prenoćili u Longbornu, pa su odmah idućeg jutra otputovali sa Elizabetom u potragu za novim predelima i provodom. Jedno uživanje bilo im je osigurano – uživanje koje pripada društvu dobrih saputnika. Svi su bili takvog zdravlja i takve naravi da su mogli da podnesu nezgode, bili su dovoljno vedrog duha da povećaju svako zadovoljstvo, a njihova razboritost i ljubav bile su u stanju da im, u slučaju potrebe, nadoknade svaki nedostatak spoljnih izvora zadovoljstva.

Nije cilj ovog dela da opiše Derbišir niti ma koje od znamenitih mesta kroz koje ih je vodio njihov put: Oksford, Blenam, Vorik, Kenilvort, Birmingem, itd. dovoljno su poznati. Mali deo Derbišira je sve što nas sad zanima. Pošto su videli sve glavne lepote te oblasti, uputili su se u malu varoš Lamton, mesto u kojem je gospođa Gardiner ranije živela i u kojem je, kako je nedavno čula, bilo i sad

* Matlok, Čatsvort, Davdejl i Pik su mesta u Derbiširu. (Prim. prev.)

** Fluorit je mineral koji ima svojstvo fluorescencije. Engleski naziv za fluorit je derbiširski spat. (Prim. prev.)

nekoliko njenih starih poznanika. Elizabeta je od svoje ujne doznala da je Pemberli svega pet milja udaljen od Lamtona. Ni Lamton nije bio na njihovom putu, ali je bio udaljen od njega samo milju ili dve. Kad su prethodne večeri govorili o svom putu, gospođa Gardiner je izrazila želju da opet vidi to mesto. Gospodin Gardiner je rado pristao, pa su upitali Elizabetu da li se slaže s tim.

– Mila moja, zar ne bi volela da vidiš mesto koje je zavičaj mnogih tvojih poznanika? Vikam je, znaš, proveo svu svoju mladost tamo.

Elizabeta se snuždi. Osećala je da nema nikakvog posla u Pemberliju, pa je bila prinuđena da se pravi da ne želi da ga vidi. Morala je priznati da su joj velike kuće dosadile; pošto je razgledala toliko njih*, više joj nije bilo nikakvo zadovoljstvo da gleda lepe ćilime i satenske zavese.

Gospođa Gardiner prekori njenu glupost:

– Da je to samo lepa kuća, bogato nameštena, i ja ne bih marila da idem tamo; ali je imanje divno. Na njemu su neke od najlepših šuma u grofoviji.

Elizabeta više nije znala šta da kaže na to, ali u svom umu nije mogla da pristane. Odmah je pomislila na mogućnost da se sretne s gospodinom Darsijem dok razgledaju to mesto. To bi bilo strašno! Pocrvenela je i na samu tu pomisao i upitala se da li bi bilo bolje da to otvoreno kaže ujni umesto da se izloži takvoj opasnosti. Ali bilo je razloga i protiv toga, te najzad odluči da joj to ostane kao poslednje sredstvo ako privatno dozna da porodica nije otputovala. Shodno tome, kad je uveče otišla u spavaću sobu, pozvala je sobaricu i upitala je da li je Pemberli lepo mesto, kako se zove njegov vlasnik i, ne s malim strahom, da li je porodica došla iz Londona da tu letuje. Mnogo joj je laknulo kad je na poslednje pitanje dobila odričan odgovor. Pošto više nije imala razloga za strahovanje, i sama je osetila veliku radoznalost da vidi tu kuću. Kad se izjutra opet povelu reč o tome i ona bi upitana za mišljenje, odmah je odgovorila, s prividnom ravnodušnošću, da ona stvarno nema ništa protiv toga. I tako odlučiše da odu u Pemberli.

* Turisti u Engleskoj odlaze u čuvene kuće da ih razgledaju kao da su muzeji. (Prim. prev.)

43.

Dok su se vozile, Elizabeta je, s izvesnom uznemirenošću, očekivala da vidi Pemberlijske šume, i kad su najzad prošli pored vratarove kućice, sva je ustreptala od uzbuđenja.

Park je bio vrlo velik i vrlo raznolikog izgleda. Ušli su u njega s njegove najniže tačke i vozili se izvesno vreme kroz lepu šumu koja se prostirala nadaleko.

Elizabeta je bila suviše uzbuđena za razgovor, ali je videla sve i divila se svemu. Postepeno su se peli oko pola milje, a onda su se našli na vrhu brežuljka gde je šuma prestajala i gde su im oči odmah ugledale Pemberlijski dom na suprotnoj strani doline u koju je put naglo skretao. Bila je to velika i lepa kamena zgrada na upadljivoj uzvišici, iza nje je bio venac visokih šumovitih brda, a ispred nje nadošla reka bez ičega veštačkog oko sebe. Njene obale ljudska ruka nije ni preudešavala ni lažno ukrašavala. Elizabeta je bila ushićena. Nikad nije videla mesto za koje je priroda učinila više i gde je prirodna lepota bila tako malo pokvarena rdavim ukusom. Svi su se oduševljeno divili; i u tom trenutku oseti da biti gospodarica Pemberlija nešto znači!

Spustili su se nizbrdo, prešli most i dovezli se pred kućna vrata. Dok su razgledali kuću izbliza, povrati joj se sav strah da će se sresti s vlasnikom. Strahovala je da je možda ona sobarica pogrešila. Kad su zatražili da razgledaju mesto, pušteni su u dvoranu, pa je

Elizabeta, dok su čekali kućepaziteljku, imala vremena da se načudi gde se to našla.

Kućepaziteljka je došla. Bila je to postarija žena čestita izgleda, prirodnije i mnogo ućtivija nego što je Elizabeta očekivala. Ušli su za njom u trpezariju. Bila je to prostrana soba s lepim nameštajem. Pošto ju je osmotrila, Elizabeta priđe prozoru da uživa u pogledu. Šumom krunisan brežuljak, s kojeg su se spustili, izgledao je iz daljine mnogo strmiji i svojom lepotom je godio oku. Ceo predeo je bio prelep i ona je sve posmatrala s divljenjem – reku, drveće na njenim obalama, vijugavu dolinu, sve dokle god je pogled dopirao. Kad su prešli u druge sobe, izgled tog predela se menjao s promenom tačke osmatranja i sa svakog prozora videla se različita lepota. Sobe su bile visoke i lepe, a njihov nameštaj je odgovarao bogatstvu njihovog vlasnika. Elizabeta je opazila, diveći se Darsijevom ukusu, da nameštaj nije ni neukusno upadljiv ni pretrpan beskorisnim ukrasima, bio je manje raskošan, ali stvarno otmeniji nego nameštaj u Rouzingsu.

„Eto“, pomisli ona, „mogla sam biti gospodarica ovog mesta! Sad sam mogla već dobro poznavati ove sobe. Umesto što ih razgledam kao tuđinka, mogla sam da uživam u njima kao u svojim i da primam u njih kao svoje goste ujaka i ujnu. Ali ne“, pribra se ona, „to nikad ne bi moglo biti. Moj ujak i ujna bili bi izgubljeni za mene; ne bi mi bilo dopušteno da ih pozovem u goste.“

Ta misao je bila srećna – spasla ju je da ne oseti nešto nalik na kajanje.

Želela je da upita kućepaziteljku da li je njen gospodar zaista odsutan, ali nije imala hrabrosti za to. Najzad njen ujak postavi to pitanje, a ona se uplašeno okrete na drugu stranu kad kućepaziteljka odgovori da je odsutan i dodade:

– Ali mi ga očekujemo sutra s velikim društvom prijatelja.

Elizabeta se mnogo obradovala što njihov put nije nekim slučajem bio odložen za jedan dan.

Ujna je tad pozvala da pogleda neku sliku. Ona priđe i vide Vikamovu sliku obešenu iznad kamina sa još nekoliko minijatura. Ujna

je, smešći se, upita kako joj se dopada. Kućepaziteljka priđe i reče im da je to slika mladog gospodina, sina nadzornika imanja pokojnog gospodara, koga je on školovao o svom trošku.

– On je sad stupio u vojsku – dodade ona – ali, nažalost, postao je vrlo raspustan.

Gospođa Gardiner pogleda s osmehom u svoju nećaku, ali joj Elizabeta ne odgovori na osmeh.

– A to je – reče gospođa Renolds pokazujući jednu drugu minijaturu – slika moga gospodara; vrlo je verna. Izrađena je u isto vreme kao i ta druga, pre nekih osam godina.

– Mnogo sam slušala o otmenom izgledu vašeg gospodara – izjavi gospođa Gardiner gledajući u sliku. – To je lepo lice, ali, Lizo, ti nam možeš reći da li liči na njega.

Poštovanje gospođe Renolds prema Elizabeti kao da se poveća na vest da ona poznaje njenog gospodara.

– Poznaje li mlada dama gospodina Darsija?

Elizabeta pocrvene i odgovori:

– Malo.

– Ne mislite li da je on vrlo lep gospodin, gospođice?

– Da, vrlo je lep.

– Ja zaista ne znam lepšeg od njega; gore na galeriji videćete lepšu i veću njegovu sliku od ove. Ova soba bila je najomiljenija soba moga pokojnog gospodara, a ove minijature bile su tu i u njegovo vreme.

To je objasnilo Elizabeti zašto je i Vikamova slika među njima. Gospođa Renolds im zato skrete pažnju na sliku gospođice Darsi, rađenu kad joj je bilo samo osam godina.

– Je li gospođica Darsi lepa kao njen brat? – upita gospođa Gardiner.

– Oh, da – ona je najlepša mlada dama koju sam ikad videla; i tako je obrazovana! Ona svira i peva po ceo dan. U idućoj sobi je nov klavir, onomad poslat za nju kao poklon od mog gospodara. Ona dolazi sutra s njim.

Gospodin Gardiner, čije je ponašanje bilo prirodno i prijatno, podsticao je njenu govorljivost pitanjima i primedbama; a gospođa

Renolds, što zbog ponosa, što iz odanosti, očito je mnogo volela da priča o svom gospodaru i njegovoj sestri.

– Ostaje li vaš gospodar dugo u Pemberliju u toku godine?

– Ne toliko koliko bih želela, gospodine; ali otprilike polovinu svog vremena provodi ovde. Gospođica Darsi je uvek ovde za vreme letnjih meseci.

„Izuzev“, pomisli Elizabeta, „kad ide u Ramsgejt.“

– Kad bi se vaš gospodar oženio, više biste ga viđali.

– Da, gospodine; ali ne znam *kad* će to biti. Ne znam koja je dovoljno dobra za njega.

Gospodin i gospođa Gardiner se nasmešiše. Elizabeta nije mogla a da ne kaže:

– Ide mu u prilog što tako mislite.

– Što sam rekla, istina je, to će potvrditi svi koji ga znaju – odgovori kućepaziteljka. Elizabeta pomisli da ona ipak preteruje i s velikim iznenađenjem sasluša njene reči.

– Nikad u životu nisam čula ljutitu reč od njega, a znam ga otako mu je bilo četiri godine.

Ta hvala od svih drugih bila joj je najčudnija i najviše je oudarala od njenih ideja. Da on nije čovek dobre naravi bilo je njeno najdublje uverenje. Postala je vrlo radoznala i želela je da čuje što više, pa je bila zahvalna svom ujaku kad je rekao:

– Malo je onih o kojima se to može reći. Srećni ste što imate takvog gospodara.

– Da, gospodine, znam da jesam. U celom svetu ne bih mogla naći boljega. Uvek sam zapažala da oni koji su dobrodušni kao deca, da su dobrodušni i kad odrastu, a on je bio najbolji i najplemenitiji dečak na svetu.

Elizabeta se zagleda u nju. „Zar je gospodin Darsi takav?“, pomisli ona.

– Njegov otac bio je prekrasan čovek – reče gospođa Gardiner.

– Da, gospođo, zaista jeste. I njegov sin biće isti kao i on: isto tako pristupačan siromašnima.

Elizabeta je slušala, čudila se, sumnjala i bila nestrpljiva da čuje još štogod. Gospođa Renolds nije je mogla zainteresovati ni za šta drugo. Uzalud je pričala o slikama, o veličini soba i ceni nameštaja. Gospodin Gardiner, začuđen porodičnom pristrasnošću, kojoj je pripisivao njene preterane hvale njenog gospodara, uskoro opet navede razgovor na taj predmet, a ona se revnosno upusti u isticanje njegovih raznih vrлина dok su išli zajedno uz velike stepenice.

– On je najbolji veleposednik i najbolji gospodar – izjavi ona – koji je ikad postojao; nije kao današnji razuzdani mladi ljudi koji ne misle ni na koga sem na sebe. Među njegovim zakupcima i slugama nema nijednog koji ga neće pohvaliti. Neki kažu da je gord, ali ja ni u čemu nisam opazila njegovu gordost. Mislim da oni to kažu zato što on ne brblja kao drugi mladići.

„Ovo baca vrlo lepu svetlost na njega“, pomisli Elizabeta.

– Ove lepe reči o njemu – šapnu joj ujna dok su išle – ne slažu se sasvim s njegovim ponašanjem prema našem sirotom prijatelju.

– Možda se mi varamo.

– To nije verovatno; naš izvor je sasvim pouzdan.

Kad su stigli u prostrano predsoblje na spratu, uvedeni su u veoma lep salon, nedavno snabdeven otmenijim i lakšim nameštajem nego donje odaje. Rečeno im je da je taj salon odnedavno namešten da bi se pričinilo zadovoljstvo gospođici Darsi, kojoj se ta soba dopala kad je poslednji put bila u Pemberliju.

– On je zaista dobar brat – reče Elizabeta idući ka jednom od prozora.

Gospođa Renolds je predviđala koliko će se gospođica Darsi obradovati kad uđe u salon.

– On je uvek takav – dodade gospođa Renolds. – Sve što može da pruži zadovoljstvo njegovoj sestri, odmah je urađeno. Nema ništa što on ne bi uradio za nju.

Ostalo im je još samo da vide galeriju slika i dve-tri glavne spavaće sobe. U galeriji je bilo mnogo dobrih slikarskih radova, ali Elizabeta nije znala ništa o umetnosti; pošto je slične već videla dole,

ona se okrenula da bi razgledala crteže gospođice Darsi izrađene olovkom, jer su oni za nju bili zanimljiviji i jasniji.

Na galeriji je bilo mnogo porodičnih portreta, ali su oni malo čime mogli privući pažnju tuđinaca. Elizabeta je tražila jedino lice čije su joj crte poznate. Najzad ga je našla. Ugledala je portret neobično sličan gospodinu Darsiju, s takvim osmehom na licu kakav je viđala ponekad kad je on gledao u nju. Stajala je nekoliko minuta pred portretom posmatrajući ga ozbiljno, i vratila mu se opet pre nego što su napustili galeriju. Gospođa Renolds ih je obavestila da je taj portret rađen dok je otac gospodina Darsija još bio živ.

U tom času je u Elizabetinom srcu postojalo nežnije osećanje prema originalu nego što je ona ikad osećala, čak i na vrhuncu njihovog poznanstva. Hvale kojima ga je obasula gospođa Renolds, nisu bile beznačajne. Koja je hvala od veće vrednosti nego što je hvala razumnog sluga. Razmišljala je o tome kako je mnogo onih čija sreća zavisi od njegovog okrilja kao brata, velikoposедnika i gospodara! Kako su velika zadovoljstva i bolovi koje je on u stanju da pričini! Kako mnogo dobra i zla zavisi od njegove volje! Sve što je kućepaziteljka rekla govorilo je povoljno o njegovom karakteru i, dok je stajala pred platnom na kojem je predstavljen i sa koga su je njegove oči gledale, mislila je o njegovoj ljubavi sa dubljim osećanjem zahvalnosti nego ikad ranije. Sećala se toplote njegove ljubavi i ublažavala neuljudnost načina na koju je izražena.

Kad su razgledali onaj deo kuće koji je bio otvoren za posetioce, sišli su niza stepenice. Kad su se oprostili od kućepaziteljke, predati su vrataru koji ih je čekao na ulazu u dvoranu.

Dok su išli leđinom prema reci, Elizabeta se okreće da pogleda još jednom, i njeni ujak i ujna takođe zastadoše. Dok je on nagađao kad je kuća sazidana, njen vlasnik se iznenada pojavi idući putem koji je vodio stajama iza zgrade.

Bili su dvadeset koraka jedno od drugog, a njegova je pojava bila tako iznenadna da je bilo nemoguće izbeći susret s njim. Njihove se oči odmah sretoše, a obrazi im jako pocrveneše. Beše se trgao

i za trenutak ukočio od iznenađenja; ali se brzo pribra, pride im i obrati se Elizabeti, ako ne savršeno mirnim, a ono bar savršeno učtivim rečima.

Ona se beše instinktivno okrenula na drugu stranu, ali zastade kad im se on približi i odgovori na njegov pozdrav sa zbunjenošću koju nije mogla savladati. Čak i da njegova sličnost portretu, koji su malopre posmatrali, nije bila dovoljna da uveri ujaka i ujnu da je to gospodin Darsi, vratarevo iznenađenje kad je video svoga gospodara odmah to potvrdi. Stajali su malo po strani dok je on govorio s njihovom nećakom, koja se, iznenađena i zbunjena, jedva usuđivala da podigne oči prema njegovom licu i jedva da je znala šta mu je odgovarala na njegova učtiva pitanja o njenoj porodici. Promena u njegovom držanju, otkako su se poslednji put rastali, začudila ju je, i svaka njegova rečenica povećavala je njenu zbunjenost, a uznemirila ju je i pomisao na neumesnost njenog prisustva. I tako su joj tih nekoliko minuta u razgovoru s njim bili najnelagodniji u njenom životu. A ni on nije izgledao mnogo spokojniji. Kad je govorio, njegov glas nije imao uobičajenu staloženost. Svoja pitanja o tome kad je pošla iz Longborna i o njenom boravku u Derbiširu ponavljao je tako često i tako užurbano da je to jasno pokazivalo rastrojenost njegovih misli.

Najzad se činilo da ne može da smisli šta da kaže, pa pošto je stajao nekoliko trenutaka ne rekavši ni reči, iznenadno se pribra i oprosti se s njom.

Ujak i ujna joj onda priđoše i izraziše divljenje njegovom stasu, ali Elizabeta nije čula nijednu reč i išla je ćuteći s njima, sasvim obuzeta svojim osećanjima. Behu je savladali stid i gnev. Njen dolazak tu je najnesrećnija i najnepromišljenija stvar na svetu! Kako čudno mora to izgledati njemu! Kakvo ružno mišljenje može imati o tome tako sujetan čovek! Moglo bi mu se učiniti kao da je namerno došla da mu se nameće! Oh! Zašto je došla! Zašto je on došao dan pre nego što su ga očekivali! Da su samo otišli deset minuta ranije, bili bi van dometa njegovog pogleda jer je jasno da je on stigao baš tog

trenutka – baš toga trenutka je sjahao s konja ili izašao iz kočija. Neprestano je crvenela zbog tog njihovog nezgodnog susreta. A njegovo ponašanje, tako upadljivo izmenjeno – šta li to znači? Čudno je što je uopšte razgovarao s njom! Ali je još čudnije što je razgovarao tako učtivo i toliko se raspitivao za njenu porodicu. Nikad mu držanje nije bilo manje dostojanstveno, nikad nije govorio tako nežno kao za vreme tog neočekivanog susreta. Kakva suprotnost njegovom poslednjem govoru u Rouzingskom parku, kad joj je uručio ono njegovo pismo! Nije znala šta da misli ni kako da to objasni.

Sad su bili na divnoj stazi pored reke, a svaki korak im je otkrivao sve lepšu padinu ili sve krasniji ogranak šume kojoj su se približavali, ali jedno vreme Elizabeta nije bila svesna predela. I mada je mahinalno odgovarala na ponovljena pitanja ujaka i ujne i upravljala pogled na ono što su joj oni pokazivali, ona to nije ni zapažala. Sve su joj misli bile usredsređene na ono mesto u Pemberlijskom domu, ma koje ono bilo, gde je gospodin Darsi tada bio. Žudela je da zna šta mu je u mislima u tom trenutku – šta misli o njoj i da li mu je ona i sad mila uprkos svemu. Možda je bio učtiv samo zato što je bio spokojan; ali je u njegovom glasu bilo nečega što nije ličilo na spokojstvo. Da li je više osećao bol ili zadovoljstvo kad ju je video, nije mogla reći, ali zaista je bio uzbuđen kad ju je ugledao.

Najzad su je prenule primedbe njenih saputnika o njenoj rasejanosti, pa se trudila da bude pribrana.

Ušli su u šumu, rastali se od reke izvesno vreme i peli se uzvišicom s koje su, gde god je čistina u šumi to omogućavala, mogli da vide divne delove doline, šumovita brda na drugoj strani i pogdekoju okuku reke. Gospodin Gardiner izrazi želju da obiđe ceo park, ali se plašio da to ne bi bila kratka šetnja. Vrtlar im je rekao s pobedonosnim osmehom da je kružna putanja duga deset milja. To reši stvar pa su pošli kraćom stazom, kojom su se kroz šumu opet spustili do reke, na mesto gde je ona najuža. Prešli su je preko sasvim jednostavnog mosta, koji je bio prikladan opštem izgledu toga kutka. Taj deo je bio manje ukrašen od svih koje su dotad videli; a

dolina, tu sužena u klisuru, imala je mesta samo za reku i usku stazu kroz šibljak koji ju je oivičavao. Elizabeta je želela da idu dalje duž vijugave reke, ali pošto su prešli most, videli su koliko su udaljeni od kuće pa je gospođa Gardiner, koja nije bila dobar pešak, izjavila da ne može dalje i mislila je samo kako da se kolima vrate što kraćim putem. Njena nećaka se morala pokoriti tome pa su pošli prema kući najkraćom stazom na drugoj strani reke. Međutim, sporo su napredovali jer je gospodin Gardiner mnogo voleo ribolov, mada je retko imao prilike za to, pa je zastajkivao da posmatra pastrmke u reci i razgovara o njima s vrtlarom. Dok su polako šetali, opet ih je iznenadila – Elizabetu gotovo isto kao i prvi put – pojava gospodina Darsija, koji im se približavao s nevelike daljine. Staza je tu bila manje zaklonjenija nego na drugoj strani, pa su mogli da ga vide i pre nego što su se sreli. Elizabeta, mada iznenađena, ipak je bila spremnija za susret nego ranije, i odlučila je da izgleda i govori pribrano ako on zaista namerava da ih sretne. Za nekoliko trenutaka mislila je da će on verovatno poći nekom drugom stazom. Ta je misao trajala dok je bio skriven od njihovih pogleda okukom staze, ali kad je prošao tu okuku, odmah se našao pred njima. Već na prvi pogled videla je da nije izgubio ništa od svoje malopredašnje učtivosti. Da bi podržavala njegovu učtivost, čim su se sreli, počela je da mu govori kako se divi tome mestu, ali tek što je rekla reči „divno“ i „čarobno“, kad je neka nesrećna asocijacija navede da pomisli da bi se njena hvala Pemberlija mogla pogrešno shvatiti, te pocrvene i ne reče više ništa.

Gospođa Gardiner je stajala malo pozadi i, kad Elizabeta začuta, on je upita da li će mu učiniti tu čast da ga predstavi ostalima. Za taj potez učtivosti bila je sasvim nepripremljena. Jedva se uzdržala od osmeha što on sad traži poznanstvo baš s nekim od onih osoba protiv kojih se njegova gordost bunila kad je pokušao da je zaprosi. „Kako li će se iznenaditi“, pomisli ona, „kad sazna ko su? On misli da su oni iz otmenijeg staleža.“

Predstavljanje je odmah izvršeno. Kad je pomenula šta su joj oni, krišom ga je posmatrala da vidi kako on to podnosi, a ne bi se mnogo začudila da se on udaljio što je brže mogao od takvog sramnog društva. Bilo je očito da ga je to srodstvo iznenadilo, ali je on to hrabro podneo; i ne samo da nije otišao, već se vratio s njima i stupio u razgovor s gospodinom Gardinerom. Elizabeta je bila zadovoljna i nije mogla a da ne likuje u sebi. Bilo je utešno što će on sad znati da ona ima i takvih srodnika zbog kojih ne mora da crveni. Slušala je njihov razgovor s najvećom pažnjom i oduševljavala se svakim izrazom, svakom rečenicom svoga ujaka, jer su pokazivale njegovu inteligenciju, njegov ukus i njegovu uljudnost.

Razgovor je brzo prešao na ribolov i čula je gospodina Darsija kad ga je najučtivije pozvao da peca tu kad god hoće dok bude bio u tom susedstvu. U isto vreme je ponudio i da ga snabde priborom za pecanje i pokazao mu mesta u reci gde obično ima najviše ribe. Gospođa Gardiner, koja je išla pod ruku s Elizabetom, zadivljeno je pogleda. Elizabeta ne reče ništa, ali je bila vrlo zadovoljna zbog takvog komplimenta. I dalje je bila vrlo iznenađena i stalno je u sebi ponavljala: „Zašto se on tako promenio? Otkuda to? Nije moguće da je to zbog *mene*, nije moguće da je njegovo držanje tako omekšalo zbog mene. Moji prekori u Hansfordu ne bi mogli izazvati takvu promenu. Nije moguće da me on još voli.“

Pošto su išli tako izvesno vreme, dve dame napred, a dva gospodina na začelju; i pošto su se spustili do ivice reke da bolje vide neku neobičnu vodenu biljku, taj raspored beše izmenjen. Izmenu je izvršila gospođa Gardiner, kojoj, umornoj od šetnje, Elizabetina ruka više nije bila dovoljan oslonac, pa je uzela muža pod ruku. Gospodin Darsi zauze mesto pored njene nećake pa produžiše da idu zajedno. Posle kratkog ćutanja Elizabeta prva progovori. Želela je da ga uveri da joj je, pre nego što je tu došla, rečeno da je on odsutan, te je počela saopštenjem da je njegov dolazak bio sasvim neočekivan. – Jer nas je vaša kućepaziteljka – dodala je ona – obavestila da vi zasigurno nećete biti ovde do sutra. I zaista, pre

nego što smo napustili Bejkvel, razumela sam da ovde ne očekuju da dođete odmah. – Izjavio je da je sve to istina i rekao da je zbog nekog posla s nadzornikom imanja požurio i došao pre ostalih koji su pošli ovamo s njim. – Oni će doći ovamo rano sutra – dodade on – a među njima su i neki koji će želeti da obnove poznanstvo s vama: gospodin Bingli i njegova sestra.

Elizabeta u odgovor samo malo klimnu glavom. Njene su se misli odmah vratile vremenu kad su njih dvoje poslednji put pomenuli ime gospodina Binglija; da je mogla suditi po njegovom licu, i on je mislio o tome.

– Ima još jedna osoba u tom društvu – reče on posle kratkog ćutanja – koja osobito želi da se upozna s vama. Hoćete li mi dopustiti, ili ja možda tražim isuviše, da vam predstavim svoju sestru dok ste ovde u Lamtonu?

Ta ju je molba toliko iznenadila da nije bila svesna na koji je način dala svoj pristanak. Odmah je osetila da je to delo njenog brata što gospođica Darsi želi da se upozna s njom, i zato je to obradovala. Bilo je prijatno znati da njegovo ogorčenje nije učinilo da on o njoj misli rđavo.

Sad su išli ćuteći, oboje duboko zamišljeni. Elizabeti nije bilo ugodno. To je bilo nemoguće; ali se osećala polaskanom i bila je zadovoljna. Njegova želja da joj predstavi svoju sestru bila je kompliment najviše vrste. Brzo su odmakli ostalima, a kad stigoše do kola, gospodin i gospođa Gardiner bili su četvrt milje iza njih.

On joj ponudi da uđe u kuću, ali ona odgovori da nije umorna, pa su ostali da stoje na ledini. U takvom času mnogo se moglo reći, a ćutanje je bilo vrlo nelagodno. Najzad se seti da je putovala pa su vrlo istrajno razgovarali o Matloku i Davdejlu. Ali vreme i njena ujna bili su spori – i njeno strpljenje i njene ideje bili su gotovo iscrpljeni pre nego što se završio taj razgovor udvoje. Kad su gospodin i gospođa Gardiner stigli, svi su srdačno pozvani u kuću da se osveže zakuskom i pićem, ali su to odbili i rastali su se s najvećom učtivošću s obe strane. Gospodin Darsi je pomogao damama da se

popnu u kola, a pošto su kola poodmakla, Elizabeta ga vide kako polako ide prema kući.

Ujak i ujna počese sa svojim opažanjima: oboje izjaviše da je mnogo bolji nego što su mislili.

– Ponaša se savršeno, učtiv je i neuobražen – reče njen ujak.

– Ima nečega dostojanstvenog kod njega, to je istina – izjavi njena ujna – ali to je samo u njegovom opštem držanju, a ne odlikuje ga loše. Sad mogu da kažem, kao i njegova kućepaziteljka: možda neki kažu da je gord, ali ja nisam ni u čemu opazila njegovu gordost.

– Nikad me ništa nije toliko iznenadilo kao njegovo ponašanje prema nama. Bilo je više nego učtivo, bilo je vrlo pažljivo; a nije bilo nikakve potrebe za takvom pažnjom. Njegovo poznanstvo s Elizabetom je vrlo površno.

– Pa, Lizo – reče njena ujna – on nije tako lep kao Vikam, ili bolje reći da je njegova lepota druge vrste. Ali kako si mogla da mi kažeš da je on vrlo neprijatan?

Elizabeta se pravdala kako je najbolje umela; rekla je da joj se više dopada otkako su ga sreli tu i da nikad nije bio tako prijatan kao tog jutra.

– Možda je on čudljiv u svojoj učtivosti – izjavi njen ujak. – Ta velika gospoda su često takva; stoga ga neću hvatati za reč jer nekog drugog dana može da se predomisli pa da mi kaže da se gubim s njegovog imanja.

Elizabeta oseti da se oni potpuno varaju u pogledu njegovog karaktera, ali ne reče ništa.

– Sudeći po onome što smo videli – reče gospođa Gardiner – ne bih mislila da je on u stanju da bude tako svirep prema ikome kao što je bio prema sirotom Vikamu. On ne izgleda rđav. Naprotiv, ima nečeg vrlo prijatnog oko usana kad govori. Lice mu je tako dostojanstveno da se ne može nepovoljno misliti o njegovom srcu. Ono, doduše, ona dobra žena što nam je pokazala kuću malo je preterala u hvaljenju njegovog karaktera! Pokatkad sam se jedva uzdržala od

smeha. Ali on je, pretpostavljam, darežljiv gospodar, a to u očima posluge obuhvata sve vrline.

Elizabeta oseti da treba da kaže nešto u odbranu njegovog držanja prema Vikamu i zato im dađe na znanje, što je opreznije mogla, da se njegova dela, sudeći po onome što je čula od njegovih srodnika u Kentu, mogu sasvim drugačije tumačiti i da njegov karakter nije ni izdaleka tako rđav, niti Vikamov tako dobar kao što su oni smatrali u Hartfordširu. U potvrdu toga ispričala im je sve pojedinosti novčanih poslova kojima su njih dvojica bili povezani i naglasila je da je njen izvor verodostojan, mada ga nije otkrila.

Gospođa Gardiner se iznenadila, ali i sneveselila. No, kako su se sad približavali mestu u kojem je nekad prijatno živela, druge uspomene obužeše joj sve misli. Pokazivala je mužu sve što joj je bilo drago u toj okolini i mislila je samo na daleku prošlost. Mada je bila umorna od jutarnje šetnje, čim su ručali, otišla je da traži stare poznanike i provela veče u prijatnom razgovoru s onima s kojima se odavno nije videla.

Događaji toga dana bili su suviše zanimljivi da bi Elizabeta mogla da se usredsredi na te nove poznanike. Samo je mislila, i to sa čuđenjem, o učtivosti gospodina Darsija i, iznad svega, o njegovoj želji da se ona upozna s njegovom sestrom.

44.

Elizabeta je zaključila da će gospodin Darsi dovesti svoju sestru u posetu odmah sutradan posle Džordžijaninog dolaska u Pemberli, pa je odlučila da se ne udaljuje od krčme celo to jutro. Ali njen zaključak bio je pogrešan jer su je posetili odmah sutradan pošto su Elizabeta i njeni došli u Lamton. Bili su u šetnji s nekim od svojih novih poznanika, i tek što su se vratili u krčmu da se presvuku za ručak s njima, kad ih zvuk kola privuče prozoru sa kojeg ugledaše nekog gospodina i damu u fijakeru. Elizabeta odmah poznade livreju, pogodi šta to znači i mnogo iznenadi ujaka i ujnu kad im reče kakvu čast očekuje. Njeni ujak i ujna trenutno se veoma začudiše, ali kad su spojili njenu sadašnju zbunjenost s njenom jučerašnjom zbunjenošću i s okolnostima koje su ih prouzrokovale, odmah su došli na novu pomisao o celoj toj stvari. Ranije im to nije ni padalo na pamet, ali sad osetiše da se takva pažnja od takvog čoveka može objasniti samo time što se njemu dopala njihova nećaka. Dok su bili obuzeti tom novom mišlju, Elizabeta je postajala sve uznemirenija. I sama se čudila toj svojoj zbunjenosti, ali između ostalih uzroka toga nemira bio je i strah da je gospodin Darsi u svojoj pristrasnosti govorio svojoj sestri suviše pohvalno o njoj, pa se bojala da će je izdati moć da se dopadne baš zato što joj je tako mnogo stalo do toga da se dopadne.

Udaljila se od prozora u strahu da su je videli; i dok je išla gore-dole po sobi, trudeći se da se umiri, ujak i ujna su je tako radoznalo i upitno gledali da je to još više pogoršalo stvar.

Gospođica Darsi i njen brat dođoše i bi obavljeno predstavljanje od kojeg se toliko plašila. Na svoje veliko iznenađenje, Elizabeta vide da je njena nova poznanica zbunjena gotovo koliko i ona. Otakako je u Lamtonu, čula je da je gospođica Darsi vrlo gorda, ali je trenutno posmatranje uveri da je ona samo preterano stidljiva. Bilo joj je teško da iz nje izvuče išta više sem jednosložne reči.

Gospođica Darsi bila je visoka i krupnija od Elizabete; iako je tek napunila šesnaestu godinu, bila je sasvim stasala i izgled joj je bio ženstven i ljubak. Bila je manje lepa od svog brata. Lice joj je odavalo utisak razboritosti i dobroćudnosti, a držanje joj je bilo skromno i pristupačno. Elizabeta je očekivala da u njoj nađe oštrog i trezvenog posmatrača, sličnog gospodinu Darsiju, te joj je mnogo laknulo kad je opazila da ona to nije.

Nisu bili dugo zajedno pre nego što joj gospodin Darsi reče da i Bingli dolazi da je vidi. I tek što je izrazila zadovoljstvo i pripremila se za takvog gosta, Binglijev brz korak začu se na stepenicama i on uđe u sobu. Sav Elizabetin gnev protiv njega odavno je bio iščezao; ali i da je od toga gneva nešto ostalo, odmah bi nestao pred iskrenom srdačnošću sa kojom ju je pozdravio pri tom susretu. Raspi-tivao se prijateljski, mada uopšteno, o njenoj porodici, izgledao je i govorio dobroćudno i prirodno kao i uvek.

Za gospodina i gospođu Gardiner on je bio gotovo isto tako zanimljiva ličnost kao i za Elizabetu. Odavno su želeli da ga vide. Celo to društvo mnogo ih je zanimalo. Zbog podozrenja koje su osetili u pogledu gospodina Darsija i njihove nećake, posmatrali su oboje s velikom, mada prikrivenom radoznalošću. I to posmatranje ih je sasvim uverilo da bar jedno od njih zna šta je to biti zaljubljen. U pogledu daminih osećanja još su pomalo bili u sumnji, ali da je gospodin zaljubljen, bilo je dovoljno očito.

Elizabeta je imala da misli na mnogo štošta. Htela je da dozna osećanja svakoga gosta; htela je da umiri svoja osećanja i da bude prijatna svima. Iako se u pogledu ovog poslednjeg cilja najviše plašila da će podbaciti, uspeh joj je bio osiguran jer oni kojima se trudila da ugoditi bili su joj unapred naklonjeni. Bingli joj je bio sklon, Darsi rešen da bude zadovoljan, a Džordžijana je želela da to bude.

Kad je videla Binglija, misli su joj odmah odletele njenoj sestri; i, oh, kako je žarko želela da zna da li su i njegove upravljene tamo. Ponekad joj se činilo da govori manje nego ranije, i jednom ili dvaput obradova je pomisao da on pokušava, dok gleda u nju, da otkrije sličnost sa Džejn. Iako je to moglo biti samo maštanje, nije se mogla prevariti u pogledu njegovog ponašanja prema gospođici Darsi, koja je bila određena da bude Džejnina suparnica. Nijedan pogled ni s jedne ni s druge strane nije govorio ni o kakvoj osobitoj naklonosti. Ništa se nije desilo između njih što bi moglo opravdati nadu njegove sestre. U to se odmah potpuno uverila. Pre nego što su se rastali, dve-tri male okolnosti su, prema njenom brižnom tumačenju, pokazale da se on seća Džejn, i to ne bez nežnosti, i da bi, samo da se usudio, kazao nešto što bi je navelo da je pomene. Rekao joj je, dok su ostali razgovarali između sebe, i to glasom u kojem je bila nota stvarnog žaljenja, da je „mnogo prošlo otkako nije imao zadovoljstvo da je vidi“; i pre nego što mu je mogla odgovoriti, dodao je: „Ima više od osam meseci. Nismo se videli još od 26. novembra, kad smo svi igrali zajedno u Nederfildu.“

Elizabeti je bilo milo što on to tako tačno pamti. Kasnije, kad ostali nisu slušali, iskoristio je priliku da je upita jesu li *sve* njene sestre u Longbornu. Ničega osobitog nije bilo u tom pitanju, pa ni u prethodnoj opasci, ali njegov pogled i glas dali su mu poseban značaj.

Nije mogla često da skreće pogled na gospodina Darsija, ali kad ga je pogledala, na licu mu je spazila izraz zadovoljstva, a u svemu što je rekao čula je ton tako dalek od gordosti ili preziranja prisutnih da je bila uverena da je jučerašnje poboljšanje u njegovu ponašanju,

ma koliko kratkotrajno bilo, nadživelo bar jedan dan. Kad je videla kako se trudi da probudi to poznanstvo i da se dopadne osobama s kojima bi ma kakvo opštenje pre nekoliko meseci bilo sramota, kad ga je videla kao učtivog ne samo prema njoj već i prema njenim srodnicima, koje je ranije otvoreno prezirao, i kad se setila njihove poslednje uzbudljive scene u hansfordskoj parohijskoj kući – razlika i promene bile su tako velike i tako su snažno uticale na nju da je jedva obuzdavala svoje iznenađenje da ne postane vidljivo. Nikad, čak ni u društvu njihovih dragih prijatelja u Nederfildu, ni njegovih dostojanstvenih srodnika u Rouzingsu, nije ga videla tako željnog da ugodi, tako skromnog i tako pristupačnog kao sad, kad ništa važno nije moglo proizići iz njegovog uspeha da se dopadne i kad bi čak i samo poznanstvo s onima kojima ukazuje pažnju izazvalo podsmeh i osudu dama iz Nederfilda i Rouzingsa.

Gosti su ostali više od pola sata i kad su ustali da idu, gospodin Darsi pozva sestru da zajedno izraze želju da gospodin i gospođa Gardiner i gospođica Benet večeraju s njima u Pemberliju pre nego što odu iz tog kraja. Gospođica Darsi rado ga posluša, iako bez samopouzdanja, jer još nije bila naviknuta da poziva goste. Gospođa Gardiner pogleda u svoju nećaku da vidi da li je *ona*, na koju se poziv najviše odnosi, sklona da ga prihvati, ali Elizabeta beše okrenula glavu u stranu. Pretpostavljajući, međutim, da to namerno izbegavanje pre pokazuje trenutnu zbunjenost nego neslaganje s predlogom, i videvši kod svoga muža, koji je voleo društvo, veliku spremnost da prihvati poziv, ona dade svoj pristanak i bi utvrđeno da to bude prekosutra.

Bingli izrazi veliko zadovoljstvo što će zasigurno opet videti Elizabetu, jer ima još mnogo štošta da joj kaže i da je pita o svima njihovim hartfordširskim prijateljima. Elizabeta se obradova jer je sve to protumačila kao njegovu želju da mu priča o svojoj sestri. Zbog toga, a i zbog nekih drugih razloga, Elizabeta je, kad su gosti otišli, bila zadovoljna posetom, iako je u toku nje malo uživala. Željna da bude sama i plašeći se pitanja i aluzija od strane ujaka i ujne, ostala

je s njima samo dovoljno dugo da čuje njihovo povoljno mišljenje o Bingliju, a zatim je žurno otišla da se obuče.

Doduše, nije imala razloga da se plaši radoznalosti gospodina i gospođe Gardiner. Oni ni sami nisu želeli da je sile da se ispoveda. Bilo je očito da se ona poznaje s gospodinom Darsijem mnogo bolje nego što su oni ranije mislili; i bilo je očito da je on mnogo zaljubljen u nju. Videli su mnogo štošta što ih je zanimalo, ali su se ipak ustezali od raspitivanja.

Misliti dobro o gospodinu Darsiju sad je postalo dužnost, jer dokle je njihovo poznanstvo s njim dosežalo, nisu mu mogli naći mane. Njegova učtivost ih je prijatno dirnula. I da su stvorili sliku njegovog karaktera na osnovu svojih vlastitih osećanja i saopštenja njegove kućepaziteljke, ne osvrćući se ni na kakve druge opise, hardfordširski krug njegovih poznanika ne bi poznao da je to gospodin Darsi. Sad su bili skloni da veruju kućepaziteljki. Zaključili su da ne treba olako odbiti tvrđenje te žene, koja ga je znala od njegove četvrte godine i čije je držanje pokazivalo da je čestita. Pa i obaveštenje dobijeno od njihovih lamtonskih prijatelja nije se ni u čemu bitnom kosilo s njenim tvrđenjem. Nisu imali za šta da ga okrive sem za gordost; gord je verovatno bio, a i da nije, žitelji te male trgovačke varoši, u kojoj Darsijevi nisu posećivali nikoga, neizostavno bi mu pripisali gordost. Ali su priznali da je darežljiv i da je činio mnogo dobra sirotinji.

O Vikamu su putnici brzo doznali da ga tu ne cene mnogo; iako nisu potpuno znali njegove novčane odnose sa sinom njegovog pokrovitelja, ipak je bilo opštepoznato da je prilikom odlaska iz Derbišira ostavio mnoge dugove za sobom, koje je gospodin Darsi kasnije isplatio.

Što se tiče Elizabete, njene misli su ove večeri bile u Pemberliju više nego prošle, a to veče, mada je sporo prolazilo, nije za nju bilo dovoljno dugo da bi mogla da konačno odredi kakva su njena osećanja prema jednom ukućaninu Pemberlijskog doma. Cela dva sata ležala je budna trudeći se da shvati šta oseća prema *njemu*. Ona ga zaista nije mrzela.

Naprotiv, mržnja je odavno iščezla i ona se otada stidela što je ikad gajila prema njemu osećanje koje se moglo nazvati tim imenom. Poštovanje stvoreno uverenjem u njegove dragocene osobine, iako isprva nerado priznato, od pre nekog vremena prestalo je da joj bude neprijatno, a sad je spojeno i s izvesnim osećanjem prijateljske naklonosti izazvane jučerašnjom povoljnom svedodžbom o njegovom karakteru. Ali iznad svega, iznad poštovanja i uvažavanja, postojao je u njoj motiv za naklonost prema njemu koji se nije mogao prenebreznuti. To je bila zahvalnost – zahvalnost ne samo zato što ju je jednom voleo već što je još voli dovoljno da joj oprostí svu žučnost i gorčinu s kojima ga je odbila i sve nepravedne optužbe kojima je propratila to svoje odbijanje. On koji bi, prema njenom uverenju, trebalo da je izbegava kao svoju najveću neprijateljicu, pokazao je, prilikom njihovog slučajnog susreta, veliku želju da sačuva njihovo poznanstvo, i bez ikakvog nametljivog ispoljavanja svojih osećanja prema njoj, bez ikakve osobenosti u svom ophođenju u odnosu na nju, trudio se da se dopadne njenim srođnicima i bio rešen da je upozna sa svojom sestrom. Takva promena kod tako posebnog čoveka izazvala je kod nje ne samo iznenađenje već i zahvalnost – jer se morala pripisati ljubavi, žarkoj ljubavi. Ta promena izazvala je kod nje neodređeno, ali prijatno osećanje. Poštovala ga je i cenila, bila mu je zahvalna i stvarno se interesovala za njegovo dobro; i samo je htela da zna koliko je žarko želeo da to dobro zavisi od nje i koliko bi to usrećilo oboje njih, ako bi ga ona, a smatrala je da je to još u njenoj moći, navela da obnovi svoje udvaranje.

Te večeri, ujna i nećaka odlučile su da na tako veliku učtivost gospođice Darsi, koja ih je posetila istog dana kada je stigla u Pemberli, treba odgovoriti, ako ne podjednako, a ono bar sličnom učtivošću, pa su se, shodno tome, složile da bi bilo najbolje da je idućeg jutra posete u Pemberliju. Elizabeti je bilo milo što će ići tamo, mada i sama nije jasno znala zašto se raduje tome.

Gospodin Gardiner ih je ostavio uskoro posle doručka. Prethodnog dana opet je bilo reči o pecanju, pa je ugovoreno da se on s nekima od gospode sastane pre podne u Pemberliju.

45.

Pošto je sad Elizabeta bila uverena da je mržnja gospođice Bingli prema njoj potekla iz ljubomore, nije mogla a da ne oseti da će toj gospođici njena pojava u Pemberliju biti mrska, pa je bila radoznala da vidi s koliko će učtivosti od strane te dame njihovo poznanstvo biti obnovljeno.

Kad su stigle do kuće, uvedene su kroz dvoranu u salon, koji je zbog svog severnog položaja bio vrlo prijatan leti. Njegovi prozori imali su divan pogled na visoka šumovita brda iza kuće i na lepe hrastove i pitome kestenove raštrkane po ledini u blizini kuće.

U tom salonu ih primi gospođica Darsi, koja je sedela tu s gospođom Herst i gospođicom Bingli, kao i s gospođom s kojom je živela u Londonu. Džordžijana ih je primila vrlo učtivo, ali sa snebivanjem koje bi, mada je dolazilo od stidljivosti i straha da u nečemu ne pogreši, onima koji se osećaju nižeg položaja od nje lako moglo dati pogrešan utisak da je ona gorda i nepristupačna. Ali su je gospođa Gardiner i njena nećaka pravilno razumele i sažaljevale su je.

Gospođa Herst i gospođica Bingli pozdravile su ih samo naklonom. Pošto su sele, nastalo je ćutanje na nekoliko trenutaka, nelagodno kao što takvo ćutanje uvek mora biti. Prva ga je prekinula gospođa Ansli, otmena žena prijatnog izgleda, čiji je pokušaj da otpočne razgovor pokazivao da je bolje vaspitana od gospođe Herst i gospođice Bingli. I tako su ona i gospođa Gardiner vodile

razgovor, a Elizabeta im je pokatkad pomagala. Gospođica Darsi je izgledala kao da bi volela da ima dovoljno hrabrosti da učestvuje; ponekad bi se usudila da kaže poneku rečenicu kad je bilo najmanje opasnosti da će je čuti.

Elizabeta uskoro opazi da je gospođica Bingli pažljivo posmatra i da ne može da progovori nijednu reč, osobito s gospođicom Darsi, a da ne privuče njenu pažnju. Ta činjenica, međutim, ne bi je sprečila da razgovara s gospođicom Darsi da nisu sedele suviše daleko jedna od druge; ali joj nije bilo žao što nije morala mnogo da govori. Bila je obuzeta svojim mislima. Očekivala je svakog trenutka da će neko od gospode ući u sobu. Želela je da to bude gospodar kuće, a i strahovala je od toga. A da li je više želela ili strahovala, ni sama nije sasvim znala. Pošto je Elizabeta tako sedela četvrt časa, ne čuvši nijednom glas gospođice Bingli, prenu je njeno hladno pitanje o zdravlju njene porodice. Elizabeta odgovori isto tako ravnodušno i kratko, a gospođica Bingli više ne reče ništa.

Sledeća promena u njihovoj poseti nastala je ulaskom posluge sa hladnim pečenjem, kolačima i raznim najlepšim voćem toga godišnjeg doba. Gospođa Ansli mnogim značajnim pogledima i osmesima najzad uspe da skrene pažnju gospođice Darsi na njenu dužnost domaćice. I sad je celo društvo imalo čime da se zanima – jer, mada se nije svima razgovaralo, svima se jelo, pa su ih lepe piramide grožđa, nektarina i kajsija brzo okupile oko stola.

Dok su jele voće, Elizabeti se ukaza prilika da reši da li više želi da gospodin Darsi dođe ili da se više plaši toga, jer je prilikom ulaska gospodina Darsija bila u mogućnosti da oseti koje osećanje ima prevagu: želja ili strah. Za trenutak je njena radost bila jača od straha, ali odmah zatim joj beše žao što je došao.

Bio je neko vreme s gospodinom Gardinerom, koji se, sa dva-tri gospodina iz kuće, provodio na reci, i ostavio ga je tek kad je čuo da Elizabeta i njena ujna nameravaju da posete Džordžijanu toga jutro. Čim je ušao, Elizabeta mudro odluči da bude sasvim prirodna i pribrana. Ta je odluka bila utoliko potrebnija, mada ne i utoliko

sprovodljiva, budući da je opazila da je celo društvo postalo podozrivo prema njima dvoma i da gotovo nije bilo nijednog oka koje nije pažljivo pratilo njegovo ponašanje čim je ušao u salon. Ali nijedno lice nije izražavalo veću radoznalost od lica gospođice Bingli, uprkos osmehu na njemu kad god je govorila gospodinu Darsiju, jer još nije bila očajna od ljubomore i još nije bila prestala da mu se udvara. Gospođica Darsi se, posle ulaska svog brata, naročito trudila da bude razgovorna; i Elizabeta je opazila da on želi da se njih dve što bolje upoznaju i da zato podstiče njihov razgovor. Sve je to opazila i gospođica Bingli i, u nepromišljenosti gneva, iskoristila je prvu priliku da kaže s podrugljivom učtivošću:

– Kažite mi, gospođice Lizo, da li je vojska *** grofovije otišla iz Meritona? To mora da je veliki gubitak za *vašu* porodicu.

U Darsijevom prisustvu nije se usudila da spomene Vikamovo ime, ali je Elizabeta odmah prozrela da ona prvenstveno misli na njega. Razna sećanja u vezi s njim trenutno je rastužiše, ali se pribrala da odbije taj zlonamerni napad i odmah odgovori na to pitanje dovoljno ravnodušnim glasom. Dok je govorila, slučajnim pogledom opazi da je Darsi, crven u licu, ozbiljno posmatra, a da je njegova sestra toliko zbunjena da ne može da podigne oči. Da je gospođica Bingli znala kakav će bol zadati svojoj ljubljenoj prijateljici, ona bi se bez sumnje uzdržala od tog pitanja, ali je ona samo nameravala da zbuni Elizabetu aluzijom na čoveka kome je, po njenom mišljenju, ona naklonjena i da je tako nagna da pokaže osetljivost koja bi joj mogla naškoditi u Darsijevim očima, a možda i da njega podseti na sve ludosti i budalaštine koje su vezivale neke članove Elizabetine porodice s tim pukom. O nameravanom bekstvu gospođice Darsi nijedna reč nije bila doprla do nje. Ta tajna nije bila poverena nijednom živom stvoru izuzev Elizabeti. Njen brat se osobito trudio da je sakrije od svih Binglijevih srodnika, i to zbog želje koju mu je Elizabeta odavno pripisala: da s vremenom oni postanu srodnici i njegove sestre. On je zaista imao takav plan. Međutim, iako ga on nije dovodio u vezu sa svojim nastojanjima da odvoji Binglija od

Džejn, ipak je verovatno da je taj plan pojačao njegovo zanimanje za Binglijevu sreću.

Elizabetino pribrano držanje brzo stiša njegovo uzbuđenje, a kako gospođica Bingli, ljuta i razočarana, nije smela izričito da govori o Vikamu, Džordžijana se takođe pribra, ali ne dovoljno da opet progovori. Njen brat, u čije se oči nije usuđivala da pogleda, jedva da se i setio da je i ona upletena u to; i baš činjenica namenjena odvrćanju njegovih misli od Elizabete izgleda da ih je još više usredsredila na nju, i to na način povoljan za nju.

Njihova poseta nije trajala dugo posle pomenutog pitanja i odgovora. Dok je gospodin Darsi ispraćao gošće do kola, gospođica Bingli dala je oduška svojim osećanjima kritikovanjem Elizabetine ličnosti, ponašanja i odela. Ali Džordžijana ne htela da joj se pridruži. Bratovljeva preporuka bila je dovoljna da osigura njenu naklonost. On se nije mogao prevariti u svom sudu, a govorio je o Elizabeti tako da ona nije mogla a da je ne smatra divnom i ljupkom. Kad se Darsi vratio u salon, gospođica Bingli nije mogla da mu ponovi ništa od onoga što je kazala njegovoj sestri.

– Kako vrlo bolesna izgleda jutros Liza Benet, gospodine Darsi – povika ona – nikad u životu nisam videla da se neko toliko promenio kao što se ona promenila od zimus. Postala je tako mrka i gruba! Luiza i ja smo se malopre složile da je ne bismo poznale.

Ma kako malo da su se takve reči dopale gospodinu Darsiju, on se zadovolji hladnim odgovorom da ne vidi nikakvu promenu kod nje sem što je preplanula od sunca – što nije nikakvo čudo kad se leti putuje.

– Što se mene tiče – izjavi ona – moram priznati da nikad nisam mogla da vidim nikakvu lepotu kod nje. Lice joj je odveć mršavo, koža joj nema blistavosti, a crte lica joj nisu nimalo lepe. Nos joj nema karaktera, nema ničega izrazitog u svom obliku. Zubi su joj poprilični, ali ništa osobito; a što se tiče njenih očiju, o kojima se ponekad govorilo da su divne, nisam zapazila da su po bilo čemu neobične. Ima oštar, prgav pogled, koji mi se nimalo ne

dopada; a celo njeno držanje odaje neotmenu samodovoljnost koja je nepodnošljiva.

Pošto je gospođica Bingli bila uverena da Darsi obožava Elizabetu, trebalo je da izabere neki bolji način da mu se preporuči; ali gnevne osobe nisu uvek mudre. I kad je videla da se on najzad prilično rasrdio, to joj je bio sav uspeh koji je postigla. Ali on je uporno ćutao. Rešena da ga natera da govori, ona dodade:

– Sećam se, kad smo se prvi put videli s njom u Hartfordširu, kako smo se svi začudili kad smo čuli da se o njoj priča da je lepotica, a osobito se sećam kako ste vi rekli jedne noći, pošto su bile na večeri u Nederfildu: „*Ona lepotica!* Pre bih proglasio njenu majku duhovitom.“ Ali kasnije vam se ona više dopala, pa ste jedno vreme smatrali da je prilično lepuškasta.

– Da – reče Darsi, koji više nije mogao da se uzdrži – ali to je bilo u početku moga poznanstva s njom; ima mnogo meseci otkako je smatram jednom od najlepših žena koje poznajem.

Zatim je izašao, a gospođica Bingli je ostavljena zadovoljstvu da ga je naterala da kaže ono što je samo njoj zadalo bol.

Gospođa Gardiner i Elizabeta razgovarale su pri povratku o svemu što se desilo za vreme njihove posete, osim o onome što ih je obe osobito zanimalo. Pretresle su izgled i ponašanje svih sem ličnosti koja je bila središte njihove pažnje. Govorile su o njegovoj sestri, njegovim prijateljima, njegovoj kući i njegovom voću – o svemu samo ne o njemu; a ipak, Elizabeta je žudela da zna šta gospođa Gardiner misli o njemu, a gospođa Gardiner bi bila vrlo zahvalna da je njena nećaka otvorila tu temu.

46.

Elizabeta je bila veoma razočarana što nije zatekla pismo od Džejn kad su prvi put stigli u Lamton. To se razočaranje ponavljalo svako jutro otkako su tu, ali trećeg jutra više nije bilo razloga za žaljenje. Njena sestra se opravdala u njenim očima jer su od nje stigla dva pisma istovremeno: na jednom je bila napomena da je bilo pogrešno poslato negde drugde. Elizabeta se nije iznenadila time jer je Džejn adresu napisala vrlo nečitko.

Upravo su se bili spremili za šetnju kad su pisma stigla, te su je njen ujak i ujna ostavili da ih čita u miru, a oni su otišli sami. Pogrešno adresirano pismo moralo se prvo pročitati jer je poslato pre pet dana. Početak pisma je sadržao izveštaj o svim njihovim malim društvenim skupovima i priredbama i uobičajene provincijske vesti. Ali druga polovina pisma, datirana dan kasnije i pisana u očitom uzbuđenju, pružala je mnogo važnije obaveštenje. Taj deo pisma glasio je ovako:

Pošto sam ti napisala prethodni deo pisma, mila Lizo, desilo se nešto sasvim neočekivano i vrlo ozbiljno, ali bojim se da te ne uplašim – svi smo zdravi. Ono što imam da kažem odnosi se na jednu Lidiju. Stiglo je ekspresno pismo prošle noći u dvanaest sati, baš kad smo svi bili legli, od pukovnika Forstera, u kojem

nas izveštava da je ona otišla u Škotsku s jednim njegovim
oficirom; da kažem istinu, s Vikamom! Zamisli naše iznena-
đenje. Za Kiti to, izgleda, nije bilo tako neočekivano. Mnogo,
mnogo mi je žao. To je tako nepromišljeno s obe strane. Ali se
nadam najboljem i pretpostavljam da je njegov karakter po-
grešno shvaćen. Znam da je on nepromišljen i neoprezan, ali
ovaj korak – radujmo mu se – ne pokazuje da mu je srce rđavo.
Njegov izbor je bar nekoristoljubiv jer mora da zna da moj otac
ne može ništa da mu dâ. Naša sirota majka je mnogo tužna.
Otac to bolje podnosi. Zahvalna sam Bogu što im nikad nismo
rekli šta se govorilo protiv njega. I same to moramo zaboraviti.
Otišli su u subotu oko ponoći, kako se pretpostavlja, ali je za-
paženo da ih nema tek juče ujutru u osam. Ekspresno su prošli
na svega deset milja od nas. Pukovnik Forster je nagovestio da
ga uskoro možemo očekivati ovde. Lidiya je napisala nekoliko
redaka za njegovu ženu, obavestavajući je o njihovoj nameri.
Moram da završim jer ne mogu sirotu majku da ostavljam
dugo samu. Ne znam da li ćeš moći da razumeš sve ovo, ali i
sama jedva znam šta sam napisala.*

Čim Elizabeta završi to pismo, ne razmišljajući ni za trenutak
i jedva znajući šta oseća, odmah uze drugo, napisano dan kasnije,
otvori ga s najvećim nestrpljenjem i pročita sledeće:

*Mila moja sestro, mora biti da si već primila ono moje užur-
bano pismo; nadam se da će ovo biti razumljivije; ali, mada se
sad ne žurim, u glavi mi je tako mutno da nisam sigurna da
li ću biti jasna. Mila Lizo, jedva umem da počnem, ali moram
da ti saopštim rđavu vest, i to bez odlaganja. Mada bi brak
između gospodina Vikama i naše jadne Lidiye bio nepromi-
šljen, mi smo sad u brizi i samo želimo da se uverimo da li je*

* Odbegli ljubavni parovi obično su odlazili u Škotsku, jer je tamo venčanje obavljano brzo i bez
ikakvih prethodnih formalnosti. (Prim. prev.)

zaista zaključen, jer ima isuviše mnogo razloga za bojazan da oni nisu otišli u Škotsku. Pukovnik Forster došao je juče, pošto je napustio Brajton dan ranije, ne mnogo časova posle ekspresnog pisma. Mada je Lidija u svom kratkom pismu gospođi Forster saopštila da oni odlaze u Gretnu Grin, Deni je izrazio mišljenje da V. nikad nije nameravao da ide tamo niti da se oženi Lidijom. To tvrđenje je ponovljeno pukovniku F., koji se odmah uznemirio i otišao iz B. u nameri da im uđe u trag. Lako im je pratio trag do Klaphama, ali ne dalje; jer čim su stigli u to mesto, unajmili su fijaker i vratili ćeze kojima su se dovezli iz Epsoma. Sve što se zna posle toga jeste da su viđeni na Londonskom putu. Ne znam šta da mislim. Pošto se raspitivao svuda na toj strani Londona, pukovnik F. došao je u Hartfordšir i brižno se raspitivao na svim raskrsnicama i u krčmama u Barnetu i Hatfildu, ali bez ikakvog uspeha – niko nije video da su takve osobe prošle. U svojoj velikoj brizi, došao nam je u Longborn i saopštio nam svoja strahovanja na način koji čini čast njegovoj čestitoj čovečnosti. Iskreno mi je žao njega i gospođe F., ali niko ih ne može kriviti ni za šta. Naša nevolja je, draga moja Lizo, vrlo velika. Otac i majka veruju da se desilo ono najgore, ali ja ne mogu da mislim tako rđavo o njemu. Mnoge okolnosti mogle bi to učiniti zgodnijim za njih da se venčaju privatno u Londonu nego da postupe po svom prvom planu. Pa čak i da je on mogao imati takvu nameru u vezi s mladom devojkom iz čestite porodice kao što je Lidija, što nije verovatno, zar bih mogla pretpostaviti da je ona toliko izgubljena da dopusti tako nešto? Nemoguće. Ali žalosna sam što gospodin F. nije sklon da veruje u njihovo venčanje; zavrteo je glavom kad sam mu izrazila svoje nade i rekao da se plaši da V. nije čovek kome treba verovati. Sirota majka je stvarno bolesna i ne izlazi iz svoje sobe. Kad bi mogla da radi i da se kreće, bilo bi bolje, ali to se ne može očekivati. A što se tiče oca, nikad ga ranije nisam videla tako uznemirenog. Sirota Kiti navukla

je gnev na sebe što je krila njihovu naklonost, ali pošto je to bila stvar poverenja, ne treba se tome čuditi. Zaista mi je milo, draga Lizo, što si bila pošteđena ovih tužnih prizora; ali sad, kad je prvi potres prošao, da li da ti priznam da jedva čekam da se vratiš? No, nisam tako sebična da navaljujem da to uradiš ako ti to nije zgodno. Zbogom! Evo, opet uzimam pero da učinim ono što sam bila sad rekla da ne bih učinila; ali okolnosti su takve da vas moram sve ozbiljno zamoliti da dođete ovamo što je moguće pre. Dragog ujaka i ujnu znam tako dobro da se ne ustežem da to zatražim, ali ujaka imam da zamolim i za još nešto. Otac odmah odlazi u London s pukovnikom Forsterom da pokuša da je nađe. Šta on namerava da uradi, zaista ne znam; ali njegova krajnja potištenost neće mu dopustiti da išta učini na najbolji i najsigurniji način, a pukovnik Forster mora da bude u Brajtonu sutra uveče. U takvoj nevolji ujakov savet i pomoć bili bi od neprocenjive vrednosti; on će odmah shvatiti šta ja osećam, i ja se uzdam u njegovu dobrotu.

– Oh! Gde je, gde je ujak? – uzviknu Elizabeta čim završi pismo, i pojuri u želji da ga nađe, ne gubeći ni trenutak dragocenog vremena. Ali kad je stigla do vrata, sluga ih otvori i pred njom se pojavi gospodin Darsi. On se trže kad vide njeno blede lice i njenu užurbanost, i pre nego što se dovoljno pribrao da govori, ona, čije su sve druge misli bile potisnute Lidijinom nevoljom, brzo uzviknu:

– Oprostite, ali moram da vas ostavim. Moram da nađem gospodina Gardinera ovog trenutka zbog nečeg neodložnog; ne mogu da gubim ni trenutak.

– Pobogu! Šta se desilo? – uzviknu on s više osećanja nego učtivosti; a zatim se pribra i reče: – Neću vas zadržavati ni minut, ali dopustite da ja ili sluga odemo po gospodina i gospođu Gardiner. Vama nije dobro, vi ne možete ići.

Elizabeta je oklevala, ali su joj kolena klecala i osetila je da bi bilo beskorisno da ona pokuša da ih traži. Zato pozva slugu i reče

mu, tako zadihano da ju je jedva razumeo, da odmah dovede kući svoga gospodara i gospodaricu.

Kad je sluga izašao, sela je jer nije mogla da stoji, i izgledala je tako bolesna da je Darsiju bilo nemoguće da je ostavi i da se uzdrži da ne kaže nežnim i sažaljivim glasom:

– Dopustite da pozovem vašu sobaricu. Ima li štogod što biste mogli uzeti radi brzog olakšanja? Hoćete li da vam donesem čašu vina? Vrlo ste bolesni.

– Ne, hvala – odgovori ona trudeći se da se povrati. – Nije mi ništa. Sasvim mi je dobro, samo sam potresena nekom strašnom vešću koju sam malopre dobila iz Longborna.

Ona briznu u plač kad je to pomenula i nekoliko minuta nije mogla da progovori nijednu reč. Darsi, u tužnoj neizvesnosti, samo je mogao da kaže nešto neodređeno o svojoj zabrinutosti i da je posmatra u saosećajnom ćutanju. Najzad ona reče:

– Sad sam baš dobila pismo od Džejn s tako strašnom vešću. To se ne može sakriti ni od koga. Moja najmlađa sestra ostavila je sve svoje prijatelje, pobegla i predala se vlasti jednog čoveka – gospodina Vikama. Otišli su zajedno iz Brajtona. Vi ga znate suviše dobro pa vam je sve ostalo jasno. Ona nema ni novca, ni moćnih srodnika, niti ičega drugog što bi ga dovelo u iskušenje da... i tako je ona zauvek izgubljena.

Darsi se ukoči od zaprepašćenja.

– Kad pomislim – dodade ona još uzbuđenijim glasom – da sam *ja* to mogla sprečiti. *Ja* koja sam znala kakav je on. Da sam samo saopštila deo toga, barem deo onoga što sam doznala, svojoj porodici! Da su znali njegov karakter, ovo se ne bi moglo desiti. Ali sve je, sve je sad suviše kasno.

– Zaista mi je mnogo žao – reče Darsi – žao mi je, zapanjen sam. Ali je li to sigurno, baš sasvim sigurno?

– Oh, da! Zajedno su otišli iz Brajtona u subotu, noću, i zna im se trag gotovo do Londona, ali ne dalje; sigurno je da nisu otišli u Škotsku.

– Šta je urađeno, šta je preduzeto da se ona nađe?

– Moj otac je otišao u London, a Džejn je pisala da zamolim ujaka da mu odmah pritekne u pomoć; i mi polazimo, nadam se, za pola sata. Ali ništa se ne može učiniti, znam vrlo dobro da se ništa ne može učiniti. Kako da se utiče na takvog čoveka? Kako da ih pronađu? Nemam nimalo nade. To je strašno u svakom pogledu!

Darsi klimnu glavom u znak slaganja.

– Kad su mi oči bile otvorene zbog saznanja njegovog pravog karaktera! Oh! Da sam znala šta treba, šta moram da uradim! Ali nisam znala, bojala sam se da ne prekoračim granicu. Strašna, strašna greška!

Darsi ne odgovori. Jedva da ju je i čuo, šetao je gore-dole po sobi u dubokom razmišljanju, namrštena čela i mračan. Elizabeta to brzo opazi i odmah shvati. Njena moć je tonula; sve mora potonuti pred takvim dokazom porodične slabosti, pred takvom sramotom. Nije se mogla ni čuditi, a nije mogla ni osuđivati. Vera da ga je osvojila nije donela ništa utešno njenom srcu, nikakvo olakšanje njenoj tuzi. Naprotiv, ova nesreća samo je učinila da ona shvati svoje vlastite želje. I nikad nije tako iskreno osetila da bi mogla da ga voli kao sad, kad sva njena ljubav mora biti uzaludna.

Ali njeno ja, mada joj se beše trenutno nametnulo, nije moglo obuzeti njenu pažnju. Lidija, poniženje, beda koju je nanela svima njima – ubrzo su progutali sve lične brige. Elizabeta pokri lice maramicom i uskoro je bila izgubljena za sve drugo. Posle ćutanja od nekoliko minuta, u stvarnost je vrati glas njenog sagovornika, koji joj reče saosećajno, ali i uzdržljivo.

– Vi ste, plašim se, odavno želeli da odem, i ja nemam ništa čime bih opravdao svoje zadržavanje sem stvarne, mada uzaludne zabrinutosti. Kamo sreće da bi išta što bih rekao ili učinio moglo pružiti utehe takvoj tuzi! Ali neću da vas mučim uzaludnim željama, koje mogu izgledati kao da namerno traže vašu zahvalnost. Bojim se da zbog ove nesreće moja sestra neće imati to zadovoljstvo da vas vidi danas u Pemberliju.

– Oh, da. Budite tako dobri pa nas izvinite kod gospođice Darsi. Kažite da nas hitan posao zove odmah kući. Krijte nesrećnu istinu dokle god to bude moguće. Znam da se to ne može dugo kriti.

On joj obeća da će čuvati tajnu, opet izrazi žaljenje zbog njene nesreće, požele da se to srećnije završi nego što se zasad može očekivati, zamoli je da pozdravi njene, pogleda je ozbiljno pri rastanku i ode.

Kad on izađe iz sobe, Elizabeta oseti koliko je neverovatno da će ikad opet njih dvoje imati takve srdačne susrete kakve su imali u Derbiširu. Ona je bacila pogled unatrag na celo njihovo poznanstvo, tako puno protivrečnosti i raznovrsnosti, uzdahnula je zbog nastranosti svojih osećanja, koja bi sad želela da produže to poznanstvo, a ranije bi se radovala njegovom prekidu.

Ako su zahvalnost i poštovanje dobre osnove za ljubav, onda promena u Elizabetinom osećanju nije ni neverovatna ni za prekor. Ali ako nisu – ako je ljubav potekla iz takvih izvora nerazložna ili neprirodna u poređenju s ljubavlju na prvi pogled, čak i pre ikakvog razgovora, onda se ništa ne može reći u Elizabetinu odbranu, izuzev da je ona donekleokusila taj drugi način svojom naklonošću prema Vikamu i da nju pretrpljeni neuspeh ovlašćuje da traži onaj prvi, manje zanimljiv način zaljubljivanja. Kako god bilo, žalila je što je on otišao. I u tom prvom primeru neminovnih posledica Lidiijine bruke našla je razlog za još veći bol zbog te nesreće. Otkako je pročitala Džejnino drugo pismo, nije ni za trenutak poverovala da Vikam namerava da se oženi Lidijom. Niko sem Džejn, pomisli ona, ne bi se mogao zavarati takvom nadom. Elizabeta nije očekivala nikakav povoljan obrt. Dok je čitala Džejnino prvo pismo, iznenadila ju je i začudila mogućnost da se Vikam oženi devojkom bez miraza i bilo joj je nerazumljivo kako je Lidija mogla da ga privuče za sebe. Ali sad je sve bilo isuviše jasno. Za takav odnos kao što je taj, ona je mogla imati dovoljno draži. Mada nije pretpostavljala da je Lidija pristala na bekstvo bez namere da se uda, nije joj bilo teško da veruje da je ni njena vrlina ni njen razum neće sačuvati da ne bude lak plen.

Nikad nije opazila, dok je puk bio u Hartfordširu, da Lidija oseća ikakvu naklonost prema njemu; ali je bila uverena da Lidiji treba samo malo podstreka pa da se veže za nekog. Nekad je ovaj, a nekad onaj oficir bio njen miljenik; to je zavisilo od toga ko joj se više udvara. Njena osećanja bila su nestalna, ali nikad nisu bila bez ljubimca. Sad je jasno osećala razmere greške što se nije više uticalo na takvu devojkicu i što joj se previše puštalo na volju.

Bila je nestrpljiva da ode kući; da čuje, da vidi i da sa Džejn podeli brige, koje su sad sve pale na nju jer je porodica sasvim rastrojena, otac odsutan, majka nesposobna za ikakav napor i u nuždi za stalnom pažnjom. Mada je bila gotovo uverena da se za Lidiju ne može ništa učiniti, ujakovom posredovanju pridavala je najveću pažnju, i sve dok nije došao u sobu, gorela je od nestrpljenja. Gospodin i gospođa Gardiner dojurili su natrag uplašeni, jer su, po sluginim rečima, mislili da se njihova nećaka ozbiljno razbolela. Ona ih odmah umiri u tom pogledu, saopšti im uzrok zašto ih je zvala i pročitla im oba pisma. Dodatak poslednjem pismu pročitala je drhtavim i tronutim glasom. Iako Lidija nikad nije bila njihova ljubimica, gospodin i gospođa Gardiner bili su duboko potreseni. Ne samo Lidija, već su svi bili zahvaćeni tom nesrećom. I posle prvih izraza iznenađenja i preneraženosti, gospodin Gardiner odmah obeća da će pružiti svu pomoć koja je u njegovoj moći. Elizabeta nije ni očekivala ništa manje i zahvali mu sa suzama u očima. Pošto su svi bili podstaknuti istim duhom, sve što je bilo u vezi s putovanjem brzo je rešeno. Odlučeno je da pođu što pre.

– Ali šta da radimo s Pemberlijem? – upita gospođa Gardiner.

– Džon nam je rekao da je gospodin Darsi bio ovde kad si poslala po nas, je li tako?

– Da; i rekla sam mu da ne možemo doći. To je sve rešeno.

„Šta je sve rešeno?“, pomisli gospođa Gardiner kad utrča u svoju sobu da se spremi. „Jesu li njih dvoje u takvim odnosima da mu je ona otkrila pravu istinu o Lidiji? Oh, kako bih volela da to znam.“

Ali te želje su bile uzaludne ili su, u najboljem slučaju, mogle samo da se zabave u žurbi i pometnji za vreme sledećeg sata. Da je Elizabeta mogla biti dokona, ostala bi u uverenju da je svako poslovanje nemoguće za onoga ko je ojađen kao ona, ali i ona je morala da učestvuje u pripremama kao i njena ujna. Između ostalog, trebalo je napisati pisma svim njihovim poznanicima u Lamtonu s lažnim izgovorom zbog iznenadnog odlaska. Ali u toku jednog sata sve je završeno. Gospodin Gardiner je u međuvremenu platio račun u krčmi, pa su mogli odmah da pođu; i Elizabeta se, posle sve patnje tog jutra, nađe u kolima na putu za Longborn brže nego što je očekivala.

47.

– Opet sam mislio o tome, Elizabeta – reče njen ujak kad su izašli iz varoši – i stvarno, posle ozbiljnog razmišljanja, mnogo sam više sklon nego što sam bio da o toj stvari sudim kao i tvoja starija sestra. Izgleda mi tako neverovatno da bi ijedan mladić smišljao takav plan protiv devojke koja nije nezaštićena, niti je bez prijatelja, i koja gostuje u porodici njegovog pukovnika, da sam sasvim sklon da se nadam najboljem. Zar bi on mogao očekivati da njeni srodnici neće istupiti napred? Zar bi mogao očekivati da ga puk i dalje uvažava posle takve uvrede nanete pukovniku Forsteru? Njegovo iskušenje nije ravno njegovom riziku!

– Mislite li vi zaista tako? – uzviknu Elizabeta, razvedrivši se za trenutak.

– Časna reč – izjavi gospođa Gardiner – i ja počinjem da mislim kao tvoj ujak. To je zaista suviše veliki prestup protiv čovečnosti, časti i interesa, i zato ne mogu da pretpostavim da je on to učinio. Ne mogu da mislim tako rdavo o Vikamu. Možeš li ti, Lizo, da ga smatraš tako rdavim da bi bio u stanju da to uradi?

– Možda ne bi zanemario svoj vlastiti interes, a verujem da je u stanju da se ne obazire ni na šta drugo. Kad bi zaista bilo tako! Ali ja ne smem da se nadam. Ako je to bio slučaj, zašto nisu otišli u Škotsku?

– Na prvom mestu – odgovori gospodin Gardiner – nema nepobitnog dokaza da nisu otišli u Škotsku.

– Oh! Pa to što su prešli iz čeze u najmljeni fijaker dokaz je toga. A sem toga, nema nikakvog traga od njih na Barnetskom drumu.

– Pa, eto, pretpostavimo da su u Londonu. Oni mogu biti tamo u nameri da se sakriju, a ne u nekoj goroj nameri. Verovatno da ni jedno ni drugo ne obiluju u novcu, pa su možda došli na pomisao da se mogu jeftinije, iako ne brže, venčati u Londonu nego u Škotskoj.

– Ali zašto onda sva ta tajnost? Zašto se uopšte plaše otkrića? Zašto se moraju venčati u tajnosti? Oh, ne, ne, to nije verovatno. Njegov najbliži prijatelj, kao što ste videli iz Džejninog pisma, uveren je da on nikad nije nameravao da se oženi njome. Vikam se nikad neće oženiti devojkom bez ikakvog novca. On nije dovoljno imućan za tako nešto. A šta ima Lidija? Kakve privlačne osobine ona ima, sem mladosti, zdravlja i dobre naravi, koje bi ga navele da se, nje radi, odrekne svake mogućnosti da se obogati dobrom ženidbom? A što se tiče toga da li bi ga strah od bruke u puku mogao sprečiti da je sramno ne izneveri, nisam u stanju da ocenim jer ne znam kako oficiri gledaju na takva dela. A tvoja druga primedba mislim da nije tačna. Lidija nema braće koja bi istupila napred; a po držanju moga oca, po njegovom nehatu i po njegovoj ravnodušnosti prema onome što se dešava u njegovoj porodici, Vikam je mogao zaključiti da će on povodom toga preduzimati i razmišljati manje nego ijedan drugi otac u takvoj prilici.

– Ali zar možeš da misliš da je Lidija toliko zaneta njime da zaboravi na sve ostalo i da pristane da živi s njim nevenčana?

– Izgleda mi, a to je zaista strašno – odgovori Elizabeta sa suzama u očima – da smernost i vrlina moje sestre u tom pogledu nisu iznad svake sumnje. Ali stvarno ne znam šta da kažem. Možda nisam pravedna prema njoj. Vrlo je mlada, nikad nije upućivana da misli o ozbiljnim stvarima; a poslednjih šest meseci – naprotiv, poslednjih godinu dana – ona se bila odala samo zabavljanju i taštini. Bilo joj je dopušteno da dokoliči i provodi svoje vreme lakomisleno i da gaji svakojaka mišljenja. Otkako se vojska *** grofovije prvi put nastanila u Meritonu, samo su joj ljubav, koketiranje i oficiri

bili u glavi. Ona je činila sve što je u njenoj moći, razmišljanjem i govorom, da poveća... kako da to nazovem... svoju podložnost zaljubljenosti, koja je ionako bila velika. A svi znamo da je Vikam vrlo privlačne spoljašnjosti i vičan osvajanju žena.

– Ali vidiš da Džejn – reče njena ujna – nema tako rđavo mišljenje o Vikamu da bi mogla da veruje da će on pokušati tako nešto.

– O kome je Džejn ikad imala rđavo mišljenje? I za koga bi ona, pa ma kakvo bilo njegovo predašnje ponašanje, verovala da je u stanju da učini takav pokušaj pre nego što se stvarno dokaže da ga je učinio? Ali Džejn zna, kao i ja, kakav je Vikam. Obe znamo da je bio raspustan u svakom smislu te reči, da on nema ni čestitosti ni časti, da laže i obmanjuje i da se vešto ulaguje.

– Pa zar ti zaista znaš sve to? – upita gospođa Gardiner, radoznala da čuje kako je ona sve to doznala.

– Znam – odgovori Elizabeta crveneći. – Pričala sam ti onomad o njegovom sramnom ponašanju prema gospodinu Darsiju, pa i ti si ga, kad si bila poslednji put u Longbornu, čula kako govori o čoveku koji se ponašao s takvom trpeljivošću i darežljivošću prema njemu. A ima i drugih okolnosti koje nisam slobodna da kažem, koje i ne vredi pričati. Ali njegovim lažima o celoj pemberlijskoj porodici nema kraja. Po onome što je rekao o gospođici Darsi očekivala sam da vidim gordu, nepristupačnu, neprijatnu devojkicu. A ipak je znao da je ona sasvim drugačija. Znao je da je ljubazna i skromna, kao što i mi to sad znamo.

– Ali zar Lidija ne zna ništa o tome? Je li moguće da njoj nije poznato to što ti i Džejn izgleda znate tako dobro?

– Da! To, to je ono što je najgore. Dok nisam bila u Kentu, gde sam često viđala gospodina Darsija i njegovog srodnika pukovnika Ficvilijama, i sama nisam znala istinu. A kad sam se vratila kući, vojska *** grofovije trebalo je da napusti Meriton za nedelju-dve. Zbog tog skorog odlaska vojske, ni Džejn, kojoj sam sve ispričala, ni ja nismo smatrale za potrebno da objavimo svoje znanje, jer od kakve bi to koristi bilo ikome da se *tada* opovrgne lepo mišljenje

koje je naš kraj imao o njemu? Pa čak i kad je odlučeno da Lidija ide sa gospođom Forster, nije mi ni padalo na pamet da je potrebno da joj otvorim oči o njegovom karakteru. Nisam ni slutila da bi *ona* mogla biti u opasnosti da bude prevarena. Možeš mi lako verovati da je mogućnost ovakvog razvoja bila daleko od mojih misli.

– Kad su svi otišli u Brajton, nisi, dakle, imala nikakvog razloga da veruješ da su oni zaljubljeni jedno u drugo?

– Ni najmanjeg. Ne sećam se nijednog znaka ljubavi ni s njegove ni s njene strane; a da je išta te vrste bilo iole primetno, ti znaš da je naša porodica takva da to ne bi moglo ostati skriveno. Kad je prvi put stupio u puk, bila je dovoljno sklona da mu se divi, ali smo i sve mi bile sklone tome. Sve devojke u Meritonu i okolini ludovale su za njim prva dva meseca; ali on nije izdvajao Lidiju nikakvom osobitom pažnjom. I zato je, posle kratkog vremena preteranog i neobuzdanog divljenja, njeno zanimanje za njega prestalo, a drugi oficiri, koji su joj se više udvarali, opet su postali njeni ljubimci.

Mada dalje pretresanje toga zanimljivog predmeta nije moglo dodati ništa novo njihovim strahovanjima, nadama i nagađanjima, ipak, za sve vreme njihovog putovanja, nijedan drugi predmet nije mogao da ih dugo odvoji od njega. On nikad nije bio van Elizabetinih misli. Najoštrije od svih bolova, samoprekor, usadio je Lidijinu nesreću u njenu dušu, te nije mogla da ima nijedan predah zaborava i spokojsva.

Putovali su što su brže mogli, prenoćili su u drumskoj krčmi i stigli u Longborn u podne idućeg dana. Bilo je utešno za Elizabetu što su došli tako brzo i što ih Džejn nije čekala dugo.

Mali Gardineri, privučeni pojavom kola, stajali su na kućnim stepenicama kad su ušli u dvorište; i kad su kola stala pred stepeništem, radosno iznenađenje, koje im ozari lica i izrazi se u njihovom skakutanju i poskakivanju, bilo je prvi prijatan znak njihove dobrodošlice.

Elizabeta iskoči iz kola, brzo poljubi svako dete i požuri u predsoblje, gde se srete sa Džejn koja beše strčala iz majčine sobe.

Njih dve se, sa suzama u očima, nežno zagrlīše, i Elizabeta je, ne gubeći ni trenutka, zapita da li su čuli štogod novo o beguncima.

– Još ništa – odgovori Džejn. – Ali sad, kad je dragi ujak došao, nadam se da će sve biti dobro.

– Je li otac u Londonu?

– Da, otišao je u utorak, kao što sam ti javila.

– Je li vam često pisao?

– Samo jednom. Pisao mi je nekoliko redaka u sredu, samo da kaže da je stigao zdrav i da mi da uputstva za koja sam ga osobito molila. Dodao je da neće opet pisati dok ne bude imao nešto važno da javi.

– A majka? Kako je ona? Kako ste svi vi?

– Majka je prilično dobro, mada je mnogo potresena. Ona je gore i biće joj vrlo milo da vas sve vidi. Ona još ne napušta svoju sobu. Meri i Kiti su, hvala bogu, sasvim dobro.

– A ti, kako si ti? – uzviknu Elizabeta. – Bleda si. Mora biti da si mnogo propatila.

Sestra joj odgovori da je sasvim dobro. I time je završen njihov razgovor koji su vodile dok su gospodin i gospođa Gardiner bili zauzeti oko svoje dece, jer su im se sad svi približavali. Džejn pritrča ujaku i ujni, požele im dobrodošlicu i zahvaljivaše im čas osmesima, čas suzama.

Kad su svi ušli u salon, pitanja koja je Elizabeta već bila postavila ostali su, naravno, ponovili i odmah su videli da Džejn nema nikakvo novo obaveštenje. Nada u dobro, koja je poticala iz dobrote njenog srca, još je nije napustila, i sad je očekivala da će se sve dobro svršiti i da će svako jutro doneti pismo od Lidiје ili od oca koje će objasniti njihove postupke i možda objaviti venčanje.

Gospođa Benet, u čiju su sobu svi ušli posle nekoliko minuta zajedničkog razgovora, dočeka ih onako kako su mogli i očekivati: sa suzama i jadikovkama, grdnjama protiv Vikamovog bezobrazluka i jadanjem zbog svojih patnji. Krivila je sve izuzev osobe koja je najviše kriva za greške njene kćerke, jer joj je uvek puštala na volju.

– Da sam uspela – reče ona – u svojoj želji da odem u Brajton sa celom porodicom, ovo se ne bi desilo; ali sirota mila Lidija nije imala nikoga da se stara o njoj. Zašto su je Forsteri puštali bilo gde samu? Sigurna sam da je bio neki veliki nehat s njihove strane jer ona nije devojka koja bi učinila tako nešto da se više brinulo o njoj. Uvek sam mislila da su vrlo nepodesni da se staraju za nju; ali, kao i uvek, moje mišljenje je odbačeno. Sirote milo dete! I, eto, sad je i Benet otišao, i znam da će se pobiti s Vikamom čim ga sretne. Biće ubijen, a šta će onda biti od svih nas? Kolins će nas oterati iz kuće pre nego što se on ohladi u grobu, i ako nam se ti ne smiluješ, brate, ne znam šta ćemo raditi.

Svi su protestovali protiv tako strašnih misli i gospodin Gardiner, pošto ju je uverio da voli i nju i celu njenu porodicu, reče joj da namerava da bude u Londonu odmah sutradan da pomogne gospodinu Benetu da vrati Lidiju.

– Nemoj da se podaješ beskorisnom strahovanju – dodade on – mada je dobro biti spreman i na najgore, nema razloga da se to smatra neminovnim. Nema još ni nedelju dana otkako su otišli iz Brajtona. Za nekoliko dana možda ćemo dobiti neke vesti o njima; a dokle god ne budemo znali da se nisu venčali i da ne nameravaju da se venčaju, ne treba da smatramo stvar izgubljenom. Čim stignem u London, otići ću zetu, odvešću ga mojoj kući u Ulici Grejsčerc, pa ćemo se tamo posavetovati šta da se radi.

– Oh, mili brate – odgovori gospođa Benet – to je baš ono što bih najviše želela. Kad odeš u London, pronađi ih, pa ma gde da su; a ako nisu venčani, *ponudi* ih da se venčaju. A što se tiče venčane haljine, ne daj im da čekaju zbog toga, već reci Lidiji da će dobiti koliko god hoće novca da je kupi posle venčanja. I, iznad svega, ne daj Benetu da se pobije s njim. Kaži mu da sam u strahovitom stanju, da sam se izbezumila od straha, da imam takvu drhtavicu, takvo podrhtavanje u celom telu, takve grčeve u slabinama i bolove u glavi, i takvo lupanje srca da nemam odmora ni noću ni danju. I kaži mojoj miloj Lidiji da ne poručuje haljine pre nego što se vidi

sa mnom jer ona ne zna koje su radnje najbolje. Oh, brate, kako si ljubazan! Znam da ćeš ti to sve udesiti!

Ali gospodin Gardiner, iako ju je opet uveravao da će se truditi oko toga što najbolje bude mogao, ipak joj je savetovao umerenost, kako u nadama, tako i u strahovanjima. Razgovarao je s njom u tom smislu sve dok ručak nije iznet na sto, a onda su je ostavili da iskali svoju srdžbu na nastojnici koja ju je dvorila kad su kćerke bile odsutne.

Mada su njen brat i snaha bili uvereni da nema nikakvog stvarnog razloga da se ona tako izdvoji iz porodice, nisu ni pokušali da budu protiv toga jer su znali da ona nije dovoljno mudra da obuzda svoj jezik pred poslugom koja služi u trpezariji za vreme obeda, pa su smatrali da je najbolje da samo *jedna* osoba od domaće posluge, i to najpouzdanija, sluša sva njena strahovanja i brige u vezi s tim događajem.

U trpezariji im se ubrzo pridružiše Meri i Kiti, koje su bile suviše zauzete svaka u svojoj sobi da bi se pojavile ranije. Jedna je došla od svojih knjiga, a druga od svog toaletnog stola. Lica obeju bila su prilično mirna i ni na jednoj od njih nije se mogla opaziti nikakva promena, sem što je u Kitinom glasu bilo više nezadovoljstva nego obično zbog nestanka najmilije sestre i zbog gneva koji je, povodom toga događaja, bila navukla na sebe. A što se tiče Meri, ona je dovoljno vladala sobom da šapne Elizabeti, s izrazom dubokog razmišljanja, odmah pošto su sele za trpezu:

– Ovo je velika nesreća o kojoj će se, verovatno, mnogo pričati. Ali mi moramo zaustaviti plimu zlobe i jedna drugoj sipati u ranjena srca balzam sestrinske utehe.

Zatim, opazivši da Elizabeta nije sklona da odgovori, ona dodade:

– Možda je ovaj događaj nesrećan za Lidiju, ali mi iz njega možemo izvući ovu korisnu pouku: gubitak vrline je za ženu nepovratan; jedan pogrešan korak odvlači je u večitu propast; njen je ugled divna stvar, ali se lako gubi; žena nikad ne može biti suviše oprezna u svom ponašanju prema nedostojnim muškarcima.

Elizabeta podiže obrve u čudu, ali je bila suviše potištena da bi joj odgovorila. Meri, međutim, nastavi da se teši takvim moralnim poukama izvučenim iz zla koje ih je zadesilo.

Posle podne dve najstarije sestre bile su u mogućnosti da budu nasamo pola sata i Elizabeta je odmah iskoristila priliku da postavlja razna pitanja na koja je Džejn rado odgovarala. Pošto su se izjadale jedna drugoj zbog strašnog ishoda toga događaja, koji je Elizabeta smatrala gotovo sigurnim, a za koji Džejn nije mogla tvrditi da je sasvim nemoguć, Elizabeta reče:

– Ali reci mi sve o tome što još nisam čula. Daj da čujem ostale pojedinosti. Šta je rekao pukovnik Forster? Zar oni nisu ništa naslućivali pre bekstva? Je li pukovnik Forster lično video Denija?

– Da, ali kad ga je ispitivao, Deni je porekao da zna išta o njihovom planu i nije hteo da kaže svoje pravo mišljenje o tome. Nije ponovio svoje uverenje da se oni neće venčati i na osnovu toga sam sklona nadi da su ga možda prvi put pogrešno razumeli.

– I dok pukovnik Forster nije došao, niko od vas nije sumnjao da su se oni venčali?

– Kako nam je takva misao uopšte mogla pasti na pamet! Bila sam pomalo nespokojna, strahovala sam pomalo za sreću svoje sestre u braku s njim jer sam znala da njegovo vladanje nije uvek bilo sasvim ispravno. Otac i majka nisu znali ništa o tome. Oni su samo smatrali da je taj brak vrlo nepromišljen. Kiti je tada priznala, s prirodnom likovanjem što zna više od nas ostalih, da joj je Lidiya u svom poslednjem pismu nagovestila šta će se dogoditi. Ona je, izgleda, već nekoliko nedelja znala da su oni zaljubljeni jedno u drugo.

– Ali ne pre nego što su otišli u Brajton?

– Mislim da je tako.

– Ima li pukovnik Forster rđavo mišljenje o Vikamu. Zna li on njegov pravi karakter?

– Moram priznati da nije govorio tako dobro o Vikamu kao ranije. Sad ga smatra nepromišljenim i rasipnim. I otkako se ova

nesreća dogodila, priča se da je prezadužen otišao iz Meritona, ali se nadam da to nije istina.

– Oh, Džejn, da smo manje tajile, da smo rekle šta smo znale o njemu, ovo se ne bi desilo.

– Možda bi bolje bilo – odgovori Džejn. – Ali mi je izgledalo nepravedno iznositi nečije ranije greške ako se ne zna kakva su njegova sadašnja osećanja. Postupile smo s najboljom namerom.

– Je li pukovnik Forster mogao da vam, po sećanju, tačno ponovi Lidijino pismo njegovoj ženi?

– Doneo ga je sa sobom i dao nam ga.

Džejn ga izvadi iz svoje beležnice i daje ga Elizabeti. Glasilo je:

Moja draga Harijet,

Smejaćeš se kad doznaš kuda sam otišla, a i sama ne mogu a da se ne nasmejem tvom iznenađenju sutra ujutru čim se opazi da me ovde nema. Odlazim u Gretnu Grin, a ako ne možeš da pogodiš s kim, smatraću te glupačom, jer postoji samo jedan čovek na svetu koga volim, i on je anđeo. Nikad ne bih bila srećna bez njega i zato ne smatram to nikakvim zlom što odlazim. Ako ti nije prijatno, ne moraš javljati onima u Longbornu o mom odlasku jer će za njih iznenađenje biti veće kad im budem pisala i potpisala se sa „Lidija Vikam“. Kakva će to šala biti! Jedva pišem od smejanja. Molim te, izvini me kod Prata što neću održati obećanje da igram s njim večeras. Kaži mu da se nadam da će mi oprostiti kad bude znao sve; i reci mu da ću s velikim zadovoljstvom igrati s njim na prvom balu na kojem se budemo sreli. Poslaću po svoje haljine kad budem u Longbornu; molim te, reci Sali da zakrpi veliku poderotinu na mojoj staroj muslinskoj haljini pre nego što je spakuje. Zbogom. Izruči moju ljubav pukovniku Forsteru. Nadam se da ćeš ispiti jednu za sreću našeg puta.

*Tvoja odana prijateljica
Lidija Benet*

– Oh! Lakomislena, lakomislena Lidija! – uzviknu Elizabeta kad pročita pismo. – Zar se ovako piše o takvom trenutku! Ali njeno pismo bar pokazuje da je *ona* ozbiljno shvatila cilj svoga puta. Bez obzira na šta ju je on posle mogao nagovoriti, plan s njene strane nije bio sraman. Jadni otac! Kako ga je to moralo potresti!

– Nikad nisam videla nekog tako preneraženog. Nije mogao da progovori ni reči čitavih deset minuta. Majka se odmah razbolela i cela kuća je bila u pometnji.

– Oh, Džejn – uzviknu Elizabeta – da li je bilo ijednog sluge u kući koji do večere nije doznao sve o tome?

– Ne znam. Nadam se da je bilo. Ali biti oprezan u takvim časovima vrlo je teško. Majka je dobila histeričan napad i trudila sam se da joj pomognem što je moguće bolje, ali bojim se da nisam mnogo uspela u tome. Bila sam se gotovo izbezumila od užasne pomisli šta bi se moglo desiti.

– Tvoj trud oko majke bio je prenaporan za tebe. Ne izgledaš dobro. Oh, kamo sreće da sam ja bila s tobom! Sva briga je bila pala samo na tebe.

– Meri i Kiti bile su vrlo ljubazne i rado bi sudelovale u svemu, sigurna sam, ali sam mislila da nije pravo da ih opterećujem. Kiti je suvonjava i nežna, a Meri studira tako mnogo da je ne treba uznemiravati u njenim časovima odmora. Tetka Filips je došla u Longborn u utorak, pošto je otac otputovao, i bila je tako ljubazna da je ostala sa mnom do četvrtka. Svima nam je pružila veliku pomoć i utehu. I ledi Lukas je bila vrlo ljubazna; došla je ovamo u sredu ujutru da saoseća s nama u našoj nesreći i ponudila je svoje usluge i usluge svojih kćeri ako bi nam mogle štogod koristiti.

– Bolje da je ostala kod svoje kuće – odbrusi Elizabeta. – Možda je imala dobru nameru, ali u ovakvoj nesreći, što manje viđamo susede, to bolje. Pomoć je nemoguća, a sažaljenje nepodnošljivo. Neka likuju nad nama iz daljine i neka se zadovolje time. Zatim se raspitivala o merama koje otac misli da preduzme u gradu da bi pronašao Lidiju.

– Nameravao je, mislim – odgovori Džejn – da ide u Epsom, mesto gde su poslednji put promenili konje, da vidi konjušare i da pokuša da dozna nešto od njih. Glavno mu je da pronade broj najmljenog fijakera kojim su se odvezli iz Klaphama. Tim fijakerom se bio dovezao neki putnik iz Londona; a pošto otac smatra da je Vikamovo i njeno premeštanje iz jednog vozila u drugo moralo biti opaženo, on namerava da se raspita u Klaphamu. Ako bi mogao da sazna pred kojom je kućom kočijaš ostavio svog putnika, raspitaće se i tamo u nadi da pronade stanicu i broj fijakera. Ne znam ni za kakve druge njegove planove, ali toliko je žurio da ode i bio toliko rastrojen da sam i ovo jedva doznala.

48.

Idućeg jutra su se svi nadali pismu od gospodina Beneta, ali je pošta došla, a nije donela nijedan redak od njega. Porodica je znala da je on, u svim običnim prilikama, bio vrlo nehatan i lenj u pisanju, ali se nadala da će u ovom slučaju biti vredniji. Svi su zaključili da on nema ništa prijatno da javi, ali bi makar to voleli da znaju pouzdano. Gospodin Gardiner je samo čekao poštu, pa da pođe.

Kad je otišao, bili su sigurni da će biti bar stalno obaveštavani o tome šta se događa. Ujak im je obećao, na rastanku, da će nagovoriti gospodina Beneta da se što pre vrati u Longborn. To je mnogo obradovalo njegovu sestru jer se bojala, ako joj muž ostane u Londonu, da će poginuti u dvoboju.

Gospođa Gardiner i deca ostali su u Hartfordširu još nekoliko dana jer je ona smatrala da će možda biti od koristi svojim nećakama. Pomagala im je u negovanju gospođe Benet i bila im je velika uteha u njihovim slobodnim časovima. Tetka ih je često posećivala, i to, kao što je uvek govorila, da bi ih razvedrila i obodрила, mada je retko odlazila da ih ne ostavi još potištenijim nego što ih je zatekla, jer nikad nije dolazila a da im ne donese neku novu vest o Vikamovoj rasposnosti i rasipnosti.

Sav Meriton se trudio da ocrni čoveka koji je, samo pre tri meseca, bio gotovo anđeo. Pričalo se da je dužan svim mesnim trgovcima i da su njegova udvaranja, sva počastvovana nazivom

zavođenja, doprla do svih trgovačkih porodica. Svi su govorili da je on najpokvareniji mladić na svetu i svi su počeli da se prisećaju da su uvek sumnjali u njegovu prividnu dobrotu. Elizabeta je verovala samo pola od onoga što se govorilo, ali i to je bilo dovoljno da još više pojača njenu uverenost u sestrinu propast. Pa čak i Džejn, koja je još manje verovala u sve to, bila je gotovo izgubila svaku nadu, naročito zato što su dosad već morali da dobiju neku vest o njima da su zaista otišli u Škotsku, u šta ona nikad nije sasvim sumnjala.

Gospodin Gardiner je otišao iz Longborna u nedelju. U utorak je njegova žena dobila pismo od njega. Pisao im je da je, po svom dolasku, odmah našao svog zeta i nagovorio ga da pređe u Ulicu Grejsčerc; da je gospodin Benet pre njegova dolaska bio u Epsomu i Klaphamu, ali da nije dobio nikakvo određeno obaveštenje, i da je sad rešen da se raspita u svim glavnim londonskim hotelima, jer gospodin Benet smatra verovatnim da su oni, po dolasku u London, otišli u jedan od njih pre nego što su našli stan. Gospodin Gardiner ne očekuje nikakav uspeh od tog koraka, ali pošto je njegov zet tako odlučan, on će mu pomoći u tome. Dodao je da je gospodin Benet sasvim rešen da zasad ne napušta London i obećao je da će uskoro opet pisati. Pismo je imalo i ovaj dodatak:

Pisao sam pukovniku Forsteru da ga molim da dozna, ako je moguće, od nekog od Vikamovih prisnijih drugova u puku, da li on ima ikakve srodnike ili poznanike koji bi mogli znati u kojem se delu Londona sad krije. Ako bismo tako doznali kome da se obratimo, to bi moglo biti od presudnog značaja. Zasad nemamo čime da se rukovodimo. Pukovnik Forster učiniće sve što može da nam pomogne u tome. Ali sad mi pade na pamet da bi nam Liza mogla reći, tačnije nego iko drugi, koji su njegovi živi srodnici.

Elizabeta je odmah shvatila otkud potiče to uvažavanje njenog autoriteta, ali nije bilo u njenoj moći da pruži bilo kakvo obaveštenje

koje bi zaslužilo takav kompliment. Nikad nije čula ni za kakve njegove srodnike, izuzev za oca i majku koji su umrli pre mnogo godina. Ali su možda neki od njegovih drugova u njegovom zavičaju mogli dati neko obaveštenje o tome, i mada se nije mnogo uzdala u to, smatrala je da bi se moglo nešto preduzeti u tom pravcu.

Sad je svaki dan u Longbornu bio dan brige, ali najbrižniji deo dana bio je onaj kad se očekivala pošta. Jutro su provodili u nestrpljenju sve do dolaska poštara. Svako pismo je trebalo da donese novosti, pa bile dobre ili rđave, svakog dana su nestrpljivo očekivane važne vesti.

Ali pre nego što im je gospodin Gardiner opet pisao, stiglo je pismo za njihovog oca od gospodina Kolinsa, koje je Džejn pročitala jer joj je otac rekao da otvara sve što stigne za njega za vreme njegove odsutnosti. Dok ga je Džejn čitala, pročitala ga je i Elizabeta (koja je znala da su njegova pisma neobična) gledajući u njega preko njenog ramena. Ono je glasilo:

Dragi moj gospodine,
Osećam se pozvanim, zato što sam rad, a i zbog svog položaja, da vam izrazim svoje žaljenje zbog velike nesreće koja vas je zadesila, a o kojoj smo juče obavešteni pismom iz Hartfordšira. Budite uvereni, dragi moj gospodine, da gospođa Kolins i ja iskreno saosećamo s vama i vašom poštovanom porodicom u vašoj velikoj nevolji, koja mora biti velika, jer je potekla od uzroka koji vreme ne može izlečiti. Neću štedeti reči koje bi vam mogle ublažiti duboku tugu i utešiti vas u nevolji koja za jednog roditelja mora da je najbolnija. Smrt vaše kćerke bio bi blagoslov u poređenju s ovim. Taj slučaj je utoliko više za žaljenje što postoji razlog za pretpostavku, kao što me je moja draga Šarlota obavestila, da je razuzdanost vaše kćeri posledica prevelikog popuštanja prema njoj; mada sam, za utehu vama i gospođi Benet, sklon da mislim da je ona rđava po samoj svojoj prirodi, jer inače ne bi tako mlada učinila takvu gnusnost. No,

bilo to ovako ili onako, vi ste za duboko žaljenje. Ne samo da se u ovom mišljenju sa mnom slaže gospođa Kolins već i ledi Ketrin i njena kćerka, kojima sam ispričao celu stvar. One, kao i ja, smatraju da će taj pogrešan korak jedne kćerke naškoditi sreći svih ostalih, jer ko bi se, kao što je ledi Ketrin izvolela da kaže, srodio s takvom porodicom? Ta okolnost me navodi da mislim, s povećanim zadovoljstvom, na izvestan događaj prošlog novembra. Jer da je tada ispalo drugačije, sada bih i ja bio obuhvaćen vašom tugom i sramotom. Dopustite mi, dragi moj gospodine, da vam savetujem da se utešite koliko god možete, da iz svog srca zauvek izbacite svoju nedostojnu kćerku i da je ostavite da sama bere plodove svoga gnusnog postupka.

Poštujte vas dragi gospodine, itd.

Gospodin Gardiner nije ponovo pisao dok nije primio odgovor od pukovnika Forstera; a ni tada nije imao ništa prijatno da javi. Niko nije znao da Vikam ima ikakvog srodnika s kojim održava veze, a bilo je sigurno da nijedan od njegovih bliskih srodnika nije živ. Njegovi raniji poznanici su mnogobrojni, ali otkako je u vojsci, izgleda da nije u osobitom prijateljstvu ni s jednim od njih. Stoga se nije moglo ukazati ni na koga ko bi mogao da pruži ikakvo novo obaveštenje o njemu. On je sad morao da se krije ne samo iz straha od Lidijinih srodnika već i zato što je u teškom finansijskom položaju; naime, odskora se doznalo da on ima velike kockarske dugove. Pukovnik Forster je računao da je potrebno više od hiljadu funti da se pokriju njegovi troškovi u Brajtonu. Dugovao je prilično i u gradu, ali su mu najveći dugovi bili kockarski. Gospodin Gardiner nije krio te činjenice od longbornske porodice. Džejn ih je primila sa užasavanjem. – Kockar! – uzviknula je ona. – Ovo je sasvim neočekivano. Nikad ništa nisam znala o tome.

Gospodin Gardiner je dodao u svom pismu da se mogu nadati svome ocu idućeg dana, a taj dan je bio subota. Potišten neuspehom

svih njihovih pokušaja, popustio je na molbu svog šuraka da se vrati svojoj porodici, a da ostavi njemu da radi ono što prilike budu nalažale. Kad su obavestili o tome gospođu Benet, ona nije izrazila onoliko zadovoljstvo koliko su njena deca očekivala, s obzirom na njenu dotadašnju zabrinutost za njegov život.

– Šta, zar on dolazi kući bez sirote Lidije? – uzviknula je ona.
– Neće valjda napustiti London pre nego što ih nađe. Ko će deliti dvoboj s Vikamom i naterati ga da se oženi njome, ako on dođe?

Pošto je gospođa Gardiner poževela da se vrati svojoj kući, odlučeno je da ona sa svojom decom pođe za London u isto vreme kad gospodin Benet pođe otuda. I tako su ih kola odvezla do krčme na sredini puta, a odatle dovezla svog gospodara u Longborn.

Gospođa Gardiner je otišla u istoj nedoumici o Elizabeti i njenom derbiširskom prijatelju u kakvoj je bila i u njegovom zavičaju. Njena nećaka nije ni pominjala njegovo ime, a nije se ispunilo ni njeno očekivanje da će za njima stići pismo od njega za Elizabetu. Iz Pemberlija nije došlo nikakvo pismo.

Sadašnja nesreća koja je zadesila porodicu bila je dovoljno objašnjenje njene potištenosti, te se na osnovu te utučenosti nije moglo ništa zaključiti, mada je Elizabeta, koja je tada već prilično znala šta oseća prema Darsiju, bila sasvim svesna da bi, da ga nije poznavala, lakše podnela strah da je Lidija možda osramotila i sebe i celu porodicu. Imala bi, mislila je, manje neprospavanih noći.

Kad je gospodin Benet stigao, izgledao je, kao i obično, filozofski miran. I, kao i uvek, govorio je malo; nije ni pomenuo zbog čega je išao u London, a njegove kćeri usudile su se da govore o tome tek posle izvesnog vremena.

Tek posle podne, kad im se pridružio za čaj, Elizabeta se usudi da povede reč o tome; i pošto je ukratko izrazila svoje žaljenje zbog onoga što je on morao da propati, on odgovori:

– Nemoj da govoriš o tome. Ko bi drugi i trebalo da pati osim mene? Ja sam kriv za to, pa ja treba i da patim.

– Ne treba da si suviše strog prema samom sebi – reče Elizabeta.

– Prirodno je što me opominješ protiv takvog zla. Ljudska priroda mu je suviše sklona. Ne, Lizo, pusti da jednom u životu osetim koliko sam skrivio. Ne plašim se da će me to osećanje utući. Ono će brzo proći.

– Misliš li da su oni u Londonu?

– Naravno, gde bi se drugde mogli tako dobro sakriti?

– Lidiya je baš i želela da ide u London – dodade Kiti.

– Onda znači da je srećna – reče otac suvo. – Njen će boravak tamo verovatno trajati prilično dugo.

Zatim, posle kratkog ćutanja, on nastavi:

– Eto, Lizo, pokazalo se da si bila u pravu što si mi dala onaj savet prošlog maja; sad se vidi da si bila pametna. Razgovor prekide Džejn, koja uđe da odnese čaj majci.

– Ovo paradiranje godi čoveku – reče on. – Ono daje otmenost nesreći. Sutra ću i ja da radim to isto: sedeću u svojoj biblioteci u noćnoj kapi i kućnom ogrtaču i zadavaću truda drugima što više mogu, ili je možda bolje da to odložim dok i Kiti ne pobegne.

– Ja neću bežati, tata – izjavi Kiti jetko. – Ako bih ja ikad otišla u Brajton, ponašala bih se bolje od Lidiye.

– Da ti ideš u Brajton! Ne bih te, ni za pedeset funti, pustio ni do Istborna. Ne, Kiti, bar sam se naučio da budem oprezan, a ti ćeš osetiti posledice toga. Nijedan oficir više mi nikad neće ući u kuću niti će proći kroz selo. Balovi će ti biti potpuno zabranjeni, sem kad te povede neka od sestara. I ne smeš se nikad ni maći iz kuće dok ne dokažeš da si svakog dana provela pametno bar deset minuta.

Kiti, koja je sve te pretnje shvatila ozbiljno, poče da plače.

– De, de – reče on – nemoj da se žalostiš. Ako budeš dobra devojka idućih deset godina odvešću te, posle toga, na smotru vojske.

49.

Dva dana posle povratka gospodina Beneta, Džejn i Elizabeta šetale su po vrtu iza kuće i videle nastojnicu kako im prilazi, pa su joj, misleći da dolazi da ih zove majci, pošle u susret. Ali umesto očekivanog poziva, kad su joj se približile, ona reče Džejn:

– Oprostite, gospođice, što vas uznemiravam, ali se nadam da ste dobili neku dobru vest iz Londona pa sam uzela slobodu da dođem da vas pitam.

– Otkud vam ta misao, Hil? Nismo dobili nikakvo pismo iz Londona.

– Draga gospođice – reče gospođa Hil u velikom iznenađenju – zar ne znate da je za gospodara stiglo hitno pismo od gospodina Gardinera? Ima već pola sata otkako je gospodaru to pismo predato.

Devojke su, u svom nestrpljenju, odmah otrčale ne rekavši joj ni reči. Projurile su kroz predsoblje u trpezariju, a odatle otrčale u biblioteku, ali njihov otac nije bio tamo. Taman su htele da idu da ga traže gore kod majke, kad ih susrete podrumar i reče im:

– Ako tražite gospodara, gospođice, on je otišao prema šumarku.

Na to su one odmah istrčale iz kuće i otrčale preko ledine za ocem, koji je zamišljeno išao prema šumarku s one strane dvorišta.

Džejn, koja nije bila tako laka ni tako brza kao Elizabeta, uskoro je izostala, a njena sestra ga je, sva zadihana, najzad stigla i željno upitala:

Gordost i predrasuda

– Oh, tata, šta ima novo? Kakve su vesti? Jesi li dobio štogod od ujaka?

– Da, dobio sam od njega hitno pismo.

– Pa, kakve vesti ono donosi? Dobre ili rđave?

– Kakvo se dobro može očekivati? – odgovori on i izvadi pismo iz džepa. – Ali, možda želiš da ga pročitaš.

Elizabeta ga nestrpljivo uze iz njegove ruke. U tom stiže i Džejn.

– Pročitaj ga glasno – reče joj otac – jer gotovo ni sam ne znam o čemu je ono.

*Ulica Grejsčerč,
ponedeljak, 2. avgust*

Dragi moj zete,

Najzad sam u mogućnosti da ti pošaljem izvesne vesti o svojoj nećaki, i to takve da će te uglavnom, nadam se, zadovoljiti. Uskoro posle tvog odlaska u subotu imao sam sreće da doznam u kojem su kraju Londona njih dvoje. Pojediniosti ostavljam za naš susret; glavno je da znaš da su pronađeni. Video sam ih oboje...

– Onda je onako kako sam se oduvek nadala – uzviknu Džejn.

– Oni su se venčali!

Elizabeta nastavi da čita:

Video sam ih oboje. Nisu se venčali, a nisam mogao da utvrdim ni da su imali tu nameru; ali ako si voljan da ispuniš obaveze koje sam se usudio da primim u tvoje ime, nadam se da će se oni uskoro venčati. Sve što se traži od tebe jeste da osiguraš svojoj kćeri, putem ugovora, njen podjednak udeo u svoti od pet hiljada funti zaveštanih tvojoj deci posle tvoje smrti i smrti moje sestre, i da se obavežeš da joj daješ, za vreme svog života, sto funti godišnje. To su uslovi oko kojih se, s obzirom na sve,

nisam kolebao da prihvatim u tvoje ime. Ovo ću ti poslati ekspresno da bih što pre dobio tvoj odgovor. Na osnovu ovih pojedinosti, lako ćeš shvatiti da slučaj nije tako beznadežan kao što se mislilo. Svet se prevario u tom pogledu i srećan sam što mogu reći da će, pošto se isplate svi njegovi dugovi, ostati i nešto novca za moju nećaku. Ako mi budeš dao punomoćje, a nadam se da hoćeš, da radim u tvoje ime u toku celog ovog posla, odmah ću dati uputstva Hagerstonu da pripremi ugovor. Nema ni najmanjeg razloga da opet dođeš u London, zato ostani spokojno u Longbornu i osloni se na moju revnost i staranje. Odgovori mi što pre i potruži se da pišeš jasno i određeno. Smatrali smo za najbolje da moja nećaka ode na venčanje iz ove kuće; nadam se da ćeš se složiti s tim. Oni će nam doći danas. Pisaću odmah čim bude doneta neka nova odluka.

*Tvoj itd.
Edv. Gardiner*

– Je li moguće? – uzviknu Elizabeta čim završi s čitanjem. – Je li moguće da će se on oženiti njome?

– Onda Vikam nije tako rđav kao što sam mislila – reče Džejn.

– Dragi oče, čestitam ti.

– A jesi li odgovorio na ovo pismo? – upita Elizabeta.

– Ne, ali to se mora uskoro učiniti.

Najozbiljnije ga je molila da ne gubi vreme, već da odmah piše odgovor.

– Oh! Dragi oče – uzviknu ona – vrati se i odmah piši. Uzmi u obzir da je u takvom slučaju svaki trenutka važan.

– Dopusti da ti ga ja napišem – predloži Džejn – ako tebe mrzi da se trudiš.

– Mnogo me mrzi – odgovori on – ali to se mora uraditi.

Pošto to reče, okrete se natrag i pođe s njima prema kući.

– Mogu li da pitam... – reče Elizabeta – ali na te uslove se, pretpostavljam, mora pristati.

– Pristati! Stidim se što traži tako malo!

– I oni se *moraju* venčati! Iako je on *takav* čovek.

– Da, da, moraju se venčati. Ništa im drugo ne preostaje. Ali dve stvari mnogo želim da znam: prvo, koliko je novca tvoj ujak položio da bi došlo do toga, i, drugo, kako ću ikad moći da mu se odužim.

– Novac! Ujak! – uzviknu Džejn. – Šta hoćeš da kažeš time?

– Hoću da kažem da se nijedan čovek pri zdravoj pameti ne bi oženio Lidijom za takav mali mamac kao što su sto funti godišnje tokom mog života i pedeset godišnje posle moje smrti.

– To je stvarno istina – reče Elizabeta – mada mi to ranije nije padalo na pamet. Da mu se isplate dugovi, a ipak da preostane nešto novca. Oh! To mora da je ujak udesio! Bojim se da je taj velikuđušni, dobri čovek osiromašio samog sebe. Mala svota ne bi mogla sve to da pokrije.

– Ne bi – potvrdi otac. – Vikam je budala ako se oženi njome i za jednu paru manje od deset hiljada funti. Bilo bi mi žao da steknem takvo rđavo mišljenje o njemu u samom početku našeg orođenja.

– Deset hiljada funti! Za ime sveta! Kako bi se i pola te svote moglo vratiti?

Gospodin Benet ne odgovori. Svi su duboko zamišljeni ušli ćuteći u kuću. Njihov otac je zatim otišao u biblioteku da napiše pismo, a devojke su otišle u trpezariju.

– I oni će se zaista venčati! – uzviknu Elizabeta čim su ostale same.

– Kako je to čudno! I na tome treba da smo zahvalne. Prinudene smo da se radujemo što će se oni venčati iako nema mnogo izgleda da će biti srećni budući da je njegov karakter tako bedan. Oh, Lidija!

– Tešim se pomišlju – reče Džejn – da se on zaista ne bi oženio Lidijom da ne oseća ljubav prema njoj. Mada je naš ljubazni ujak učinio nešto da ga razduži, mislim da je ta svota mnogo manja od deset hiljada funti. Ujak ima decu i još ih može imati. Kako bi mogao da žrtvuje i polovinu od deset hiljada funti.

– Ako ikad doznamo koliki su bili Vikamovi dugovi – reče Elizabeta – i koliko je s njegove strane određeno za našu sestru, onda

ćemo tačno znati šta je naš ujak uradio za njih, jer Vikam nema ni pare. Nikad se ne možemo odužiti ujaku i ujni za njihovu ljubavnost. To što su je primili u svoju kuću i pružili joj zaštitu i podršku, takva žrtva radi nje i njenog ugleda zaslužuje našu večitu zahvalnost. Ona je sad već kod njih. Ako takva dobrota ne učini da se ona sad pokaje, onda nije zaslužila da ikad bude srećna! Šta li je osećala kad se prvi put srela s ujom?

– Moramo se truditi da zaboravimo sve što se zbilo – izjavi Džejn. – Nadam se i uzdam da će oni ipak biti srećni. Njegov pristanak da se oženi njome dokaz je da je on sad zauzeo pravilno gledište. Njihova uzajamna naklonost učiniće ih postojanima. Verujem da će se oni sad tako smiriti i da će živeti tako razumno da će s vremenom njihova nepromišljenost biti zaboravljena.

– Njihovo ponašanje je bilo takvo – odgovori Elizabeta – da to niko ne može zaboraviti, pa ni ja, ni ti. Ne вреди govoriti o tome.

Devojke se sad setiše da njihova majka ne zna šta se desilo. I zato odoše u biblioteku i upitaše oca da li da joj one to kažu. On je tada pisao pismo, i ne podigavši glavu, hladno odgovori:

- Kako god hoćete.
- Možemo li uzeti ujakovo pismo da joj ga pročitamo?
- Uzmite šta god hoćete i idite.

Elizabeta uze pismo s njegovog pisaćeg stola i odoše majci. Zatekle su Meri i Kiti s gospođom Benet, pa je jedno saopštenje bilo dovoljno za sve. Posle male pripreme za dobre vesti, pismo je glasno pročitano. Gospođa Benet se jedva mogla uzdržati. Čim je Džejn pročitala o nadi gospodina Gardinera da će se Lidija uskoro venčati, njena radost nije znala za granice, a svaka dalja rečenica sve ju je više radovala. Sad se ona uzrujala od radosti isto onoliko koliko se uzrujavala zbog straha i ljutnje. Saznanje da će joj se kćerka venčati bilo je dovoljno za nju. Nije se uznemiravala strahovanjem da li će biti srećna niti se osećala poniženom sećanjem na njeno rđavo vladanje.

– Moja mila, mila Lidija! – uzviknu gospođa Benet. – Ovo je zaista divno! Venčaće se! Opet ću je videti! Biće udata u šesnaestoj godini! Moj dobri, ljubazni brat! Znala sam da će on sve udesiti. Jedva čekam da je vidim, pa i dragog Vikama. Ali haljina, venčana haljina! Odmah ću pisati o tome svojoj snahi Gardiner. Lizo, draga moja, otrči dole ocu i pitaj ga koliko će da joj da. Čekaj, čekaj, idem sama. Kiti, zazvoni da dođe Hil. Odmah ću se obući. Moja mila, mila Lidija! Kako ćemo radosne biti nas dve kad se vidimo!

Njena najstarija kći pokuša da ublaži žestinu njenog oduševljenja skretanjem njenih misli na to koliko su svi oni obavezni gospodinu Gardineru zbog njegove dobrote.

– Jer ovaj srećni završetak – dodade Džejn – moramo umnogome pripisati njenoj ljubaznosti. Uvereni smo da se on obavezao da pomogne gospodinu Vikamu novcem.

– Pa – uzviknu njena majka – sve je to sasvim ispravno; ko bi drugi to i uradio ako ne njen ujak? Da on nije imao svoju porodicu, sav njegov novac pripao bi meni i mojoj deci; a ovo je prvi put da smo nešto dobile od njega, izuzev nekoliko malih poklona. Oh, tako sam srećna! Uskoro ću imati udatu kćerku. Gospođa Vikam! Kako to lepo zvuči! A tek prošlog juna napunila je šesnaestu godinu. Dragaa moja Džejn, toliko sam uzbuđena da ne mogu da pišem; zato ću ti diktirati, a ti piši. Pitanje novca rešićemo s tvojim ocem kasnije; ali stvari treba odmah poručiti.

Zatim se upustila u razne pojedinosti pamučnog platna, muslina i lanenog platna; i odmah bi izdiktirala mnoge narudžbine da je Džejn nije, mada ne bez teškoća, nagovorila da sačekaju kad otac bude slobodan, pa da se o tome posavetuju sa njim. Ako odložimo to za jedan dan, rekla je, to neće činiti nikakvu razliku. Njena majka je bila suviše srećna da bi bila uporna kao što je obično bila. I drugi planovi pali su joj na pamet.

– Ići ću u Meriton – reče ona – čim se obučem i ispričaću ove divne vesti svojoj sestri Filips. A pri povratku ću svratiti kod leđi Lukas i gospođe Long. Kiti, otrči dole i poruči kola. Vožnja po čistom

vazduhu dobro će mi činiti. Devojke, šta mogu da učinim za vas u Meritonu? Oh! Evo dolazi Hil! Draga moja Hil, jeste li čuli dobru vest? Gospođica Lidija će se udati i svi ćete dobiti zdelu punča da se proveselite na dan njene svadbe.

Gospođa Hil odmah poče da izražava svoju radost. I Elizabeta je, pored ostalih, primila njena čestitanja, a zatim se, sita te ludosti, povukla u svoju sobu da bi mogla na miru da razmišlja. Položaj sirote Lidije je, u najboljem slučaju, dovoljno rđav, ali je bila zahvalna što nije gori. Mada, gledajući u budućnost, nije mogla opravdano očekivati ni sreću, ni bogatstvo, ni ugled za svoju sestru, ipak, u poređenju s onim čega su se plašili do pre dva sata, imala je razloga da bude zadovoljna konačnim ishodom.

50.

Gospodin Benet se i pre ovog perioda svoga života često kajao što nije, umesto što je trošio sav svoj prihod, ostavljao izvesnu svotu svake godine za svoju decu i ženu ako ga nadživi. Sad se kajao zbog toga više nego ikad. Da je činio svoju dužnost u tom pogledu, Lidija sad ne bi dugovala svome ujaku za čast i ugled koje taj ujak kupuje za nju. Sad bi njemu pripalo to zadovoljstvo što je novcem privoleo najnezaslužnijeg mladića u Velikoj Britaniji da bude Lidijin muž.

Mnogo ga je peklo to što je ta nemila stvar okončana o trošku njegovog šuraka i odlučio je da otkrije kolika je njegova pomoć, pa da mu taj dug isplati čim bude mogao.

U početku braka gospodina Beneta smatralo se da je štednja sasvim nepotrebna, jer, naravno, oni će imati sina. Taj sin, čim bude punoletan, biće jedini zakoniti naslednik longbornskog poljskog dobra, i tako će udova i ostala deca biti materijalno osigurani. Ali pet kćerki došle su na svet jedna za drugom, a sin nikako da se rodi. I mnogo godina posle Lidijinog rođenja, gospođa Benet se nadala sinu. Ta nada je najzad napuštena, ali tada je već bio suviše kasno za štednju. Gospođa Benet nije imala nikakvog smisla za štednju i samo ih je želja njenog muža da bude ekonomski samostalan sprečila da ne prekoračuju svoj prihod. Pet hiljada funti bilo je osigurano bračnim ugovorom gospođi Benet i njenoj deci, ali je od volje roditelja zavisilo kako će se to deci podeliti. Sad se to moralo rešiti,

bar što se tiče Lidije, i gospodin Benet je bez oklevanja pristao na predlog iznet u šurakovom pismu. Prvo je izrazio zahvalnost, mada sasvim kratko, na ljubaznosti svoga šuraka, a zatim i potpuno odobravanje svega što je učinjeno, i najzad, i svoju gotovost da ispuni sve obaveze primljene u ime njega. Nikad ranije nije pretpostavljao, u slučaju da Vikam pristane da se oženi njegovom kćerkom, da će se to izvršiti s tako malo neugodnosti za njega lično kao što je to sad izvedeno prema ugovorenom sporazumu. Jedva da će biti na gubitku deset funti godišnje ako njima isplaćuje sto funti godišnje; jer, s obzirom na njenu hranu, džeparac i stalne poklone u novcu od njene majke, Lidijini troškovi bili su bezmalo ravni toj svoti.

Što će se to svršiti s tako malo napora s njegove strane bilo je drugo prijatno iznenađenje za njega, jer je njegova sadašnje želja bila da što manje učestvuje u svemu tome. Kad su prošli prvi nastupi gneva koji su ga podstakli da pokuša da je nađe, on se, sasvim prirodno, vratio svojoj predašnjoj lenjosti. Njegovo pismo je brzo poslato; jer iako je bio spor u preduzimanju posla, brzo ga je svršavao kad ga već počne. Zamolio je šuraka da mu detaljnije javi šta mu duguje, ali je bio suviše ljut na Lidiju da bi joj poslao ikakvu poruku.

Ta dobra vest brzo se razglasila po kući, a jednakom brzinom i po susedstvu. Susedi su je primili s filozofskom uzdržanošću. Doduše, bilo bi zgodnije za ogovaranje da se Lidija vratila kući neudata ili da je, kao jedini izlaz, odvojena od sveta u nekoj dalekoj seljačkoj kući, ali se i dalje moglo dosta raspredati o njenoj udaji. I dobroćudne želje za njeno dobro, koje su ranije izražavale sve zlobne stare dame u Meritonu, nisu posle te promene izgubile mnogo od svoje snage, jer se smatralo da je s takvim mužem njena nesreća neminovna.

Dve nedelje gospođa Benet nije silazila iz svoje sobe, ali ovog srećnog dana ona je, prekomerno oduševljena, opet zauzela svoje sedište u začelju stola. Nikakvo osećanje stida nije umanjilo njen trijumf. Udaja kćerke, ta njena glavna želja još otkako je Džejn bilo šesnaest godina, sada je imala da se ostvari, a njene misli i reči odnosile su se samo na otmenu opremu na svadbi, na lepe musline,

nova kola i sluge. U mislima je pretražila celu okolinu tražeći pogodan dom za svoju kćerku i, ne znajući i ne vodeći računa koliki je njihov prihod, odbacila je mnoge kuće kao nedovoljno prostrane ili neotmene.

– Hej park bi bio dobar – reče ona – ako bi Guldingovi hteli da se isele, ili velika kuća u Stouku, da je salon veći, a Ašvort je suviše daleko. Ne bih mogla podneti da ona bude deset milja daleko od mene, a što se tiče Pervisovog doma, potkrovnice su strašne.

Muž je pustio da ona govori bez prekidanja dok je posluga bila prisutna. Ali kad je posluga otišla, on joj reče:

– Ženo, pre nego što uzmeš neku od tih kuća ili sve njih za svog zeta i kćerku, hajde da se jasno razumemo. *U jednoj* kući u ovom kraju oni nikad više neće imati pristup. Neću da podstičem njihovu nepromišljenost time što bih ih primio u Longborn.

Nastala je duga prepirka posle te izjave; ali gospodin Benet je bio čvrst. Iz toga se brzo razvila i druga prepirka; gospođa Benet je doznala, zapanjena i užasnuta, da njen muž neće dati nijednu funtu za kupovinu haljina njegovoj kćeri. Izjavio je da ona, tom prilikom, neće dobiti od njega nijedan znak ljubavi. Gospođa Benet jedva da je mogla da shvati – da se njegov gnev razvio u takvu neshvatljivu mržnju da on odbija svojoj kćerki preimućstvo bez kojeg njeno venčanje jedva da bi izgledalo ispravno, prelazilo je sve što je ona smatrala mogućim. Više je osećala sramotu koju će nedostatak nove venčane haljine nepobitno baciti na svadbu njene kćeri nego stid što je pobegla i živela s Vikamom dve nedelje pre venčanja.

Elizabeta se sad duboko kajala što je, u trenutku očajanja, saopštila gospodinu Darsiju njihova strahovanja u pogledu Lidijs, jer je postojala mogućnost, pošto će se njeno bekstvo uskoro lepo završiti venčanjem, da se rđav početak svega toga sakrije od svih onih koji nisu bili na licu mesta.

Nije se plašila da će on to dalje razglasiti. Malo je njih u koje bi se više pouzdala da će čuvati tajnu; ali nije bilo drugog čoveka čije bi je znanje o slabosti njene sestre više onespokojilo, i to ne bez straha

da će to naškoditi njoj lično, jer je ionako izgledalo da između njih postoji nepremostiv jaz. Da je Lidijin brak bio zaključen i pod najčestitijim uslovima, ne bi se moglo pretpostaviti da bi se gospodin Darsi orodio s porodicom kojoj bi se sad, između ostalog, moglo zameriti i to što se jedna od njenih kćeri udala za čoveka koga on sasvim opravdano prezire.

Ne bi je začudilo ako bi on ustuknuo od toga da se poveže s takvom porodicom. Ne bi bilo razumno očekivati da njegova želja da osvoji njenu naklonost, tako jasno izražena u Derbiširu, preživi takav udarac kao što je taj. Osećala se poniženom i ojađenom; kajala se, mada je jedva znala zbog čega. Želela je da je on visoko ceni sad kad se više nije mogla nadati da će joj to koristiti. Žudela je da čuje vesti o njemu kad je bilo najmanje mogućnosti za to. Bila je uverena da bi mogla biti srećna s njim sad kad više nije bilo verovatno da će se ikad više sresti.

Kako bi on likovao, često je pomišljala, kad bi znao da bi ona ponudu, koju je oholo prezrela samo pre četiri meseca, sad radosno i zahvalno prihvatila! Nije sumnjala da je on jedan od najvelikodušnijih ljudi; ali pošto je smrtnik, mora biti naklonjen likovanju.

Sad je počela da shvata da je on baš čovek koji bi joj, zbog svog karaktera i sposobnosti, najviše odgovarao. Njegov um i narav, mada različiti od njenih, odgovarali bi svim njenim željama. Taj bi brak bio od koristi za oboje: njena prirodnost i vedrina razvedrili bi njegov um i poboljšale njegovo ponašanje; a njegovo rasuđivanje, obaveštenost i poznavanje sveta pružili bi njoj još veću korist.

Ali sad je nemoguće da dođe do tog srećnog braka, koji bi zavidljenom mnoštvu pokazao šta je prava bračna sreća. Brak sasvim različitog karaktera, a koji će onemogućiti postojanje tog srećnog braka, uskoro će biti sklopljen u njenoj porodici.

Nije mogla ni da zamisli na koji bi se način Vikam i Lidija mogli samostalno izdržavati. Ali joj nije bilo teško da pretpostavi kako će nepostojana biti sreća bračnih drugova koji su se venčali samo zato što su njihove strasti bile jače od njihove vrline.

Gospodin Gardiner je uskoro opet pisao svome zetu. Na zahvalnost gospodina Beneta ukratko je odgovorio i izjavio da će uvek rado biti od pomoći svakom članu njegove porodice, ali ga je i ozbiljno zamolio da mu tu stvar više nikad ne pominje. Glavni cilj njegovog pisma bio je da ih obavesti da je Vikam odlučio da napusti dobrovoljačku vojsku.

*Bila je to uglavnom moja želja, dodao je gospodin Gardiner, da to uradi čim se sve utvrdi u vezi s njegovim venčanjem. I mislim da ćeš se složiti sa mnom da je njegovo povlačenje iz toga korpusa nužno, kako zbog njega, tako i zbog moje nećake. Namera gospodina Vikama je da pređe u redovnu vojsku; neki njegovi raniji prijatelji u stanju su, a i voljni su, da mu pomognu u vojsci. Obećan mu je čin potporučnika u puku generala ***, koji je sad na severu. Zgodno je što je to tako daleko. On prilično obećava i nadam se da će oboje biti pametniji u novoj okolini gde će morati da čuvaju svoj ugled. Pisao sam pukovniku Forsteru da ga obavestim o našem sadašnjem sporazumu i da ga zamolim da saopšti raznim poveriocima gospodina Vikama u Brajtonu i okolini da će uskoro biti isplaćeni; a za tu isplatu ja jemčim. Molim te, potrudi se, pa i ti saopšti to isto njegovim poveriocima u Meritonu, čiji ti spisak prilažem, a koji je sastavljen na osnovu njegove izjave. Otkrio nam je sve svoje dugove; nadam se da nas bar u tome nije prevario. Hagerston ima naša uputstva i sve će biti svršeno za nedelju dana. Oni će onda otići u njegov puk ako ne budu pozvani da najpre svrate u Longborn; gđa Gardiner mi kaže da Lidija mnogo želi da vas sve vidi pre nego što napusti jug. Ona je dobro i šalje pozdrave tebi i svojoj majci.*

*Tvoj itd.
E. Gardiner*

Gospodin Benet i njegove kćeri bili su istog mišljenja kao i gospodin Gardiner: da je dobro što Vikam napušta svoj puk i odlazi

na sever. Ali to se nije sviđalo gospođi Benet. Za nju je bilo veliko razočaranje što Lidiya odlazi da živi na severu baš kad je očekivala da najviše uživa u njenom društvu i da se ponosi njome, jer nije bila napustila svoj plan da se njih dvoje nastane u Hartfordširu; takođe je smatrala da je šteta što će se Lidiya odvojiti od puka u kojem je poznavala sve oficire i imala mnogo ljubimaca.

– Ona toliko voli gospođu Forster – reče gospođa Benet – i biće joj teško što se rastaje od nje. A ima i nekoliko mladića koji su joj dragi. Oficiri u puku toga generala možda neće biti tako prijatni.

Lidijina molba da je porodica primi pre nego što ode na sever u početku je naišla na očevo odlučno odbijanje. Ali Džejn i Elizabeta smatrale su da je važno za Lidijin ugled da je roditelji prime na dan venčanja, pa su ga molile toliko ozbiljno, a ipak tako razumno i blago da primi nju i njenog muža u Longborn čim se venčaju, da je najzad prihvatio njihovo mišljenje i postupio po njihovoj molbi. Njihova majka se obradovala što će moći da pokaže svoju udatu ćerku susedstvu pre nego što ova ode u izgnanstvo na sever.

Gospodin Benet je pisao svome šuraku i dao svoj pristanak da oni dođu; i tako je rešeno da oni krenu za Longborn odmah posle venčanja. Ali Elizabetu je iznenadilo što je Vikam pristao na taj plan; da je bilo samo po njenim osećanjima, susret sa njim bila bi poslednja stvar koju bi poželela.

51.

Došao je dan svadbe njihove sestre. Džejn i Elizabeta verovatno su se više uzbudile zbog toga nego ona sama. Kola su im poslata u susret u *** i trebalo je da se dovezu njima predveče. Starije gospođice Benet osećale su se nelagodno zbog njihovog dolaska, a osobito Džejn, koja je pridavala Lidiji osećanja koja bi ona lično imala da je *ona* bila prestupnica, pa je bila ojađena zbog onoga što je, po njenom mišljenju, njena sestra preživljavala.

Došli su. Porodica se beše okupila u salonu da ih dočeka. Osmeh ozari lice gospođe Benet kad se kola približiše vratima; njen muž se činio ozbiljan, a njene kćerke uplašene, zabrinute i nespokojne.

Lidijin glas se začu u predsoblju; vrata se širom otvoriše i ona utrča u salon. Njena majka istupi napred, zagrlila je i ushićeno joj požele dobrodošlicu; s osmehom punim ljubavi pruži ruku Vikamu, koji beše ušao za svojom mladom, i požele im oboma sreću, i to tako veselo da je bilo očito da ona nimalo ne sumnja u njihovu sreću.

Prijem na koji su naišli kod gospodina Beneta, kome se sad okretoše, nije bio tako srdačan. Lice mu beše postalo još strože i jedva da je otvorio usta. Spokojna pouzdanost mladog para bila je dovoljna da ga naljuti. Elizabeta oseti gnušanje, a čak se i Džejn zapanjila. Lidija je i sad bila ona ista Lidija – neobuzdana, bestidna, pustolovna, bučna i neustrašiva. Išla je od sestre do sestre tražeći da joj čestitaju. Kad su najzad posedali, pogledala je radosno po sobi,

opazila neku malu promenu u njoj i sa smehom rekla da je davno otkako je bila tu.

Vikam nije bio ništa potišteniji od nje; ali njegovo ponašanje bilo je tako prijatno da bi, da su njegovo venčanje i njegov karakter bili kakvi bi trebalo da jesu, njegovi osmesi i prirodno ophođenje, dok je izražavao radost što su se orodili, oduševili sve njih. Elizabeta se začudi njegovom tolikom pouzdanju, ali sede s odlukom u duši da ubuduće nikad ne postavlja granice drskosti drskih ljudi. Ona je crvenela, i Džejn je crvenela, a obrazi onih koji su prouzrokovali njihovu zbunjenost nisu menjali boju.

Razgovor nije prestajao. Mlada i njena majka kao da su se žurile da kažu što više. Vikam je sedeo blizu Elizabete i raspitivao se o svojim poznanicima u susjedstvu s dobroćudnim spokojstvom koje se nije nimalo osećalo u njenim odgovorima. I Lidija i Vikam izgledali su kao da im je prošlost ispunjena samo najsrećnijim uspomenama. Pominjali su prošla zbivanja bez ikakve nelagodnosti. Lidija je namerno navodila razgovor na predmete koje njene sestre ne bi ni zaobilazno pomenule ni za šta na svetu.

– Pomislite samo, već je tri nedelje otkako sam otišla – reče ona – a meni izgleda kao da je samo dve nedelje. Ipak, tolike su se stvari dogodile za to vreme. Gospode! Kad sam pošla, nisam verovala da ću se udati pre nego što se vratim kući; mada sam pomišljala da bi bilo vrlo veselo ako bi se to dogodilo.

Njen otac podiže oči, Džejn je bila potištena, Elizabeta značajno pogleda u Lidiju; ali ona nikad nije ni čula ni videla ništa što nije htela da opazi, te veselo nastavi.

– Oh, mama, znaju li u ovom kraju da sam se venčala danas? Plašila sam se da možda ne znaju. Stigli smo Vilijama Guldinga u njegovim čezama; htela sam da on to sazna, pa sam spustila bočni prozor prema njemu, skinula rukavicu i stavila ruku na prozorski okvir da bi on video prsten, a zatim sam mu klimnula glavom i veselo se nasmešila.

Elizabeta to više nije mogla da podnese. Ustala je i istrčala iz sobe i više se nije vraćala sve dok ih nije čula da odlaze kroz predsoblje u trpezariju. A onda im se pridružila u trenutku kad je Lidija prišla majčinoj desnoj strani i rekla Džejn:

– Ah, Džejn, sad ja zauzimam tvoje mesto, a ti moraš sesti niže jer ja sam sad udata žena.

Nije se moglo pretpostaviti da će s vremenom Lidija početi da oseća postidečnost koju isprava uopšte nije pokazivala. Njeno spokojstvo i raspoloženje sve su više rasli. Želela je da što pre vidi gospođu Filips, Lukasove i sve ostale susede i da čuje kako je svi zovu „gospođu Vikam“; a u međuvremenu je otišla posle obeda da se pohvali da je udata i da pokaže svoj prsten gospođi Hil i dvema sobaricama.

– Pa, mama – reče ona kad se svi vratiše u salon – šta misliš o mome mužu? Zar nije divan? Sigurna sam da mi sve sestre zavide. Nadam se da će one biti bar upola toliko srećne kao ja. Moraju sve ići u Brajton. To je mesto za nalaženje muževa. Kakva šteta, mama, što nismo svi otišli tamo!

– Tako je; a da je bilo po mojoj volji, mi bismo svi otišli tamo. Ali, mila Lidija, nimalo mi se ne dopada što odlaziš tako daleko. Mora li da bude tako?

– Oh, bože! Da, ali ništa to ne mari. Ja ću to mnogo voleti. Ti, tata i sestre morate nam doći u goste. Bićemo u Njukaslu cele zime. Tamo će biti dosta balova i postaraću se da im svima nađem dobre partnere.

– Volela bih to više nego išta – izjavi njena majka.

– A onda, kad pođete kući, možete ostaviti jednu ili dve od mojih sestara, pa ću im naći muževe pre nego što prođe zima.

– Hvala ti na ponudi – reče Elizabeta – ali meni se ne dopada tvoj način nalaženja muževa.

Mladenci nisu mogli ostati kod njih duže od deset dana. Gospodin Vikam je dobio izveštaj o svom postavljenju pre nego što je napustio London i morao je da se javi u puk u roku od dve nedelje.

Niko sem gospođe Benet nije žalio što će njihova poseta biti tako kratka, a ona je koristila to malo vremena što je bolje mogla

odlazeći u posete s Lidijom i dajući česte prijeme. Ti su prijemi bili dobrodošli svim članovima porodice, ne biti samo u porodičnom krugu bilo je čak i prijatnije za nelakomislene nego za lakomislene.

Vikamova ljubav prema Lidiji bila je onakva kao što je Elizabeta i očekivala: manja od Lidijine prema njemu. Gotovo joj nije ni bilo potrebno da zapazi tu činjenicu da bi došla do uverenja, na osnovu prirode stvari, da je do njihovog bekstva dovela jačina njene ljubavi, a ne njegove. I ona bi se čudila zašto je on, iako nije duboko mario za nju, odlučio da pobegne s njom, da nije bila sigurna da je njegovo bekstvo bilo nužno zbog dugova u koje je zapao; a u takvom slučaju, on nije čovek koji bi odbio priliku da ima saputnicu.

Lidija ga je mnogo volela. Stalno je govorila o njemu kao o svom milom Vikamu; niko mu nije bio ravan. Sve je radio bolje nego iko na svetu i bila je sigurna da će on prvog septembra ustreliti više ptica nego iko u zemlji.

Jednog jutra, dok je sedela s dvema najstarijim sestrama, ona reče Elizabeti:

– Lizo, mislim da tebi nisam pričala o mojoj svadbi. Nisi bila prisutna kad sam mami i ostalima ispričala sve o tome. Zar te ne zanima da čuješ kako je to obavljeno?

– Ne, zaista – odgovori Elizabeta – što se manje govori o tome, tim bolje.

– Oh! Čudna si! Ali moram ti reći kako se to zbilo. Venčali smo se, znaš, u Crkvi Svetog Klementa, jer je Vikamov stan bio u toj parohiji. Bilo je odlučeno da svi budemo tamo u jedanaest sati. Ujak, ujna i ja planirali smo da odemo zajedno, a ostali da nas sačekaju u crkvi. I došao je ponedeljak, a ja sam bila sva usplahirena. Plašila sam se, znaš, da se nešto ne desi da odloži venčanje, a to bi me sasvim raspametilo. A ujna mi je, sve vreme dok sam se oblačila, pridikovala i govorila kao da drži propoved. Ali jedva da sam čula svaku desetu reč jer sam, kao što možeš pretpostaviti, razmišljala o svom milom Vikamu. Mnogo sam želela da znam da li će se venčati u svom plavom kaputu.

– Doručkovali smo u deset, kao i obično. Mislila sam da se doručak nikad neće svršiti, jer ujak i ujna su, znaš, bili vrlo neprijatni sve vreme dok sam bila s njima. Ako ćeš mi verovati, nijednom nisam prešla kućni prag, iako sam tamo bila dve nedelje. Nisu primali goste, nisu imali nikakve planove, nikakve razonode. London u to vreme jeste prilično mrtav, ali, ipak, malo pozorište je radilo. I tako, čim su kola stigla do vrata, ujak je pozvan poslom onom od-vratnom čoveku, gospodinu Stounu. A kad se njih dvojica sastanu, onda kraja nema. Bila sam se toliko uplašila da nisam znala šta da radim, jer je trebalo da me ujak preda, a ako bismo odocnili više od jednog sata, ne bismo se mogli venčati toga dana. Ali, srećom, vratio se posle deset minuta, pa smo svi pošli. Kasnije sam se ipak setila, čak i da ujak nije mogao da dođe, venčanje se ne bi moralo odložiti, jer me je gospodin Darsi mogao predati umesto njega.

– Gospodin Darsi! – povika Elizabeta u čudu.

– Oh, da. Trebalo je, znaš, da on dođe s Vikamom. Ali, oh! Sasvim sam zaboravila! Nije trebalo da kažem nijednu reč o tome. Obećala sam im to tako svečano! Šta će Vikam reći? To je trebalo čuvati kao najveću tajnu.

– Ako je to trebalo da bude tajna – reče Džejn – onda nemoj više ništa da kažeš o tome. Možeš se osloniti na mene da neću dalje istraživati.

– Oh! Zaista – reče Elizabeta, mada je gorela od radoznalosti – nećemo ti postavljati nikakva pitanja.

– Hvala vam – izjavi Lidija – jer, ako biste me pitali, ja bih vam, zacelo, sve ispričala, a onda bi se Vikam mnogo naljutio.

Na takav podsticaj da joj postavljaju pitanja, Elizabeta je istrčala iz sobe da bi se uzdržala da je ništa ne pita.

Međutim, bilo je nemoguće živeti u neznanju, ili je bar bilo nemoguće ne tražiti potpunije obaveštenje o tome. Gospodin Darsi je bio na venčanju njene sestre. Bio je na svadbi na koju nije imao nikakvog razloga da ide, i to s ljudima s kojima nije imao nikakvog posla. Svakojaka brzopleta nagađanja o tome šta to treba da znači

prolazila su joj kroz glavu, ali se nije zadovoljila njima. Ona koja su joj najviše godila, jer su predstavljala njegov postupak u najlepšoj svetlosti, izgledala su najneverovatnija. Nije mogla da izdrži takvu neizvesnost; brzo je uzela list hartije i napisala kratko pismo ujni u kojem je zatražila objašnjenje onoga što je Lidija pomenula, ukoliko to neće otkriti neku tajnu koja se mora čuvati.

Lako ćeš razumeti, dodala je Elizabeta, što sam radoznala da doznam zašto je čovek koji nam nije nikakav rod i koji je, takoreći, nepoznat našoj porodici, bio s vama u takvom času. Molim te, odmah mi piši i objasni sve, ako to, iz nekog razloga, ne mora da ostane tajna. Lidija smatra da se to mora držati u tajnosti. Ako je tako, onda se moram pomiriti s tim da ne znam ništa o tome.

– Zaista se neću pomiriti s tim – dodade ona u sebi i završi pismo:

Draga moja ujna, ako mi to ne kažeš na pošten način, biću prinuđena da pribegnem lukavstvu da to saznam.

Džejnino tanano osećanje časti nije joj dopustilo da govori nasamo s Elizabetom o onome što je Lidija pomenula; a Elizabeti je to godilo, jer nije htela da se ikome poveri dok ne vidi da li će na svoja pitanja upućena ujni dobiti povoljan odgovor.

52.

Elizabeta se obradovala kad je odgovor na njeno pismo stigao za najkraće moguće vreme. Čim ga je primila, odjurila je u šumarak, jer je bilo najverovatnije da je tamo niko neće prekinuti, i sela na klupu u očekivanju da će čitati srećne vesti jer je i po samoj dužini pisma ocenila da ujna nije odbila da joj otkrije tajnu.

6. septembra
Ulica Grejsčerč

Draga moja nećako,
Baš sad primih tvoje pismo i posvetiću celo ovo jutro odgovoru na njega, jer predviđam da kratko pismo ne bi moglo obuhvatiti sve što imam da ti kažem. Ali moram reći da me je tvoja molba iznenadila; nisam to očekivala od tebe. Ne, nemoj misliti da se ljutim. Hoću samo da ti kažem da nisam mislila da će tebi biti potrebno da mi postavljaš takva pitanja. Nadam se da me shvataš; a ako ne, onda mi oprosti za moju drskost. Tvoj ujak je isto toliko iznenađen kao i ja; on je onako postupio samo zato što je mislio da si i ti zainteresovana stranka. Ali ako ti zaista nisi umešana u to i ništa ne znaš o tome, onda moram biti što jasnija.

Upravo onog dana kad sam se vratila kući iz Longborna, tvoj ujak je imao vrlo neočekivanog posetioca. Došao je gospodin Darsi i razgovarao s njim nasamo nekoliko sati. To se sve svršilo pre nego što sam stigla; i tako moja radoznalost nije bila na takvim mukama kao što je, izgleda, bila tvoja. Došao je da kaže mome mužu da je pronašao gde su tvoja sestra i gospodin Vikam i da se video i razgovarao s njima – s Vikamom nekoliko puta, a s Lidijom jednom. Razumela sam da je napustio Derbišir samo dan posle nas i da je došao pravo u London rešen da traga za njima. Izjavio je da to čini zato što smatra sebe krivim što Vikamovo nevaljalstvo nije dovoljno obelodanio, jer onda se nijedna karakterni devojka ne bi zaljubila u njega, niti bi mu se poverila. Velikodušno je to pripisao svojoj zabludeloj gordosti i priznao je da je ranije smatrao da je to ispod njegova dostojanstva da svoje postupke iznosi pred svet. Smatrao je da njegov karakter govori sam za sebe. Stoga sad oseća da mu je dužnost da istupi napred i da se postara da popravi zlo do kojeg je došlo njegovom krivicom. Ako je za ovaj svoj pothvat imao i jedan drugi motiv, to ga, uverena sam, ne bi nimalo osramotilo. Bio je nekoliko dana u Londonu pre nego što je uspeo da ih pronađe. Ali on je znao nešto po čemu im je mogao ući u trag, a mi to nismo znali, pa je zato došao u London odmah za nama.

Neka dama, gospođa Jang, bila je pre izvesnog vremena vaspitačica gospođice Darsi, ali je otpuštena jer je nešto skrivila; nije nam rekao šta. Ona je zatim uzela u zakup veliku kuću u Edvardovoj ulici i od tada se izdržava izdavanjem stanova. Znao je da se ta gospođa Jang dobro poznaje s Vikamom, te je, čim je došao u London, otišao da se kod nje obavesti o njemu. Ali tek posle dva-tri dana uspeo je da dozna od nje ono što je želeo. Pretpostavljam da je odala gde se Vikam nalazi tek pošto ju je Darsi podmitio. Vikam je bio otišao k njoj čim su on i Lidija stigli u London, i da je mogla da ih primi u svoju kuću,

oni bi se tamo i nastanili. Gospodin Darsi je najzad dobio od nje njihovu adresu. Oni su bili u *** ulici. Video je Vikama, a zatim je zahtevao da se vidi s Lidijom. Rekao nam je da mu je prvi cilj bio da je nagovori da napusti svoj tadašnji sramni položaj i da se vrati svojim prijateljima čim pristanu da je prime, ponudivši joj svoju pomoć u tom smislu. Ali je našao da je Lidija sasvim rešena da ostane gde je. Nije marila ni za koga od svojih prijatelja; njegova pomoć nije joj trebala; nije htela ni da čuje da napusti Vikama; i bila je sigurna da će se oni venčati. Pošto je ona tako osećala, smatrao je da mu jedino ostaje da osigura i ubrza venčanje, koje, kao što je bez teškoće doznao od Vikama još u prvom razgovoru s njim, nije ni bilo u Vikamovim planovima. Vikam mu je priznao da je bio prinuđen da napusti puk zbog nekih kockarskih dugova, čija je isplata bila hitna, i nije se ustezao da sve rđave posledice Lidijinog bekstva pripíše samo njenoj ludosti. Nameravao je da odmah podnese ostavku na službu u puku, a što se tiče njegove budućnosti, nije mogao da kaže ništa određeno. Morao je ići nekuda, ali nije znao kuda, i znao je da neće imati od čega da živi.

Gospodin Darsi ga je upitao zašto se nije odmah venčao s tvojom sestrom. Mada gospodin Benet nema mnogo, ipak bi mogao učiniti nešto za njega i tako bi se njegov položaj poboljšao tom ženidbom. Ali je iz odgovora na to pitanje saznao da Vikam još gaji nadu da se obogati ženidbom u nekoj drugoj grofoviji. Ipak, pod takvim okolnostima, bilo je očigledno da on ne bi odlučno odbio ponudu ako mu se odmah da novčana pomoć.

Sastali su se nekoliko puta jer je trebalo mnogo štošta da se utanači. Vikam je, naravno, tražio više nego što je mogao dobiti, ali je najzad njegov zahtev sveden na razumnu meru.

Pošto je sve utvrđeno između njih, idući korak gospodina Darsija bio je da upozna tvoga ujaka s tim, pa je prvi put došao u Ulicu Grejsčerc uoči moga povratka kući. Ali tada nije

mogao da vidi moga muža; i kad se raspitao, saznao je da je tvoj otac još u našoj kući, ali da odlazi iz Londona sutra ujutru. Gospodin Darsi je smatrao da je zgodnije da se posavetuje s tvojim ujakom nego s tvojim ocem, pa je odložio da se vidi s njim posle odlaska tvoga oca. Nije rekao slugi svoje ime i do idućeg dana znalo se samo da je neki gospodin dolazio poslom.

U subotu je gospodin Darsi opet došao. Tvoj otac je otputovao, a ujak je bio kod kuće i, kao što sam već pomenula, vrlo dugo su razgovarali.

U nedelju su se opet sastali; a tada sam ga i ja videla. Sve je utvrđeno tek u ponedeljak i odmah je poslato hitno pismo u Longborn. Ali je naš posetilac bio vrlo uporan. Mislim, Lizo, da je stvarno upornost mana njegovog karaktera. Pripisivane su mu razne mane u razna vremena, ali ovo je njegova stvarna mana. Sve je sam učinio i ništa nije prepuštao nikome dugom; mada sam sigurna da bi tvoj ujak (ne kažem ovo da bi mi se zahvaljivala i zato nemoj ništa da govoriš o tome) vrlo rado uredio celu tu stvar.

Njih dvojica borili su se dugo oko toga, mada momak i devojka kojih se to ticalo nisu to zaslužili. Najzad je tvoj ujak bio prinuđen da popusti, i umesto da mu se dopusti da bude od koristi svojoj nećaki, morao se, i protiv svoje volje, pomiriti s tim da se njemu pripiše tuđa zasluga. I zaista, mislim da mu je tvoje jutrošnje pismo pričinilo veliko zadovoljstvo jer ono traži objašnjenje koje će ga lišiti tuđeg perja i odati hvalu onome koji ju je zaslužio. Ali, Lizo, ovo ne sme niko znati osim tebe i možda Džejn.

Njegovi dugovi biće isplaćeni, a oni iznose znatno više od hiljadu funti, još jedna hiljada funti dodaće se njenoj haljini i za kupovinu njegovog postavljenja. Razlog zbog kojeg je sve to gospodin Darsi sam učinio već sam pomenula. Zbog njega, njegove rezervisanosti i nedovoljne promišljenosti, Vikamov karakter je pogrešno shvaćen, pa su mu nezasluženo ukazali

predusretljivost i poverenje. Možda ima i nešto istine u tome, mada sumnjam da bi Darsijeva rezervisanost ili ma čija rezervisanost mogla biti odgovorna za ono što se desilo. Kako god, uprkos svim tim lepim rečima, draga moja Lizo, možeš biti sasvim sigurna da mu tvoj ujak ne bi nikad popustio da nismo verovali da gospodin Darsi ima i jedan drugi razlog za takav stav.

Pošto je sve ovo odlučeno, on se opet vratio svojim u Pemberli, ali je bilo ugovoreno da se vrati u London za svadbu i da se tada okončaju sva novčana pitanja.

Mislim da sam ti sad sve rekla. Ovaj izveštaj, ceneći po tvome pismu, mnogo će te iznenaditi, ali se nadam da ti neće pričiniti nikakvo nezadovoljstvo. Lidija je došla k nama, a Vikamu je bilo dopušteno da dolazi u našu kuću kad god hoće. On je bio isti onakav kakvog sam ga upoznala u Hartfordširu; ali ti ne bih pričala koliko smo malo bili zadovoljni njenim ponašanjem dok je bila kod nas da nisam zaključila, po Džejninom pismu od prošle srede, da se ona i tamo kod vas ponaša isto kao i ovde, pa ti stoga ono što ti sad kazujem neće zadati nov bol. Govorila sam joj vrlo često i vrlo ozbiljno; isticala sam joj pogrešnost onoga što je učinila i svu nesreću koju je nanela porodici. Ali ako je i čula poneku moju reč, to je bio samo pukim slučajem, jer nije ni hajala ni slušala šta govorim. Ponekad sam bila vrlo ljuta, ali tada sam se sećala mojih milih Elizabete i Džejn, pa sam, njih radi, bila strpljiva prema njoj.

Gospodin Darsi se vratio na vreme i, kao što te je Lidija obavestila, prisustvovao je venčanju. Sutradan je ručao kod nas i nameravao je da ode iz Londona u sredu ili četvrtak. Hoćeš li se mnogo naljutiti na mene, draga moja Lizo, ako iskoristim ovu priliku da ti kažem (što se ranije nisam usuđivala) da mi se on mnogo dopada? Njegovo ponašanje prema nama bilo je, u svakom pogledu, isto tako prijatno kao i kad smo bili u Derbiširu. Vrlo je pametan i sviđaju mi se njegova razmišljanja; samo mu

nedostaje malo više veselosti, ali ako se pametno oženi, neće oskudevati ni u tome. Čini mi se da je vrlo lukav; jedva da je i pomenuo tvoje ime. Ali lukavost je, izgleda, u modi.

Molim te, oprosti mi ako sam bila suviše smela; ili me bar nemoj kazniti isključenjem iz Pemberlija. Neću se zadovoljiti dok ne obiđem ceo park. Lake kočije sa dva lepa mala konjića bile bi najprijatnije vozilo.

Ali moram završiti s pisanjem. Ima već pola sata otkako me deca zovu.

*Voli te tvoja ujna
Gardiner*

Sadržina ovog pisma izazvala je kod Elizabete takvo uzbuđenje da je teško bilo odrediti da li u njemu preovlađuje zadovoljstvo ili bol. Najzad se pokazalo da je istina daleko prevazišla sve njene neizvesnošću izazvane neodređene i nespokojne slutnje o tome šta je Darsi učinio da dođe do Lidičinog braka – slutnje koja ona nije podsticala jer su nagoveštavale dobrotu suviše veliku da bi bila verovatna – slutnje čijeg se ostvarenja plašila jer je bolno biti dužnik. On je namerno otišao za njima u London i uzeo na sebe sav trud i sve neprijatnosti neizbežne u takvom pothvatu, u kojem je morao da moli ženu koje se gnuša i koju prezire, i u kojem je bio prinuđen da se ponizi da često viđa, uverava, nagovara i podmićuje čoveka koga je uvek najviše želeo da izbegne i čije mu je i samo ime, kad je morao da ga izusti, bilo kazna. Uradio je sve to za devojkicu koju nije mogao ni voleti ni ceniti. Srce joj je šaputalo da je on to uradio zbog nje. Ali tu nadu su brzo potisnule druge misli; čak i njena sujeta nije mogla da veruje da je on iz ljubavi prema njoj, prema ženi koja ga je odbila, uspeo da savlada svoje opravdano osećanje gnušanja prema orođenju s Vikamom. Vikamov pašenog! Sav njegov ponos morao se pobuniti protiv takvog srodstva. On je, zaista, mnogo učinio. Stidela se pri pomisli koliko je učinio. Ali on je dao razlog za svoje posredovanje koji je sasvim verovatan. Nije bezrazložno

što je osjetio da je pogrešio; imao je i sklonost i mogućnost da bude darežljiv; mada nije sebe smatrala njegovim glavnim povodom, bila je sklona da veruje da je njegova preostala naklonost prema njoj doprinela njegovoj odlučnosti da se postara za stvar od koje je umnogome zavisio njen duševni mir. Bilo je bolno, vrlo bolno biti pod obavezom čoveku kome se nisu mogli ničim odužiti. Za spasavanje Lidije i njenog ugleda imali su da zahvale samo njemu. Duboko se kajala zbog negodovanja koje je nekad osećala prema njemu i zbog svake neprijatne reči koju su mu rekli. Što se tiče nje lično, osećala se poniženom; ali se ponosila njime. Ponosila se što je on iz sažaljenja uspeo da savlada sebe da bi spasao čast drugome. Pročitala je nekoliko puta hvalu koju mu je njena ujna odala. Ta hvala nije bila dovoljna, a ipak joj je bila mila. Čak je osjetila i izvesno zadovoljstvo, mada pomešano s tugom, što njena ujna i ujak postojano veruju da između nje i gospodina Darsija postoji ljubav i poverljivost.

Prenula se iz zamišljenosti i brzo ustala s klupe kad je čula da neko dolazi, ali pre nego što je skrenula drugom stazom, stigao ju je Vikam.

– Bojim se da sam prekinuo vašu usamljenu šetnju, draga moja svastiko? – reče on pridružujući joj se.

– Zaista jeste – odgovori ona s osmehom – ali to ne znači da je taj prekid neprijatan.

– Doista bi mi bilo žao ako bi vam to bilo neprijatno. Mi smo uvek bili dobri prijatelji; a sad smo i više od toga, sad smo rod.

– Tako je. Hoće li još kogod u šetnju?

– Ne znam. Gospođa Benet i Lidija idu kolima u Meriton. Eto, draga moja svastiko, doznao sam od ujaka i ujne da ste bili u Pemberliju.

Ona odgovori potvrdno.

– Gotovo vam zavidim na tom zadovoljstvu; ali ipak mislim da bi me to možda isuviše ganulo, inače bih mogao svratiti tamo na putu za Njukasl. Videli ste staru kućepaziteljku, pretpostavljam? Sirota

gospođa Renolds uvek me je mnogo volela. Ali, naravno, ona vama nije ni pomenula moje ime.

– Jeste.

– A šta je rekla?

– Da ste stupili u vojsku i da se boji da niste postali dobar čovek. Na takvoj daljini kao što je ta, znate, stvari se često pogrešno predstavljaju.

– Dabome – potvrdi on, grizući se za usne. Elizabeta se nadala da ga je ućutkala, ali on ubrzo reče:

– Iznenadio sam se kad sam video Darsija u Londonu prošlog meseca. Prošli smo jedan pored drugog nekoliko puta. Šta li on radi tamo?

– Možda se sprema za venčanje s gospođicom De Berg – odgovori Elizabeta. – Samo ga je nešto osobito moglo dovesti u London u ovo doba godine.

– Svakako. Jeste li ga viđali dok ste bili u Lamtonu? Razumeo sam od Gardinerovih da jeste.

– Da, on nas je predstavio svojoj sestri.

– Dopada li vam se ona?

– Veoma mnogo.

– Čuo sam da se neobično mnogo popravila u toku poslednje dve tri godine. Kad sam je poslednji put video, nije mnogo obećavala. Milo mi je što vam se dopala. Nadam se da će se ona pokazati dobra.

– Pretpostavljam da hoće; prebrodila je najteže godine.

– Jeste li prošli kroz selo Kimpton?

– Ne sećam se da jesmo.

– Pominjem ga jer je to parohija koju je trebalo da dobijem. Divno mesto! Izvrsna parohijska kuća! To bi mi odgovaralo u svakom pogledu.

– Kako bi vam se dopalo da držite propovedi?

– Veoma. Smatrao bih to svojom dužnošću i brzo bih se tako izvežbao da mi to ne bi bio nikakav napor. Ali ne treba da budem ogorčen, iako bi to mesto bilo divno za mene. Miran, povučen život

tamo slagao bi se sa svim mojim idejama o sreći! Ali, eto, to se nije desilo. Je li vam ikad Darsi spominjao to dok ste bili u Kentu?

– Saznala sam iz isto tako pouzdanih izvora da vam je to mesto bilo zaveštano samo uslovno, a i to je bilo zavisno od uviđavnosti sadašnjeg pokrovitelja.

– Čuli ste, dakle! Ima neke istine u tome. Možda se sećate da sam vam pričao o tome još u početku našeg poznanstva.

– Takođe sam čula da vam u jednom trenutku sastavljanje propovedi nije bilo tako prijatno kao što izgleda da je sad, da ste stvarno izjavili da ste odlučili da nikad ne budete sveštenik i da je na osnovu toga iznašlo neko kompromisno rešenje.

– Čuli ste i to! Ima neke istine i u tome. Sećate se šta sam vam pričao o tome kad smo prvi put razgovarali.

Sad su već bili blizu kućnih vrata jer je išla brzo da bi ga se što pre oslobodila, ali zbog svoje sestre nije htela da ga ljuti, pa mu je s dobroćudnim osmehom odgovorila:

– Gospodine Vikame, mi smo, znate, zet i svastika. Ne treba da se svađamo oko prošlosti. Ubuduće, nadam se da ćemo biti i istog mišljenja.

Ona mu pruži ruku, koju on poljubi s nežnom galantnošću, mada nije znao kuda da gleda, a zatim su ušli u kuću.

53.

Na gospodina Vikama taj razgovor je tako delovao da više nije pričinjavao nikakvu neprijatnost ni sebi ni svojoj dragoj svastici Elizabeti ponovnim pominjanjem tog predmeta; a njoj je bilo milo kad je videla da je dovoljno rekla da ga učutka u tome.

Dan njegovog i Lidijinog odlaska uskoro je došao, i gospođa Benet je bila prinuđena da pristane na rastanak za koji je bilo verovatno da će trajati najmanje godinu dana, jer njen muž nije pristao na njen plan da svi odu u Njukasl.

– Oh, mila moja Lidija – uzviknu gospođa Benet – kad ćemo se opet videti?

– Oh, bože! Ne znam. Možda ne za dve ili tri godine.

– Piši mi često, draga moja.

– Kad god budem mogla. Ali ti znaš da udate žene nikad nemaju mnogo vremena za pisanje. Sestre mogu pisati meni. One neće imati ništa drugo da rade.

Gospodin Vikam se opraštao s mnogo više osećanja nego njegova žena. Smešio se, izgledao je lep i kazao je mnogo lepe stvari.

– O krasna li čoveka! – reče gospodin Benet čim njih dvoje izađe iz kuće. – On se izveštačeno smeška i uspija i udvara se svima nama. Mnogo se ponosim njime. Čikam čak i ser Vilijama Lukasa da pokaže zeta ravnog njemu.

Zbog odlaska svoje kćerke, gospođa Benet je bila vrlo tužna nekoliko dana.

– Često mislim – reče ona – da nema ništa gore od rastanka s onima koje volimo. Čovek se oseća izgubljenim zbog njih.

– Pa to je, eto, posledica toga što si udala kćerku – reče Elizabeta.

– Zato treba da si zadovoljnija što su ostale četiri neudate.

– Nije stvar u tome. Lidija me nije ostavila *zato* što je udata, već zato što je puk njenog muža slučajno vrlo daleko. Da je puk bliži, ona ne bi otišla tako brzo.

Ali potištenost koja je beše obuzela zbog toga događaja uskoro je nestala; vest koja je tada počela da kruži probudila je u njoj uzbuđljivu nadu. Nastojnica u Nederfildu dobila je naređenje da spremi sve što je potrebno jer njen gospodar dolazi za dan-dva da lovi tamo nekoliko nedelja. Gospođa Benet je bila sva usplahirena. Gledala je u Džejn i čas se smešila, čas klimala glavom.

– Ah, ah, i tako gospodin Bingli dolazi ovamo, sestro. – (Gospođa Filips joj je prva donela tu vest.) – Pa, utoliko bolje. Mada je meni svejedno. On za nas nije ništa, znaš, i zaista ne želim da ga ikad vidim. Ali nije mi nemilo što dolazi u Nederfild, kad mu se već tako prohtelo. Ko zna šta se može desiti? Ali to nije ni od kakve važnosti za nas. Znaš, sestro, odavno smo se složile da ne progovorimo ni reči o tome. A je li sasvim sigurno da on dolazi?

– Možeš biti sasvim sigurna u to – izjavi gospođa Filips – jer je gospođa Nikols bila sinoć u Meritonu; videla sam je kad je prolazila, pa sam namerno izašla da saznam istinu o tome; i ona mi je rekla da je to zaista istina. Doći će u četvrtak najkasnije, a vrlo verovatno već u sredu. Išla je u mesaru, kao što mi je rekla, da poruči meso za sredu i kupila je tri para plovki ugojenih za klanje.

Džejn nije mogla da sluša o njegovom dolasku a da ne pocrveni. Mnogo je meseci prošlo otkako nije pominjala njegovo ime Elizabeti; ali sada, čim su bile nasamo, ona reče:

– Zapazila sam da si me pogledala kad nam je rekla ovu vest. Znam da sam izgledala zbunjena, ali nemoj misliti da je to zbog

ikakve ludosti. Zbunila sam se za trenutak samo zato što sam znala da ću biti predmet posmatranja. Uveravam te da mi ta vest ne zadaje ni radost ni bol. Radujem se samo zbog jedne stvari: što dolazi sam jer ćemo ga onda ređe viđati. Ne da se ja plašim za svoje srce, ali se plašim ogovaranja.

Elizabeta nije znala kako to da shvati. Da ga nije videla u Derbyširu, verovatno bi pretpostavila da on zaista dolazi, kao što je i rečeno, radi lova. Ali je smatrala da je moguće da on voli Džejn i jedino je bila u nedoumici da li on dolazi sa dozvolom svog prijatelja ili je dovoljno hrabar da dođe i bez nje.

– Ipak nije pravo – pomisli ona – da taj mladić ne može da dođe u kuću koju je zakonito zakupio a da ne izazove sva ova nagađanja! Ostaviću ga na miru.

Uprkos Džejninoj izjavi, u koju je i sama verovala, Elizabeta je opazila da je pomisao na Binglijev dolazak uticala na Džejnino raspoloženje. Bila je uznemirenija i nestaloženija nego obično.

Predmet o kojem su njihovi roditelji tako žustro raspravljali pre nekih dvanaest meseci opet je došao na dnevni red.

– Čim gospodin Bingli dođe – reče gospođa Benet – ti ćeš ga, dragi moj, naravno, posetiti.

– Ne, ne. Naterala si me da ga posetim prošle godine i obećala si mi, ako svratim kod njega, da će se on oženiti jednom od naših kćeri. Ali ništa nije bilo od toga, pa neću da opet praviš budalu od mene.

Njegova žena mu je dokazivala da je apsolutno potrebno da mu sva gospoda iz susedstva ukažu tu pažnju čim se vrati u Nederfild.

– Taj običaj prezirem – reče on. – Ako mu je stalo do našeg društva, neka ga potraži. On zna gde smo. Neću da gubim svoje vreme trčarakajući za susedima kad god se vrate kući.

– Pa, sve što znam to je da će to biti vrlo neučtivo ako ga ne poseetiš. Ali sam rešena da me to neće sprečiti da ga pozovem na večeru kod nas. Moraćemo uskoro pozvati gospođu Long i Guldingove. S njima će nas biti trinaestoro i tako će za trpezom taman biti mesta i za njega.

Utešena tom odlukom, bilo joj je lakše da podnosi muževljevu neučtivost, mada ju je mučila pomisao da će, zbog njegovog stava, verovatno svi susedi videti gospodina Binglija pre njih.

Kad se dan Binglijevog dolaska približio, Džejn reče Elizabeti:

– Počinje da mi biva žao što uopšte dolazi. Ne bi mi to bilo ništa; mogla bih ga videti sa savršenom ravnodušnošću, ali jedva mogu da podnosim da slušam kako se stalno o tome govori. Majka je dobronamerna; ali ona ne zna, niko ne može znati, koliko patim zbog onoga što ona govori. Biću srećna kad on opet ode iz Nederfilda.

– Volela bih da mogu da kažem nešto da te utešim – izjavi Elizabeta – ali to nije u mojoj moći. Nije ti lako; ali uobičajeno zadovoljstvo preporučivanja strpljenja paćenici ja ne mogu tebi dati jer ti si ionako uvek strpljiva.

Gospodin Bingli je stigao kući. Gospođa Benet je uspela pomoću posluge da prva sazna za to i time je samo omogućila da vreme njene uzbuđene zabrinutosti bude duže. Brojala je dane koji moraju proći pre nego što će mu moći poslati poziv, a nije se nadala da će ga videti pre toga. Ali trećeg jutra posle njegovog povratka u Hartfordšir, ugleda ga kroz prozor kako kroz dvorište jaše prema kući.

Brzo je pozvala kćerke da učestvuju u njenoj radosti. Džejn je odlučno ostala na svom sedištu za stolom, a Elizabeta, da bi zadovoljila majku, priđe prozoru, pogleda i vide gospodina Darsija s njim, i opet sede pored Džejn.

– Neki gospodin je s njim, mama – reče Kiti. – Ko to može biti?

– Verovatno neki poznanik, draga moja; zaista ne znam ko je.

– Oh! – uzviknu Kiti – liči na čoveka koji je i ranije uvek bio s njim. Gospodin, kako se ono zvaše. Onaj visoki, gordi čovek.

– Zaboga! Gospodin Darsi! Zaista je to on. Pa, svaki prijatelj gospodina Binglija biće uvek dobrodošao ovde; ali, inače, moram reći da mi je mrsko i da ga vidim.

Džejn pogleda u Elizabetu iznenađeno i brižno. Znala je samo malo o njihovom susretu u Derbiširu i zato je saosećala s njom zbog nelagodnosti koju je pripisivala Elizabeti zato što će ga sad

videti, tako reći, prvi put posle njegovog pisma u kojem joj je sve objasnio. Obema je bilo vrlo nelagodno. Saosećale su jedna s drugom, a i svaka je imala svoju brigu. Njihova majka nastavila je da govori o svojoj mržnji prema gospodinu Darsiju i svojoj odluci da bude učtiva prema njemu samo zato što je on Binglijev prijatelj, ali njih dve nisu je ni slušale. Elizabeta je imala i drugih razloga za nelagodnost, koju Džejn nije ni naslućivala, jer Elizabeta još nije imala hrabrosti da joj pokaže ujnino pismo i saopšti promenu svojih osećanja prema Darsiju. Za Džejn Darsi, on je bio samo čovek čiju je prosidbu Elizabeta odbila i čiju je vrednost potcenila; ali za Elizabetu, koja je bila mnogo bolje obaveštena, on je bio čovek koji je celu porodicu zadužio najvećim dobročinstvom i prema kom je ona gajila osećanja, ako ne baš nežna, a ono barem jednako razumna i opravdana kao što su bila Džejnina prema Bingliju. Zapanjenost zbog njegovog dolaska u Nederfild i u Longborn, i što je traži od svoje volje, bila je gotovo ravna onoj koju je osetila kad je prvi put opazila njegovo izmenjeno ponašanje u Derbiširu.

Na pomisao da su njegova ljubav i želja ostale nepokolebljive, lice joj se zarumene, a radostan osmeh poveća blistavost njenih očiju. Ali još nije bila sasvim sigurna. „Da prvo vidim kako se ponaša“, pomisli ona, „pa ću onda znati da li da se nadam.“

Vezla je pažljivo, trudila se da bude mirna i nije se usuđivala da podigne oči ka sestrinom licu kad se sluga približio vratima. Džejn je izgledala malo bleđa nego obično, ali staloženije nego što je Elizabeta očekivala. Kad su gospoda ušla, Džejn porumene, ali ih primi prilično mirno; u njenom držanju nije bilo ni ogorčenosti ni preterane ljubaznosti.

Elizabeta je i s jednim i s drugim progovorila samo nekoliko učtivih reči i odmah je sela i nastavila da veze s revnošću koju je retko kad pokazivala prema tome poslu. Usudila se da samo jednom pogleda u Darsija. Izgledao je ozbiljan kao i obično i više onakav kakav je bio u Hartfordširu nego kakav je bio u Pemberliju. Ali možda u prisustvu njene majke nije mogao biti onakav kakav je bio

pred njenim ujakom i ujnom. Bila je to bolna, ali ne i neverovatna pretpostavka.

Binglija je takođe pogledala za trenutak i odmah je videla da je i radostan i zbunjen. Gospođa Benet ga je dočekala s tako preteranom ljubaznošću da su se njene dve kćerke zastidele, i to utoliko više zbog hladne i usiljene učtivosti s kojom se ophodila prema njegovom prijatelju.

Osobito je Elizabetu, koja je znala da je njena majka dugovala zahvalnost gospodinu Darsiju što joj je spasio najmiliju kćer od večne sramote, vređalo i duboko bolelo što ona pravi tu bezrazložnu razliku između njih dvojice.

Darsi, pošto je postavio Elizabeti pitanje kako su gospodin i gospođa Gardiner, na koje je ona zbunjeno odgovorila, nije gotovo ništa više ni rekao. Nije sedeo pored nje; možda je to bio razlog njegovom ćutanju, ali u Derbiširu nije tako bilo. Tamo je razgovarao s njenim srodnicima kad to nije mogao s njom. Ali sad je prolazilo po nekoliko minuta pre nego što bi se začuo njegov glas; a kad je povremeno, ne mogavši da odoli radoznalosti, podizala oči prema njegovom licu, opažala je da gleda u Džejn isto tako često kao i u nju, kao i da često gleda samo u pod. Padale su joj u oči njegova veća zamišljenost i manja revnost da se dopadne nego što je bio slučaj kad su se poslednji put sreli. Bila je razočarana, ali se i naljutila na sebe što ju je to razočaralo. „Kako sam mogla i očekivati da bude drugačije!“, pomisli ona. „A ipak, zašto je došao?“

Nije joj se razgovaralo ni sa kim sem s njim, a jedva da je imala hrabrosti da mu se obrati.

Pitala ga je za njegovu sestru i opet začutala.

– Davno je, gospodine Bingli, otkako ste otišli odavde – izjavi gospođa Benet.

On se odmah složi s tim.

– Počela sam da se plašim da se nećete nikad vratiti. Pričalo se da nameravate da sasvim napustite ovo mesto o Miholjdanu, ali nadam se da to nije istina. Mnoge su se promene desile otkako ste

otišli odavde. Gospođica Lukas se udala i otišla s mužem. A udala se i jedna od mojih kćerki. Pretpostavljam da ste čuli o tome, pa mora biti da ste to videli i u novinama. Bilo je o tome u „Tajmsu“ i „Kuriru“, znam, mada beleška nije dobro sastavljena. Samo je glasila: „Venčani: gospodin Džordž Vikam i gospođica Lidija Benet“, a nije bilo ni reči o njenom ocu, o mestu odakle je, niti o čemu drugom. Moj brat Gardiner je to sastavio; čudim se kako je mogao da to tako zabrlja. Jeste li videli tu belešku?

Bingli odgovori da jeste i čestita joj. Elizabeta se ne usudi da digne oči te nije znala kako je gospodin Darsi izgledao.

– Zaista je divno dobro udati kćerku – nastavi gospođa Benet – ali, u isto vreme, gospodine Bingli, vrlo mi je teško što je odvedena daleko od mene. Otišli su u Njukasl, mesto koje je daleko na severu, i tamo će morati ostati ni sama ne znam koliko. Njegov puk je tamo. Pretpostavljam da ste čuli da je napustio dobrovoljački korpus i prešao u redovnu vojsku. Hvala bogu, on ipak ima prijatelja, mada možda ne onoliko koliko zaslužuje.

Elizabeta je znala da je tim rečima njena majka nišaniła na gospodina Darsija, te se od stida jedva održala na stolici. Ali to ju je nagnalo da govori, mada je do tada uglavnom ćutala. Upitala je Binglija da li namerava da ovog puta ostane duže u Nederfildu. Odgovorio je da će ostati nekoliko nedelja.

– Kad poubijate sve svoje ptice, gospodine Bingli – reče gospođa Benet – molim vas dodite ovamo, pa lovite koliko vam je volja na imanju moga muža. Sigurna sam da će se on radovati da vam to dopusti i sačuvaće za vas najbolja jata.

Elizabeta se oseti još nelagodnije zbog te nepotrebne, preterane ljubaznosti. Čak i da je postojala ona ista lepa nada kao prošle godine, osetila je da bi se to opet nesrećno završilo. Tada je pomislila da ni mnoge godine sreće ne bi mogle nadoknaditi Džejn i njoj trenutke ovakve bolne i mučne zbunjenosti.

„Najveća želja moga srca“, reče Elizabeta sebi, „jeste da nikad više ne budem u društvu ni jednog ni drugog. Njihovo društvo ne

može pružiti zadovoljstvo koje bi nadoknadilo mučenje kao što je ovo. Da mi je da više nikad ne vidim ni jednog ni drugog.“

Ipak, mučno nezadovoljstvo, za koje mnoge godine sreće ne bi mogle pružiti dovoljnu naknadu, znatno se smanjilo čim je opazila kako lepota njene sestre ponovo rasplamsava divljenje kod svog predašnjeg obožavaoca. U početku posete, Bingli je malo govorio gospođici Džejn, ali na svakih pet minuta njegova pažnja se sve više usredsređivala na nju. Nalazio je da je jednako lepa kao i prošle godine, jednako dobroćudna i prijatna, ali ne i tako razgovorna. Džejn se starala da se ne opazi nikakva razlika kod nje i bila je zaista uverena da je govorila koliko i obično. Ali obuzimale su je tolike misli da nije uvek bila svesna kad je ćutala.

Kad su gospoda ustala da idu, gospođa Benet ih pozva da dođu na večeru u Longborn za nekoliko dana.

– Dugujete mi jednu posetu, gospodine Bingli – dodade ona – jer ste pre nego što ste otišli u London prošle zime obećali da ćete večerati u našem porodičnom krugu čim se vratite. Eto, vidite, ja to nisam zaboravila. Uveravam vas da me je mnogo razočaralo što se niste vratili i održali svoje obećanje.

Bingli se zbuni malo na to i reče da žali i da je bio sprečen poslom. Zatim su otišli. Gospođa Benet bi ih vrlo rado pozvala da ostanu na večeri, ali, mada su njena jela uvek bila dobra, smatrala je da obed bez dve vrste jela ne bi bio dobar za čoveka koga je lovila za zeta i da ne bi mogao da zadovolji prohteve i gordost čoveka čiji je godišnji prihod deset hiljada funti.

54.

Čim su otišli, Elizabeta je izašla da se malo razvedri neometanim razmišljanjem o svemu što se zbilo, mada je, nažalost, bilo verovatnije da će je to razmišljanje još više potišti. Ponašanje gospodina Darsija čudilo ju je i ljutilo.

„Ako je došao samo da čuti, da bude ozbiljan i ravnodušan, onda nije trebalo ni da dolazi“, pomisli ona. Nikako nije mogla da nađe odgovor koji bi je zadovoljio.

„U Londonu je i dalje bio prijatan i ljubazan prema mom ujaku i mojoj ujni, pa zašto nije takav i prema meni? Ako me se plaši, zašto je došao ovamo? Ako me više ne voli, zašto čuti? Oh, taj zagonetni čovek! Više neću da mislim o njemu.“

Ta odluka je, i bez njenog truda, sprovedena za nekoliko trenuta zbog dolaska njene sestre, koja joj je prišla vesela lica, što je očito pokazivalo da je zadovoljnija gostima nego Elizabeta.

– Sad – reče Džejn – pošto je prošao ovaj prvi susret, sasvim sam mirna. Znam svoju vlastitu snagu i više me njegov dolazak nikad neće zbuniti. Milo mi je što će večerati ovde u utorak. Tada će svi videti da je za nas oboje to samo susret običnih i ravnodušnih prijatelja.

– Da, vrlo ravnodušnih zaista – reče Elizabeta smejući se. – Oh, Džejn! Pazi šta radiš!

– Draga moja Lizo, ne misliš valjda da sam toliko slaba da mi preti opasnost.

– Mislim da postoji vrlo velika opasnost da ga nagnaš da se zaljubi u tebe više nego ikad.

Nisu ponovo videli njih dvojicu sve do utorka i gospođa Bennet je, u međuvremenu, pravila razne srećne planove na koje su je podstakle Binglijeva dobroćudnost i uobičajena učtivost u toku polučasovne posete.

U utorak se skupilo veliko društvo u Longbornu. Bingli i Darsi su najnestrpljivije očekivani, ali su oni, kao dobri sportisti, stigli sasvim na vreme. Kad su ušli u trpezariju, Elizabeta je pažljivo motrila da li će Bingli, kao na svima ranijim skupovima, sedeti pored njene sestre. Njena mudra majka, obuzeta istom mišlju, propusti da ga pozove pored sebe. Izgledalo je kao da se on koleba, ali je Džejn u tom trenutku pogledala po sobi sa osmehom na licu i to bi dovoljno te sedelo pored nje.

Elizabeta je, likujući od sreće, pogledala u Darsija. On je to podneo s plemenitom ravnodušnošću i ona bi zaključila da je Bingli dobio njegovo odobrenje da bude srećan da nije opazila kako se i Binglijeve oči okretale prema njemu s izrazom osmehnutog straha.

Binglijevo ponašanje prema njenoj sestri za vreme večere pokazivalo je da joj se on divi. Iako je to divljenje bilo uzdržanije nego ranije, ono je uverilo Elizabetu da bi, kad bi mu bilo prepušteno na volju, Džejnina i njegova sreća brzo bile osigurane. Mada Elizabeta nije mogla znati da li će tako biti, sa zadovoljstvom je posmatrala njegovo ponašanje. To ju je mnogo obodrilu. Gospodin Darsi je bio čak na drugom kraju stola od nje, pored njene majke. Elizabeta je znala da za njih dvoje nije nikakvo zadovoljstvo što sede jedno pored drugoga. Nije bila dovoljno blizu nje da čuje njihov razgovor, ali je opazila da retko šta kažu jedno drugome, pa i to vrlo hladno i nategnuto. Zbog neljubaznosti svoje majke, Elizabeta je još bolnije osećala koliko mu duguje i sve bi dala da je mogla da mu kaže da bar neko u porodici zna za njegovu dobrotu i da je duboko ceni.

Nadala se da će im veće pružiti neku priliku da budu zajedno i da neće cela poseta proći a da im se ne pruži mogućnost da razgovaraju. U trpezariji nisu ni razgovarali, samo su se učtivo pozdravili kad je Darsi ušao. Bila je brižna i uznemirena, a vreme provedeno u salonu pre nego što su im se muškarci pridružili bilo joj je tako mučno i dosadno da je skoro bila neučtiva. Očekivala je njihov ulazak kao nešto od čega zavisi sva njena sreća za to veće. „Ako mi on tada ne priđe“, pomisli ona, „napustiću ga zauvek.“

Gospoda udoše i Elizabeti se učini da Darsi namerava da joj priđe. Ali, avaj! Devojke se behu skupile u tako gustoj gomili oko stola gde je Džejn služila čaj, a Elizabeta sipala kafu, da pored nje nije bilo dovoljno praznog mesta za stolicu. I dok su se gospoda približavala, jedna od devojaka priđe joj još bliže i reče šapatom:

– Rešena sam da ne pustim da nas muškarci razdvoje. Ne treba nam niko od njih, zar nije tako?

Darsi je otišao u drugi kraj sobe. Pratila ga je pogledom, zavidela svakom s kim je razgovarao i jedva je imala strpljenja da goste usluži kafom; a zatim se naljutila na samu sebe što je tako budalasta.

„Čovek koji je jednom odbijen! Kako sam ikad mogla biti tako luda da očekujem obnovu njegove ljubavi? Ima li ijednog u celom muškom rodu koji se ne bi pobunio protiv slabosti da još jednom zaprosi istu devojku? Za njihova osećanja ne postoji odvratnije poniženje.“

Ali živnula je kad je lično doneo svoju šoljicu i iskoristila priliku da ga pita:

– Je li vaša sestra još u Pemberliju?

– Da, ostaće tamo do Božića.

– Sasvim sama? Jesu li sve njene prijateljice otišle?

– Gospođa Anslie je s njom. Ostale su otišle u Skarboro pre tri nedelje.

Nije mogla da smisli šta još da kaže; ali ako on želi da razgovara s njom, možda će biti uspešniji u tome od nje. No, on je stajao nekoliko minuta pored nje i ćutao; i najzad je, kad je ona devojka opet počela da šapuće Elizabeti, otišao od nje.

Kad je odnet čajni pribor i namešteni stolovi za kartanje, sve su dame ustale i Elizabeta se nadala da će joj on tada prići. Ali odmah izgubi svaku nadu jer vide da on postaje žrtva gramzivosti njene majke za igračima vista i sede za sto s ostalim kartarošima. Više nije očekivala nikakve radosti. Cele večeri sedeli su odvojeno za raznim stolovima i nije imala čemu da se nada sem da će mu se oči toliko okretati prema njenom kraju sobe da će igrati isto tako rđavo kao i ona.

Gospođa Benet je nameravala da zadrži malo dva nederfildska gospodina pošto ostali odu, ali su, nažalost, njihova kola stigla pre svih ostalih, te nije imala mogućnosti da to izvede.

– Pa, devojke – reče gospođa Benet čim je porodica ostala sama – šta kažete o ovom prijemu? Mislim da je sve bilo najlepše. Večera je bila kakva se samo može poželeti. Meso divljeg jelena je savršeno ispečeno i svi su rekli da nikad nisu videli tako debeo but. Supa je bila pedeset puta bolja od one što sam dobila kod Lukasovih prošle nedelje; čak je i gospodin Darsi priznao da su jarebice izvrsno pripremljene. Pretpostavljam da on ima bar dva ili tri francuska kuvara. A ti, draga moja Džejn, nikad nisi bila lepša. Gospođa Long mi je to potvrdila kad sam je pitala. A znate šta je još rekla? „Ah, gospođo Benet, najzad ćemo je imati u Nederfildu.“ Zaista je to rekla. Gospođa Long je jedna od najboljih žena; njene nećake su devojke vrlo lepog ponašanja, a nisu nimalo lepe; mnogo ih volim.

Gospođa Benet je bila u najboljem raspoloženju. Na osnovu Binglejevog ponašanja prema Džejn, zaključila je da će ga ona najzad dobiti. A njene nade, kad je bila raspoložena, toliko su prevazilazile granice razuma da se sasvim razočarala kad je videla da on nije odmah sutradan došao da je isprosi.

– Ovo je bio vrlo prijatan dan – reče Džejn Elizabeti. – Društvo je bilo tako dobro izabrano i svi su bili u skladu jedni s drugima. Nadam se da ćemo se često ovako sastajati.

Elizabeta se nasmeši.

– Lizo, ne smeši se. Ne smeš sumnjati u mene. To me vređa. Uveravam te da sam sad naučila da uživam da razgovaram s njim kao s prijatnim i pametnim mladićem, a da pritom nemam nikakve druge želje. Sasvim sam uverena, na osnovu njegovog sadašnjeg ponašanja, da nikad nije ni imao nameru da osvoji moje srce. On je samo prijatniji u ophođenju i ima jaču želju da se dopadne nego drugi ljudi.

– Vrlo si svirepa – reče Elizabeta – jer mi ne dopuštaš da se smejem, a stalno me zasmjavaš.

– Kako je teško u nekim slučajevima uveriti druge!

– A u nekima i nemoguće.

– Ali zašto želiš da me uveriš da osećam više nego što priznajem?

– Na to pitanje jedva da znam kako da odgovorim. Svi mi volimo da poučavamo, iako možemo da učimo druge samo ono što ne vredi znati. Oprosti mi, ali ako i dalje budeš tvrdila da si ravnodušna, onda se nemoj meni poveravati.

55.

Nekoliko dana posle te posete, gospodin Bingli je opet svratio, i to sam. Njegov prijatelj je otišao za London toga jutra i trebalo je da se vrati za deset dana. Sedeo je s njima više od sata i bio je vrlo raspoložen. Gospođa Benet ga pozva da večera s njima; on odgovori da mnogo žali, ali da je zauzet za to veče.

– Idući put kad dođete – reče ona – nadam se da ćemo biti bolje sreće.

– Biće mi vrlo milo, kad god je vama zgodno. Ako dopustite, uskoro ću svratiti k vama.

– Možete li doći sutra?

– Da, sutra sam slobodan – odgovori on, rado prihvatajući taj poziv.

Došao je, i to tako rano da nijedna dama nije bila obučena. Gospođa Benet utrča u sobu svojih kćeri u domaćoj haljini i samo upola očešljana, i viknu:

– Mila Džejn, požuri i idi dole. On je došao; gospodin Bingli je došao; to je zaista on. Hej, Saro, pođi odmah kod Džejn i pomoz joj da se obuče. Ostavi Lizinu kosu.

– Doći ćemo dole čim budemo mogle – reče Džejn – ali mislim da će Kiti biti najbrža jer već ima pola sata otkako je počela da se sprema.

– Oh! Dovraga sa Kiti! Šta ona ima s tim! Požuri, požuri! Gde ti je pojas, mila moja?

Ali kad je majka otišla, nisu mogli da privole Džejn da siđe bez jedne od svojih sestara.

Ista briga da ih ostave nasamo mogla se lako uočiti i u toku večere. Posle čaja, gospodin Benet se, po svom običaju, povukao u biblioteku, a Meri je otišla gore svom klaviru. Pošto su tako otklonjene dve prepreke, gospođa Benet je sedela i namigivala Elizabeti i Ketrin prilično dugo, ali uzalud. Elizabeta nije ni gledala u nju. Kad je najzad Kiti opazila to namigivanje, upitala ju je sasvim naivno:

– Šta je mama? Zašto mi namiguješ? Šta treba da uradim?

– Ništa, dete, ništa. Nisam ti namigivala.

Gospođa Benet je zatim sedela mirno još pet minuta; ali da ne bi bila propuštena ta dragocena prilika, ona odjednom ustade i reče Kiti:

– Hodi ovamo, mila moja, hoću da govorim s tobom – i odvede je iz sobe. Džejn odmah pogleda Elizabetu pogledom koji je izražavao njenu potištenost zbog tog majčinog udešavanja, a takođe i molbu da ona ne učestvuje u tome.

Posle nekoliko minuta, gospođa Benet dopola otvori vrata i doviknu:

– Lizo, mila moja, moram da govorim s tobom.

Elizabeta je na to morala izaći.

– Treba da ih ostavimo nasamo, znaš – reče gospođa Benet čim Elizabeta izađe u predsoblje. – Kiti i ja idemo gore i sedećemo u mojoj sobi.

Elizabeta nije ni pokušala da urazumi svoju majku, već je mirno ostala u predsoblju dok ona i Kiti nisu otišle na sprat, a zatim se vratila u salon.

Planovi gospođe Benet za taj dan bili su neuspešni. Bingli je bio divan u svakom pogledu, izuzev što se nije izjasnio kao prosilac njene kćerke. Njegova prirodnost i veselost činile su ga dragocnim za celo društvo. Podnosio je neumesne i preterane ljubaznosti gospođe Benet i slušao njene budalaste primedbe s takvom uzdržanošću i učtivošću da mu je Džejn bila zahvalna.

Jedva da je trebalo navaljivati da ostane što duže te večeri; i pre nego što je otišao, ugovoreno je, uglavnom zahvaljujući njemu i gospođi Benet, da dođe idućeg jutra da lovi s njenim mužem.

Posle ovog dana Džejn više nije govorila da je ravnodušna. Sestre nisu rekle nijednu reč o gospodinu Bingliju; ali je Elizabeta legla u postelju sa srećnim uverenjem da će se sve uskoro lepo svršiti i bila je sklona mišljenju da se sve to dešava u saglasnosti s gospodinom Darsijem.

Bingli je došao tačno u zakazano vreme; i on i gospodin Benet proveli su jutro onako kako je ugovoreno. Gospodin Benet je bio mnogo prijatniji nego što je gospodin Bingli očekivao. Kod Binglija nije bilo ni uobraženosti ni ludosti koje bi mogle navesti gospodina Beneta da mu se podsmeva ili da prezrivo ćuti. Gospodin Benet je bio govorljiviji i manje ćudljiv nego obično. Bingli se, naravno, vratio s njim na ručak. Uveče, gospođa Benet se opet dovitljivo starala da ga svi ostave nasamo sa Džejn. Elizabeta je imala da piše pismo, pa je posle čaja otišla s tom namerom u malu trpezariju, jer je smatrala da nema potrebe da ostane da osujećuje upadljive planove svoje majke, pošto svi nameravaju da posedaju da se kartaju.

Ali kad se vratila u salon pošto je završila pismo, videla je, na svoje veliko iznenađenje, da je njena majka bila isuviše dovitljiva za nju. Kad je otvorila vrata, ugledala je Džejn i Binglija kako stoje zajedno pored kamina kao da su zauzeti ozbiljnim razgovorom; da ovo nije izazvalo nikakvu sumnju, njihova lica, kad su se brzo okrenuli i odmakli jedno od drugog, sve bi kazala. *Njihov* položaj je bio vrlo nelagodan; a *moj*, pomisli ona, još nelagodniji. Niko ne reče ni reči; i Elizabeta htede da se vrati, kad Bingli, koji beše seo kad i Džejn, brzo ustade, šapnu nešto Džejn i istrča iz sobe.

Džejn nikad nije mogla da krije od Elizabete ništa što je radosno, te odmah zagrlj svoju sestru i uzbuđeno izjavi da je ona najsrećnije stvorenje na svetu.

– Ovo je mnogo – dodade ona – i previše. Ja to ne zaslužujem. Oh! Zašto nije svako srećan kao ja!

Elizabeta joj čestita sa iskrenošću, toplinom i radošću koje su se rečima jedva mogle izraziti. Svaka ljubazna rečenica bila je nov izvor sreće za Džejn. Ali ovoga puta nije htela da se zadržava sa sestrom u daljem razgovoru.

– Moram odmah otići majci – povika Džejn – neću da je držim ni minut više u neizvesnosti i zabrinutosti, a ni da pustim da ona čuje o tome od nekog drugog. Bingli je već otišao našem ocu. Oh! Lizo, srećna sam što će ovo što imam da ispričam obradovati celu našu milu porodicu! Kako ću podneti ovoliku sreću!

Zatim je požurila majci, koja ja namerno prekinula igranje karata i sedela gore sa Kiti.

Elizabeta ostade sama i sad se osmehnu pri pomisli na brzinu i lakoću s kojima je konačno rešeno ono što ih je mesecima držalo u neizvesnosti i nezadovoljstvu.

– I ovo je – reče ona – kraj sveg brižnog i smotrenog planiranja njegovog prijatelja! Kraj pretvaranja i svih ujdurmi njegove sestre! Najsrećniji, najmudriji i najprirodniji kraj!

Posle nekoliko minuta pridruži joj se Bingli. Njegov razgovor s njihovim ocem bio je kratak i uspešan.

– Gde je vaša sestra? – upita on brzo čim otvori vrata.

– Gore kod majke. Brzo će se vratiti.

On zatim zatvori vrata, priđe joj i reče da mu kao svastika čestita i želi sve najlepše. Elizabeta iskreno i srdačno izrazi svoju radost što će se oni oroditi. Rukovali su se vrlo prijateljski; a zatim je, dok njena sestra nije sišla, slušala sve što je imao da kaže o svojoj sreći i Džejninim savršenstvima; iako je on bio zaljubljen, Elizabeta je stvarno verovala da su sve njegove nade u sreću razumno zasnovane jer im je osnovica Džejnina izvrsna pamet i divna narav, a takođe i njihova opšta sličnost senzibiliteta i ukusa.

To je za sve njih bilo veće neobične radosti. Zadovoljstvo koje je Džejn osećala ozarilo je njeno lice tako ljupkom radošću da je izgledala lepša nego ikad. Kiti se smejala i smešila i nadala se da će skoro doći red i na nju. Gospođa Benet nije mogla da izrazi svoj

pristanak i svoju radost dovoljno toplo da zadovolji svoja osećanja, mada je čitavih pola sata govorila Bingliju samo o tome. Kad im se docnije pridružio gospodin Benet, njegov glas i držanje jasno su pokazivali da je vrlo srećan.

Ali preko njegovih usana nije prešla nijedna reč o tome sve dok se njihov gost nije oprostio s njima; ali čim je otišao, on se okrenu kćerki i reče:

– Džejn, čestitam ti. Bićeš vrlo srećna žena.

Džejn mu odmah priđe, poljubi ga i zahvali mu na njegovoj dobroti.

– Ti si dobra devojka – odgovori on – i mnogo se radujem što ćeš se tako srećno udomiti. Nimalo ne sumnjam da ćete se vrlo dobro slagati. Vaše naravi su slične. Oboje ste toliko popustljivi da nikad nećete donositi različite odluke, tako lakoverni da će vam svaki sluga podvaljivati i tako darežljivi da ćete prekoračivati svoj prihod.

– Nadam se da neće biti tako. Nepromišljenost i lakomislenost u pogledu novca bile bi neoprostive greške s moje strane.

– Prekoračivati svoj prihod! Dragi moj Benete – uzviknu njegova žena – šta to govoriš? Pa on ima četiri ili pet hiljada funti godišnje, a vrlo verovatno i više. – A zatim se obrati svojoj kćerci:

– Oh, moja mila, mila Džejn, tako sam srećna; sigurna sam da neću sklopiti oka cele noći. Znala sam kako će to biti. Uvek sam govorila da na kraju mora tako biti. Bila sam sigurna da nisi uzalud tako lepa! Sećam se, čim sam ga videla kad je prvi put došao u Hartfordšir prošle godine, pomislila sam da je vrlo verovatno da ćete se vas dvoje uzeti. Oh! On je najlepší mladić na svetu!

Vikam i Lidija bili su sasvim zaboravljeni. Džejn je bila njena miljenica. U tom trenutku nje marila ni za jednu drugu kćer.

Mlađe sestre uskoro saleteše Džejn oko stvari koje one žele, a koje će ona moći da im pruži u budućnosti.

Meri je zamoli za upotrebu biblioteke u Nederfildu, a Kiti je vrlo uporno molila za nekoliko balova tamo svake zime.

Bingli je, naravno, otada bio svakodnevni posetilac u Longbornu; često je dolazio pre doručka i ostajao do posle večere, sem kad bi ga neki divljački, mrski sused pozvao na večeru, a on smatrao da ne treba da ga odbije.

Elizabeta je sad imala malo prilike da razgovara sa Džejn; jer kad je on bio prisutan, Džejn nije imala vremena ni za koga drugog. Ali bila im je vrlo korisna u časovima kad su bili razdvojeni, kao što se ponekad neminovno dešavalo. U Džejninoj odsutnosti uvek je bio s Elizabetom da bi mogao da joj govori o Džejn; a kad bi Bingli otišao, Džejn je od Elizabete tražila olakšanje u razgovoru o njemu.

– Mnogo me je obradovao – reče Džejn jedno veče – kad mi je rekao da uopšte nije znao da sam bila u Londonu prošlog proleća! Nisam ranije verovala da je to moguće.

– Naslućivala sam to – izjavi Elizabeta. – Ali kako je on to objasnio?

– Mora da su sve to udesile njegove sestre. Njima se zaista nije dopadalo njegovo poznanstvo sa mnom, a tome se ne mogu čuditi jer je on mogao izabrati mnogo bolju u mnogo pogleda. Ali kad one vide, kao što se nadam da hoće, da je njihov brat srećan sa mnom, naučiće da budu zadovoljne pa ćemo se opet dobro slagati, mada više nikad ne možemo biti jedna drugoj ono što smo bile.

– To je najnepomirljiviji govor – reče Elizabeta – koji sam ikad čula od tebe. Dobra devojko! Zaista bi me naljutila kad bih videla da si opet postala žrtva tobožnje ljubavi gospođice Bingli!

– Da li bi verovala, Lizo, da me je on, kad je prošlog novembra otišao u London, stvarno voleo i da ga je samo uverenje da sam ja ravnodušna sprečilo da se vrati ovamo?

– Tu je zaista malo pogrešio, ali to ide u prilog njegovoj skromnosti.

To je, naravno, navelo Džejn da pohvali njegovu skromnost i njegovo neisticanje svojih dobrih osobina.

Elizabeti je bilo milo kad je videla da Bingli nije odao da se i njegov prijatelj mešao u to, jer, mada je Džejn bila velikodušna i milostiva, znala je da bi ta okolnost mogla stvoriti kod nje predubeđenje protiv njega.

– Ja sam zaista najsrećnije stvorenje na svetu! – uzviknu Džejn. – Oh! Lizo, zašto sam ovako izdvojena od sve porodice i blagoslovena više od svih ostalih! Kad bih samo videla i tebe da si tako srećna! Kad bi samo postojao drugi takav čovek za tebe!

– Kad bi mi ti dala četrdeset takvih ljudi, ne bih mogla biti tako srećna kao ti. Bez tvoje naravi i tvoje dobrote nikad ne mogu imati tvoju sreću. Ne, ne, pusti da se snađem kako znam i možda ću, ako budem vrlo srećna, s vremenom naići na drugog gospodina Kolinsa.

Stanje stvari u longbornskoj porodici nije moglo dugo ostati tajna. Gospođa Benet je šapnula veliku vest gospođi Filips, a ona je učinila isto to svim susedkama u Meritonu.

Brzo se razglasilo da su Benetovi najsrećnija porodica na svetu, mada je samo pre nekoliko nedelja, na početku Lidijinog bekstva, opšte mišljenje bilo da im je suđeno da budu nesrećni.

56.

Jednog jutra, oko nedelju dana posle Binglijeve veridbe sa Džejn, dok su on i ženskadija porodice sedeli u trpezariji, pažnju ka prozoru iznenada im privuče tandrkanje kola, i oni ugledaše kočije sa četiri konja, koje su se približavale njihovoj kući. Bilo je suviše rano ujutru za posetu, a ni oprema nije ličila ni na jednu od susedskih. Konji su bili sedlenici; a ni kočije ni livreja sluge nisu im bile poznate. Ipak, pošto je bilo očito da neko dolazi, Bingli odmah nagovori Džejn da izbegnu tu posetu odlaskom u šumarak, pa su i otišli. Gospođa Benet i njene ostale kćerke i dalje su neuspešno nagađale sve dok se vrata nisu otvorila i unutra ušla njihova gošća. Bila je to ledi Ketrin de Berg.

Sve su bile spremne na izvesno iznenađenje; ali ovo njihovo iznenađenje premašilo je sva očekivanja. Elizabeta se čak začudila više nego gospođa Benet i Kiti, iako je njima dvema ta ledi bila sasvim nepoznata.

Ušla je u sobu s držanjem neljubaznijim nego obično, na Elizabetin pozdrav samo je malo klimnula glavom i sela je ne rekavši ni reči. Pošto je ušla, Elizabeta je saopštila njeno ime svojoj majci, mada gošća nije tražila da bude predstavljena.

Gospođa Benet je bila zapanjena, ali joj je laskalo što ima tako visoku gošću, pa ju je primila s najvećom učtivošću. Pošto je sedela jedan trenutak čuteći, ona vrlo kruto reče Elizabeti:

– Nadam se da ste dobro, gospođice Benet. Ta dama je, pretpostavljam, vaša majka?

Elizabeta vrlo kratko odgovori da jeste.

– A to je, pretpostavljam, jedna od vaših sestara?

– Da, gospođo – reče gospođa Benet, ushićena što govori sa ledi Ketrin. – To je moja pretposlednja kćerka, moja najmlađa se nedavno udala; a moja najstarija je negde u bašti, u šetnji s mladićem koji će uskoro postati član naše porodice.

– Imate ovde vrlo mali park – reče leti Ketrin posle kratkog ćutanja.

– On verovatno nije ništa u poređenju s Rouzingsom, gospođo, ali je mnogo veći od parka ser Vilijama Lukasa.

– Ovo mora da je vrlo neugodna soba za sedenje za vreme letnjih večeri, svi su prozori okrenuti zapadu.

Gospođa Benet izjavi da oni nikad leti ne sede u njoj u to vreme, a zatim dodade:

– Smem li uzeti slobodu da pitam vaše gospodstvo jeste li ostavili gospodina i gospođu Kolins u dobrom zdravlju?

– Da. Videla sam ih preksinoć.

Elizabeta je sad očekivala da će joj ona predati pismo od Šarlote jer joj se to činilo kao jedini verovatan povod za njenu posetu. Ali nikakvo se pismo ne pojavi pa je bila sasvim u nedoumici.

Gospođa Benet vrlo učtivo zamoli njeno gospodstvo da se malo založi. Ali ledi Ketrin vrlo odlučno, i ne vrlo učtivo, odbi da išta okusi, a zatim ustade i reče Elizabeti:

– Gospođice Benet, na jednoj strani ledine videla sam lep šumarak. Volela bih da prošetam po njemu ako me počastvujete svojim društvom.

– Idi, draga moja – uzviknu gospođa Benet – i pokažu njenom gospodstvu razne staze. Mislim da će joj se dopasti usamljena kućica.

Elizabeta je poslušala, otrčala u svoju sobu po suncobran, a zatim povede plemenitu gošću niz stepenice. Dok su prolazile kroz

predsoblje, leđi Ketrin otvori vrata salona i trpezarije, pogleda unutra, izjavi da su sobe sasvim pristojne i izađe.

Njene kočije su ostale pred vratima i Elizabeta opazi da je u njima njena lična služavka. Uputiše se čuteći šljunkovitom stazom koja je vodila u šumarak. Elizabeta se beše odlučila da se ne trudi da vodi razgovor s tom ženom, koja je sad bila drskija i neprijatnija nego obično.

– Kako sam ikada mogla pomisliti da ona liči na svog nećaka? – pomisli Elizabeta gledajući u njeno lice.

Čim su ušle u šumarak, leđi Ketrin ovako poče:

– Mislim da vam nije teško, gospođice Benet, da se dosetite zašto sam doputovala ovamo. Vaše srce i vaša savest moraju vam reći zašto sam došla.

Elizabeta je iznenađeno pogleda.

– Zaista grešite, gospođo. Ne mogu da proniknem zašto imam čast da vas vidim ovde.

– Gospođice Benet – ljutito odgovori njeno gospodstvo – treba da znate da se sa mnom nije šaliti. Ali ma koliko vi bili neiskreni, *ja* to neću biti. Moj karakter je čuven kao iskren i otvoren, i u tako važnoj stvari kao što je ova neću to menjati. Vrlo neprijatna vest došla je do mene pre dva dana. Rečeno mi je da će se ne samo vaša sestra ovih dana vrlo dobro udati, već i da ćete se vi, da će se gospođica Elizabeta Benet, verovatno uskoro udati za mog nećaka, gospodina Darsija. Mada znam da to mora da je sramna laž, i mada ga ne bih uvredila ni pomišlju da je tako što moguće, odmah sam odlučila da dođem ovamo da vam saopštim svoja osećanja.

– Ako ste smatrali da je to nemoguće – reče Elizabeta crveneći od čuđenja i gneva – zašto ste se potrudili da dođete čak ovamo. Šta je vaše gospodstvo htelo time?

– Da odmah zahtevam da tu vest javno opovrgnete.

– Vaš dolazak u Longborn da vidite mene i moju porodicu – hladno reče Elizabeta – upravo će je potvrditi ako takva vest uopšte i postoji.

– Ako! Pretvarate li se vi to da ne znate ništa o tome? Niste li vi i sami revnosno širili tu vest? Zar ne znate da je ta vest nadaleko razglasaena?

– Nikad je nisam čula.

– I možete li takođe reći da je ona neosnovana?

– Ne pripisujem sebi iskrenost ravnu vašoj. Može se desiti da postavite pitanje na koje neću odgovoriti.

– Ovo je nepodnošljivo! Gospođice Benet, zahtevam odgovor. Da li vas je on, da li vas je moj nećak zaprosio?

– Vaše gospodstvo je izjavilo da je to nemoguće.

– Trebalo bi da je tako; mora biti tako ako je on pri zdravoj pameti. Ali vaše veštine i draži mogle su učiniti da on, u trenutku zaludenosti, zaboravi šta duguje sebi i celoj svojoj porodici. Možda ste ga vi namamili.

– Da sam to učinila, bila bih poslednja da to priznam.

– Gospođice Benet, znate li vi ko sam ja? Nisam navikla da mi se tako govori. Ja sam mu gotovo najbliži rod na svetu i imam pravo da znam sve njegove najvažnije poslove.

– Ali nemate pravo da znate *moje*, niti će me takvo ponašanje ikad navesti da se izjasnim.

– Treba da me dobro razumete. Taj brak, na koji vi imate drskosti da ciljate, nikad se ne može ostvariti. Nikad. Gospodin Darsi je veren s *mojom* kćerkom. Šta kažete na to?

– Samo ovo: ako je tako, onda nemate razloga da pretpostavite da će on mene zaprositi.

Ledi Ketrin je oklevala za trenutak, a zatim odgovori:

– Veridba između njih je posebne vrste. Još od ranog detinjstva namenjeni su jedno drugom. To je bila najveća želja i njegove i njene majke. Dok su još bili u kolevcima, planirali smo njihov brak. I sad, u trenutku kad bi želje obeju sestara trebalo da se ispune njihovim venčanjem, tome se suprotstavlja devojka nižeg roda, neugledna u svetu i tuđa našoj porodici! Zar vi nemate obzira prema željama njegovih srodnika i prijatelja, prema njegovoj u porodici ugovorenoj

veridbi s gospođicom De Berg? Jeste li vi izgubili svako osećanje za pristojnost i umesnost. Zar me niste čuli da kažem da je on od svojih najranijih časova određen za svoju rođaku?

– Da, čula sam to i ranije. Ali šta je to za mene? Ako nema nikakvog drugog razloga protiv moje udaje za vašeg nećaka, zaista me neće zadržati od toga saznanje da su njegova majka i tetka želele da se on oženi gospođicom De Berg. Obe ste učinile sve što ste mogle u planiranju toga braka, ali njegovo sklapanje zavisi i od drugih. Ako gospodin Darsi nije ni čašću ni naklonošću vezan za svoju rođaku, zašto ne bi mogao da izabere neku drugu devojkicu? I ako sam ja ta izabranica, zašto ne bih mogla da prihvatim njegovu ponudu?

– Zato što čast, uljudnost, mudrost, pa i interes, zabranjuju to. Da, gospođice Benet, i interes; nemojte očekivati nikakvo prijateljstvo od njegove porodice i prijatelja ako namerno postupite protivno željama svih njih. Svi koji su u srodstvu s njim osuđivaće vas, omalovažavati i prezirati. Vaš brak će biti sramota; vaše ime neće čak ni pominjati niko od nas.

– To su teške nedaće – odgovori Elizabeta. – Ali žena gospodina Darsija imaće tako izvanredne izvore sreće, nerazdvojne od njenog položaja, da neće imati razloga da bude nezadovoljna.

– Tvrdoglava, uporna devojkicu! Stidim vas se! Je li to vaša zahvalnost za moju ljubaznost prema vama prošlog proleća? Zar mi ništa ne dugujete zbog toga? Sednimo. Morate shvatiti, gospođice Benet, da sam došla ovamo sa čvrstom odlukom da sprovedem svoju nameru i ništa me ne može odvratiti od toga. Nisam navikla da se povinujem bilo čijim ćudima. Nemam naviku da podnosim razočaranje.

– To čini sadašnji položaj vašeg gospodstva utoliko nepovoljnijim, ali to nema nikakvog dejstva na *mene*.

– Neću da me prekidate. Slušajte me ćuteći. Moja kćerka i moj nećak stvoreni su jedno za drugo. S materine strane, oni potiču od iste plemenite loze, a s očeve od uglednih, časnih, starih, mada ne plemićkih porodica. Njihovo bogatstvo je s obe strane ogromno.

Određeni su jedno za drugo voljom svih članova obeju kuća; a šta će da ih razdvoji? Skorojevičke ambicije devojke bez porodice, bez veza i bez bogatstva. Zar da se to dopusti? To ne sme i neće biti! Da ste svesni svog vlastitog dobra, ne biste želeli da napustite sferu u kojoj ste odgajani.

– Udajom za vašeg nećaka ne bih smatrala da napuštam tu sferu. On je čovek iz višeg staleža, ja sam kćerka čoveka iz višeg staleža, u tom pogledu smo ravni.

– Istina je. Vi *jeste* kćerka čoveka iz višeg staleža. Ali šta je bila vaša majka? Ko su vaši ujaci i ujne, tetke i teče? Nemojte misliti da ja ne znam ništa o njima.

– Ma ko da su moji srodnici – reče Elizabeta – ako im vaš nećak ne zamera, onda to nema nikakve veze s vama.

– Recite mi, jasno i određeno, jeste li vi vereni s njim?

Mada je Elizabeta smatrala da ledi Ketrin svojim ponašanjem ne zaslužuje odgovor na to pitanje, ipak, posle kratkog razmišljanja, nije mogla a da ne kaže:

– Nisam.

Ledi Ketrin je izgledala zadovoljna.

– Hoćete li mi obećati da nikada nećete pristati na tu veridbu?

– Takvo obećanje neću da dajem.

– Gospođice Benet, zapanjena sam i iznenađena. Očekivala sam da ću u vama naći razboritiju devojku. Ali nemojte se zavaravati zabludom da ću se ja ikad povući. Neću otići odavde dok me ne uverite da ćete uraditi ono što zahtevam.

– U to vas zaista neću nikad uveravati. Nemoguće me je zastrašivati da učinim išta tako budalasto. Vaše gospodstvo želi da se gospodin Darsi oženi vašom kćerkom; a da li bi obećanje koje tražite od mene učinilo njihov brak išta verovatnijim? Pod pretpostavkom da on voli mene, da li bi moje odbijanje njegove prosidbe učinilo da on zaželi da zaprosi svoju rođaku? Ledi Ketrin, dopustite mi da kažem da su razlozi kojima ste poduprli svoj zahtev isto toliko neozbiljni koliko je i sam taj zahtev nerazuman. Sasvim ste pogrešno

shvatili moj karakter ako mislite da takva nagovaranja mogu da utiču na mene. Da li će se vaš nećak složiti s vašim mešanjem u njegove stvari, ne mogu reći; ali vi zaista nemate pravo da se mešate u moje. Zato vas moram zamoliti da mi više ne dosađujete time.

– Nemojte tako prenagljivati, molim. Nisam još završila. Zamerka koje sam već istakla imam da dodam još jednu. Nisu mi nepoznate pojedinosti u vezi sa sramnim bekstvom vaše najmlađe sestre. Sve znam: ženidba onog mladića njome udešena je o trošku vašeg oca i ujaka. Pa zar *takva* devojka da bude svastika moga nećaka? Zar da *njen* muž, sin nadzornika imanja njegovog pokojnog oca, bude njegov pašenog? Neba mi i zemlje... Šta vi to mislite? Zar da se pemberlijske seni tako okaljaju?

– Sad zaista više nemate šta da kažete – odgovori Elizabeta jetko.
– Izvređali ste me na sve moguće načine. Dopustite da se vratim kući.

Dok je to govorila, ona ustade. Ledi Ketrin takođe ustade i pođe natrag. Njeno gospodstvo bilo je vrlo ljuto.

– Znači da nemate nikakvih obzira prema časti i ugledu moga nećaka! Neosetljiva, sebična devojko! Ne smatrate li vi da bi ga brak s vama osramotio u očima svih ljudi?

– Ledi Ketrin, nemam ništa više da kažem. Znate moje mišljenje.

– Znači da ste rešeni da ga dobijete.

– To nisam kazala. Samo sam rešena da postupim na način na koji ću, po mom mišljenju, najbolje osigurati sebi sreću bez obzira na vas i ostale koji, kao i vi, nemaju nikakve veze sa mnom.

– Tako. Vi onda odbijate da me zadovoljite. Vi odbijate da se povinujete zahtevima dužnosti, časti i zahvalnosti. Rešeni ste da ga upropastite u očima svih njegovih srodnika i da od njega načinite predmet preziranja celoga sveta.

– U ovom slučaju neću dugovati ništa ni dužnosti, ni časti, ni zahvalnosti – odgovori Elizabeta. – Nikakav princip ni dužnosti, ni časti, ni zahvalnosti neće biti prekršen mojom udajom za gospodina Darsija. A što se tiče gneva njegove porodice i negodovanja sveta, ako bi se porodica naljutila što se on venčava sa mnom, ne bih se

ni za trenutak osvrnula na to, a svet je isuviše pametan da bi osetio ikakvo prezrenje zbog toga.

– To je, dakle, vaše pravo mišljenje! To je vaša konačna odluka! Vrlo dobro. Sad ću znati šta da radim. Nemojte uobražavati, gospođice Benet, da će se vaša želja ikad ostvariti. Došla sam da vas stavim na probu. Nadala sam se da ćete biti razumni; ali znajte da ću sprovesti svoju volju.

Ledi Ketrin je produžila da govori o tome sve dok nisu stigle do vrata kočija, i tada se naglo okrete i reče:

– Neću da se pozdravim s vama, gospođice Benet. Ne šaljem pozdrav ni vašoj majci. Ne zaslužujete takvu pažnju. Vrlo sam nezadovoljna.

Elizabeta ne odgovori ništa i ne pozva njeno gospodstvo u kuću, već sama polako uđe. Ona ču kočije kako odlaze dok se pela uz stepenice. Njena majka je nestrpljivo presrete i upita zašto ledi Ketrin nije ušla da se malo odmori.

– Nije htela da se zadržava – odgovori Elizabeta – žurilo joj se.

– Ona divno izgleda! Vrlo je učtivo od nje što je došla ovamo, jer je, pretpostavljam, svratila samo da bi nam rekla da su Kolinsovi dobro. Verovatno je pošla nekud, pa se, prolazeći kroz Meriton, setila da svrati ovamo da te vidi. Pretpostavljam da nije imala ništa osobito da ti kaže, Lizo?

Elizabeta je bila prinuđena da kaže neistinu jer joj je bilo nemoguće da joj otkrije suštinu njihovog razgovora.

57.

Nespokojstvo, koje je ta neobična poseta izazvala kod Elizabete, nije se moglo lako odagnati i ona je satima mislila samo o njoj. Ledi Ketrin je očito preduzela taj put čak iz Rouzingsa samo u nameri da raskine njenu pretpostavljenu veridbu s gospodinom Darsijem. Bio je to detaljno smišljeni plan. Ali odakle je glas o njihovoj veridbi potekao, Elizabeta nije mogla ni da zamisli dok se nije setila da je to što je Darsi Binglijev prisan prijatelj, a ona Džejnina sestra, bilo dovoljan povod da ljudi dođu na tu misao u času kad ih je očekivanje jedne svadbe navelo da požele i drugu. I sama je mislila da će je udaja njene sestre dovesti u češći dodir s gospodinom Darsijem. A njene susetke u Lukasovom domu (zaključila je da je preko njihovog pisma Kolinsovima ta vest stigla do ledi Ketrin) predstavile su kao sigurno i neodložno ono što je ona smatrala samo mogućim, i to u daljoj budućnosti.

Razmišljajući o rečima ledi Ketrin, nije mogla a da ne oseti izvesnu nelagodnost zbog mogućih posledica njenog daljeg mešanja u tu stvar. Na osnovu onoga što je ta ledi rekla o svojoj rešenosti da spreči taj brak, Elizabeta je zaključila da ona namerava da se obrati svome nećaku; a kako će na njega delovati njeno predstavljanje rđavih posledica njihovog braka, Elizabeta nije mogla znati. Ona nije znala koliko on voli svoju tetku ni njegovu podložnost njenom mišljenju, ali je bilo prirodno pretpostaviti da on o svojoj tetki ima

mного lepše mišljenje nego ona, i bilo je sigurno da će njegova tetka pogoditi njegovo najslabije mesto svojim govorom o zlim posledicama braka s devojkom čija je rodbina mnogo nižeg položaja od njegove. Zbog svog shvatanja o dostojanstvu, on će verovatno smatrati da su dokazi, koji su se Elizabeti činili slabi i besmisleni, umnogome opravdani i razumni.

Ako se on i ranije kolebao šta da radi – a izgleda da jeste – onda je moguće da ga savet i molba njegove tetke sasvim opredele samo za onu sreću koju dopušta njegovo neokrnjeno dostojanstvo. U tom slučaju, on se više neće vraćati. Može se desiti da ledi Ketrin svrati k njemu pri svom prolasku kroz London i da on posle toga javi Bingleiju da ne može doći u Nederfild, kao što je obećao.

„Zato“, dodade ona u sebi, „ako on za nekoliko dana pošalje neko izvinjenje svom prijatelju što ne može da održi dato mu obećanje, znaću kako da to razumem. Onda više neću ni očekivati ni želeti da on bude postojan. Ako se on zadovolji samo time što će žaliti za mnom, iako može da ima moju ljubav i ruku, onda ću ja u potpunosti prestati da žalim za njim.“

Iznenadenje ostatka porodice, kad su čuli ko je dolazio, bilo je vrlo veliko, ali su svi njeni članovi, srećom, zadovoljili svoju radoznalost istom pretpostavkom kao i gospođa Benet, te nisu mnogo dosađivali Elizabeti u vezi s tim.

Idućeg jutra, dok je išla niz stepenice, sreća je oca, koji je išao iz biblioteke s pismom u ruci.

– Lizo – reče on – pošao sam da te tražim. Dođi u moju sobu.

Ona pođe za njim i sedoš se pored kamina, a zatim on reče:

– Primio sam jutros pismo koje me je mnogo iznenadilo. A pošto se ono uglavnom tiče tebe, treba da znaš njegovu sadržinu. Nisam ranije znao da su mi dve kćerke pred venčanjem. Dopusti da ti čestitam na vrlo velikoj pobjedi.

Elizabetini obrazi se zacrveneše pri pomisli da pismo nije od tetke, već od nećaka. Kolebala se da li da se raduje što se najzad izjasnio ili da se uvredi što pismo nije pisao njoj, kad njen otac nastavi:

– Izgleda da se dosećaš. Mlade su devojke vrlo pronicljive u stvarima ove vrste. Ali mislim da mogu da ispitujem čak i tvoju pronicljivost da pronikne ime tvoga obožavaoca. Ovo pismo je od gospodina Kolinsa.

– Od gospodina Kolinsa? Pa šta on tu ima da kaže?

– Nešto vrlo važno, naravno. On počinje čestitanjem predstojećeg venčanja moje najstarije kćerke, za koje je verovatno čuo od dobroćudnih Lukasovih brbljivica. Neću da se igram sa tvojim nestrpjenjem čitanjem onoga što on piše o tome. Ono što se odnosi na tebe glasi ovako:

Pošto sam vam onako izrazio iskreno čestitanje gospođe Kolins i moje povodom srećnog događaja, dopustite da se ukratko osvrnem na jedan drugi događaj, o kojem smo doznali iz istog izvora. Vaša kćerka Elizabeta, kako se pretpostavlja, neće još dugo nositi prezime Benet, pošto će ga vaša najstarija kćerka promeniti, a njen izabranik se može s pravom smatrati jednim od najuglednijih ljudi u ovoj grofoviji.

– Možeš li da pogodiš, Lizo, na koga on misli?

Taj gospodin je neštedimice blagosloven svim onim što srce smrtnog čoveka najviše želi – velikom imovinom, plemenitim rodom i moćnim prijateljima. Ali uprkos svim tim iskušenjima, dopustite mi da uputim upozorenje svojoj rođaci Elizabeti, a i vama, na zla kojima ćete se izložiti ako nepromišljeno pristanete na predloge toga gospodina, kojim ćete vi, naravno, biti skloni da se odmah koristite.

– Možeš li da se setiš, Lizo, ko je taj gospodin? Ali sad ćeš čuti:

Pobuda koja me je navela da vas upozorim potiče iz sledećeg: imamo razloga da mislimo da njegova tetka, leđi Ketrin de Berg, ne gleda na taj brak prijateljskim očima.

– Gospodin Darsi je, vidiš, taj čovek. Eto, Lizo, sad sam se iznenadio. Zaista nisu mogli izabrati nekoga drugog iz kruga naših poznanika čije bi ime uspješnije opovrglo tu njihovu laž. Izabrali su gospodina Darsija, koji nikad ne pogleda u ženu a da joj ne nađe manu, i koji verovatno nikad u svom životu nije pogledao u tebe. To je divno!

Elizabeta pokušava da učestvuje u šali svog oca, ali uspe samo da se usiljeno nasmeši.

– Zar ti ovo nije smešno.

– Oh, da. Molim te, čitaj dalje.

Pošto smo sinoć nagovestili njenom gospodstvu mogućnost toga braka, ona je odmah, na svoj uobičajeni blagonakloni način, izjavila šta misli o tome, i bilo je očito da, zbog nekih zamerki porodici moje rođake, ona nikad ne bi dala svoj pristanak na taj brak, koji je nazvala sramnim. Smatram za svoju dužnost da ovim putem najhitnije obavestim svoju rođaku o tome da bi ona i njen plemeniti obožavalac bili svesni šta rade i uzdržali se da ne ulete u neodobren brak.

– Gospodin Kolins dodaje još i ovo:

Zaista se radujem što je ona žalosna stvar moje rođake Lidije tako dobro zataškana, i samo mi je žao što je činjenica da su živeli zajedno pre venčanja tako opšte poznata. Ali ne smem zaboraviti dužnosti svoga sveštenečkog čina, niti se uzdržati da ne izjavim koliko sam se zapanjio kad sam čuo da ste mladence primili u kuću čim su se venčali. Takav postupak podstiče poročnost; i da sam ja longbornski paroh, ja bih se odlučno usprotivio tome. Vi zaista treba da im oprostite, kao hrišćanin, ali da nikad ne dopustite da vam izađu na oči i da se njihova imena pomenu u vašem prisustvu.

– To je njegovo shvatanje hrišćanskog praštanja! Ostatak pisma se odnosi na stanje njegove mile Šarlote i njegovo očekivanje

mladog porodičnog izdanka. Ali, Lizo, izgledaš kao da si nezadovoljna. Nisi balavica da se pretvaraš da te je uvredilo prenošenje lažnih glasina. Jer zašto živimo ako ne da budemo predmet šale i podsmeha naših suseda i da se i mi njima smejemo kad dođe red na njih?

– Oh! – uzviknu Elizabeta. – Zaista je smešno, ali je i čudno!

– Pa da; zato i jeste zabavno. Da su izabrali ma kog drugog čoveka, to ne bi bilo ništa; ali njegova savršena ravnodušnost i tvoja očita nenaklonost čine ovo i smešnim i besmislenim! Mada mrzim pisanje, ne bih prekinuo dopisivanje s gospodinom Kolinsom ni za šta na svetu. Kad čitam njegova pisma, ne mogu da mu ne dam prvenstvo čak i u odnosu na Vikama, iako mnogo cenim drskost i licemernost svoga zeta. I, molim te, Lizo, šta je rekla ledi Ketrin o toj vesti? Da nije ona dolazila da izjavi da ne pristaje?

Na to pitanje njegova kći samo odgovori smehom; a kako ga je postavio bez ikakvog podozrenja, to ga nije ni ponovio. Elizabeti nikad nije bilo teže da se pretvara da su joj osećanja drukčija nego što su. Bilo je nužno da se smeje, iako bi radije plakala. Otac joj je zadao dubok bol onim što je rekao o Darsijevoj ravnodušnosti. Ona nije mogla ništa sem da se čudi njegovoj nepronicljivosti ili da strahuje da nije stvar u tome što on malo vidi, već u tome što ona mnogo uobražava.

58.

Umesto da gospodin Bingli od gospodina Darsija primi pismo u kojem mu se izvinjava što neće doći, kao što je Elizabeta upola očekivala, on ga je, samo nekoliko dana posle posete ledi Ketrin, doveo u Longborn. Gospoda su došla rano. Pre nego što je gospođa Benet imala vremena da Darsiju kaže da ih je posetila njegova tetka, Bingli, u želji da bude sam sa Džejn, predloži da svi odu u šetnju. Pristali su. Gospođa Benet nije imala naviku da se šeta, a Meri nikad nije imala vremena, ali su petoro ostalih otišli zajedno. Bingli i Džejn su brzo pustili ostale da ih preteknu. Njih dvoje su zastajki-vali, dok su Elizabeta, Kiti i Darsi odmicali. Malo su govorili: Kiti se previše plašila Darsija da bi govorila; Elizabeta je ćutke donosila jednu smelu odluku, a možda je i on činio to isto.

Išli su prema Lukasovima jer je Kiti želela da svrati Mariji. Pošto Elizabeta nije želela da to i drugi čuju, ona je, kad ih je Kiti ostavila, hrabro s njim produžila sama. Sad je bio trenutak da ostvari svoju odluku dok ju je još držala hrabrost, te ona odmah poče:

– Gospodine Darsi, ja sam vrlo sebičan stvor; i da bih olakšala svojim osećanjima, ne marim koliko ću možda ozlojediti vaša. Ne mogu više da se uzdržim a da vam ne zahvalim na vašoj velikodušnoj ljubaznosti prema mojoj jadnoj sestri. Otkako sam doznala za to, stalno sam želela da vam kažem koliko sam vam zahvalna. Da

je to poznato i ostalima u mojoj porodici, ja ne bih imala da vam izrazim samo svoju zahvalnost.

– Žao mi je, vrlo mi je žao – odgovori Darsi iznenađeno i uzbuđeno – što ste doznali za ono što vas je, gledano u pogrešnoj svetlosti, učinilo da se osećate nelagodno. Nisam mislio da se tako malo može osloniti na gospođu Gardiner.

– Ne smete kriviti moju ujnu. Lidijina nepromišljenost mi je prva odala da ste vi bili umešani u tu stvar; i, naravno, nisam mogla mirovati dok nisam doznala pojedinosti. Dopustite da vam zahvalim u ime cele svoje porodice na plemenitom sažaljenju koje vas je navelo da se, uprkos velikim neprijatnostima, postarate da ih pronađete.

– Ako već hoćete da mi zahvalite – odgovori on – neka to bude samo u vaše ime. Ne poričem da je želja da vama pružim sreću pojačala ostale pobude koje su me podsticale. Ali vaša porodica mi ne duguje ništa. Mada je mnogo poštujem, mislio sam samo na vas.

Elizabeta se toliko zbuni da nije mogla da kaže ni reči. Posle kratkog ćutanja, njen sabesednik dodade:

– Suviše ste plemeniti da se igrate sa mnom. Ako su vaša osećanja i sad onakva kakva su bila prošlog aprila, odmah mi recite. Moja osećanja i želje su nepromenjene; ali jedna vaša reč učiniće da više nikad ne govorimo o tome.

Elizabeta oseti svu nelagodnost njegovog položaja, te nagna sebe da govori. Odmah mu je rekla, mada ne vrlo rečito, da su se njena osećanja tako brzo promenila od pomenutog vremena da ona prima sa zahvalnošću i zadovoljstvom njegovu sadašnju izjavu. Sreća koju je taj odgovor izazvao bila je takva kakvu on verovatno nikad ranije nije osetio i njegova izjava bila je tako uzbuđena i žarka kako se samo može očekivati od duboko zaljubljenog čoveka. Da mu je Elizabeta mogla pogledati u oči, videla bi kako mu divno dolikuje izraz srdačne radosti koji mu beše ozario lice. No, iako nije mogla da ga pogleda, mogla je da ga sluša i njegova ljubav postajala joj

je sve dragocenija dok joj je govorio od kolike je ona važnosti za njegovu sreću.

Išli su nesvesni kuda su se zaputili. Bilo je suviše toga da se misli, oseća i kaže da bi se poklonila pažnja ičemu drugom. Odmah je doznala da za svoje sadašnje dobro razumevanje duguje njegovoj tetki, koja je svratila k njemu na putu kroz London i ispričala mu o svom putu u Longborn, o cilju toga puta i o suštini svog razgovora s Elizabetom. Naročito je istakla one Elizabetine izraze za koje je smatrala da najbolje pokazuju njenu izopačenost i samouverenost, jer je bila uverena da će joj to olakšati da dobije ono obećanje od svog nećaka koje je Elizabeta odbila da joj da. Međutim, na nesreću njenog gospodstva, dejstvo je bilo sasvim suprotno njenoj želji.

– To mi je ulilo nadu – reče on – kakvu ranije gotovo nikad nisam osetio. Dovoljno sam znao vaš karakter da budem siguran da biste vi, da ste zaista bili potpuno i neopozivo rešeni protiv mene, rekli to jasno i otvoreno leđi Ketrin.

Elizabeta pocrvene i nasmeja se pre nego što odgovori:

– Da, vi znate dovoljno o mojoj otvorenosti i verujete da sam sposobna za to. Pošto sam vas onako gnusno ružila u lice, ne bih se ustezala ni da vas ružim pred svim vašim srodnicima.

– Niste rekli ništa što nisam zaslužio. Iako su vaše optužbe bile neosnovane, jer su potekle iz neobaveštenosti, moje ponašanje prema vama u ono vreme zasluživalo je najoštrij prekor. Ono je bilo neoprostivo. Ne mogu ni da mislim na to bez gnušanja.

– Nećemo se prepirati oko toga ko je za veću osudu zbog onoga što se desilo one večeri – izjavi Elizabeta. – Strogo uzevši, ni moje ni vaše ponašanje nije bilo besprekorno. Ali, otada smo, nadam se, oboje postali učtiviji.

– Ne mogu tako lako da oprostim sebi. Sećanje na ono što sam tada rekao, na moj stav, moje ponašanje i moje izraze, bilo mi je u toku mnogih meseci, pa i sad, vrlo bolno. Vaš umesni prekor neću nikad zaboraviti: „Da ste se bolje ponašali.“ To su bile vaše reči. Ne znate, a ne možete ni zamisliti, koliko su me one mučile, mada je,

priznajem, proteklo prilično vremena pre nego što sam uvideo njihovu opravdanost.

– Zaista nisam očekivala da će one načiniti tako snažan utisak. Nisam ni slutila da su vas tako zbolele.

– Verujem vam. Vi ste tada mislili da sam ja lišen svakog valjanog osećanja; siguran sam da ste tako mislili. Nikad neću zaboraviti izraz vašeg lica kad ste rekli da ne postoji način na koji bih vas ja mogao navesti da prihvatite moju prosidbu.

– Oh, ne ponavljajte ono što sam tada rekla. Ta sećanja su neprijatna. Uveravam vas da se toga već odavno duboko stidim.

Darsi pomenu svoje pismo.

– Je li ono brzo učinilo da mislite bolje o meni? Jeste li, dok ste ga čitali, iole poverovali u njegovu istinitost.

Objasnila mu je kakvo je dejstvo pismo imalo na nju i kako su postepeno sve njene pređašnje predrasude iščezle.

– Znao sam – reče on – da vam ono što pišem mora zadati bol, ali je bilo potrebno da se sve to kaže. Nadam se da ste uništili to pismo. Jedan njegov deo, naročito početak, nikako ne bih voleo da opet čitate. Sećam se nekih izraza zbog kojih biste mogli opravdano da me mrzite.

– Pismo ću sigurno spaliti ako vi mislite da bi ono moglo ugroziti moju naklonost. Međutim, mada imamo razloga da mislimo da moja mišljenja nisu sasvim nepromenljiva, nadam se da nisu toliko nestalna da bi ih ponovno čitanje toga pismo moglo promeniti.

– Kad sam pisao to pismo – odgovori gospodin Darsi – mislio sam da sam savršeno miran i hladan; ali sam kasnije zaključio da je pisano u strahovitoj ogorčenosti.

– Pismo je možda početo u ogorčenju, ali nije tako završeno. Njegov kraj je sušto milosrđe. Ali nemojte više misliti na to pismo. Osećanja njegovog pisca i lica koje ga je primilo sad su toliko drugačija od onoga što su bila tada da sve neprijatne okolnosti u vezi s njim treba zaboraviti. Morate se naučiti mojoj filozofiji. Mislite da prošlost samo ukoliko vam sećanje na nju pruža zadovoljstvo.

– Vi nemate potrebe za takvom filozofijom. Vaša sećanja ne sa-
drže nikakve prekore; zadovoljstvo koje vam ona pružaju ne potiču
iz filozofije, već, što je mnogo bolje, iz činjenice što vaša prošlost
nije za osudu. Ali moj je slučaj drugačiji. Dolaze mi bolna sećanja
koja ne mogu i ne treba da se odagnaju. Celog života bio sam se-
bično stvorenje u praksi, ako ne i u teoriji. Dok sam bio dete, učili
su me šta je pravo, ali me nisu učili da savlađujem svoju ćud. Učili
su me dobrim principima, ali su pustili da ih sprovodim u gordosti
i uobraženosti. Na moju nesreću, bio sam jedina (a mnogo godina
i jedinica), pa su me roditelji razmazili. Oni su mi, iako dobri (oso-
bito je otac bio sušta dobrota i ljubaznost), dopuštali, podsticali me,
pa me gotovo i učili da budem sebičan i gord, da ne marim ni za
koga van kruga svoje porodice, da mislim prezrivo o ostalom svetu,
da potcenjujem mudrost i vrednost drugih u poređenju sa svojom
mudrošću i vrednošću. Takav sam bio od osme do dvadeset osme
godine, a takav sam mogao biti i sad da nije bilo vas, najdraža i naj-
lepša Elizabeta! Šta vam sve ja dugujem! Dali ste mi pouku, koja je
u početku bila vrlo teška, ali je bila neobično korisna. Naučili ste
me skromnosti. Došao sam vam i ne sumnjajući da ćete me primiti.
Vi ste mi pokazali da su moje tadašnje osobine nedovoljne da za-
dovolje ženu koju vredi zadovoljiti.

– Jeste li tada bili uvereni da ću pristati?

– Zaista jesam. Šta ćete vi misliti o mojoj sujeti? Mislio sam da
vi želite i očekujete da vam se udvaram.

– Mora biti da je krivica bila do moga držanja, ali to nije bilo
namerno. Nikad nisam ciljala da vas obmanem, ali sam možda i
nehotice učinila nešto što ne bi trebalo. Mora biti da ste me mnogo
mrzeli posle one večeri.

– Da mrzim vas! Možda sam isprva bio ljut, ali je moja ljutnja
ubrzno uzela drugi, ispravniji smer.

– Gotovo se plašim da vas pitam šta ste mislili o meni kad smo
se sreli u Pemberliju. Krivili ste me što sam došla?

– Ne, zaista, nisam osetio ništa sem iznenađenja.

– Vaše iznenađenje nije moglo biti veće od moga kad sam videla kako ste me dočekali. Moja savest mi je govorila da nisam zaslužila nikakvu posebnu ljubaznost i priznajem da sam očekivala samo ono što sam bila i zaslužila.

– Moj cilj je tada bio – odgovori Darsi – da vam pokažem svojim držanjem da nisam tako nizak da mrzim prošlost; nadao sam se da ću dobiti vaš oproštaj, da ću ublažiti vaše rđavo mišljenje o meni pokazivanjem da sam vaše prekore uzeo ozbiljno. Kad su mi došle duge želje, jedva da i sam znam, ali mislim da je to bilo otprilike pola sata pošto sam vas video.

Zatim joj je rekao da se Džordžijana mnogo radovala što se upoznala s njom i da se mnogo razočarala što je Elizabeta tako iznenada otišla. To je navelo na razgovor o razlogu njenog odlaska i Elizabeta je saznala da je on još pre nego što je napustio njenu krčmu, odlučio da odmah posle njenog odlaska i on ode iz Derbišira i traži njenu sestru, i da su njegova tadašnja ozbiljnost i zamišljenost protekle otuda što je razmišljao o tome šta sve treba uraditi da bi se takav cilj postigao.

Ona opet izrazi svoju zahvalnost. Ali im je taj predmet bio suviše bolan da bi se zadržali na njemu.

Pošto su bez žurbe šetali nekoliko milja i bili suviše zauzeti da bi bili svesni toga, najzad su zaključili, kad su pogledali u svoje časovnike, da je vreme da se vrate kući.

– Gde li su gospodin Bingli i Džejn? – bilo je pitanje koje ih je navelo da razgovaraju o njima. Darsi je bio oduševljen njihovom veridbom. Bingli ga je odmah izvestio o tome.

– Moram vas pitati da li vas je to iznenadilo? – reče Elizabeta.

– Nimalo. Kad sam odlazio, osećao sam da će se to uskoro dogoditi.

– To će reći, dali ste svoj pristanak. Pogodila sam to.

Mada se on usprotivio tome izrazu, videla je da je uglavnom tako i bilo.

– Uoči mog polaska za London – reče on – ispovedio sam mu se, a to je trebalo još odavno učiniti. Ispričao sam mu sve ono što

je učinilo da moje predašnje mešanje u njegove stvari bude besmisleno i neumesno. Mnogo se iznenadio. Nikad nije ni najmanje podozrevao. Takođe sam mu rekao da sam bio pogrešio u svojoj pretpostavci da je vaša sestra bila ravnodušna prema njemu. Pošto mi je bilo očito da je njegova ljubav prema njoj nesmanjena, nisam sumnjao da će njihov brak biti srećan.

Elizabeta nije mogla a da se ne nasmeši zbog lakoće s kojom je on uticao na svog prijatelja.

– Jeste li mu vi govorili na osnovu svog vlastitog opažanja – upita Elizabeta – kad ste mu rekli da ga moja sestra voli, ili samo na osnovu mog obaveštenja prošlog proleća?

– Na osnovu svog opažanja. Pažljivo sam je posmatrao za vreme poslednje posete, i uverio sam se da ga ona voli.

– A vaša uverenost je odmah, pretpostavljam, uverila i njega.

– Jeste. Bingli je vrlo skroman. Njegovo nesamopouzdanje sprečava ga da se osloni na svoj sopstveni sud u tako važnoj stvari, ali njegova vera u moje rasuđivanje učinila je sve lakim. Bio sam prinuđen da priznam nešto zbog čega se on, ne bezrazložno, izvesno vreme osećao uvređenim. Nisam mogao dopustiti sebi da sakrijem da je vaša sestra bila u Londonu tri meseca prošle zime, da sam ja to znao i da sam to namerno krio od njega. Bio je ljut. Ali njegov gnev je trajao samo dok se nije uverio u ljubav vaše sestre. Sad mi je iskreno oprostio.

Elizabeta htela da kaže da je Bingli divan prijatelj, da je dragocen, jer ga je tako lako voditi; ali se uzdrža. Setila se da on ima tek da se navikne da mu se drugi smeju, a bilo bi prerano da odmah počne da ga navikava na to. Govorio je o Binglijevoj sreći, od koje će, naravno, samo njegova biti veća, i u tom razgovoru stigli su kući. Rastali su se u predsoblju.

59.

– Mila Lizo, gde ste vi to šetali? – glasilo je pitanje koje je Elizabeta, čim je ušla u sobu, dobila od Džejn, a i od svih ostalih čim su seli za trpezu. Samo je odgovorila da su tumarali dok nisu zalutali. Pocrvenela je dok je govorila, ali ni to niti išta drugo nije izazvalo sumnju u istinitost njenog odgovora.

Veče je prošlo mirno, neobeleženo ničim neobičnim. Priznati ljubavnici su razgovarali i smejali se, a nepriznati su ćutali. Darsi nije bio naravi kod koje se sreća preleva u veselost; a Elizabeta, uzbuđena i zbunjena, pre je znala nego što je osećala da je srećna, jer je, osim zbunjenosti, bilo i drugih nezgoda. Zamišljala je šta će porodica osećati kad sazna istinu. Znala je da ga niko ne voli sem Džejn, čak se plašila da mržnju ostalih neće moći otkloniti ni sve njegovo bogatstvo i veliki ugled.

Te noći otvorila je srce svojoj Džejn. Mada Džejn nije imala običaj da sumnja, primila je to s nevericom.

– Šališ se, Lizo. To nije moguće! Verila si se s gospodinom Darsijem! Ne, ne, nećeš me prevariti. Znam da je to nemoguće.

– Ovo je zaista mučan početak! Jedino sam se u tebe uzdala. Sigurna sam da mi niko drugi neće verovati ako mi ti ne veruješ. Ali ne šalim se. Govorim ti suštu istinu. On me još voli i mi smo se verili.

Džejn je pogleda sa sumnjom.

– Oh, Lizo! To je nemoguće. Znam koliko ga mrziš.

– Ništa ti ne znaš o tome. Sve to treba zaboraviti. Možda ga nisam uvek volela onoliko koliko sad. Ali u slučajevima kao što je ovaj, dobro pamćenje je neoprostivo. Ovo je poslednji put da se i ja sećam toga.

Džejn je još izgledala začuđena. Elizabeta ju je opet, i to još ozbiljnije, uveravala u istinitost toga.

– Za ime sveta! Je li to zaista moguće? Ipak, vidim da moram da ti verujem – uzviknu Džejn. – Mila, mila Lizo, ja bih... Čestitam ti. Ali jesi li sigurna, oprosti što te pitam, jesi li sasvim sigurna da ćeš moći da budeš srećna s njim?

– U to ne može biti sumnje. Mi smo se već složili da ćemo biti najsrećniji par na svetu. Ali jesi li ti zadovoljna, Džejn? Hoćeš li voleti da imaš takvog zeta?

– Vrlo, vrlo mnogo. Ništa ne bi moglo pružiti veću radost ni Bingliju ni meni. Ali mi smo to smatrali za nemoguće. To smo i rekli jedno drugom. Da li ga ti zaista dovoljno voliš? Oh, Lizo, ne možeš učiniti ništa gore nego da se udaš bez ljubavi. Jesi li sasvim sigurna da osećaš ono što treba da osećaš?

– Oh, da! Mislićeš da osećam i više nego što bi trebalo, kad ti sve kažem.

– Kako to misliš.

– Pa, moram ti priznati da ga volim više nego Binglija. Bojim se da ćeš se naljutiti.

– Najmilija sestro, budi, budi ozbiljna. Hoću da ozbiljno razgovaramo. Odmah mi kaži sve što treba da znam. Reci mi: otkad ga voliš?

– To je došlo tako postepeno da jedva znam kad je počelo. Verujem da je počelo kada sam prvi put videla njegovo lepo imanje u Pemberliju.

Još jedna molba da bude ozbiljna postigla je željeni rezultat i ona je brzo uverila Džejn svojom svečanom izjavom da je zaljubljena u njega. Kad se uverila u to, Džejn više nije imala šta da želi.

– Sada sam sasvim srećna – izjavi Džejn – jer ti ćeš biti isto toliko srećna koliko i ja. Uvek sam ga cenila. I kad ne bi bilo nikakvog drugog razloga, uvek bih ga cenila zbog njegove ljubavi prema tebi.

Ali sad, kao Binglijev prijatelj i tvoj muž, on će mi biti najmiliji od svih izuzev Binglija i tebe. No, Lizo, bila si vrlo lukava i vrlo rezervisana prema meni. Kako si mi malo rekla o onome što se dogodilo u Pemberliju i Lamtonu! Sve što znam o tome dugujem drugima, a ne tebi.

Elizabeta joj objasni razloge zbog kojih je sve to držala u tajnosti. Nije želela da spominje Binglija, a zbog neizvesnog stanja svojih osećanja izbegavala je da pominje i Darsijevo ime. Ali više neće da krije Darsijevu ulogu u Lidijinoj udaji. Sve je otkrila i pola noći su provele u razgovoru.

– Pobogu! – uzviknu gospođa Benet – taj neprijatni gospodin Darsi, eto, opet dolazi ovamo s našim dragim Binglijem! Zašto je tako dosadan da stalno dolazi ovamo? Mislila sam da će ići u lov ili tako nešto, umesto što nas uznemirava svojim prisustvom. Šta da radimo s njim? Lizo, moraš opet ići u šetnju s njim da ne bi smetao gospodinu Bingliju.

Elizabeta se jedva uzdrža da se ne nasmeje na taj tako prijatan predlog, ali se i naljuti što ga njena majka uvek naziva neprijatnim.

Čim su ušli, Bingli pogleda Elizabetu tako značajno i rukova se s njom tako toplo da nije bilo sumnje da je već obavešten, a ubrzo zatim on glasno reče:

– Gospođo Benet, ima li ovde još nekih sokaka gde bi Liza mogla i danas da zaluta?

– Savetujem gospodina Darsija, Lizu i Kiti – reče gospođa Benet – da odšetaju danas do Oukamskog brda. To je lepa, duga šetnja, a gospodin Darsi nije nikad posmatrao vidik odande.

– To će biti vrlo prijatno i za ostale – odgovori gospodin Bingli – ali sam siguran da je to premnogo za Kiti. Zar nije tako, Kiti?

Kiti priznade da bi radije da ostane kod kuće. Darsi izjavi da želi da vidi pogled s tog vrha, a Elizabeta ćuteći pristade da ide. Kad je otišla gore da se spremi, gospođa Benet joj dođe i reče:

– Mnogo mi je žao, Lizo, što si prinuđena da sama podnosiš tog neprijatnog čoveka. Ali nadam se da ćeš se pomiriti s tim; to je,

znaš, radi Džejn. Nije potrebno da ga stalno zanimaš razgovorom, već samo pokatkad, pa se nemoj mnogo ni truditi oko toga.

Za vreme šetnje odlučili su da u toku večere Darsi pita gospodina Beneta za njegov pristanak. Elizabeta je uzela na sebe da pita majku. Nije bila sigurna kako će to njena majka primiti; ponekad je sumnjala da ni njegovo bogatstvo ni njegov veliki ugled neće biti dovoljni da nadjačaju njenu mržnju prema njemu. Ali bilo da se ona žestoko usprotivi tome braku ili žestoko oduševi njime, bila je sigurna da njeno držanje neće biti laskavo po njenu pamet, te nije htela da dopusti da gospodin Darsi čuje prve izraze njene radosti ili možda prve izraze njenog neodobravanja.

Uveče, odmah posle odlaska gospodina Beneta u biblioteku, Elizabeta vide kako gospodin Darsi takođe ustade i ode za njim, te se mnogo uzbudi. Nije se plašila da će se njen otac usprotiviti, ali on će biti nesrećan, i to zbog nje. Zadavala joj je bol misao da ga ona, njegova najmilija kćerka, žalosti i zabrinjava svojim izborom, te je sedela sva ojađena dok se gospodin Darsi nije vratio i donekle joj olakšao svojim osmehom. Posle nekoliko minuta, gospodin Darsi je prišao stolu gde je Elizabeta sedela sa Kiti i, pretvarajući se da se divi njenom vezu, šapnu joj:

– Idite ocu, čeka vas u biblioteci.

Odmah je otišla. Njen otac je išao tamo-amo po sobi i izgledao ozbiljan i zabrinut.

– Lizo – reče on – šta ti to radiš? Jesi li ti pri pameti kad hoćeš da se udaš za tog čoveka? Nisi li ga ti uvek mrzela?

Tada je duboko zažalila što njena pređašnja mišljenja nisu bila pametnija i što njeni izrazi nisu bili umereniji. To bi joj uštedelo mučno objašnjavanje i ispovedanje. Ali sad nije bilo drugog izlaza, te poče zbunjeno da ga uverava da ona voli gospodina Darsija.

– Ili, drugim rečima, odlučila si da se udaš za njega. On je bogat, zaista, i imaćeš lepših haljina i lepših kočija nego Džejn. Ali hoće li te to usrećiti?

– Imaš li ti kakvu drugu zamerku – reče Elizabeta – osim što misliš da sam ja ravnodušna?

– Nemam nikakvu drugu. Svi znamo da je on gord i neprijatan čovek. Ali to nije ništa ako ti se on zaista dopada.

– Da, on mi se dopada – odgovori ona sa suzama u očima – ja ga volim. On nije preterano gord. On je vrlo ljubazan. Ti ne znaš kakav je on u stvarnosti i zato te molim da mi ne zadaješ bol takvim izrazima o njemu.

– Lizo – reče njen otac – dao sam mu svoj pristanak. On je, zaista, ona vrsta čoveka kome se ja ne bih usudio da odbijem išta što bi on izvoleo da zatraži. A sad dajem svoj pristanak i tebi ako si rešena da se udaš za njega. Ali dopusti da ti savetujem da se predomisliš. Znam tvoju narav, Lizo. Znam da ti ne bi mogla biti ni srećna ni zadovoljna ako ne bi zaista cenila svoga muža, ako ga ne bi smatrala višim od sebe. Tvoja oštroumnost i darovitost izložile bi te najvećoj opasnosti u braku sa čovekom koji ti ne bi bio ravan. U tom slučaju, teško da bi izbegla bedu i nesreću. Dete moje, poštedi me tuge da vidim da nisi u stanju da poštuješ svog životnog druga. Ti ne znaš šta radiš.

Elizabeta, još jače ganuta, odgovorila mu je ozbiljno i svečano. I najzad je, uveravanjem da je gospodin Darsi zaista izbor njenog srca, objašnjenjem postepene promene u njenom mišljenju o njemu, isticanjem svoje potpune uverenosti da njegova ljubav nije trenutna, već je izdržala probu duge neizvesnosti, i revnosnim nabranjem svih njegovih dobrih osobina, odagnala očevu nevericu i pomirila ga s tim brakom.

– Pa, draga moja – reče on kad ona presta da govori – nemam više ništa da kažem. Ako je to slučaj, onda te on zaslužuje. Ne bih se mogao, Lizo moja, rastati od tebe radi ikog manje dostojnog.

Da bi upotpunila povoljan utisak, ona mu tada ispriča šta je Darsi dobrovoljno uradio za Lidiju. Saslušao ju je s velikim iznenađenjem.

– Ovo je zaista veće čuda! I tako, Darsi je sve uredio: udesio venčanje, dao novac, isplatio Vikamove dugove i osigurao mu

postavljenje! Utoliko bolje! To će me spasti mnogih nevolja i štednje. Da je to uradio tvoj ujak, morao bih, a i hteo bih, da mu se odužim; ali ti plahoviti zaljubljeni mladići sve rade kako oni hoće. Sutra ću mu ponuditi da mu platim, on će protestovati i grmeti o svojoj ljubavi prema tebi, i time će se ta stvar svršiti.

Tada se seti njene zbunjenosti dok joj je čitao Kolinsovo pismo; i pošto joj se smejao zbog toga, najzad joj je dopustio da ide rekavši joj dok je izlazila iz sobe:

– Ako ikakvi mladići dođu po Meri ili Kiti, pošalji ih ovamo, trenutno sam dokon.

Elizabeti je spao velik teret s duše, i posle polučasovnog mirnog razmišljanja u svojoj sobi, bila je u stanju da se prilično pribrana pridruži ostalima. Sve je bilo suviše skorašnje za veselost i veće je mirno prošlo. Više nije bilo ničega čega bi se trebalo plašiti, a milina spokojsva i prisnosti doći će s vremenom.

Kad se uveče njena majka povukla u svoju sobu, otišla je za njom i saopštila joj veliku novost. Dejstvo je bilo vrlo neobično: pošto je prvi put čula tu vest, gospođa Benet je sedela sasvim nepomična i nemoćna da išta kaže. Tek posle nekoliko minuta je shvatila šta je čula, mada obično nije bila spora da poveruje u ono što je u korist njene porodice ili u pojavljivanje obožavaoca neke od njenih kćeri. Najzad počeo da dolazi sebi, da se vrpolti na stolici, da ustaje, seda, čudi se i blagosilja samu sebe.

– Za ime sveta! Bog me blagoslovio! Kad samo pomislim! Oh, bože! Gospodin Darsi! Ko bi to mislio? Je li to zaista istina? Oh, najmilija Lizo, kako ćeš bogata i važna biti! Kakav džeparac, kakav nakit, kakva kola ćeš imati! Džejn se ne može porediti s tobom. Ni izdaleka. Tako mi je milo, tako sam srećna! Kakav divan čovek! Tako lep! Tako visok! Oh, mila moja Lizo, molim te, izvini me što ranije nisam marila za njega. Nadam se da će on preći preko toga. Mila moja Lizo! Kuća u Londonu! Sve što je najlepše! Tri udate kćerke! Deset hiljada funti godišnje! Oh, Bože! Šta će postati od mene? Raspametiću se.

Ovo je bilo dovoljan dokaz da u njeno odobrenje ne treba sumnjati. Elizabeta se radovala što je tu oduševljenu izjavu samo ona čula i uskoro je otišla, ali pre nego što je provela tri minuta u svojoj sobi, njena majka uđe za njom.

– Moja najmilija kćerko – uzviknu ona – ne mogu da mislim ni o čemu drugom. Deset hiljada funti godišnje, a vrlo verovatno i više! To je kao da je lord! I posebna dozvola!* Ti se moraš i udaćeš se po posebnoj dozvoli! Ali, najmilija ljubavi, reci mi koje jelo gospodin Darsi osobito voli da mu se spremi za sutra.

Bio je to tužan znak verovatnog ponašanja njene majke prema tom gospodinu. I Elizabeta je osetila da sve nije savršeno, iako je bila sigurna i u njegovu duboku ljubav i u iskren pristanak svojih roditelja. Ali sutrašnji dan je prošao mnogo bolje nego što je očekivala, jer je gospođa Benet osećala toliko strahopoštovanje prema svom budućem zetu da se nije usuđivala ni da mu se obraća, sem kad mu je nudila nešto za trpezom ili izražavala svoje uvažavanje njegovog mišljenja.

Elizabeta je sa zadovoljstvom opazila kako se njen otac trudi da se bolje upozna s njim, i gospodin Benet joj je uskoro saopštio da ga sve više ceni.

– Mnogo se divim svim svojim zetovima – izjavi on. – Vikam je možda moj ljubimac; ali mislim da ću voleti tvoga muža isto koliko i Džejninog.

* Dozvola kenterberijskog nadbiskupa da se venčanje može izvršiti u bilo gde i bilo kad. (Prim. prev.)

60.

Pošto je Elizabeta uskoro opet postala šaljiva i vesela, zahtevala je od gospodina Darsija da objasni kako se zaljubio u nju.

– Kako si počeo da me voliš? – upita ona. – Mogu da shvatim da je sve išlo dobro kad si već jednom počeo; ali šta te je prvo navelo?

– Ne mogu da odredim čas, ni mesto, ni pogled, ni reči koje su udarile temelj. Bilo je to tako davno. Bio sam na sredini pre nego što sam i znao da sam počeo.

– Mojoj lepoti već si se bio uspešno odupro, a što se tiče moga držanja, moje ponašanje prema tebi uvek je bilo na ivici neučtivog i nikad nisam razgovarala s tobom bez želje da ti zadam bol. Budi iskren sad: jesam li ti se dopala zbog svoje drskosti?

– Zbog veselosti i oštroumnosti duha.

– Bolje da to odmah nazoveš drskošću. To je gotovo bilo to. Činjenica je da si bio sit učtivosti, poštovanja i uslužne pažnje. Bile su ti dosadile žene koje su se stalno trudile da ti se dodvore rečima, pogledima i mislima. Ja sam pobudila interesovanje u tebi baš zato što sam bila drugačija od njih. Da ti nisi bio stvarno dobar, omrznuo bi me zbog toga; ali uprkos tvome trudu da se maskiraš, tvoja osećanja su uvek bila plemenita i pravedna. Ti si u svom srcu prezirao osobe koje su se tako revnosno trudile da ti se dodvore. Eto, uštedela sam ti trud da to sam objasniš; zaista, kad se sve uzme u obzir, počinjem da mislim da je sasvim prirodno što je tako bilo.

Zaista, ti ne znaš ni za kakvu moju dobrotu, ali niko ne misli na to kad se zaljubi.

– Zar nije bilo ničega dobrog u tvom nežnom ponašanju prema Džejn dok je болоvala u Nederfildu?

– Mila Džejn! Ko bi mogao uraditi manje za nju? Ali predstavi to kao vrlinu. Moje dobre osobine su pod tvojom zaštitom i možeš ih uveličavati koliko god je moguće; a zauzvrat, moje je da iskoristim priliku da te što češće zadirkujem i da se prepirem s tobom; pa ću odmah i početi pitanjem zašto si se toliko nećkao da pređeš na stvar? Zašto si se toliko stideo od mene kad si prvi put došao i ostao na večeri kod nas? Zašto si, kad si već došao, izgledao kao da ne mariš za mene?

– Zato što si bila ozbiljna i ćutljiva i nisi mi dala nikakvo ohrabrenje.

– Ali bila sam zbunjena.

– I ja isto tako.

– Mogao si više razgovarati sa mnom kad si dolazio na večeru.

– To bi mogao čovek koji je manje osećao.

– Eto, na svako pitanje ti daješ razuman odgovor, a ja sam opet tako razumna da ga primam. Ali pitam se, koliko bi to tako trajalo da je bilo prepušteno samo tebi. Pitam se, kad bi ti progovorio da te ja nisam pitala. Moja rešenost da ti zahvalim na tvojoj ljubaznosti prema Lidiji imala je velike posledice, suviše velike; jer, šta je s moralom ako naša sreća potiče iz kršenja datog obećanja; nije trebalo ni da spominjem tu stvar. To nije kako treba.

– Nema razloga da se žalostiš. Moralna podloga je savršena. Ne oprostivi pokušaji ledi Ketrin da nas razdvoji rasterali su sve moje sumnje. Za svoju sadašnju sreću ne dugujem ništa tvojoj nestrpljivoj želji da mi izraziš zahvalnost. Nisam bio u raspoloženju da čekam da ti prva počneš. Tetkino saopštenje dalo mi je nadu, pa sam odmah rešio da saznam sve.

– Ledi Ketrin je bila od velike koristi; treba da je srećna zbog toga jer ona uživa da bude od koristi. Ali, reci mi, zašto si dolazio

u Nederfeld? Da li samo da bi jahao do Longborna i tamo bio zbunjeno? Ili si imao neku ozbiljniju nameru?

– Moj pravi cilj je bio da te vidim i da, ako mogu, ocenim da li se mogu nadati da ću ikad uspeti da me zavoliš. A cilj koji sam priznao, ili koji sam bar sebi priznao, bio je da vidim da li tvoja sestra još voli Binglija, pa ako je tako, da mu otkrijem šta je bilo; a to sam kasnije i učinio.

– Hoćeš li ikad imati hrabrosti da kažeš leti Ketrin šta joj predstoji?

– Teže mi je naći vremena za to nego hrabrosti, Elizabeta. Ali to treba učiniti, pa ako mi daš list hartije, odmah ću to uraditi.

– Kad ne bih i ja morala da napišem pismo, mogla bih sedeti pored tebe i diviti se pravilnosti tvojih redova, kao što je to jedna druga mlada dama jednom činila. Ali imam uynu koju ne smem više da zapostavljam.

Zbog nespremnosti da prizna koliko je precenjena prisnost njenog poznanstva s gospodinom Darsijem, Elizabeta još nije bila odgovorila na dugačko pismo gospođe Gardiner. Ali sad, pošto je imala da saopšti nešto što će ih učiniti srećnim, gotovo se stidela što su njeni ujak i ujna već izgubili tri dana sreće, pa im je odmah napisala sledeće:

Zahvalila bih ti i ranije, kao što je i trebalo da uradim, mila moja ujna, na tvom dugom, ljubaznom i podrobnom izveštaju; ali, da kažem istinu, bila sam suviše ljuta za pisanje. Pretpostavila si više nego što je stvarno bilo. Ali sad pretpostavljam koliko god hoćeš, pusti mašti na volju, pa zamisli šta god hoćeš u vezi s tim, i osim ako ne poveruješ da sam se već venčala, nećeš mnogo pogrešiti u svom zamišljanju. Moraš mi uskoro opet pisati i hvaliti ga mnogo više nego u svom poslednjem pismu. Kako sam mogla biti tako luda da to želim! Tvoja ideja o konjičima je divna. Ići ćemo oko parka svaki dan. Ja sam najsrećnije stvorenje na svetu. Možda su i drugi tako rekli pre mene, ali ne

Džejn Ostin

sa toliko razloga. Srećnija sam čak i od Džejn. Ona se smeši, ja se smejem. Gospodin Darsi ti šalje svu ljubav koju može da uštedi na moj račun. Svi morate doći u Pemberli o Božiću.

Tvoja, itd.

Pismo gospodina Darsija ledi Ketrin bilo je u drugačijem stilu, a još drugačije od oba pisma bilo je ono koje je gospodin Benet napisao u odgovor na poslednje pismo gospodina Kolinsa:

*Poštovani gospodine,
Moram vas još jednom zamoliti da mi čestitate. Elizabeta će uskoro biti žena gospodina Darsija. Utešite ledi Ketrin što bolje možete. Ali da sam na vašem mestu, držao bih se nećaka, on ima više da dà.*

Vaš iskreni, itd.

Čestitanje gospođice Bingli svom bratu na njegovoj predstojećoj ženidbi bilo je usiljeno i neiskreno. Pisala je čak i Džejn da izrazi svoju radost i ponovi sve izjave ljubavi. Džejn to nije obmanulo, ali ju je ipak dirnulo, pa joj je, iako joj više nije verovala, napisala mnogo ljubazniji odgovor nego što je zaslužila.

Radost koju je gospođica Darsi izrazila po prijemu sličnog obaveštenja bila je isto toliko iskrena koliko i radost njenog brata kad joj je pisao o tome. Četiri strane nisu joj bile dovoljne da izrazi svu radost i svu duboku želju da je njena snaha zavoli.

Pre nego što je ikakav odgovor mogao stići od gospodina Kolinsa i čestitka Elizabeti od njegove žene, longbornska porodica je čula da su Kolinsovi došli u Lukasov dom. Razlog za taj iznenadni dolazak uskoro je bio sasvim jasan. Ledi Ketrin se toliko razjarila zbog pisma svog nećaka da je Šarlota, koja se stvarno radovala tome braku, odlučila da se skloni dok bura ne prođe. U takvom času, dolazak njene prijateljice bio je veliko zadovoljstvo za Elizabetu, mada

je u toku njihovih sastanaka ponekad pomislila da je to zadovoljstvo skupo plaćeno kad je videla kako je gospodin Darsi izložen nametljivoj i ulizivačkoj učtivosti Šarlotinog muža. Darsi je to, međutim, podnosio s velikom mirnoćom. Slušao je s uljudnom staloženošću čak i ser Vilijama Lukasa kad mu je čestitao što odnosi najsjajniji dragulj grofovije, izrazivši nadu da će se svi često viđati na dvoru. Ako bi ponekad i slegao ramenima, to je radio tek pošto ser Vilijam ode.

Vulgarnost gospođe Filips bilo je drugo, a možda i veće breme za njegovo strpljenje. Mada je gospođa Filips, jednako kao i njena sestra, osećala suviše veliko strahopoštovanje prema njemu da bi mogla da razgovara s onom prisnošću koju je Binglijeva dobroćudnost podsticala, ipak, kad god je govorila, bila je vulgarna. A ni poštovanje koje je osećala prema njemu nije moglo da je učini otmenijom, iako ju je prilično ućutkivalo. Elizabeta je činila sve što je mogla da ga zaštiti od česte pažnje svoje majke i tetke, i uvek se starala da ga zadrži za sebe i za one članove svoje porodice s kojima je mogao razgovarati bez osećanja nelagodnosti. Mada su neprijatna osećanja izazvana svim tim oduzela dosta od uživanja u vereničkom udvaranju, sve više je rasla nada u budućnost. Ona je s radošću očekivala vreme kad će se povući iz društva malo prijatnog i njoj i njemu, i otići u udobnost i otmenost svog porodičnog kruga u Pemberliju.

61.

Srećan je bio dan za sva materinska osećanja gospođe Benet kad je udala svoje dve najbolje kćeri. Lako je zamisliti s kakvim je oduševljenim ponosom posle posećivala gospođu Bingli i govorila o gospođi Darsi. Volela bih kad bih mogla reći, za ljubav njene porodice, da je ispunjenje njene velike želje udomljenjem triju kćeri uticalo tako povoljno na nju da je zauvek postala pametna, prijatna i zanimljiva žena; mada je možda bila sreća za njenog muža, koji verovatno ne bi uživao u domaćoj sreći u takvom neobičnom obliku, što je ona i dalje pokatkad bila nervozna i uvek budalasta.

Gospodinu Benetu je mnogo nedostajala njegova druga kćerka. Njegova ljubav prema njoj odvodila ga je češće od kuće nego što bi išta drugo moglo. Uživao je da odlazi u Pemberli, a naročito kad su ga najmanje očekivali.

Gospodin Bingli i Džejn ostali su u Nederfildu samo godinu dana. Tolika blizina s njenom majkom i srođnicima u Meritonu nije godila čak ni njenoj blagoj naravi ni njenom mekanom srcu. Najveća želja Binglijevih sestara tada se ispunila: kupio je kuću s poljskim dobrom u blizini Derbišira. Tako su Džejn i Elizabeta, pored svih ostalih izvora sreće, imale i taj da budu svega trideset milja udaljene jedna od druge.

Kiti je, na svoju veliku radost, provodila glavni deo svog vremena kod svoje dve najstarije sestre. Pošto je sad bila u daleko otmenijem društvu nego ranije, mnogo se popravila. Nije bila tako neobuzdane

naravi kao Lidija i, odvojena od uticaja Lidijinog primera, ona je, blagodareći dobrom upućivanju i savetovanju, postala prijatnija, obaveštenija i zanimljivija. Pažljivo su je čuvali od štetnog Lidijinog društva; i mada ju je gospođa Vikam često pozivala da dođe i gostuje kod nje, obećavajući joj balove i mladiće, njen otac joj nikad nije dopustio da ide.

Meri je bila jedina kćerka koja je ostala kod kuće, a bila je prilično sprečavana u usavršavanju u čitanju, sviranju i pevanju, jer njena majka nije mogla da sedi sama. Meri je bila prinuđena da se više druži sa svetom, ali je još mogla da morališe o svakoj jutarnjoj poseti. I pošto je više nije ogorčavalo poređenje lepote njenih sestara s njenom, ocu se činilo da joj ta promena nije neprijatna.

Što se tiče Vikama i Lidije, u njihovim karakteristikama nije bilo nikakvog preokreta nakon udaje njenih sestara. On je filozofski podnosio uverenje da će Elizabeta sad saznati za svu njegovu nezahvalnost i lažljivost koje joj ranije nisu bile u celosti poznate, ali, uprkos svemu, nije sasvim gubio nadu da će privoleti Darsija da ga učini bogatim. Pismo u kojem je Lidija Elizabeti čestitala udaju pokazivalo je da bar ona gaji tu nadu, ako ne i njen muž. Ono je glasilo:

Mila moja Lizo,

Želim ti sreću. Ako voliš gospodina Darsija upola toliko koliko ja volim moga dragog Vikama, onda mora da si vrlo srećna. Velika je uteha što si tako bogata, i kad ne budeš imala ništa drugo da radiš, nadam se da ćeš misliti na nas. Znam da bi Vikam mnogo voleo da dobije mesto u sudu, i mislim, ako ne budemo imali neku pomoć, da nećemo imati dovoljno novca za izdržavanje. Ma kakvo mesto s godišnjom platom od oko tri do četiri stotine funti bilo bi dobro za nas. Ali nemoj da govoriš o ovome gospodinu Darsiju, ako ti je to neprijatno.

Tvoja, itd.

Pošto se desilo da Elizabeta to smatra neprijatnim, ona se potrudila da u svom odgovoru učini kraj svim takvim molbama i

očekivanjima. Ali često im je slala onu novčanu pomoć koju je mogla da pruži, zahvaljujući štedljivosti na svojim ličnim izdacima. Uvek joj je bilo očito da prihod kao što je njihov, a s obzirom na njihovu rasipnost i nebrigu za budućnost, mora biti sasvim nedovoljan za njihovo izdržavanje. I kad god su se selili, neizostavno su se obraćali ili Džejn ili Elizabeti za novčanu pomoć da isplate svoje račune. Njihov način života bio je nesređen i neredovan čak i posle zaključenja mira, kad su mogli da se skrase na jednom mestu. Stalno su se selili iz mesta u mesto u traganju za jeftinijim životom, a uvek su trošili više nego što je trebalo. Njegova ljubav prema njoj brzo je splasla u ravnodušnost; njena je trajala malo duže. Uprkos svojoj mladosti i neozbiljnom ponašanju, ona je i dalje polagala pravo na ugled koji joj je dala njena udaja.

Mada Darsi nikad nije hteo da ga primi u Pemberliju, ipak mu je, zbog Elizabete, pomogao u pogledu njegove službe. Lidija je ponekad dolazila u posetu tamo kad joj muž ode da se provede u Londonu ili Batu. A kod Binglijevih su oboje često ostajali tako dugo da je to bilo previše čak i za Binglijevu dobroćudnost, te je išao tako daleko da je izjavljivao da će im reći da treba da odu.

Gospođica Bingli je bila duboko utučena zbog Darsijeve ženidbe, ali pošto je želela da sačuva pravo da posećuje Pemberli, prestala je s negodovanjem; volela je Džordžijanu više nego ikad, bila je pažljiva prema gospodinu Darsiju gotovo koliko i ranije, a Elizabeti je nadoknadila za svu dužnu učtivost.

Pemberli je sad bio Džordžijanin dom. Ljubav između snahe i zaove bila je onakva kao što se Darsi i nadao da će biti. Volele su se kako se samo moglo poželeti. Džordžijana je o Elizabeti imala najlepše mišljenje; mada je u početku slušala s iznenađenjem, koje se graničilo sa uznemirenošću, kako šaljivo i veselo razgovara s njenim bratom. On joj je uvek ulivao poštovanje koje je bilo gotovo jače i od njene ljubavi, a, eto, sad se Elizabeta sasvim slobodno šali s njim. Sad je ona saznala što nikad ranije nije imala prilike da sazna. Iz Elizabetinih pouka, zaključila je da žena može da uzima slobodu

prema svome mužu koju brat ne bi uvek dopustio sestri mlađoj više od deset godina.

Ledi Ketrin se mnogo naljutila zbog ženidbe svoga nećaka, a kako je uvek bila otvorena i iskrena, u odgovor na njegovo pismo o pripremama za venčanje, ona se tako uvredljivo izražavala, osobito o Elizabeti, da je za izvesno vreme prekinuto svako opštenje s njom. Ali najzad, po Elizabetinoj želji, Darsi je prešao preko uvrede i predložio pomirenje.

Ledi Ketrin se još malo opirala, ali je najzad njeno negodovanje popustilo ili zbog njene ljubavi prema nećaku ili zbog radoznalosti da vidi kako se ponaša njegova žena, te je izvolela posetiti ih u Pemberliju uprkos tome što su Pemberlijske šume oskrnavljene ne samo prisustvom takve gospodarice već i čestim posetama njenih ujaka i ujne iz Londona.

S Gardinerovima su uvek bili u najprisnijim odnosima. Darsi ih je, kao i Elizabeta, stvarno voleo. Oboje su uvek osećali najtopliju zahvalnost prema njima jer su oni, time što su je doveli u Derbišir, omogućili njihov brak.

Džejn Ostin
GORDOST I PREDRASUDA
2011.

I IZDANJE

Za izdavača Saša Petković

Urednik Saša Petković

Lektura i korektura Igor Stanojević

Dizajn i prelom Dušan Mišić

Štampa Plavo slovo, Beograd
011/3947-115
www.plavoslovo.rs

Izdavač Alnari d.o.o.
Ustanička 125b, Beograd
011/3046-547
office@alnari.rs,
www.alnari.rs

Tiraž 1.000 primeraka

CIP – KATALOGIZACIJA U PUBLIKACIJI
Narodna biblioteka Srbije, Beograd